

විනයපිටකෙ

චූළවග්ග-අට්ඨකථා

1. කම්මක්ඛන්ධකං

තජ්ජනීයකම්මකථා

1. චූළවග්ගස්ස පයමෙ කම්මක්ඛන්ධකෙ තාව පණ්ඩුකලොභිතකාති පණ්ඩුකො වෙව ලොභිතකො වාති ඡබ්බග්ගියෙසු ද්වෙ ජනා; තෙසං නිස්සිතකාපි පණ්ඩුකලොභිතකාත්වෙව පඤ්ඤායන්ති. බලවාබලවං පටිමන්තෙථාති සුට්ඨබලවං පටිවදථ. අලමත්ථකරාති සමත්ථකරා.

තජ්ජනීයකම්මකථා නිට්ඨිතා.

අධම්මකම්මද්වාදසකකථා

4. අසම්මුඛා කතන්තිආදීසු සඬ්ඝධම්මවිනයපුග්ගලසම්මුඛානං විනා කතං, චූදිතකං අප්පටිපුච්ඡිත්වා කතං, තස්සෙව අප්පටිඤ්ඤාය කතං. අදෙසනාගාමිනියාති පාරාජිකාපත්තියා වා සඬ්ඝාදියෙසාපත්තියා වා. එත්ථ පුරිමකෙසු තීසු තිකෙසු නව පදා අධම්මෙනකතං වග්ගෙනකතන්ති ඉමෙහි සද්ධිං එකෙකං ගහෙත්වා නව තිකා වුත්තා. එවං සබ්බෙපි ද්වාදස තිකා භොන්ති. පටිපක්ඛවසෙන සුක්කපක්ඛෙසුපි එතෙයෙව ද්වාදස තිකා වුත්තා.

6. අනනුලොමිකෙහි ගිහිසංසග්ගෙහීති පබ්බජිතානං අනනුව්ඡවිකෙහි සහසොකිතාදීහි ගිහිසංසග්ගෙහි.

තිණ්ණං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනන්තිආදි එකෙකෙනාපි අඬගෙන තජ්ජනීයකම්මං කාතුං වට්ටතීති දස්සනත්ථං වුත්තං. තජ්ජනීයස්ස හි විසෙසෙන භණ්ඩනකාරකත්තං අඬගං, නියස්සස්ස අභිණ්භාපත්තිකත්තං, පබ්බාජනීයස්ස කුලද්වයකත්තං වුත්තං. ඉමෙසු පන තීසු අඬගෙසු යෙන කෙනවි සබ්බානිපි කාතුං වට්ටති. යදි එවං යං වම්පෙයාක්ඛන්ධකෙ වුත්තං – “තජ්ජනීයකම්මාරහස්ස නියස්සකම්මං කරොති...පෙ.... උපසම්පදාරහං අබ්භෙති; එවං බො උපාලි අධම්මකම්මං භොති අවිනයකම්මං, එවඤ්ච පන සඬ්ඝො සාතිසාරො භොති” ති ඉදං විරුජ්ඣති. ඉදඤ්ච න විරුජ්ඣති. කස්මා? වචනත්ථනානත්තතො, “තජ්ජනීයකම්මාරහස්සා” ති ඉමස්ස හි වචනස්ස කම්මසන්තිට්ඨානං අත්ථො. “තිණ්ණං, භික්ඛවෙ” තිආදිවචනස්ස අඬගසම්භවො, තස්මා යදා සඬ්ඝෙන සන්තිපතිත්වා “ඉදං නාම ඉමස්ස භික්ඛුනො

කම්මං කරොමා''ති සන්නිට්ඨානං කතං හොති, තදා කම්මාරහො නාම හොති. තස්ස ඉමිනා ලක්ඛණෙන තප්පනීයාදිකම්මාරහස්ස නියස්සකම්මාදිකරණං අධම්මකම්මඤ්චෙව අවිනයකම්මඤ්චාති වෙදිතබ්බං. යස්ස පන භණ්ඩනකාරකාදීසු අභිගෙසු අඤ්ඤතරං අභිගං අත්ථි, තස්ස ආකඨබ්බානො සඨසො යථානුඤ්ඤාතෙසු අභිගෙසු ච කම්මෙසු ච යෙන කෙනචි අභිගෙන යංකිඤ්චි කම්මං වචන්ට්ඨෙත්වා තං භික්ඛුං කම්මාරහං කත්වා කම්මං කරොයා. අයමෙත්ථ විනිවිජයො. එවං පුබ්බෙනාපරං සමෙති.

තත්ථ කිඤ්චාපි තප්පනීයකම්මෙ භණ්ඩනකාරකවසෙන කම්මවාචා වුත්තා, අථ ඛො බාලස්ස අබ්‍යත්තස්ස ආපත්තිබ්‍රලස්ස තප්පනීයකම්මං කරොන්තෙන බාලඅබ්‍යත්තවසෙනෙව කම්මවාචා කාතබ්බා. එවඤ්චි භූතෙන වත්ථුනා කතං කම්මං හොති, න ච අඤ්ඤස්ස කම්මස්ස වත්ථුනා. කස්මා? යස්මා ඉදම්පි අනුඤ්ඤාතන්ති. එස නයො සබ්බත්ථ. අට්ඨාරස සම්මාවත්තනවත්ථුනි පාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙ වණ්ණයිස්සාම.

අධම්මකම්මද්වාදසකකථා නිට්ඨිතා.

තප්පට්ඨපස්සම්හෙනබ්බඅට්ඨාරසකාදිකථා

8. ලොමං පාතෙන්තීති පන්නලොමා හොන්ති; භික්ඛු අනුවත්තන්තීති අත්ථො. නෙත්ථාරං වත්තන්තීති නිත්ථරන්තානං එතන්ති නෙත්ථාරං; යෙන සක්කා නිස්සාරණා නිත්ථරිතුං, තං අට්ඨාරසවිධං සම්මාවත්තනං වත්තන්තීති අත්ථො. කිත්තකං කාලං වත්තං පුරෙතබ්බන්ති? දස වා පඤ්ච වා දිවසානි. ඉමස්මිඤ්චි කම්මක්ඛන්ධකෙ එත්තකෙන වත්තං පුරිතමෙව හොති.

තප්පට්ඨපස්සම්හෙනබ්බඅට්ඨාරසකාදිකථා නිට්ඨිතා.

නියස්සකම්මකථා

11. සෙය්‍යසකවත්ථුස්මිං - අපිස්සු භික්ඛු පකතාති අපිස්සු භික්ඛු නිව්චං බ්‍යාවටා හොන්ති. සෙසං තප්පනීයෙ වුත්තසද්ධිමෙව.

නියස්සකම්මකථා නිට්ඨිතා.

පබ්බාජනීයකම්මකථා

21. අස්සප්පුනබ්බසුකවත්ථු සඨසාදිසෙසවණ්ණනායං වුත්තං.

27. කායිකෙන දවෙනාතිආදීසු පනෙත්ථ කායිකො දවො නාම කායකීලා වුච්චති. සෙසපද්දවයෙපි එසෙව නයො. කායිකො අනාවාරො නාම කායද්වාරෙ පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදවිතික්කමො වුච්චති. සෙසද්වයෙපි එසෙව නයො. කායිකං උපසාතිකං නාම කායද්වාරෙ පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදස්ස අසික්ඛනභාවෙන උපහනනං

වුවවති; නාසනං විනාසනන්ති අත්ථො. සෙසද්වයෙපි එසෙව නයො. කායිකො
 මිච්ඡාජීවො නාම පටික්ඛිත්තවෙජ්ජකම්මාදිවසෙන තෙලපවනඅර්ටියපවනාදීනි.
 වාචසිකො මිච්ඡාජීවො නාම ගිහීනං සාසනසම්පටිච්ඡනාරොවනාදීනි.
 කායිකවාචසිකො නාම තද්දුහයං. සෙසං තජ්ජනීයෙ වුත්තනයමෙව.

පබ්බාජනීයකම්මකථා නිට්ඨිතා.

පටිසාරණීයකම්මකථා

33. සුධම්මවත්ථුස්මිං පන – අනපලොකෙන්වාති න ආපුච්ඡිත්වා. එතදවොවාති
 කිං තෙ ගහපති ථෙරානං පටියත්තන්ති සබ්බං විවරාපෙන්වා දිස්වා එතං අවොච.
 එකා ව බො ඉධ නත්ථී යදිදං තිලසංගුළිකාති යා අයං තිලසක්ඛලිකා නාම වුවවති,
 සා නත්ථීති අත්ථො. තස්ස කිර ගහපතීනො වංසෙ ආදිමහි එකො පුච්ඡයො අහොසි.
 තෙන නං ථෙරො ජාතියා බුංසෙතුකාමො එවමාහ. යදෙව කිඤ්චිති එවං බහුං
 බුද්ධවචනං රතනං පභාය කිඤ්චිදෙව තිලසංගුළිකාවචනං භාසිතං.
 කුක්කුටපොතකඋදාහරණෙන ඉදං දස්සෙති “යථා සො නෙව කාකවස්සිතං න
 කුක්කුටවස්සිතං අකාසි, එවං තයාපි නෙව හික්ඛුවචනං න ගිහිවචනං වුත්ත”න්ති.

පටිසාරණීයකම්මකථා නිට්ඨිතා.

අධම්මකම්මාදිද්වාදසකකථා

37. අසම්මුඛා කතන්තිආදයො තිකා වුත්තජ්ජකාරා එව.

39. අභිගසමන්තාගමො පුරිමෙහි අසදිසො. තත්ථ යථා ලාභං න ලහන්ති; එවං
 පරිසක්කන්තො පරක්කමන්තො අලාභාය පරිසක්කති නාම. එස නයො අනත්ථාදීසු.
 තත්ථ අනත්ථොති අත්ථහඬිගො. අනාවාසොති තස්මිං යානෙ අවසනං. ගිහීනං
 බුද්ධස්ස අවණ්ණන්ති ගිහීනං සන්තිකෙ බුද්ධස්ස අවණ්ණං භාසති. ධම්මිකං
 පටිස්සවං න සච්චාපෙතීති යථා සච්චො හොති, එවං න කරොති; වස්සාවාසං
 පටිස්සුණිත්වා න ගච්ඡති, අඤ්ඤං වා එවරූපං කරොති. පඤ්චන්තං හික්ඛවෙතිආදි
 එකඬිගෙනපි කම්මාරහභාවදස්සනත්ථං වුත්තං. සෙසමෙන්ථ උත්තානත්ථඤ්චෙව,
 තජ්ජනීයෙ ව වුත්තනයමෙව.

අධම්මකම්මාදිද්වාදසකකථා නිට්ඨිතා.

ආපත්තියා අදස්සනෙ උක්ඛෙපනීයකම්මකථා

46. ඡන්තවත්ථුස්මිං – ආවාසපරම්පරඤ්ච හික්ඛවෙ සංසථාති සබ්බාවාසෙසු
 ආරොචෙථ.

50. භණ්ඩනකාරකොතිආදීසු භණ්ඩනාදිපච්චයා ආපන්නං ආපත්තිං රොපෙත්වා තස්සා අදස්සනෙයෙව කම්මං කාතබ්බං. තිකා චුත්තජපකාරා එව.

51. සම්මාවත්තනායං පනෙත්ථ තෙවත්තාලීස වත්තානි. තත්ථ න අනුද්ධංසෙතබ්බොති න වොදෙතබ්බො. න භික්ඛු භික්ඛුභීති අඤ්ඤා භික්ඛු අඤ්ඤාභි භික්ඛුභි න භින්දිතබ්බො. න ගිහිද්ධජොති ඔදාතවත්ථානි අවිජින්නදසපුප්ඵදසානි ච න ධාරෙතබ්බානි. න තිත්ථියද්ධජොති කුසචිරාදීනි න ධාරෙතබ්බානි. න ආසාදෙතබ්බොති න අපසාදෙතබ්බො. අන්තො වා බහි වාති විහාරස්ස අන්තො වා බහි වා. න තිත්ථියාදිපදත්තයං උත්තානමෙව. සෙසං සබ්බං පාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙ වණ්ණයිස්සාම. සෙසං තජ්ජනීයෙ චුත්තනයමෙව. ආපත්තියා අජපටිකම්මෙ උක්ඛෙපනීයකම්මං ඉමිනා සදිසමෙව.

65. අර්ට්ඨවත්ථු බුද්දකවණ්ණනායං චුත්තං. “භණ්ඩනකාරකො”තිආදීසු යං දිට්ඨිං නිස්සාය භණ්ඩනාදීනි කරොති, තස්සා අජපටිනිස්සග්ගෙයෙව කම්මං කාතබ්බං. සෙසං තජ්ජනීයෙ චුත්තනයමෙව. සම්මාවත්තනායමිපි හි ඉධ තෙවත්තාලීසංයෙව වත්තානිති.

ආපත්තියා අදස්සනෙ උක්ඛෙපනීයකම්මකථා නිට්ඨිතා.

කම්මක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. පාරිවාසිකක්ඛන්ධකං

පාරිවාසිකවත්තකථා

75. පාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙ – පාරිවාසිකාති පරිවාසං පරිවසන්තා. තත්ථ චතුබ්බිධො පරිවාසො – අජපටිච්ඡන්තපරිවාසො, පටිච්ඡන්තපරිවාසො, සුද්ධන්තපරිවාසො, සමොධානපරිවාසොති. තෙසු “යො, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤාපි අඤ්ඤාතිත්ථියපුබ්බො ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ ආකඬ්ඛති පබ්බජ්ජං, ආකඬ්ඛති උපසම්පදං, තස්ස වත්තාරො මාසෙ පරිවාසො දාතබ්බො”ති (මහාව. 86) එවං මහාබන්ධකෙ චුත්තො තිත්ථියපරිවාසො අජපටිච්ඡන්තපරිවාසො නාම. තත්ථ යං වත්තබ්බං තං චුත්තමෙව. අයං පන ඉධ අනධිජ්ජෙතො. සෙසා තයො යෙන සඬ්ඝාදිසෙසාපත්ති ආපන්නා වෙව හොති පටිච්ඡාදිතා ච, තස්ස දාතබ්බා. තෙසු යං වත්තබ්බං තං සමුච්චයක්ඛන්ධකෙ වක්ඛාම. එතෙ පන ඉධ අධිජ්ජෙතා. තස්මා එතෙසු යංකිඤ්චි පරිවාසං පරිවසන්තා “පාරිවාසිකා”ති වෙදිතබ්බා.

පකතත්තානං භික්ඛුනන්ති යපෙත්වා නවකතරං පාරිවාසිකං අවසෙසානං අන්තමසො මූලායපටිකස්සනාරහාදීනමිපි. අභිවාදනපච්චුට්ඨානන්ති යං තෙ අභිවාදනාදිං කරොන්ති, තං සාදියන්ති, සම්පටිච්ඡන්ති; න පටික්ඛිපන්තිති අත්ථො. තත්ථ සාමිච්ඡිකම්මන්ති යපෙත්වා අභිවාදනාදීනි අඤ්ඤස්ස අනුච්ඡවිකස්ස බීජනවාතදානාදිනො ආභිසමාවාරිකස්සෙතං අධිවචනං. ආසනාභිහාරන්ති ආසනස්ස

අභිභරණං, ආසනං ගහෙත්වා අභිගමනං පඤ්ඤාපනමෙව වා. සෙය්‍යාභිභාරෙපි එසෙව නයො. පාදොදකන්ති පාදධොවනඋදකං. පාදපීඨන්ති ධොතපාදට්ඨපනකං. පාදකථලිකන්ති අධොතපාදට්ඨපනකං පාදසංසනං වා. ආපත්ති දුක්කටස්සාති සද්ධිවිහාරිකානම්පි සාදියන්තස්ස දුක්කටමෙව, තස්මා තෙ වත්තබ්බා – “අභං විනයකම්මං කරොමි, මය්හං වත්තං මා කරොථ, මා මං ගාමජ්ජවෙසනං ආපුච්ඡා” ති. සචෙ සද්ධාපබ්බජිතා කුලපුත්තා “තුම්හෙ, භන්තෙ, තුම්හාකං විනයකම්මං කරොථා” ති වත්වා වත්තං කරොන්ති, ගාමජ්ජවෙසනම්පි ආපුච්ඡන්තියෙව, වාරිතකාලතො පට්ඨාය අනාපත්ති. මිටු යථාච්චිඨන්ති පාරිවාසිකහික්ඛුනං අඤ්ඤමඤ්ඤං යො යො චුඨ්ඨො තෙන තෙන නවකතරස්ස සාදිතුං.

පඤ්ච යථාච්චිඨන්ති පකතත්තෙහිපි සද්ධිං චුඨ්ඨපටිපාටියා එව. තස්මා පාතිමොක්ඛෙ උද්දිස්සමානෙ භත්ථපාසෙ නිසිදිතුං වට්ටති. මහාපච්චරියං පන “පාළියා අනිසිදිත්වා පාළිං විභාය භත්ථපාසං අමුඤ්චන්තෙන නිසිදිතබ්බ” න්ති චුත්තං. පාරිසුද්ධිඋපොසථෙ කරියමානෙ සඬ්ඝනවකට්ඨානෙ නිසිදිත්වා තත්ථෙව නිසින්නෙන අත්තනො පාළියා පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො. පචාරණායපි සඬ්ඝනවකට්ඨානෙ නිසිදිත්වා තත්ථෙව නිසින්නෙන අත්තනො පාළියා පචාරෙතබ්බං. සඬ්ඝෙන සංඤ්ටිං පහරිත්වා භාජියමානං වස්සිකසාටිකම්පි අත්තනො පත්තට්ඨානෙ ගහෙතුං වට්ටති.

ඔණොජනන්ති විස්සජ්ජනං චුච්චති. සචෙ හි පාරිවාසිකස්ස ද්වෙ තීණි උද්දෙසහත්තාදීනි පාපුණන්ති, අඤ්ඤා වස්ස පුග්ගලිකහත්තපච්චාසා හොති, තානි පටිපාටියා ගහෙත්වා “භන්තෙ, හෙට්ඨා ගාහෙථ, අජ්ජ මය්හං භත්තපච්චාසා අත්ථි, ස්වෙ ගණ්හිස්සාමි” ති වත්වා විස්සජ්ජෙතබ්බානි. එවං තානි පුනදිවසෙසු ගණ්හිතුං ලහති. පුනදිවසෙ සබ්බපයමං එතස්ස දාතබ්බන්ති කුරුන්දියං චුත්තං. යදි පන න ගණ්හාති න විස්සජ්ජෙති, පුනදිවසෙ න ලහති, ඉදං ඔණොජනං නාම පාරිවාසිකස්සෙව ඔදිස්ස අනුඤ්ඤාතං. කස්මා? තස්ස හි සඬ්ඝනවකට්ඨානෙ නිසින්නස්ස භත්තග්ගෙ යාගුබ්ජ්ජකාදීනි පාපුණන්ති වා න වා, තස්මා සො “හික්ඛාභාරෙන මා කිලමිත්ථා” ති ඉදමස්ස සඬ්ගහකරණත්ථාය ඔදිස්ස අනුඤ්ඤාතං.

භත්තන්ති ආගතාගතෙහි චුඨ්ඨපටිපාටියා ගහෙත්වා ගන්තබ්බං විභාරෙ සඬ්ඝස්ස චතුස්සාලහත්තං, එතං යථාච්චිඨං ලහති. පාළියා පන ගන්තුං වා යාතුං වා න ලහති, තස්මා පාළිතො ඔසක්කිත්වා භත්ථපාසෙ ධීතෙන භත්ථං පසාරෙත්වා යථා සෙනො නිපතිත්වා ගණ්හාති, එවං ගණ්හිතබ්බං. ආරාමිකසමණුද්දෙසෙහි ආභරාපෙතුං න ලහති. සචෙ සයමෙව ආභරන්ති, වට්ටති. රඤ්ඤො මහාපෙළහත්තෙපි එසෙව නයො. චතුස්සාලහත්තෙ පන සචෙ ඔණොජනං කත්තුකාමො හොති, අත්තනො අත්ථාය උක්ඛිත්තෙ පිණ්ඩෙ “අජ්ජ මෙ භත්තං අත්ථි, ස්වෙ ගණ්හිස්සාමි” ති වත්තබ්බං. පුනදිවසෙ ද්වෙ පිණ්ඩෙ ලහතිති මහාපච්චරියං චුත්තං. උද්දෙසහත්තාදීනිපි පාළිතො ඔසක්කිත්වා ගහෙතබ්බානි. යත්ථ පන

නිසිදාපෙත්වා පරිවිසන්ති, තත්ථ සාමණෙරානං ජෙට්ඨකෙන භික්ඛුනං
සඬ්ඝනවකෙන භුත්වා නිසිදිතබ්බං.

76. ඉදානි යා අයං සම්මාවත්තනා වුත්තා, තත්ථ න උපසම්පාදෙනබ්බන්ති
උපජ්ඣායෙන භුත්වා න උපසම්පාදෙනබ්බං; චත්තං නික්ඛිපිත්වා පන
උපසම්පාදෙනුං වට්ටති. ආචරියෙන භුත්වාපි කම්මවාචා න සාවෙනබ්බා, අඤ්ඤස්මිං
අසති චත්තං නික්ඛිපිත්වා සාවෙනුං වට්ටති. න නිස්සයොති ආගන්තුකානං
නිස්සයො න දාතබ්බො. යෙහිපි පකතියාව නිස්සයො ගහිතො, තෙ චත්තබ්බා –
“අහං විනයකම්මං කරොමි, අසුකත්ථෙරස්ස නාම සන්තිකෙ නිස්සයං ගණ්හථ,
මය්හං චත්තං මා කරොථ, මා මං ගාමජ්ජවෙසනං ආපුච්ඡා” ති. සවෙ එවං වුත්තෙපි
කරොන්තියෙව, වාරිතකාලතො පට්ඨාය කරොන්තෙසුපි අනාපත්ති.

න සාමණෙරොති අඤ්ඤො සාමණෙරො න ගහෙතබ්බො. උපජ්ඣං දත්වා
ගහිතසාමණෙරාපි චත්තබ්බා – “අහං විනයකම්මං කරොමි, මය්හං චත්තං මා
කරොථ, මා මං ගාමජ්ජවෙසනං ආපුච්ඡා” ති. සවෙ එවං වුත්තෙපි කරොන්තියෙව,
වාරිතකාලතො පට්ඨාය කරොන්තෙසුපි අනාපත්ති. භික්ඛුනොවාදකසම්මුති නාම
ආධිපච්චට්ඨානභූතාති පටික්ඛිත්තා, තස්මා භික්ඛුසඬ්ඝස්ස චත්තබ්බං – “හන්තෙ,
අහං විනයකම්මං කරොමි, භික්ඛුනොවාදකං ජානාථා” ති, පටිබලස්ස වා භික්ඛුස්ස
භාරො කාතබ්බො. ආගතා භික්ඛුනියො “සඬ්ඝසන්තිකං ගච්ඡථ, සඬ්ඝො වො
ඔවාදදායකං ජානිස්සති” ති වා “අහං විනයකම්මං කරොමි, අසුකභික්ඛුස්ස නාම
සන්තිකං ගච්ඡථ, සො වො ඔවාදං දස්සති” ති වා චත්තබ්බා.

සා ආපත්තිති සුක්කච්ඡස්සට්ඨියා පරිවාසෙ දින්නෙ සුක්කච්ඡස්සට්ඨි
නාපජ්ජිතබ්බා. අඤ්ඤා වා තාදිසිකාති කායසංසග්ගාදිගරුකාපත්ති. තතො වා
පාපිට්ඨතරාති පාරාජිකාපත්ති; සත්තසු හි ආපත්තිසු දුබ්භාසිතාපත්ති පාපිට්ඨා;
දුක්කටාපත්ති පාපිට්ඨතරා; දුක්කටාපත්ති පාපිට්ඨා, පාටිදෙසනියාපත්ති
පාපිට්ඨතරාති එවං පාවිත්තියථුල්ලච්චයසඬ්ඝාදියෙසපාරාජිකාපත්තිසු නයො
නෙතබ්බො. තාසං චත්ථුසුපි දුබ්භාසිතචත්ථු පාපිට්ඨං, දුක්කටචත්ථු පාපිට්ඨතරන්ති
පුරිමනායෙනෙව හෙදො වෙදිතබ්බො. පණ්ණත්තිවජ්ජසික්ඛාපදෙ පන චත්ථුපි
ආපත්තිපි පාපිට්ඨා. ලොකවජ්ජෙ උභයමිපි පාපිට්ඨතරං.

කම්මන්ති පරිවාසකම්මවාචා වුවිචති. තං කම්මං “අකතං දුක්කට”න්තිආදීහි වා
“කිං ඉදං කම්මං නාම කසිකම්මං ගොරක්ඛකම්ම”න්තිආදීහි වා වචනෙහි න
ගරහිතබ්බං. කම්මිකාති යෙහි භික්ඛුහි කම්මං කතං, තෙ වුවිචන්ති, තෙ “බාලා
අබ්බත්තා” තිආදීහි වචනෙහි න ගරහිතබ්බා. න සච්චනීයං කාතබ්බන්ති
පලිබොධත්ථාය වා පක්කොසනත්ථාය වා සච්චනීයං න කාතබ්බං, පලිබොධත්ථාය
හි කරොන්තො “අහං ආයස්මන්තං ඉමස්මිං චත්ථුස්මිං සච්චනීයං කරොමි, ඉමම්භා
ආවාසා එකපදම්පි මා පක්කාමි, යාව න තං අධිකරණං වූපසන්තං හොති” ති එවං
කරොති. පක්කොසනත්ථාය කරොන්තො “අහං තෙ සච්චනීයං කරොමි, එහි මයා
සද්ධිං විනයධරානං සම්මුඛිභාවං ගච්ඡාමා” ති එවං කරොති; තදුභයමිපි න කාතබ්බං.

න අනුවාදෙති විහාර ජෙට්ඨකට්ඨානං න කාතබ්බං. පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන වා ධම්මජ්ඣෙසකෙන වා න හවිතබ්බං. නාපි තෙරසසු සම්මුතීසු එකසම්මුතිවසෙනාපි ඉස්සරියකම්මං කාතබ්බං. න ඔකාසොති “කරොතු මෙ ආයස්මා ඔකාසං, අහං තං වත්තුකාමො”ති එවං පකතත්තස්ස ඔකාසො න කාරෙතබ්බො, වත්ථුනා වා ආපත්තියා වා න වොදෙතබ්බො, “අයං පුබ්බෙ තෙ දොසො”ති න සාරෙතබ්බො. න භික්ඛුහි සම්පයොජෙතබ්බන්ති අඤ්ඤමඤ්ඤං යොජෙත්වා කලහො න කාරෙතබ්බො.

පුරතොති සඬ්ඝත්ථෙරෙන හුත්වා පුරතො න ගන්තබ්බං, ද්වාදසහත්ථං උපචාරං මුඤ්චිත්වා එකකෙන ගන්තබ්බං. නිසිද්දෙනපි එසෙව නයො. ආසනපරියන්තොති හත්තග්ගාදීසු සඬ්ඝනවකාසනං වුව්වති; ස්වාස්ස දාතබ්බො, තත්ථ නිසිද්දතබ්බං. සෙය්‍යාපරියන්තොති සෙය්‍යානං පරියන්තො, සබ්බලාමකං මඤ්චපීඨං. අයඤ්චි වස්සග්ගෙන අත්තතො පත්තට්ඨානෙ සෙය්‍යං ගහෙතුං න ලහති. සබ්බභික්ඛුහි විචිනිත්වා ගහිතාවසෙසා මඬ්ඤලගුථහරිතා චෙත්තලතාදිවිනද්ධා ලාමකසෙය්‍යා අස්ස දාතබ්බා. විහාරපරියන්තොති යථා ව සෙය්‍යා, එවං වසනආවාසොපි වස්සග්ගෙන අත්තතො පත්තට්ඨානෙ තස්ස න වට්ටති. සබ්බභික්ඛුහි විචිනිත්වා ගහිතාවසෙසා පන රජොහතභූමි ජතුකමුසිකහරිතා පණ්ණසාලා අස්ස දාතබ්බා. සථෙ පකතත්තා සබ්බෙ රුක්ඛමුලිකා අබ්භොකාසිකා ව භොන්ති, ඡන්තං න උපෙන්නි, සබ්බෙපි එතෙහි විස්සට්ඨාවාසා නාම භොන්ති. තෙසු යං ඉච්ඡති, තං ලහති. වස්සුපනායිකදිවසෙ පච්චයං එකපස්සෙ යත්වා වස්සග්ගෙන ගණ්හිතුං ලහති. සෙනාසනං න ලහති, නිබද්ධවස්සාවාසිකං සෙනාසනං ගණ්හිතුකාමෙන වත්තං නික්ඛිපිත්වා ගහෙතබ්බං.

තෙන ව සො සාදිතබ්බොති යං අස්ස ආසනාදිපරියන්තං භික්ඛු දෙන්ති, සො එව සාදිතබ්බො. පුරෙසමණෙන වා පච්ඡාසමණෙන වාති ඤාතිපචාරිතට්ඨානෙ “එත්තකෙ භික්ඛු ගහෙත්වා ආගච්ඡා”ති නිමන්තිතෙන “හත්තෙ, අසුකං නාම කුලං භික්ඛු නිමන්තෙසි, එථ තත්ථ ගච්ඡාමා”ති එවං සංවිධාය භික්ඛු පුරෙසමණෙ වා පච්ඡාසමණෙ වා කත්වා න ගන්තබ්බං. “හත්තෙ, අසුකස්මිං නාම ගාමෙ මනුස්සා භික්ඛුනං ආගමනං ඉච්ඡන්ති, සාධු වතස්ස සථෙ තෙසං සඬ්ගහං කරෙය්‍යාථා”ති එවං පන පරියායෙන කථෙතුං වට්ටති.

න ආරඤ්ඤිකඬ්භගන්ති ආගතාගතානං ආරොචෙතුං හරායමානෙන ආරඤ්ඤිකධුතඬ්භගං න සමාදාතබ්බං. යෙනාපි පකතියා සමාදින්නං, තෙන දුතියං භික්ඛුං ගහෙත්වා අරඤ්ඤෙ අරුණං උට්ඨාපෙතබ්බං, න ව එකකෙන වත්ථබ්බං. තථා හත්තග්ගාදීසු ආසනපරියන්තෙ නිසජ්ජාය හරායමානෙන පිණ්ඩපාතිකධුතඬ්භගමිපි න සමාදාතබ්බං. යො පන පකතියාව පිණ්ඩපාතිකො තස්ස පටිසෙධො නත්ථී.

න ව තප්පච්චයාති “නිහට්ඨන්තො හුත්වා විහාරෙයෙව නිසිද්දිත්වා භුඤ්ජන්තො රත්තියො ගණ්ඨස්සාමි, ගච්ඡන්තො මෙ භික්ඛුං දිස්වා අනාරොචෙන්තස්ස

රත්තිවිෂේෂදො සියා’’ති ඉමිනා කාරණෙන පිණ්ඩපාතො න නීහරාපෙනබ්බො. මා මං ජානිංසුති ‘‘මා මං එකභික්ඛුපි ජානාතු’’ති ව ඉමිනා අප්ඤ්ඤාසයෙන විහාරෙ සාමණෙරෙහි පවාපෙත්වා භුඤ්ජිතුම්පි න ලහති. ගාමං පිණ්ඩාය පටිසිතබ්බමෙව. ගිලානස්ස පන නවකම්මආවරියුපප්ඤ්ඤායකිච්චාදිපසුතස්ස වා විහාරෙයෙව අවිජ්තුං වට්ටති. සවෙපි ගාමෙ අනෙකසතා භික්ඛු විවරන්ති, න සක්කා හොති ආරොචෙනුං, ගාමකාචාසං ගන්ත්වා සභාගට්ඨානෙ වසිතුං වට්ටති.

ආගන්තුකෙතාති කඤ්චි විහාරං ගතෙන තත්ථ භික්ඛුනං ආරොචෙනබ්බං. සවෙ සබ්බෙ එකට්ඨානෙ යිතෙ පස්සති, එකට්ඨානෙ යිතෙනෙව ආරොචෙනබ්බං. අථ රුක්ඛමුලාදීසු විසුං විසුං යිතා හොන්ති, තත්ථ තත්ථ ගන්ත්වා ආරොචෙනබ්බං. සඤ්චිචව අනාරොචෙන්තස්ස රත්තිවිෂේෂදො ව හොති, වත්තභෙදෙ ව දුක්කට්ටං. අථ විචිතන්තො එකච්චෙ න පස්සති, රත්තිවිෂේෂදොව හොති, න වත්තභෙදදුක්කට්ටං.

ආගන්තුකස්සාති අත්තතො වසනවිහාරං ආගතස්සාපි එකස්ස වා බහුතං වා චුත්තනයෙනෙව ආරොචෙනබ්බං. රත්තිවිෂේෂදවත්තභෙදාපි චෙත්ථ චුත්තනයෙනෙව චෙදිතබ්බා. සවෙ ආගන්තුකා මුහුත්තං විස්සමිත්වා වා අවිස්සමිත්වා එව වා විහාරමජ්ඣෙත ගච්ඡන්ති, තෙසම්පි ආරොචෙනබ්බං. සවෙ තස්ස අජානන්තස්සෙව ගච්ඡන්ති, අයඤ්ච පන ගතකාලෙ ජානාති, ගන්ත්වා ආරොචෙනබ්බං. සම්පාපුණිතුං අසක්කොන්තස්ස රත්තිවිෂේෂදොව හොති, න වත්තභෙදදුක්කට්ටං. යෙපි අන්තොවිහාරං අප්පට්ඨිත්වා උපචාරසීමං ඔක්කමිත්වා ගච්ඡන්ති, අයඤ්ච නෙසං ඡත්තසද්දං වා උක්කාසිතසද්දං වා බිපිතසද්දං වා සුත්වාච ආගන්තුකභාවං ජානාති, ගන්ත්වා ආරොචෙනබ්බං. ගතකාලෙ ජානන්තෙනපි අනුබන්ධිත්වා ආරොචෙනබ්බමෙව. සම්පාපුණිතුං අසක්කොන්තස්ස රත්තිවිෂේෂදොව හොති, න වත්තභෙදදුක්කට්ටං. යොපි රත්තිංයෙව ආගන්ත්වා රත්තිංයෙව ගච්ඡති, සොපිස්ස රත්තිවිෂේදං කරොති, අඤ්ඤාතත්තා පන වත්තභෙදදුක්කට්ටං නත්ථි. සවෙ අජානිත්වාච අබ්භානං කරොති, අකතමෙව හොතීති කුරුන්දියං චුත්තං. තස්මා අධිකා රත්තියො ගහෙන්වා කාතබ්බං, අයං අපණ්ණකපට්ඨපදා.

නදීආදීසු නාවාය ගච්ඡන්තම්පි පරතීරෙ යීතම්පි ආකාසෙන ගච්ඡන්තම්පි පබ්බතතලඅරඤ්ඤාදීසු දුරෙ යීතම්පි භික්ඛුං දිස්වා සවෙ ‘‘භික්ඛු’’ති වචන්ථානං අත්ථි, නාවාදීහි වා ගන්ත්වා මහාසද්දං කත්වා වා චෙගෙන අනුබන්ධිත්වා වා ආරොචෙනබ්බං, අනාරොචෙන්තස්ස රත්තිවිෂේෂදො චෙව වත්තභෙදදුක්කට්ටඤ්ච. සවෙ වායමන්තොපි සම්පාපුණිතුං වා සාවෙනුං වා න සක්කොති, රත්තිවිෂේෂදොව හොති, න වත්තභෙදදුක්කට්ටං. සඤ්ඤානාහයත්ථෙරො පන විසයාවිසයෙන කථෙති – ‘‘විසයෙ කීර අනාරොචෙන්තස්ස රත්තිවිෂේෂදො චෙව වත්තභෙදදුක්කට්ටඤ්ච හොති, අවිසයෙ පන උභයම්පි නත්ථි’’ති. කරවීකතිස්සත්ථෙරො ‘‘සමණො අයන්ති වචන්ථානමෙව පමාණං, සවෙපි අවිසයො හොති, වත්තභෙදදුක්කට්ටමෙව නත්ථි, රත්තිවිෂේෂදො පන හොතියෙවා’’ති ආහ.

උපොසථෙති “උපොසථං සම්පාපුණිස්සාමා” ති ආගන්තුකා භික්ඛු ආගච්ඡන්ති, ඉද්ධියා ගච්ඡන්තාපි උපොසථභාවං ඤත්වා ඔතරිත්වා උපොසථං කරොන්ති, තස්මා ආගන්තුකසොධනත්ථං උපොසථදිවසෙ ආරොචෙනබ්බං. පචාරණායපි එසෙව නයො. ගිලානොති ගන්තුං අසමත්ථො. දුතෙනාති එත්ථ අනුපසම්පන්නං පෙසෙතුං න වට්ඨති, භික්ඛුං පෙසෙත්වා ආරොචාපෙනබ්බං.

අභික්ඛුකො ආවාසොති සුඤ්ඤවිහාරො; යත්ථ එකොපි භික්ඛු නත්ථී, තත්ථ වාසත්ථාය න ගන්තබ්බං. න භි තත්ථ චුත්ථරත්තියො ගණනුපිකා භොන්ති, පකතත්තෙන පන සද්ධිං වට්ඨති. දසවිධන්තරායෙ පන සචෙපි රත්තියො ගණනුපිකා න භොන්ති, අන්තරායනො පරිමුච්චනත්ථාය ගන්තබ්බමෙව. තෙන චුත්තං – “අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා” ති. නානාසංවාසකෙහි සද්ධිං විනයකම්මං කාතුං න වට්ඨති. තෙසං අනාරොචනෙපි රත්තිවිෂෙදො නත්ථී, අභික්ඛුකාවාසසදිසමෙව භොති. තෙන චුත්තං – “යත්ථස්ස භික්ඛු නානාසංවාසකා” ති. සෙසං උපොසථක්ඛන්ධකෙ චුත්තනයමෙව.

81. එකච්ඡන්තෙ ආවාසෙතිආදීසු ආවාසො නාම වසනත්ථාය කතසෙනාසනං. අනාවාසො නාම චෙතියසරං බොධිසරං සම්මුඤ්ජනිඅට්ටකො දාරුඅට්ටකො පානියමාළො වච්චකුට්ඨි ද්වාරකොට්ඨකොති එවමාදි. තතියපදෙන තදුභයම්පි ගහිතං. එතෙසු යත්ථ කත්ථවි එකච්ඡන්තෙ ඡදනතො උදකපතනට්ඨානපරිච්ඡින්නෙ ඕකාසෙ උක්ඛිත්තකො වසිතුං න ලහති. “පාරිවාසිකො පන අන්තොආවාසෙයෙව න ලහති” ති මහාපච්චරියං චුත්තං. මහාඅට්ඨකථායං පන “අවිසෙසෙන උදකපාතෙන වාරිත” ත්ති චුත්තං. කුරුන්දියං “එතෙසු එත්තකෙසු පඤ්චවණ්ණච්ඡදනබද්ධට්ඨානෙසු පාරිවාසිකස්ස ව උක්ඛිත්තකස්ස ව පකතත්තෙන සද්ධිං උදකපාතෙන වාරිත” ත්ති චුත්තං. තස්මා නානුපචාරෙපි එකච්ඡන්තෙ න වට්ඨති. සචෙ පනෙත්ථ තදනුපසම්පන්නෙපි පකතත්තෙ පයමං පටිසිත්වා නිපන්නෙ සට්ඨිවස්සොපි පාරිවාසිකො පච්ඡා පටිසිත්වා ජානන්තො නිපජ්ජති, රත්තිවිෂෙදො චෙව චත්තභෙදදුක්කටඤ්ච. අජානන්තස්ස රත්තිවිෂෙදොව න චත්තභෙදදුක්කට්ඨං. සචෙ පන තස්මිං පයමං නිපන්නෙ පච්ඡා පකතත්තො පටිසිත්වා නිපජ්ජති, පාරිවාසිකො ව ජානාති, රත්තිවිෂෙදො චෙව චත්තභෙදදුක්කටඤ්ච. නො චෙ ජානාති, රත්තිවිෂෙදොව න චත්තභෙදදුක්කට්ඨං.

චුට්ඨාතබ්බං නිමන්තෙතබ්බොති තදනුපසම්පන්නම්පි දිස්වා චුට්ඨාතබ්බමෙව; චුට්ඨාය ව “අභං ඉමිනා සුඛනිසින්තො චුට්ඨාපිතො” ති පරමමුඛෙන න ගන්තබ්බං, “ඉදං ආචරිය-ආසනං, එත්ථ නිසිද්දා” ති එවං නිමන්තෙතබ්බොයෙව. නවකෙන පන “මහාථෙරං ඔබද්ධං කරොමි” ති පාරිවාසිකත්ථෙරස්ස සන්තිකං න ගන්තබ්බං. එකාසනෙති සමානවස්සිකාසනෙ මඤ්චෙ වා පියෙ වා. න ඡමායං නිසින්තෙති පකතත්තෙ භූමියං නිසින්තෙ ඉතරෙන අන්තමසො තිණසන්ථාරෙපි උච්චතරෙ වාලිකාතලෙපි වා න නිසිදිතබ්බං, ද්වාදසහත්ථං පන උපචාරං මුඤ්චිත්වා නිසිදිතුං වට්ඨති. එකච්චකමෙති සභායෙන විය සද්ධිං චඬ්චකමන්තො එකස්මිං චඬ්චකමෙ.

ජමායං වඩ්ඤ්ඤානන්ති ජමායං වඩ්ඤ්ඤානේ, අයමෙව වා පායො. අයං පනෙත්ථ අත්ථො – අකතපරිච්ඡේදාය භූමියා වඩ්ඤ්ඤානේ පරිච්ඡේදං කත්වා වාලිකං ආකිරිත්වා ආලම්බනං යොජෙත්වා කතවඩ්ඤ්ඤානේ නිවේපි න වඩ්ඤ්ඤානබ්බං, කො පන වාදො ඉට්ඨකාවයසම්පන්නො වෙදිකාපරික්ඛිත්තෙනි! සචෙ පන පාකාරපරික්ඛිත්තො හොති ද්වාරකොට්ඨකයුත්තො පබ්බතන්තරවනන්තරගුම්භන්තරෙසු වා සුප්පට්ඨිත්තො, තාදිසෙ වඩ්ඤ්ඤානේ වඩ්ඤ්ඤානං වට්ටති. අප්පට්ඨිත්තොපි උපචාරං මුඤ්ඤිත්වා වට්ටති.

වුඩ්ඤ්ඤානොති එත්ථ සචෙ වුඩ්ඤ්ඤානෙ පාරිවාසිකෙ පයමං නිපන්නෙ ඉතරො ජානන්තො පච්ඡා නිපජ්ජති, රත්තිච්ඡේදො වස්ස හොති වත්තහෙදෙ ව දුක්ඛං. වුඩ්ඤ්ඤානස්ස පන රත්තිච්ඡේදොව න වත්තහෙදදුක්ඛං. අජානිත්වා නිපජ්ජති, ද්විත්තම්පි වත්තහෙදො නත්ථි, රත්තිච්ඡේදො පන හොති. අථ නවකපාරිවාසිකෙ පයමං නිපන්නෙ වුඩ්ඤ්ඤානො පච්ඡා නිපජ්ජති, නවකො ව ජානාති, රත්ති වස්ස ඡිජ්ජති, වත්තහෙදෙ ව දුක්ඛං හොති. වුඩ්ඤ්ඤානස්ස රත්තිච්ඡේදොව න වත්තහෙදො. නො චෙ ජානාති, ද්විත්තම්පි වත්තහෙදො නත්ථි, රත්තිච්ඡේදො පන හොති. සචෙ ද්වේපි අපච්ඡාපුරිමං නිපජ්ජන්ති, වුඩ්ඤ්ඤානස්ස රත්තිච්ඡේදොව ඉතරස්ස වත්තහෙදොපිති කුරුන්දියං වුත්තං. ද්වේ පාරිවාසිකා සමවස්සා, එකො පයමං නිපන්නො, එකො ජානන්තොව පච්ඡා නිපජ්ජති, රත්ති ව ඡිජ්ජති, වත්තහෙදෙ ව දුක්ඛං. පයමං නිපන්නස්ස රත්තිච්ඡේදොව න වත්තහෙදො. සචෙ පච්ඡා නිපජ්ජන්තොපි න ජානාති, ද්විත්තම්පි වත්තහෙදො නත්ථි, රත්තිච්ඡේදො පන හොති. සචෙ ද්වේපි අපච්ඡාපුරිමං නිපජ්ජන්ති, ද්විත්තම්පි රත්තිච්ඡේදොයෙව, න වත්තහෙදො. සචෙ හි ද්වේ පාරිවාසිකා එකතො වසෙය්වා, තෙ අඤ්ඤාමඤ්ඤාස්ස අජ්ඣාචාරං ඤත්වා අගාරවා වා විප්පට්ඨාරිනො වා හුත්වා පාපිට්ඨනරං වා ආපන්නිං ආපජ්ජෙය්වා විබ්භමෙය්වා වා, තස්මා නෙසං සහසෙය්වා සබ්බස්සකාරෙන පටික්ඛිත්තා. සෙසං වුත්තනෙයෙනෙව වෙදිතබ්බං. මූලායපටිකස්සනාරහාදයො චෙත්ථ පාරිවාසිකානං පකතත්තට්ඨානෙ යිතාති වෙදිතබ්බං.

පාරිවාසිකවතුත්ථො චෙ, භික්ඛචෙ, පරිවාසන්ති එත්ථ පාරිවාසිකං වතුත්ථං කත්වා අඤ්ඤාස්ස පරිවාසදානාදීනි කාතුං න වට්ටති. එතෙස්චෙවායං ගණපුරකො න හොති, සෙසසඬ්ඤානම්මෙසු හොති. ගණෙ පන අප්පහොන්තෙ වත්තං නික්ඛිපාපෙත්වා ගණපුරකො කාතබ්බොති.

83. ඉමං පන වත්තකථං සුත්වා විනයධරුපාලිත්ථෙරස්ස රහොගතස්ස එවං පරිචිතක්කො උදපාදි – “හගවතා බහු පාරිවාසිකවත්තං පඤ්ඤත්තං, කතිහි නු බො එත්ථ කාරණෙහි රත්තිච්ඡේදො හොති” ති! සො හගවත්තං උපසඩ්ධිකම්ථා තමත්ථං පුච්ඡි. හගවා වස්ස බ්‍යාකාසි. තෙන වුත්තං – “අථ බො ආයස්මා උපාලි...පෙ.... රත්තිච්ඡේදා” ති. තත්ථ සහවාසොති ය්වායං පකතත්තෙන භික්ඛුනා සද්ධිං එකච්ඡන්තෙතිආදිනා නෙයෙන වුත්තො එකතො වාසො. විප්පවාසොති එකකස්සෙව වාසො. අනාරොචනාති ආගන්තුකාදීනං අනාරොචනා. එතෙසු තිසු එකෙකෙන කාරණෙන රත්තිච්ඡේදො හොති.

84. න සක්කොන්තීති සඨසස්ස මහන්තතාය තත්ථ තත්ථ ගන්ත්වා සබ්බෙසං ආරොචෙතුං අසක්කොන්තා සොධෙතුං න සක්කොන්ති. පරිවාසං නික්ඛිපාමි, වත්තං නික්ඛිපාමිති ඉමෙසු ද්විසු පදෙසු එකෙනාපි නික්ඛිත්තොව හොති පරිවාසො; ද්විති සුනික්ඛිත්තොයෙව. සමාදානෙපි එසෙව න යො. එවං වත්තං සමාදිශිත්වා පරිවුත්ථපරිවාසස්ස මානත්තං ගණ්හතො පුන වත්තසමාදානකිච්චං නත්ථි, සමාදිත්තවත්තොයෙව හෙස තස්මාස්ස ඡාරත්තං මානත්තං දාතබ්බං, විණ්ණමානත්තො අබ්භෙතබ්බො. එවං අනාපත්තිකො හුත්වා සුද්ධන්තෙ පතිට්ඨිතො තිස්සො සික්ඛා පුරෙත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සතිති.

පාරිවාසිකවත්තකථා නිට්ඨිතා.

මූලායපටිකස්සනාරහවත්තකථා

86. මූලායපටිකස්සනාරහා භික්ඛු සාදියන්ති පකතත්තානන්ති යථෙත්වා නවකතරං මූලායපටිකස්සනාරහං අවසෙසානං අන්තමසො පාරිවාසිකාදිනමිපි. ඉමෙසඤ්ඞි පාරිවාසිකමූලායපටිකස්සනාරහමානත්තාරහමානත්තාවාරිකබ්භානාරහානං පඤ්චන්තං යථෙත්වා අත්තනො අත්තනො නවකතරං, සෙසා සබ්බෙ පකතත්තා එව. කස්මා? මිටු යථාචුඩ්ඨං අභිවාදනාදීනං අනුඤ්ඤාතත්තා. තෙන වුත්තං – “අවසෙසානං අන්තමසො පාරිවාසිකාදිනමිපි”ති. මූලායපටිකස්සනාරහාදිලක්ඛණං පන නෙසං පරතො ආවිභවිස්සති. සෙසමෙත්ථ ඉතො පරෙසු ච මානත්තාරහාදිවත්තෙසු පාරිවාසිකවත්තෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

87. මූලායපටිකස්සනාරහවතුත්ථො චෙතිආදීසුපි යථෙව පාරිවාසිකො; එවං එතෙපි එතෙසු විනයකම්මෙසු ගණපුරකා න හොන්ති, සෙසසඨසකම්මෙසු හොන්ති.

මූලායපටිකස්සනාරහවත්තකථා නිට්ඨිතා.

මානත්තවාරිකවත්තකථා

90. මානත්තවාරිකස්ස වත්තෙසු “දෙවසිකං ආරොචෙතබ්බ”න්ති විසෙසො.

92. රත්තිවිජ්ජෙදෙසු උභනෙ ගණෙති එත්ථ ගණොති වත්තාරො වා අතිරෙකා වා; තස්මා සචෙපි තිහි භික්ඛුහි සද්ධිං වසති, රත්තිවිජ්ජෙදො හොතියෙව. මානත්තනික්ඛෙපසමාදානෙසු වුත්තසදිසොව විනිවිජයො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

මානත්තවාරිකවත්තකථා නිට්ඨිතා.

පාරිවාසිකක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. සමූච්චයක්කන්ධකං

සුක්කච්ඡස්සට්ඨිකථා

97. සමූච්චයක්කන්ධකෙ - ඡාරත්තං මානත්තන්ති එත්ථ චතුබ්බිධං මානත්තං - අප්පට්ච්ඡන්තමානත්තං, පට්ච්ඡන්තමානත්තං, පක්ඛමානත්තං, සමොධානමානත්තන්ති. තත්ථ අප්පට්ච්ඡන්තමානත්තං නාම - යං අප්පට්ච්ඡන්තාය ආපත්තියා පරිවාසං අදත්වා කෙවලං ආපත්තිං ආපන්නභාවෙනෙව මානත්තාරහස්ස මානත්තං දියාති. පට්ච්ඡන්තමානත්තං නාම - යං පට්ච්ඡන්තාය ආපත්තියා පරිචුත්ථපරිවාසස්ස දියාති. පක්ඛමානත්තං නාම - යං පට්ච්ඡන්තාය වා අප්පට්ච්ඡන්තාය වා ආපත්තියා අද්ධමාසං භික්ඛුනීනං දියාති. සමොධානමානත්තං නාම - යං ඔධාය එකතො කත්වා දියාති. තෙසු ඉදං “අප්පට්ච්ඡන්තාය ඡාරත්තං මානත්ත”න්ති වචනතො “අප්පට්ච්ඡන්තමානත්ත”න්ති වෙදිතබ්බං. තං දෙනතෙන සවෙ එකං ආපත්තිං ආපන්නො භොති, ඉධ චුත්තනයෙන දාතබ්බං. සවෙ ද්වෙ වා තිස්සො වා තතුත්තරිං වා ආපන්නො, යථෙව “එකං ආපත්ති”න්ති චුත්තං; එවං “ද්වෙ ආපත්තියො, තිස්සො ආපත්තියො”ති වත්තබ්බං. තතුත්තරි පන සවෙපි සතං වා සහස්සං වා භොති, “සම්බහුලා”ති වත්තබ්බං. නානාවත්ථුකායොපි එකතො කත්වා දාතබ්බා, තාසං දානවිධිං පරිවාසදානෙ කථයිස්සාම.

එවං ආපත්තිවසෙන කම්මවාචං කත්වා දින්නෙ මානත්තෙ “එවමෙතං ධාරයාමි”ති කම්මවාචාපරියොසානෙ මාලකසීමායමෙව “මානත්තං සමාදියාමි, වත්තං සමාදියාමි”ති චුත්තනයෙන වත්තං සමාදාතබ්බං. වත්තං සමාදියිත්වා තත්ථෙව සඤ්ඤා ආරොචෙතබ්බං, ආරොචෙන්නෙන ව එවං ආරොචෙතබ්බං -

“අහං, හන්නෙ, එකං ආපත්තිං ආපජ්ජිං සඤ්ඤෙතනිකං සුක්කච්ඡස්සට්ඨිං අප්පට්ච්ඡන්තං, සොහං සඤ්ඤං එකිස්සා ආපත්තියා සඤ්ඤෙතනිකාය සුක්කච්ඡස්සට්ඨියා අප්පට්ච්ඡන්තාය ඡාරත්තං මානත්තං යාචිං, තස්ස මෙ සඤ්ඤා එකිස්සා ආපත්තියා සඤ්ඤෙතනිකාය සුක්කච්ඡස්සට්ඨියා අප්පට්ච්ඡන්තාය ඡාරත්තං මානත්තං අදාසි. සොහං මානත්තං වරාමි, වෙදයාමහං, හන්නෙ ‘වෙදයතී’ති මං සඤ්ඤා ධාරෙතු”ති.

ඉමඤ්ච පන අත්ථං ගහෙත්වා යාය කායවි භාසාය ආරොචෙතුං වට්ටතියෙව. ආරොචෙත්වා සවෙ නික්ඛිපිතුකාමො, චුත්තනයෙනෙව සඤ්ඤමජ්ඣෙ නික්ඛිපිතබ්බං. මාලකතො භික්ඛුසු නික්ඛන්තෙසු එකස්සපි සන්තිකෙ නික්ඛිපිතුං වට්ටති. මාලකතො නික්ඛමිත්වා සතිං පටිලහන්නෙන සහගච්ඡන්තස්ස සන්තිකෙ නික්ඛිපිතබ්බං. සවෙ සොපි පක්කන්නො, අඤ්ඤස්ස යස්ස මාලකෙ නාරොචිතං, තස්ස ආරොචෙත්වා නික්ඛිපිතබ්බං. ආරොචෙන්නෙන පන අවසානෙ “වෙදයතීති මං ආයස්මා ධාරෙතු”ති වත්තබ්බං. ද්වින්නං ආරොචෙන්නෙන “ආයස්මන්තා ධාරෙන්නු”ති, තිණ්ණං ආරොචෙන්නෙන “ආයස්මන්තො ධාරෙන්නු”ති වත්තබ්බං. නික්ඛිත්තකාලතො පට්ඨාය පකතත්තට්ඨානෙ තිට්ඨති.

සථෙ අප්පභික්ඛුකො විහාරො හොති, සභාගා භික්ඛු වසන්ති, වත්තං
 අනික්ඛිපිත්වා අන්තොවිහාරෙයෙව රත්තියො ගණෙතඛ්ඛා. අථ න සක්කා
 සොධෙතුං, චුත්තනයෙනෙව වත්තං නික්ඛිපිත්වා පච්චුසසමයෙ චතුභි පඤ්චභි වා
 භික්ඛුභි සද්ධිං පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපනො, අපරික්ඛිත්තස්ස
 පරික්ඛෙපාරහට්ඨානතො ද්වෙ ලෙඩ්ඛුපානෙ අනික්කමිත්වා මහාමග්ගතො
 ඔක්කමිම ගුම්බෙන වා වතියා වා පටිච්ඡන්තට්ඨානෙ නිසිදිතඛ්ඛං.
 අන්තොඅරුණෙයෙව චුත්තනයෙන වත්තං සමාදිගිත්වා ආරොචෙතඛ්ඛං. සථෙ
 අඤ්ඤො කොචි භික්ඛු කෙනවිදෙව කරණීයෙන තං යානං ආගච්ඡති, සථෙ එස තං
 පස්සති, සද්දං වාස්ස සුණාති, ආරොචෙතඛ්ඛං. අනාරොචෙත්තස්ස රත්තිවිජෙදො
 වෙව වත්තහෙදො ව.

අථ ද්වාදසහත්ථං උපචාරං ඔක්කමිත්වා අජානන්තස්සෙව ගච්ඡති,
 රත්තිවිජෙදො හොති එව, වත්තහෙදො පන නත්ථි. ආරොචිතකාලතො පට්ඨාය ව
 එකං භික්ඛුං යථෙත්වා සෙසෙහි සති කරණීයෙ ගන්තුමිපි වට්ටති. අරුණෙ උට්ඨිතෙ
 තස්ස භික්ඛුස්ස සන්තිකෙ වත්තං නික්ඛිපිතඛ්ඛං. සථෙ සොපි කෙනවි කම්මෙන
 පුරෙඅරුණෙයෙව ගච්ඡති, අඤ්ඤං විහාරතො නික්ඛන්තං වා ආගන්තුකං වා යං
 පයමං පස්සති, තස්ස සන්තිකෙ ආරොචෙත්වා වත්තං නික්ඛිපිතඛ්ඛං. අයඤ්ච යස්මා
 ගණස්ස ආරොචෙත්වා භික්ඛුනඤ්ච අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා වසි, තෙනස්ස
 උනෙ ගණෙ වරණදොසො වා විජ්ජවාසො වා න හොති. සථෙ න කඤ්චි පස්සති,
 විහාරං ගන්ත්වා අත්තනා සද්ධිං ගතභික්ඛුසු එකස්ස සන්තිකෙ නික්ඛිපිතඛ්ඛන්ති
 මහාසුමත්ථෙරො ආහ. මහාපදුමත්ථෙරො පන ‘‘යං පයමං පස්සති, තස්ස
 ආරොචෙත්වා නික්ඛිපිතඛ්ඛං; අයං නික්ඛිත්තවත්තස්ස පරිහාරො’’ති ආහ.

එවං ඡාරත්තං මානත්තං අබණ්ඩං වරිත්වා යත්ථ සියා විසතිගණො
 භික්ඛුසඬ්ඨො, තත්ථ සො භික්ඛු අබ්භෙතඛ්ඛො. අබ්භෙත්තෙහි ව පයමං
 අබ්භානාරහො කාතඛ්ඛො. අයඤ්භි නික්ඛිත්තවත්තත්තා පකතත්තට්ඨානෙ ඨිතො,
 පකතත්තස්ස ව අබ්භානං කාතුං න වට්ටති, තස්මා වත්තං සමාදාපෙතඛ්ඛො. වත්තෙ
 සමාදින්නෙ අබ්භානාරහො හොති. තෙනාපි වත්තං සමාදිගිත්වා ආරොචෙත්වා
 අබ්භානං යාචිතඛ්ඛං. අනික්ඛිත්තවත්තස්ස පුන වත්තසමාදානකිච්චං නත්ථි. සො හි
 ඡාරත්තාතික්කමෙනෙව අබ්භානාරහො හොති, තස්මා සො අබ්භෙතඛ්ඛො. තත්තු
 ය්වායං ‘‘එවඤ්ච පන, භික්ඛවෙ, අබ්භෙතඛ්ඛො’’ති පාළියංයෙව අබ්භානවිධි
 චුත්තො, අයඤ්ච එකාපත්තිවසෙන චුත්තො. සථෙ පන ද්වෙ තිස්සො සම්බහුලා වා
 එකවත්ථුකා වා නානාවත්ථුකා වා ආපත්තියො හොන්ති, තාසං වසෙන කම්මවාචා
 කාතඛ්ඛා. එවං අප්පට්ච්ඡන්තමානත්තං දාතඛ්ඛං. පටිච්ඡන්තමානත්තං පන යස්මා
 පටිච්ඡන්තාය ආපත්තියා පරිචුත්ථපරිවාසස්ස දාතඛ්ඛං හොති, තස්මා නං
 පරිවාසකථායංයෙව කට්ඨස්සාම.

පරිවාසකථා

102. “තෙන හි, හික්බවෙ, සඬසො උදායිස්ස හික්බුනො එකිස්සා ආපත්තියා සඤ්චෙතනිකාය සුක්කච්ඡිස්සට්ඨියා එකාහපට්ච්ඡන්තාය එකාහපරිවාසං දෙනු” තිආදිනා නයෙන පාළියං අනෙකෙහි ආකාරෙහි පරිවාසො ව මානත්තඤ්ච චුත්තං. තස්ස යස්මා ආගතාගතට්ඨානෙ විනිච්ඡයො වුවිච්චමානො පාළි විය අතිවිත්ථාරං ආපජ්ජති, න ච සක්කා හොති සුබෙන පරිග්ගහෙනුං, තස්මා නං සමොධානෙන්වා ඉධෙව දස්සයිස්සාම.

අයඤ්ඤි ඉධ අධිජ්ජෙතො පරිවාසො නාම – පටිච්ඡන්තපරිවාසො, සුද්ධන්තපරිවාසො, සමොධානපරිවාසොති තිවිධො හොති. තත්ථ පටිච්ඡන්තපරිවාසො තාව යථාපටිච්ඡන්තාය ආපත්තියා දාතබ්බො. කස්සචි හි එකාහපට්ච්ඡන්තා ආපත්ති හොති යථා අයං උදායිත්ථෙරස්ස, කස්සචි ද්විභාදිපටිච්ඡන්තා යථා පරතො ආගතා උදායිත්ථෙරස්සෙව, කස්සචි එකා ආපත්ති හොති යථා අයං, කස්සචි ද්වෙ තිස්සො තතුත්තරි වා යථා පරතො ආගතා, තස්මා පටිච්ඡන්තපරිවාසං දෙන්තෙන පඨමං තාව පටිච්ඡන්තභාවො ජානිතබ්බො.

අයඤ්ඤි ආපත්ති නාම දසභාකාරෙහි පටිච්ඡන්තා හොති. තත්ථායං මානිකා – ආපත්ති ව හොති ආපත්තිසඤ්ඤී ව, පකතත්තො ව හොති පකතත්තසඤ්ඤී ව, අනන්තරායිකො ව හොති අනන්තරායිකසඤ්ඤී ව, පහු ව හොති පහුසඤ්ඤී ව, ඡාදෙනුකාමො ව හොති ඡාදෙති වාති.

තත්ථ ආපත්ති ව හොති ආපත්තිසඤ්ඤී වාති යං ආපන්නො, සා ආපත්තියෙව හොති. සොපි ව තත්ථ ආපත්තිසඤ්ඤීයෙව. ඉති ජානන්තො ඡාදෙති, ඡන්තාව හොති. අථ පනායං තත්ථ අනාපත්තිසඤ්ඤී, අච්ඡන්තා හොති, අනාපත්ති පන ආපත්තිසඤ්ඤායපි අනාපත්තිසඤ්ඤායපි ඡාදෙන්තෙනාපි අච්ඡාදිතාව හොති. ලහුකං වා ගරුකාති ගරුකං වා ලහුකාති ඡාදෙති, අලජ්ජිපක්ඛෙ තිට්ඨති, ආපත්ති පන අච්ඡන්තා හොති. ගරුකං ලහුකාති මඤ්ඤමානො දෙසෙති, නෙව දෙසිතා හොති, න ඡන්තා. ගරුකං ගරුකාති ඤත්වා ඡාදෙති, ඡන්තා හොති. ගරුකලහුකභාවං න ජානාති, ආපත්තිං ඡාදෙමිති ඡාදෙති, ඡන්තාව හොති.

පකතත්තොති තිවිධං උක්ඛෙපනියකම්මං අකතො – සො චෙ පකතත්තසඤ්ඤී හුත්වා ඡාදෙති, ඡන්තා හොති. අථ “මය්හං සඬසෙන කම්මං කත”න්ති අපකතත්තසඤ්ඤී හුත්වා ඡාදෙති, අච්ඡන්තා හොති. අපකතත්තෙන පකතත්තසඤ්ඤීනා වා අපකතත්තසඤ්ඤීනා වා ඡාදිතාපි අච්ඡන්තාව හොති. චුත්තම්පි චෙතං –

“ආපජ්ජති ගරුකං සාවසෙසං,
ඡාදෙති අනාදරියං පටිච්ච;
න හික්බුනී නො ච ඵුසෙය්‍ය වජ්ජං,
පඤ්භා මෙසා කුසලෙහි වින්තිතා” ති. (පරි. 481);

අයඤ්චි පඤ්භො උක්ඛිත්තකෙන කථිතො.

අනන්තරාශිකොති යස්ස දසසු අන්තරායෙසු එකොපි නත්ථි, සො චෙ අනන්තරාශිකසඤ්ඤි හුත්වා ඡාදෙති, ඡන්තා හොති. සචෙපි සො භීරුකජාතිකතාය අන්ධකාරෙ අමනුස්සවණ්ඩම්ගහයෙන අන්තරාශිකසඤ්ඤි හුත්වා ඡාදෙති, අච්ඡන්තාව හොති. යස්ස හි පබ්බතවිහාරෙ වසන්තස්ස කන්දරං වා නදිං වා අතික්කම්ත්වා ආරොචෙතබ්බං හොති, අන්තරාමග්ගෙ ච වණ්ඩවාළඅමනුස්සාදිහයං අත්ථි, මග්ගෙ අජගරා නිපජ්ජන්ති, නදි පුරා හොති, එකස්මිං පන සතියෙව අන්තරායෙ අන්තරාශිකසඤ්ඤි හුත්වා ඡාදෙති, අච්ඡන්තාව හොති. අන්තරාශිකස්ස පන අන්තරාශිකසඤ්ඤාය වා අනන්තරාශිකසඤ්ඤාය වා ඡාදයතො අච්ඡන්තාව හොති.

පහුති යො සක්කොති භික්ඛුනො සන්තිකං ගන්තුඤ්ඤෙව ආරොචෙතුඤ්ඤව; සො චෙ පහුසඤ්ඤි හුත්වා ඡාදෙති, ඡන්තා හොති. සචස්ස මුඛෙ අප්පමත්තකො ගණ්ඨො වා හොති, හනුකවාතො වා විජ්ඣති, දන්තො වා රුජ්ජති, භික්ඛා වා මන්දා ලද්ධා හොති, තාවතකෙන පන නෙව චත්තුං න සක්කොති න ගන්තුං; අපිච ඛො න සක්කොම්ති සඤ්ඤි හොති, අයං පහු හුත්වා අප්පහුසඤ්ඤි නාම. ඉමිනා ඡාදිතාපි අච්ඡාදිතා. අප්පහුනා පන චත්තුං වා ගන්තුං වා අසමත්ථෙන පහුසඤ්ඤිනා වා අප්පහුසඤ්ඤිනා වා ඡාදිතා හොතු, අච්ඡාදිතාව.

ඡාදෙතුකාමො ච හොති ඡාදෙති වාති ඉදං උත්තානත්ථමෙව. සචෙ පන ඡාදෙස්සාම්ති ධුරනික්ඛෙපං කත්වා පුරෙහත්තෙ වා පච්ඡාහත්තෙ වා පට්ඨයාමාදීසු වා ලජ්ජිධම්මං ඔක්කම්ත්වා අන්තොඅරුණෙයෙව ආරොචෙති, අයං ඡාදෙතුකාමො න ඡාදෙති නාම.

යස්ස පන අභික්ඛුකෙ යානෙ වසන්තස්ස ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා සභාගස්ස භික්ඛුනො ආගමනං ආගමෙත්තස්ස සභාගසන්තිකං වා ගච්ඡන්තස්ස අද්ධමාසොපි මාසොපි අතික්කමති, අයං න ඡාදෙතුකාමො ඡාදෙති නාම, අයම්පි අච්ඡන්තාව හොති.

යො පන ආපන්තමත්තොව අග්ගිං අක්කන්තපුරිසො විය සහසා අපක්කම්ත්වා සභාගට්ඨානං ගන්ත්වා ආවි කරොති, අයං න ඡාදෙතුකාමොව න ඡාදෙති නාම. සචෙ පන සභාගං දිස්වාපි “අයං මෙ උපජ්ඣායො වා ආචරියො වා”ති ලජ්ජාය නාරොචෙති, ඡන්තාව හොති ආපත්ති. උපජ්ඣායාදිභාවො හි ඉධ අප්පමාණං අචෙරිසභාගමත්තමෙව පමාණං, තස්මා අචෙරිසභාගස්ස සන්තිකෙ ආරොචෙතබ්බො.

යො පන විසභාගො හොති සුත්වා පකාසෙතුකාමො, එවරුපස්ස උපජ්ඣායස්සාපි සන්තිකෙ න ආරොචෙතබ්බො. තත්ථ පුරෙහත්තං වා ආපත්තිං ආපන්නො හොතු පච්ඡාහත්තං වා, දිවා වා රත්තිං වා යාව අරුණං න උග්ගච්ඡති තාව ආරොචෙතබ්බං. උද්ධස්තෙ අරුණෙ පටිච්ඡන්තා හොති, පටිච්ඡාදනපච්චයා ච දුක්කටං ආපජ්ජති. සභාගසඬ්ඤාදිසෙසං ආපන්තස්ස පන සන්තිකෙ ආවි කාතුං න

වට්ටනි. සෞඛ්‍ය ආවි කිරීම, ආපත්ති ආවිකතා හොඳින්, දුක්කටා පන න මුළුවනි, තස්මා සුද්ධස්ස සන්තිකෙ ආවිකාතබ්බො. ආවිකරොත්තො ව “තුය්හං සන්තිකෙ එකං ආපත්තිං ආවිකරොමි” ති වා “ආවික්ඛාමි” ති වා “ආරොචෙමි” ති වා “මම එකං ආපත්තිං ආපන්නභාවං ජානාහි” ති වා වදන්, “එකං ගරුකාපත්තිං ආවිකරොමි” ති ආදිනා වා නයෙන වදන්, සබ්බෙහිපි ආකාරෙහි අප්පට්ච්ඡන්තාව හොඳින් කුරුන්දියං වුත්තං. සෞඛ්‍ය පන ලුහුකාපත්තිං ආවිකරොමි ති ආදිනා නයෙන වදනි, පට්ච්ඡන්තා හොඳින්, වත්ථුං ආරොචෙති, ආපත්තිං ආරොචෙති, උභයං ආරොචෙති, තිව්ධෙනාපි ආරොචිතාව හොඳින්. ඉති ඉමානි දස කාරණානි උපලක්ඛෙත්වා පට්ච්ඡන්තපටිවාසං දෙන්තෙන පයමමෙව පට්ච්ඡන්තභාවො ජානිතබ්බො.

තතො පට්ච්ඡන්තදිවසෙ ව ආපත්තියො ව සල්ලක්ඛෙත්වා සෞඛ්‍ය පට්ච්ඡන්තා හොඳින් – “අහං, හන්තෙ, එකං ආපත්තිං ආපජ්ජිං සඤ්චෙතනිකං සුක්කච්ඡස්සට්ඨිං එකාහපට්ච්ඡන්ත” ත්ති එවං යාවාපෙත්වා ඉධ වුත්තන යෙනෙව කම්මවාචං වත්වා පටිවාසො දාතබ්බො. අප් ද්විහනිභාදිපට්ච්ඡන්තා හොඳින්, ද්විහපට්ච්ඡන්තං තිහපට්ච්ඡන්තං චතුහපට්ච්ඡන්තං පඤ්චාහපට්ච්ඡන්තං ඡාහපට්ච්ඡන්තං සත්තාහපට්ච්ඡන්තං අට්ඨාහපට්ච්ඡන්තං නවාහපට්ච්ඡන්තං දසාහපට්ච්ඡන්තං එකාදසාහපට්ච්ඡන්තං ද්වාදසාහපට්ච්ඡන්තං තෙරසාහපට්ච්ඡන්තං වුද්දසාහපට්ච්ඡන්තන්ති එවං යාව වුද්දස දිවසානි දිවසවසෙන යොජනා කාතබ්බො. පඤ්චදස දිවසානි පට්ච්ඡන්තාය පක්ඛපට්ච්ඡන්තන්ති වත්වා යොජනා කාතබ්බො. තතො යාව එකුනතිංසතිමො දිවසො, තාව අතිරෙකපක්ඛපට්ච්ඡන්තන්ති.

තතො මාසපට්ච්ඡන්තං අතිරෙකමාසපට්ච්ඡන්තං ද්වෙමාසපට්ච්ඡන්තං අතිරෙකද්වෙමාසපට්ච්ඡන්තං තෙමාසපට්ච්ඡන්තං අතිරෙකතෙමාසපට්ච්ඡන්තං චතුමාසපට්ච්ඡන්තං අතිරෙකචතුමාසපට්ච්ඡන්තං පඤ්චමාසපට්ච්ඡන්තං අතිරෙකපඤ්චමාසපට්ච්ඡන්තං ඡමාසපට්ච්ඡන්තං අතිරෙකඡමාසපට්ච්ඡන්තං සත්තමාසපට්ච්ඡන්තං අතිරෙකසත්තමාසපට්ච්ඡන්තං අට්ඨමාසපට්ච්ඡන්තං අතිරෙකඅට්ඨමාසපට්ච්ඡන්තං නවමාසපට්ච්ඡන්තං අතිරෙකනවමාසපට්ච්ඡන්තං දසමාසපට්ච්ඡන්තං අතිරෙකදසමාසපට්ච්ඡන්තං එකාදසමාසපට්ච්ඡන්තං අතිරෙකඑකාදසමාසපට්ච්ඡන්තන්ති එවං යොජනා කාතබ්බො. සංචච්ඡරෙ පරිපුණ්ණෙ එකසංචච්ඡරපට්ච්ඡන්තන්ති. තතො පරං අතිරෙකඑකසංචච්ඡර... ද්වෙසංචච්ඡර... අතිරෙකද්වෙසංචච්ඡර... තිසංචච්ඡර... අතිරෙකතිසංචච්ඡර... චතුසංචච්ඡර... අතිරෙකචතුසංචච්ඡර... පඤ්චසංචච්ඡර... අතිරෙකපඤ්චසංචච්ඡරපට්ච්ඡන්තන්ති එවං යාව සට්ඨිසංචච්ඡර... අතිරෙකසට්ඨිසංචච්ඡරපට්ච්ඡන්තන්ති වා තතො වා හියොයාපි වත්වා යොජනා කාතබ්බො.

සෞඛ්‍ය පන ද්වෙ තිස්සො තතුත්තරි වා ආපත්තියො හොත්ති, යථා ඉධ එකං ආපත්තින්ති වුත්තං; එවං ද්වෙ ආපත්තියො තිස්සො ආපත්තියොති වත්තබ්බං.

තනො පරං පන සතං වා හොතු සහස්සං වා, සම්බහුලාති වත්තුං වට්ටති.
 නානාවත්ථුකාසුපි “අහං, හන්තෙ, සම්බහුලා සඬ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජිං –
 එකං සුක්කච්ඡිසට්ඨිං, එකං කායසංසග්ගං, එකං දුට්ඨුල්ලවාචං, එකං අත්තකාමං,
 එකං සඤ්චරිත්තං, එකාහපට්ච්ඡන්තායො”ති එවං ගණනවසෙන වා “අහං,
 හන්තෙ, සම්බහුලා සඬ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජිං නානාවත්ථුකායො
 එකාහපට්ච්ඡන්තායො”ති එවං වත්ථුකිත්තනවසෙන වා, “අහං, හන්තෙ, සම්බහුලා
 සඬ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජිං එකාහපට්ච්ඡන්තායො”ති එවං
 නාමමත්තවසෙන වා යොජනා කාතබ්බා.

තත්ථ නාමං දුට්ඨං – සජාතිසාධාරණඤ්ච සබ්බසාධාරණඤ්ච. තත්ථ
 සඬ්ඝාදිසෙසොති සජාතිසාධාරණං, ආපත්තීති සබ්බසාධාරණං; තස්මා “සම්බහුලා
 ආපත්තියො ආපජ්ජිං එකාහපට්ච්ඡන්තායො”ති එවං සබ්බසාධාරණනාමවසෙනපි
 වත්තුං වට්ටති. ඉදඤ්ථි සබ්බමපි පරිවාසාදිකං විනයකම්මං වත්ථුවසෙන
 ගොත්තවසෙන නාමවසෙන ආපත්තිවසෙන ච කාතුං වට්ටතියෙව.

තත්ථ “සුක්කච්ඡිසට්ඨි”ති වත්ථු වෙව ගොත්තඤ්ච. “සඬ්ඝාදිසෙසො”ති
 නාමඤ්චෙව ආපත්ති ච. “කායසංසග්ගො”ති වත්ථු වෙව ගොත්තඤ්ච.
 “සඬ්ඝාදිසෙසො”ති නාමඤ්චෙව ආපත්ති ච, තත්ථ “සුක්කච්ඡිසට්ඨිං
 කායසංසග්ග”න්තිආදිනා වචනෙනාපි “නානාවත්ථුකායො”ති වචනෙනාපි වත්ථු
 වෙව ගොත්තඤ්ච ගහිතං හොති. “සඬ්ඝාදිසෙසො”ති වචනෙනාපි
 “ආපත්තියො”ති වචනෙනාපි නාමඤ්චෙව ආපත්ති ච ගහිතා හොති. ඉධ පන එකං
 ආපත්තිං ආපජ්ජිං සඤ්චෙතනිකං “සුක්කච්ඡිසට්ඨි”න්ති නාමමපි
 වත්ථුගොත්තානිපි ගහිතානෙව. යථා ච ඉධ “අයං උදායි භික්ඛු”ති වුත්තං; එවං යො
 යො ආපන්නො හොති, තස්ස තස්ස නාමං ගහෙත්වා “අයං ඉත්ථන්නාමො
 භික්ඛු”ති කම්මවාචා කාතබ්බා.

කම්මවාචාපරියොසානෙ ච තෙන භික්ඛුනා මාළුකසීමායමෙව “පරිවාසං
 සමාදියාමි, වත්තං සමාදියාමි”ති වුත්තනෙයෙනෙව වත්තං සමාදාතබ්බං. සමාදියිත්වා
 තත්ථෙව සඬ්ඝස්ස ආරොචෙතබ්බං, ආරොචෙත්තෙන ච එවං ආරොචෙතබ්බං –

“අහං, හන්තෙ, එකං ආපත්තිං ආපජ්ජිං සඤ්චෙතනිකං සුක්කච්ඡිසට්ඨිං.
 එකාහපට්ච්ඡන්තං, සොහං සඬ්ඝං එකිස්සා ආපත්තියා සඤ්චෙතනිකාය
 සුක්කච්ඡිසට්ඨියා එකාහපට්ච්ඡන්තාය එකාහපරිවාසං යාචිං, තස්ස මෙ
 සඬ්ඝො එකිස්සා ආපත්තියා සඤ්චෙතනිකාය සුක්කච්ඡිසට්ඨියා
 එකාහපට්ච්ඡන්තාය එකාහපරිවාසං අදායි, සොහං පරිවසාමි – ‘වෙදයාමහං,
 හන්තෙ, වෙදයතී’ති මං සඬ්ඝො ධාරෙතු”ති.

ඉමඤ්ච පනත්ථං ගහෙත්වා යාය කායවි භාසාය ආරොචෙතුං වට්ටතියෙව.
 ආරොචෙත්වා සවෙ නික්ඛිපිතුකාමො, වුත්තනෙයෙනෙව සඬ්ඝමජ්ඣෙ
 නික්ඛිපිතබ්බං. මාළුකතො භික්ඛුසු නික්ඛන්තෙසු එකස්සාපි සන්තිකෙ නික්ඛිපිතුං

වට්ටනි. මාලකතො නික්බිතිත්වා සතිං පටිලභන්තෙන සහගච්ඡන්තස්ස සන්තිකෙ නික්බිතිතබ්බං. සචෙ සොපි පක්කන්තො, අඤ්ඤස්ස යස්ස මාලකෙ නාරොච්ඡන්තං, තස්ස ආරොචෙත්වා නික්බිතිතබ්බං. ආරොචෙත්තෙන ච අවසානෙ “වෙදයතීති මං ආයස්මා ධාරෙතු” ති වත්තබ්බං. ද්විත්තං ආරොචෙත්තෙන “ආයස්මන්තා ධාරෙත්තු” ති, තිණ්ණං ආරොචෙත්තෙන “ආයස්මන්තො ධාරෙත්තු” ති වත්තබ්බං. නික්බිත්තකාලතො පටියාය පකතත්තට්ඨානෙ තිට්ඨති.

සචෙ අප්පභික්ඛුකො විහාරො හොති, සභාගා භික්ඛු වසන්ති, වත්තං අනික්බිතිත්වා විහාරෙයෙව රත්තිපරිග්ගහො කාතබ්බො. අථ න සක්කා සොධෙතුං, චුත්තනයෙනෙව වත්තං නික්බිතිත්වා පච්චුසසමයෙ එකෙන භික්ඛුනා සද්ධිං මානත්තවණ්ණනායං චුත්තනයෙනෙව උපචාරසීමං අනික්කමිත්වා මහාමග්ගා ඔක්කමිම පටිච්ඡන්තෙ යානෙ නිසිදිත්වා අන්තොඅරුණෙයෙව චුත්තනයෙනෙව වත්තං සමාදිශිත්වා තස්ස භික්ඛුනො පරිවාසො ආරොචෙතබ්බො. ආරොචෙත්තෙන සචෙ නවකතරො හොති, “ආවුසො” ති වත්තබ්බං. සචෙ වුඬ්ඨිතරො, “හන්තෙ” ති වත්තබ්බං. සචෙ අඤ්ඤො කොච භික්ඛු කෙනවිදෙව කරණීයෙන තං යානං ආගච්ඡති, සචෙ එස තං පස්සති, සද්දං වාස්ස සුණාති, ආරොචෙතබ්බං; අනාරොචෙත්තස්ස රත්තිච්ඡෙදො වෙව වත්තහෙදො ව. අථ ද්වාදසහත්ථං උපචාරං ඔක්කමිත්වා අජානන්තස්සෙව ගච්ඡති, රත්තිච්ඡෙදොයෙව හොති, වත්තහෙදො පන නත්ථි.

උග්ගතෙ අරුණෙ වත්තං නික්බිතිතබ්බං. සචෙ සො භික්ඛු කෙනවිදෙව කරණීයෙන පක්කන්තො හොති, යං අඤ්ඤං සබ්බපයමං පස්සති, තස්ස ආරොචෙත්වා නික්බිතිතබ්බං. සචෙ පන කඤ්චි න පස්සති, විහාරං ගන්ත්වා අත්තනා සද්ධිං ගතභික්ඛුස්ස සන්තිකෙ නික්බිතිතබ්බන්ති මහාසුමත්ථෙරො ආහ. මහාපදුමත්ථෙරො පන “යං පයමං පස්සති, තස්ස ආරොචෙත්වා නික්බිතිතබ්බං, අයං නික්බිත්තවත්තස්ස පරිහාරො” ති ආහ.

එවං යත්තකානි දිවසානි ආපත්ති පටිච්ඡන්තා හොති, තත්තකානි තතො අධිකතරානි වා කුක්කුච්චවිනොදනත්ථාය පරිවසිත්වා සඬ්ඝං උපසඬ්ඝමිත්වා වත්තං සමාදිශිත්වා මානත්තං යාවිතබ්බං. අයඤ්චි වත්තෙ සමාදින්නෙ එව මානත්තාරහො හොති නික්බිත්තවත්තෙන පරිචුත්ථත්තා. අනික්බිත්තවත්තස්ස පන පුන සමාදානකිච්චං නත්ථි, සො හි පටිච්ඡන්තදිවසාතික්කමෙනෙව මානත්තාරහො හොති, තස්මා තස්ස මානත්තං දාතබ්බමෙව. ඉදං පටිච්ඡන්තමානත්තං නාම. තං දෙන්තෙන සචෙ එකාපත්ති හොති, පාළියං චුත්තනයෙනෙව දාතබ්බං. අථ ද්වෙ වා තිස්සො වා “සොහං පරිචුත්ථපරිවාසො සඬ්ඝං ද්විත්තං ආපත්තීනං තිස්සන්තං ආපත්තීනං එකාහපටිච්ඡන්තානං ඡාරත්තං මානත්තං යාවාමි” ති පරිවාසෙ චුත්තනයෙනෙව ආපත්තියො ච දිවසෙ ච සල්ලක්ඛෙත්වා යොජනා කාතබ්බා.

අප්පටිච්ඡන්තාපත්තිං පටිච්ඡන්තාපත්තියා සමොධානෙත්වාපි දාතුං වට්ටනි. කථං? පටිච්ඡන්තාය එකාහපරිවාසං වසිත්වා –

“අහං, හන්තෙ, එකං ආපත්තිං ආපජ්ජිං සඤ්චෙතනිකං සුක්කච්ඡස්සට්ඨිං
එකාහපට්ඨිඡන්තං, සොහං සඬ්ඝං එකිස්සා ආපත්තියා සඤ්චෙතනිකාය
සුක්කච්ඡස්සට්ඨියා එකාහපට්ඨිඡන්තාය එකාහපරිවාසං යාචිං, තස්ස මෙ
සඬ්ඝො එකිස්සා ආපත්තියා සඤ්චෙතනිකාය සුක්කච්ඡස්සට්ඨියා
එකාහපට්ඨිඡන්තාය එකාහපරිවාසං අදාසි, සොහං පරිවුත්ථපරිවාසො. අහං,
හන්තෙ, එකං ආපත්තිං ආපජ්ජිං සඤ්චෙතනිකං සුක්කච්ඡස්සට්ඨිං
අජ්ජට්ඨිඡන්තං. සොහං, හන්තෙ, සඬ්ඝං තාසං ආපත්තිනං සඤ්චෙතනිකානං
සුක්කච්ඡස්සට්ඨිනං පට්ඨිඡන්තාය ච අජ්ජට්ඨිඡන්තාය ච ඡාරත්තං මානත්තං
යාමාමි”ති.

අට්ඨස්ස තදනුරූපං කම්මවාචං කත්වා මානත්තං දාතඛිං. සචෙ පට්ඨිඡන්තා
ද්වෙ, අජ්ජට්ඨිඡන්තා එකා “පට්ඨිඡන්තානඤ්ච අජ්ජට්ඨිඡන්තාය වා”ති වත්තඛිං.
අට් පට්ඨිඡන්තා එකා, අජ්ජට්ඨිඡන්තා ද්වෙ, “පට්ඨිඡන්තාය ච
අජ්ජට්ඨිඡන්තානඤ්චා”ති වත්තඛිං. සචෙ පට්ඨිඡන්තාපි ද්වෙ, අජ්ජට්ඨිඡන්තාපි
ද්වෙ, “පට්ඨිඡන්තානඤ්ච අජ්ජට්ඨිඡන්තානඤ්චා”ති වත්තඛිං. සඛ්ඛත්ථ අනුරූපං
කම්මවාචං කත්වා මානත්තං දාතඛිං. විණ්ණමානත්තස්ස ච තදනුරූපමෙව
කම්මවාචං කත්වා අඛිභානං කාතඛිං. ඉධ පන එකාපත්තිවසෙන වුත්තං. ඉති යං
පට්ඨිඡන්තාය ආපත්තියා පරිවාසාවසානෙ මානත්තං දියාති, ඉදං
පට්ඨිඡන්තමානත්තං නාම. එවමෙත්ථ එකෙනෙව යොජනාමුඛෙන
පට්ඨිඡන්තපරිවාසො ච පට්ඨිඡන්තමානත්තඤ්ච වුත්තන්ති වෙදිතඛිං.
පක්ඛමානත්තං සමොධානමානත්තඤ්ච අවසෙසපරිවාසකථාවසානෙ කථයිස්සාම.

සුද්ධන්තපරිවාසො සමොධානපරිවාසොති හි ද්වෙ පරිවාසා අවසෙසා. තත්ථ
“සුද්ධන්තපරිවාසො” නාම පරතො අධම්මිකමානත්තවාරාවසානෙ “තෙන ඛො
පන සමයෙන අඤ්ඤතරො හික්ඛු සම්බහුලා සඬ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපන්නො
හොති, ආපත්තිපරියන්තං න ජානාති, රත්තිපරියන්තං න ජානාති”ති ඉමස්මිං
වත්ථුස්මිං අනුඤ්ඤාතපරිවාසො. සො දුට්ඨො – වුළුසුද්ධන්තො, මහාසුද්ධන්තොති.
දුට්ඨොපි වෙස රත්තිපරිච්ඡේදං සකලං වා එකච්චං වා අජානන්තස්ස ච
අස්සරන්තස්ස ච තත්ථ වෙමතිකස්ස ච දාතඛිං. ආපත්තිපරියන්තං පන එත්තකා
අහං ආපත්තියො ආපන්නොති ජානාතු වා මා වා, අකාරණමෙතං.

තත්ථ යො උපසම්පදතො පට්ඨාය අනුලොමක්කමෙන වා ආරොචිතදිවසතො
පට්ඨාය පටිලොමක්කමෙන වා “අසුකඤ්ච අසුකඤ්ච දිවසං වා පක්ඛං වා මාසං වා
සංවච්ඡරං වා තව සුද්ධභාවං ජානාසී”ති පුච්ඡියමානො “ආම, හන්තෙ, ජානාමි,
එත්තකං නාම කාලං අහං සුද්ධො”ති වදති, තස්ස දින්නො සුද්ධන්තපරිවාසො
“වුළුසුද්ධන්තො”ති වුච්චති.

තං ගහෙත්වා පරිවසන්තෙන යත්තකං කාලං අත්තනො සුද්ධිං ජානාති,
තත්තකං අපනෙත්වා අවසෙසං මාසං වා ද්වෙමාසං වා පරිවසිතඛිං. සචෙ
මාසමත්තං අසුද්ධොම්හිති සල්ලක්ඛෙත්වා අග්ගහෙසි පරිවසන්තො ච පුන අඤ්ඤං

මාසං සරති, තම්පි මාසං පරිවසිතබ්බමෙව. පුන පරිවාසදානකිව්වං නත්ථී. අථ ද්වෙමාසං අසුද්ධොම්භීති සල්ලක්ඛෙත්වා අග්ගහෙසි, පරිවසන්තො ච මාසමත්තමෙවාහං අසුද්ධොම්භීති සන්නිට්ඨානං කරොති, මාසමෙව පරිවසිතබ්බං. පුන පරිවාසදානකිව්වං නත්ථී. අයඤ්භි සුද්ධන්තපරිවාසො නාම උද්ධම්පි ආරොහති, හෙට්ඨාපි ඔරොහති, ඉදමස්ස ලක්ඛණං. අඤ්ඤස්මිං පන ආපත්තිවුට්ඨානෙ ඉදං ලක්ඛණං – යො අප්පට්ච්ඡන්තං ආපත්තිං පට්ච්ඡන්තාති විනයකම්මං කරොති, තස්ස ආපත්ති වුට්ඨාති. යො පට්ච්ඡන්තං අප්පට්ච්ඡන්තාති විනයකම්මං කරොති, තස්ස න වුට්ඨාති. අවිරපට්ච්ඡන්තං විරපට්ච්ඡන්තාති කරොත්තස්සාපි වුට්ඨාති. විරපට්ච්ඡන්තං අවිරපට්ච්ඡන්තාති කරොත්තස්ස න වුට්ඨාති. එකං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා සම්බහුලාති කරොත්තස්සාපි වුට්ඨාති, එකං විනා සම්බහුලානං අභාවතො. සම්බහුලා පන ආපජ්ජිත්වා එකං ආපජ්ජිත්ති කරොත්තස්ස න වුට්ඨාති.

යො පන යථාචුත්තෙන අනුලොමපටිලොමනයෙන පුච්ඡියමානොපි රත්තිපරියන්තං න ඡානාති නෙව සරති වෙමතිකො වා හොති, තස්ස දින්නො සුද්ධන්තපරිවාසො “මහාසුද්ධන්තො”ති වුච්චති. තං ගහෙත්වා ගහිතදිවසතො පට්ඨාය යාව උපසම්පදදිවසො, තාව රත්තියො ගණෙත්වා පරිවසිතබ්බං. අයං උද්ධං නාරොහති, හෙට්ඨා පන ඔරොහති. තස්මා සචෙ පරිවසන්තො රත්තිපරිච්ඡෙදෙ සන්නිට්ඨානං කරොති, මාසො වා සංවච්ඡරො වා මය්භං ආපන්නස්සාති මාසං වා සංවච්ඡරං වා පරිවසිතබ්බං. පරිවාසයාවනදානලක්ඛණං පනෙත්ථ පරතො පාළියං ආගතනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. කම්මවාචාපරියොසානෙ වත්තසමාදානමානත්තඅභිභානාති චුත්තනයානෙව. අයං සුද්ධන්තපරිවාසො නාම.

“සමොධානපරිවාසො” නාම තිව්ධො හොති – ඔධානසමොධානො, අග්ගසමොධානො, මිස්සකසමොධානොති. තත්ථ “ඔධානසමොධානො” නාම – අන්තරාපත්තිං ආපජ්ජිත්වා පට්ච්ඡාදෙන්තස්ස පරිචුත්ථදිවසෙ ඔධුනිත්වා මක්ඛෙත්වා පුරිමාය ආපත්තියා මූලදිවසපරිච්ඡෙදෙ පච්ඡා ආපන්නං ආපත්තිං සමොදහිත්වා දාතබ්බපරිවාසො වුච්චති. සො පරතො “තෙන හි හික්ඛචෙ සඬ්ඝො උදායිං හික්ඛුං අන්තරා එකිස්සා ආපත්තියා සඤ්චෙතනිකාය සුක්කච්ඡස්සට්ඨියා පඤ්චාහපට්ච්ඡන්තාය මූලාය පටිකස්සිත්වා පුරිමාය ආපත්තියා සමොධානපරිවාසං දෙතු”ති ඉතො පට්ඨාය විත්ථාරතො පාළියංයෙව ආගතො.

අයං පනෙත්ථ විනිච්ඡයො – යො පට්ච්ඡන්තාය ආපත්තියා පරිවාසං ගහෙත්වා පරිවසන්තො වා මානත්තාරහො වා මානත්තං වරන්තො වා අභිභානාරහො වා අඤ්ඤං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා පුරිමාය ආපත්තියා සමා වා ඌනතරා වා රත්තියො පට්ච්ඡාදෙති, තස්ස මූලායපටිකස්සනෙන තෙ පරිචුත්ථදිවසෙ ච මානත්තවිණ්ණදිවසෙ ච සබ්බෙ ඔධුනිත්වා අදිවසෙ කත්වා පච්ඡා ආපන්නාපත්තිං මූලාපත්තියං සමොධාය පරිවාසො දාතබ්බො. තෙන සචෙ මූලාපත්ති පක්ඛපට්ච්ඡන්තා, අන්තරාපත්ති ඌනකපක්ඛපට්ච්ඡන්තා, පුන පක්ඛමෙව පරිවාසො පරිවසිතබ්බො. අථාපි අන්තරාපත්ති පක්ඛපට්ච්ඡන්තාව පක්ඛමෙව පරිවසිතබ්බං. එතෙනුපායෙන යාව සට්ඨිවස්සපට්ච්ඡන්තා මූලාපත්ති, තාව

විනිවිඡයො වෙදිතබ්බො. සට්ඨිවස්සානි පරිවසිත්වා මානත්තාරහො භුත්වාපි හි එකදිවසං අන්තරාපත්තිං පටිච්ඡාදෙත්වා පුනපි සට්ඨිවස්සානි පරිවාසාරහො හොති.

සචෙ පන අන්තරාපත්ති මූලාපත්තිතො අතිරෙකපටිච්ඡන්තා හොති, තත්ථ “කිං කාතබ්බ”න්ති චුත්තෙ මහාසුමත්ථෙරො ආහ – “අතෙකිච්ඡො අයං පුග්ගලො, අතෙකිච්ඡො නාම ආවිකාරාපෙත්වා විස්සජ්ජෙතබ්බො”ති. මහාපදුමත්ථෙරො පනාහ – “කස්මා අතෙකිච්ඡො නාම, නනු අයං සමුච්චයක්ඛන්ධකො නාම බුද්ධානං ධීතකාලසදිසො, ආපත්ති නාම පටිච්ඡන්තා වා හොතු අප්පටිච්ඡන්තා වා සමකඌනතරඅතිරෙකපටිච්ඡන්තා වා විනයධරස්ස කම්මවාචං යොජෙතුං සමත්ථභාවොයෙවෙත්ථ පමාණං, තස්මා යා අතිරෙකපටිච්ඡන්තා හොති, තං මූලාපත්තිං කත්වා තත්ථ ඉතරං සමොධාය පරිවාසො දාතබ්බො”ති. අයං “ඔධානසමොධානො” නාම.

“අග්ගසමොධානො” නාම සම්බහුලාසු ආපත්තීසු යා එකා වා ද්වෙ වා තිස්සො වා සම්බහුලා වා ආපත්තියො සබ්බවිරපටිච්ඡන්තායො, තාසං අග්ගෙසන සමොධාය තාසං රත්තිපරිච්ඡෙදවසෙන අවසෙසානං ඌනතරපටිච්ඡන්තානං ආපත්තීනං පරිවාසො දියාති. අයං චුච්චති අග්ගසමොධානො. සොපි පරතො “තෙන බො පන සමයෙන අඤ්ඤතරො හික්ඛු සම්බහුලා සඬ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපන්නො හොති, එකා ආපත්ති එකාහපටිච්ඡන්තා එකා ආපත්ති ද්විහපටිච්ඡන්තා”තිආදිනා නයෙන පාළියං ආගතොයෙව.

යස්ස පන සතං ආපත්තියො දසාහපටිච්ඡන්තා, අපරම්පි සතං ආපත්තියො දසාහපටිච්ඡන්තාති එවං දසක්ඛන්තුං කත්වා ආපත්තිසහස්සං දිවසසතපටිච්ඡන්තං හොති, තෙන කිං කාතබ්බන්ති? සබ්බං සමොදහිත්වා දස දිවසෙ පරිවසිතබ්බං. එවං එකෙනෙව දසාහෙන දිවසසතම්පි පරිවසිතමෙව හොති. චුත්තම්පි වෙතං –

“දසසතං රත්තිසතං, ආපත්තියො ඡාදයිත්වාන;
දස රත්තියො වසිත්වාන, මුච්චෙය්‍ය පාරිවාසිකො”ති. (පරි. 477);

අයං අග්ගසමොධානො නාම.

“මිස්සකසමොධානො” නාම – යො නානාවත්ථුකා ආපත්තියො එකතො කත්වා දියියති. තත්‍රායං නයො –

“අහං, හන්තෙ, සම්බහුලා සඬ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජිං එකං සුක්කච්ඡිස්සට්ඨිං, එකං කායසංසග්ගං, එකං දුට්ඨුල්ලවාචං, එකං අත්තකාමං, එකං සඤ්චරිත්තං, එකං කුටිකාරං, එකං විහාරකාරං, එකං දුට්ඨෙදාසං, එකං අඤ්ඤභාගියං, එකං සඬ්ඝහෙදං, එකං හෙදානුවත්තකං, එකං දුබ්බවං, එකං කුලදුසකං, සොහං, හන්තෙ, සඬ්ඝං තාසං ආපත්තීනං සමොධානපරිවාසං යාවාමි”ති –

තික්කත්තුං යාවාපෙත්වා තදනුරූපාය කම්මවාචාය පරිවාසො දාතබ්බො.

එත්ථ ව සඤ්ඤාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජිං නානාවත්ථුකායොතිපි
සඤ්ඤාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජිත්තිපි එවං පුබ්බෙ වුත්තනයෙන වත්ථුවසෙනපි
ගොත්තවසෙනපි නාමවසෙනපි ආපත්තිවසෙනපි යොජෙත්වා කම්මවාචං කාතුං
වට්ටනියෙවාති අයං මිස්සකසමොධානො. සබ්බපරිවාසකම්මවාචාවසානෙ පන
තික්කත්තාතික්කත්තවත්තාදිකථා පුරිමනයෙනෙව වෙදිතබ්බාති.

පරිවාසකථා නිට්ඨිතා.

ඉදානි යං වුත්තං “පක්ඛමානත්තඤ්ඤව සමොධානමානත්තඤ්ඤව
අවසෙසපරිවාසකථාවසානෙ කථයිස්සාමා”ති, තස්සොකාසො සම්පත්තො, තස්මා
වුව්වති – “පක්ඛමානත්ත”න්ති භික්ඛුනියා දාතබ්බමානත්තං. තං පන
පටිච්ඡන්තායපි අප්පටිච්ඡන්තායපි ආපත්තියා අභිසමාසමෙව දාතබ්බං.
වුත්තඤ්ඤෙනං – “ගරුධම්මං අජ්ඣාපන්නාය භික්ඛුනියා උභතොසඤ්ඤ
පක්ඛමානත්තං වරිතබ්බ”න්ති (වුළුව. 403). තං පන භික්ඛුනීහි අත්තනො සීමං
සොධෙත්වා විහාරසීමාය වා විහාරසීමං සොධෙතුං අසක්කොන්තිහි බණ්ඩසීමාය වා
සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන චතුර්වග්ගණං සන්නිපාතාපෙත්වා දාතබ්බං. සචෙ
එකා ආපත්ති හොති එකිස්සා වසෙන, සචෙ ද්වෙ වා තිස්සො වා සම්බහුලා වා
එකවත්ථුකා වා නානාවත්ථුකා වා තාසං තාසං වසෙන වත්ථුගොත්තනාමආපත්තිසු
යං යං ඉච්ඡති තං තං ආදාය යොජනා කාතබ්බා.

තත්ත්වං එකාපත්තිවසෙන මුඛමත්තදස්සනං, තාය ආපන්නාය භික්ඛුනියා
භික්ඛුනිසඤ්ඤං උපසඤ්ඤාමිත්වා එකංසං උත්තරාසඤ්ඤං කරිත්වා වුච්ඡානං භික්ඛුනීනං
පාදෙ වන්දිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා එවමස්ස වචනීයො –
“අහං, අයො, එකං ආපත්තිං ආපජ්ජිං ගාමන්තරං, සාහං, අයො, එකිස්සා
ආපත්තියා ගාමන්තරාය පක්ඛමානත්තං යාවාමි”ති.

එවං තික්කත්තුං යාවාපෙත්වා බ්‍යත්තාය භික්ඛුනියා පටිබලාය සඤ්ඤා
ඤ්ඤාපෙතබ්බො –

“සුඤ්ඤා මෙ අයො සඤ්ඤා, අයං ඉත්ථන්තාමා භික්ඛුනී එකං ආපත්තිං
ආපජ්ජි ගාමන්තරං, සා සඤ්ඤා එකිස්සා ආපත්තියා ගාමන්තරාය
පක්ඛමානත්තං යාවති, යදි සඤ්ඤාස්ස පත්තකල්ලං, සඤ්ඤා ඉත්ථන්තාමාය
භික්ඛුනියා එකිස්සා ආපත්තියා ගාමන්තරාය පක්ඛමානත්තං දදෙය්‍ය, එසා
ඤ්ඤාති.

“සුඤ්ඤා මෙ අයො සඤ්ඤා, අයං...පෙ.... දුතියමිපි... තතියමිපි
එතමත්ථං වදාමි. සුඤ්ඤා මෙ අයො සඤ්ඤා...පෙ.... දෙති... දිත්තං
සඤ්ඤා ඉත්ථන්තාමාය භික්ඛුනියා එකිස්සා ආපත්තියා ගාමන්තරාය
පක්ඛමානත්තං, බමති සඤ්ඤාස්ස, තස්මා තුණ්හි; එවමෙනං ධාරයාමි”ති.

කම්මවාචාපරියොසානෙ වත්තං සමාදියිත්වා භික්ඛුමානත්තකථාය
 චුත්තනායෙනෙව සඨසස්ස ආරොචෙත්වා නික්ඛිත්තවත්තං වසිතුකාමාය තත්ථෙව
 සඨසමජ්ඣෙ වා පක්කන්තාසු භික්ඛුනීසු එකභික්ඛුනියා වා දුතියිකාය වා සන්තිකෙ
 චුත්තනායෙනෙව නික්ඛිපිතබ්බං. අඤ්ඤිස්සා පන ආගන්තුකාය සන්තිකෙ
 ආරොචෙත්වා නික්ඛිපිතබ්බං. නික්ඛිත්තකාලතො පටියාය පකතත්තට්ඨානෙ
 තිට්ඨති. පුන සමාදියිත්වා අරුණං උට්ඨාපෙන්නියා පන භික්ඛුනීනංයෙව සන්තිකෙ
 වසිතුං න ලභති. “උභතොසඨසෙ පක්ඛමානත්තං වරිතබ්බං”න්ති භි චුත්තං. තස්මා
 අස්සා ආවරියුපජ්ඣායාහි විහාරං ගන්ත්වා සඨගාහකපක්ඛෙ යීතො එකො
 මහාථෙරො වා ධම්මකථිකො වා භික්ඛු වත්තබ්බො – “එකිස්සා භික්ඛුනියා
 විනයකම්මං කත්තබ්බමත්ථී, තත්ත නො අය්‍යා, වත්තාරො භික්ඛු පෙසෙථා”ති.
 සඨගහං අකාතුං න ලබ්භති, පෙසෙස්සාමීති වත්තබ්බං. චතුභි පකතත්තභික්ඛුනීහි
 මානත්තවාරිනිං භික්ඛුනිං ගහෙත්වා අන්තොඅරුණෙයෙව නික්ඛමිත්වා
 ගාමුපචාරතො ද්වෙ ලෙඬ්චුපානෙ අතික්කමිත්වා මග්ගා ඔක්කම්ම ගුමබ්වතිආදීහි
 පටිච්ඡන්තට්ඨානෙ නිසීදිතබ්බං. විහාරුපචාරතොපි ද්වෙ ලෙඬ්චුපානා
 අතික්කමිතබ්බා චතුභි පකතත්තභික්ඛුහිපි තත්ථ ගන්තබ්බං. ගන්ත්වා පන භික්ඛුනීහි
 සද්ධිං න එකට්ඨානෙ නිසීදිතබ්බං, පටික්කමිත්වා අවිදුරට්ඨානෙ නිසීදිතබ්බං.
 කුරුන්දිමහාපච්චරියු පන “භික්ඛුනීහිපි ඛ්‍යත්තං එකං වා ද්වෙ වා උපාසිකායො
 භික්ඛුහිපි එකං වා ද්වෙ වා උපාසකෙ අත්තරක්ඛණත්ථාය ගහෙත්වා
 ගන්තබ්බං”න්ති චුත්තං. කුරුන්දියංයෙව ච භික්ඛුනුපස්සයස්ස ච විහාරස්ස ච
 උපචාරං මුඤ්චිතුං වට්ටති”ති චුත්තං, ගාමස්සාති න චුත්තං.

එවං නිසින්තෙසු පන භික්ඛුසු ච භික්ඛුනීසු ච තාය භික්ඛුනියා “මානත්තං
 සමාදියාමි, වත්තං සමාදියාමි”ති වත්තං සමාදියිත්වා භික්ඛුනීසඨසස්ස තාව එවං
 ආරොචෙතබ්බං –

“අහං, අය්‍යා, එකං ආපත්තිං ආපජ්ජිං ගාමන්තරං, සාහං සඨසං එකිස්සා
 ආපත්තියා ගාමන්තරාය පක්ඛමානත්තං යාචිං, තස්ස මෙ සඨසො එකිස්සා
 ආපත්තියා ගාමන්තරාය පක්ඛමානත්තං අදාසි, සාහං පක්ඛමානත්තං වරාමි,
 ‘වෙදයාමහං, අය්‍යා, වෙදයතී’ති මං සඨසො ධාරෙතු”ති.

තතො භික්ඛුසඨසස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා එවං ආරොචෙතබ්බං – “අහං, අය්‍යා,
 එකං ආපත්තිං ආපජ්ජිං ...පෙ.... වෙදයාමහං, අය්‍යා, වෙදයතීති මං සඨසො
 ධාරෙතු”ති. ඉධාපි යාය කායචි භාසාය ආරොචෙතුං වට්ටති.

ආරොචෙත්වා ච භික්ඛුනීසඨසස්සෙව සන්තිකෙ නිසීදිතබ්බං,
 ආරොචිතකාලතො පටියාය භික්ඛුනං ගන්තුං වට්ටති. සථෙ සාසඬ්ඣං හොති,
 භික්ඛුනියො තත්ථෙව යානං පච්චාසිසන්ති, යාතබ්බං. සථෙ අඤ්ඤො භික්ඛු වා
 භික්ඛුනී වා තං යානං එති, පස්සන්තියා ආරොචෙතබ්බං. නො චෙ ආරොචෙති,
 රත්තිච්ඡෙදො චෙව වත්තහෙදුක්කට්ඨෙව. සථෙ අජානන්තියා එව උපචාරං
 ඔක්කමිත්වා ගච්ඡති, රත්තිච්ඡෙදොව හොති, න වත්තහෙදුක්කට්ඨං. සථෙ

හික්බුනියෝ උපජ්ඣායාදීනං වත්තකරණත්ථං පගෙව ගන්තුකාමා හොන්ති,
 රත්තිවිජ්ජවාසගණඔභීයනගාමන්තරාපත්තිරක්ඛණත්ථං එකං හික්බුනිං යපෙත්වා
 ගන්තබ්බං. තාය අරුණෙ උට්ඨිතෙ තස්සා සන්තිකෙ වත්තං නික්ඛිපිතබ්බං.
 එතෙනුපායෙන අබණ්ඩා පඤ්චදස රත්තියෝ මානත්තං වරිතබ්බං.

අනික්ඛිත්තවත්තාය පන පාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙ වුත්තනයෙනෙව සම්මා
 වත්තිතබ්බං. අයං පන විසෙසො – “ආගන්තුකස්ස ආරොචෙනබ්බ”න්ති එත්ථ
 යත්තකා පුරෙහත්තං වා පච්ඡාහත්තං වා තං ගාමං හික්බු වා හික්බුනියෝ වා
 ආගච්ඡන්ති, සබ්බෙසං ආරොචෙනබ්බං. අනාරොචෙන්තියා රත්තිවිජ්ජෙදො ව
 වත්තභෙදදුක්ඛකටඤ්ච. සවෙපි රත්තිං කොචි හික්බු තං ගාමුපචාරං ඔක්කමිත්වා
 ගච්ඡති, රත්තිවිජ්ජෙදො හොතියෙව, අජානනපච්චයා පන වත්තභෙදතො මුච්චති.
 කුරුන්දිආදීප්ප පන අනික්ඛිත්තවත්තහික්බුනං වුත්තනයෙනෙව කටෙතබ්බන්ති
 වුත්තං. තං පාරිවාසිකවත්තාදීනං උපචාරසීමාය පරිච්ඡින්නත්තා යුත්තතරං දිස්සති.
 උපොසංථෙ ආරොචෙනබ්බං, පචාරණාය ආරොචෙනබ්බං, චතුන්නං හික්බුනාඤ්ච
 හික්බුනිනාඤ්ච දෙවසිකං ආරොචෙනබ්බං. සවෙ හික්බුනං තස්මිං ගාමෙ
 හික්ඛාචාරො සම්පජ්ජති, තත්ථෙව ගන්තබ්බං. නො වෙ සම්පජ්ජති, අඤ්ඤත්‍ර
 වරිත්වාපි තත්‍ර ආගන්ත්වා අත්තානං දස්සෙත්වා ගන්තබ්බං. බහිගාමෙ වා
 සඬකෙතට්ඨානං කාතබ්බං – “අසුකස්මිං නාම යානෙ අම්භෙ පස්සිස්සස්මි” ති. තාය
 සඬකෙතට්ඨානං ගන්ත්වා ආරොචෙනබ්බං. සඬකෙතට්ඨානෙ අදිස්වා විහාරං
 ගන්ත්වා ආරොචෙනබ්බං. විහාරෙ සබ්බහික්බුනං ආරොචෙනබ්බං. සවෙ සබ්බෙසං
 සක්කා න හොති ආරොචෙතුං, බහිඋපචාරසීමාය යත්වා හික්බුනියෝ පෙසෙතබ්බා.
 තාහි ආනීතානං චතුන්නං හික්බුනං ආරොචෙනබ්බං. සවෙ විහාරො දුරො හොති
 සාසඬකො, උපාසකෙ ව උපාසිකායො ව ගහෙත්වා ගන්තබ්බං. සවෙ පන අයං එකා
 වසති, රත්තිවිජ්ජවාසං ආපජ්ජති, තස්මාස්සා එකා පකතත්තා හික්බුනී
 සම්මන්තිත්වා දාතබ්බා එකච්ඡන්තො වසනත්ථාය.

එවං අබණ්ඩං මානත්තං වරිත්වා විසතිගණෙ හික්බුනිසඬසෙ වුත්තනයෙනෙව
 අබ්භානං කාතබ්බං. සවෙ මානත්තං වරමානා අන්තරාපත්තිං ආපජ්ජති, මූලාය
 පටිකස්සිත්වා තස්සා ආපත්තියා මානත්තං දාතබ්බන්ති කුරුන්දියං වුත්තං. ඉදං
 “පක්ඛමානත්තං” නාම.

“සමොධානමානත්තං” පන තිවිධං හොති – ඔධානසමොධානං,
 අග්ගසමොධානං, මිස්සකසමොධානන්ති. තත්ථ යදෙනං පරතො උදායිත්ථෙරස්ස
 පඤ්චාහපට්චින්නාය ආපත්තියා පරිවාසං පරිවසන්තස්ස පරිවාසෙ ව
 මානත්තාරභට්ඨානෙ ව අන්තරාපත්තිං ආපජ්ජිත්වා මූලායපටිකස්සිතස්ස “තෙන හි,
 හික්ඛෙව, සඬසො උදායිස්ස හික්බුනො තිස්සන්තං ආපත්තිනං ඡාරත්තං මානත්තං
 දෙතු” ති මානත්තං අනුඤ්ඤාතං, ඉදං “ඔධානසමොධානං” නාම. ඉදඤ්ච
 පුනස්පුනං මූලායපටිකස්සනෙන පරිචුත්ථදිවසෙ ඔධුනිත්වා පුරිමාපත්තිහි සද්ධිං
 සමොධාය දින්නං, තස්මා ඔධානසමොධානන්ති වුච්චති. කුරුන්දියං පන

“සමොධානපරිවාසං චුත්ථස්ස දාතබ්බං මානත්තං සමොධානමානත්ත” න්ති චුත්තං.
තම්පි තෙන පරියායෙන යුජ්ජති.

අග්ගසමොධානං පන මිස්සකසමොධානඤ්ච

අග්ගසමොධානමිස්සකසමොධානපරිවාසාවසානෙ දාතබ්බමානත්තමෙව වුච්චති,
තං පරිවාසකම්මවාචානුසාරෙන යොජෙත්වා දාතබ්බං. එත්තාවතා යං චුත්තං
“තෙන හි, හික්ඛවෙ, සඬ්ඝො උදායිස්ස හික්ඛුනො එකිස්සා ආපත්තියා
සඤ්චෙතනිකාය සුක්කච්ඡස්සට්ඨියා එකාහපට්ඨිජන්තාය එකාහපරිවාසං
දෙතුතිආදිනා නයෙන පාළියං අනෙකෙහි ආකාරෙහි පරිවාසො ව මානත්තඤ්ච
චුත්තං, තස්ස යස්මා ආගතාගතයානෙ විනිවිජයො වුච්චමානො පාළි විය
අනිවිත්ථාරං ආපජ්ජති, න ව සක්කා හොති සුඛෙන පරිග්ගහෙනුං, තස්මා නං
සමොධානෙත්වා ඉධෙව දස්සෙස්සාමා” ති, තදිදං අත්ථනො සම්පාදිතං හොති.

පටිච්ඡන්තපරිවාසකථා

102. ඉදානි යා තාව අයං පටිච්ඡන්තාය එකිස්සා ආපත්තියා වසෙන පාළි චුත්තා,
සා උත්තානත්ථාව.

108. තතො පරං ද්වීහතිභවතුහපඤ්චාහපටිච්ඡන්තානං වසෙන පාළිං වත්ථා
පඤ්චාහපටිච්ඡන්තාය පරිවාසතො පට්ඨාය අන්තරාපත්ති දස්සිතා. යස්මා පන තං
ආපත්තිං ආපන්නො මූලායපටිකස්සනාරහො නාම හොති, තස්මාස්ස තත්ථ
මූලායපටිකස්සනං අනුඤ්ඤාතං. සචෙ පන නික්ඛිත්තවත්තො ආපජ්ජති,
මූලායපටිකස්සනාරහො න හොති. කස්මා? යස්මා න සො පරිවසන්නො ආපන්නො,
පකතත්තට්ඨානෙ ධීතො ආපන්නො, තස්මා තස්සා ආපත්තියා විසුං මානත්තං
වරිතබ්බං. සචෙ පටිච්ඡන්තා හොති පරිවාසොපි වසිතබ්බො. යඤ්චෙන
මූලායපටිකස්සනං චුත්තං, තස්මිම්පි කතෙ පරිචුත්ථදිවසා මක්ඛිතා හොන්ති. ඉති
පරිවාසෙ අන්තරාපත්තිං දස්සෙත්වා පුන මානත්තාරහස්ස අන්තරාපත්තිං
දස්සෙත්වා මූලායපටිකස්සනං චුත්තං, තස්මිම්පි කතෙ පරිචුත්ථදිවසා මක්ඛිතාව
හොන්ති. තතො පරිචුත්ථපරිවාසස්ස තාසං තිස්සන්තම්පි ආපත්තීනං
සමොධානමානත්තං දස්සිතං. තතො මානත්තවාරිකස්ස අන්තරාපත්තිං දස්සෙත්වා
මූලායපටිකස්සනං චුත්තං. තස්මිං පන පටිකස්සනෙ කතෙ මානත්තවිණ්ණදිවසාපි
පරිචුත්ථදිවසාපි මක්ඛිතාව හොන්ති. තතො අබ්භානාරහස්ස අන්තරාපත්තිං
දස්සෙත්වා මූලායපටිකස්සනං චුත්තං. තස්මිම්පි කතෙ සබ්බෙ තෙ මක්ඛිතාව
හොන්ති. තතො පරං සබ්බා අන්තරාපත්තියො යොජෙත්වා අබ්භානකම්මං දස්සිතං.
එවං පටිච්ඡන්තවාරෙ එකාහපටිච්ඡන්තාදිවසෙන පඤ්ච, අන්තරාපත්තිවසෙන
වතස්සොති නව කම්මවාචා දස්සිතා හොන්ති.

පටිච්ඡන්තපරිවාසකථා නිට්ඨිතා.

සමොධානපරිවාසකථා

125. තතො පරං පක්ඛපට්ඨිජන්නාය ආපත්තියා අන්තොපරිවාසනො පටියාය පඤ්චාහපට්ඨිජන්නාය අන්තරාපත්තියා වසෙන සමොධානපරිවාසො ව, සමොධානමානත්තඤ්ච දස්සිතං. එත්ථ ව මානත්තචාරිකමානත්තාරහකාලෙපි ආපත්තාය ආපත්තියා මූලායපටිකස්සනෙ කතෙ මානත්තචිණ්ණදිවසාපි පරිවාසපරිවුත්ථදිවසාපි සබ්බෙ මක්ඛිතාව හොත්ති. කස්මා? යස්මා පට්ඨිජන්නා අන්තරාපත්ති. තෙනෙව වුත්තං – “මූලාය පටිකස්සිත්වා පුරිමාය ආපත්තියා සමොධානපරිවාසං දත්වා ඡාරත්තං මානත්තං දෙනු”ති. තතො පරං සබ්බා අන්තරාපත්තියො යොජෙත්වා අබ්භානකම්මං දස්සෙත්වා සුක්කච්ඡිස්සට්ඨිවත්ථු නිට්ඨාපිතං.

සමොධානපරිවාසකථා නිට්ඨිතා.

සුක්කච්ඡිස්සට්ඨිකථා ව නිට්ඨිතා.

අග්ගසමොධානපරිවාසකථා

134. තතො එකාපත්තිමූලකඤ්ච ආපත්තිවඩ්ඨන්තකඤ්චාති ද්වෙ නයෙ දස්සෙත්වා අග්ගසමොධානපරිවාසො දස්සිතො.

තතො සඤ්චිච්ච අනාරොචිතාපත්තිවත්ථුං දස්සෙත්වා සඤ්චිච්ච අජානනඅස්සරණවෙමතිකභාවෙහි අනාරොචිතාය ආපත්තියා පච්ඡා ලජ්ජිධම්මෙ වා ඤාණසරණනිබ්බෙමතිකභාවෙසු වා උප්පන්නෙසු යං කාතබ්බං, තං දස්සෙතුං “ඉධ පන භික්ඛවෙ”තිආදිනා නයෙන පාළි යපිතා. තතො අජානනඅස්සරණවෙමතිකපට්ඨිජන්නානං අප්පට්ඨිජන්නභාවං දස්සෙතුං තථෙව පාළි යපිතා.

අග්ගසමොධානපරිවාසකථා නිට්ඨිතා.

ද්වෙමාසපරිවාසකථා

138. තතො ද්විත්තං ආපත්තිනං ද්වෙමාසපට්ඨිජන්නානං එකමාසපරිවාසයාවනවත්ථුං දස්සෙත්වා අසඤ්චිච්ච අජානනඅස්සරණවෙමතිකභාවෙහි අනාරොචිතෙ ඉතරස්මිං මාසෙ පච්ඡා ලජ්ජිධම්මාදීසු උප්පන්නෙසු යං කාතබ්බං, තං දස්සෙතුං අජානනඅස්සරණවෙමතිකපට්ඨිජන්නස්ස ව ආපන්නභාවං දස්සෙතුං පුරිමනයෙනෙව පාළි යපිතා.

ද්වෙමාසපරිවාසකථා නිට්ඨිතා.

සුද්ධන්තපරිවාසාදිකථා

156. තතො “ආපත්තිපරියන්තං න ජානාති, රත්තිපරියන්තං න ජානාති” තිආදිනා නයෙන සුද්ධන්තපරිවාසො දස්සිතො.

160. තතො පරං පාරිවාසිකං ආදිං කත්වා විබ්භමිත්වා පුනඋපසම්පන්නාදිසු පටිපත්තිදස්සනත්ථං පාළි යපිතා.

165. තත්ථ “අන්තරා සම්බහුලා ආපත්තියො ආපජ්ජති පරිමාණා අප්පට්ඨිජන්නායො” තිආදිසු ආපත්තිපරිච්ඡේදවසෙන පරිමාණායො වෙච අප්පට්ඨිජන්නායො වාති අත්ථො.

166. පච්ඡමස්මිං ආපත්තික්ඛන්ධෙනි එකොව සො ආපත්තික්ඛන්ධො, පච්ඡා ඡාදිතත්තා පන “පච්ඡමස්මිං ආපත්තික්ඛන්ධෙ” ති වුත්තං. පුරිමස්මිත්ති එත්ථාපි එසෙව නයො.

180. වචත්ථිතා සම්භින්නාති සභාගවිසභාගානමෙවෙනං පරියායවචනං.

සුද්ධන්තපරිවාසාදිකථා නිට්ඨිතා.

ද්වෙභික්ඛුචාරඵකාදසකාදිකථා

181. තතො පරං යො පටිච්ඡාදෙති, තස්මිං පටිපත්තිදස්සනත්ථං “ද්වෙ භික්ඛු” තිආදි වුත්තං. තත්ථ මිස්සකන්ති පුල්ලව්වයාදිහි මිස්සකං. සුද්ධකන්ති සඬ්ඝාදිසෙසං විනා ලහුකාපත්තික්ඛන්ධමෙව.

184. තතො පරං අවිසුද්ධවිසුද්ධභාවදස්සනත්ථං “ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සම්බහුලා සඬ්ඝාදිසෙසා” තිආදි වුත්තං. තත්ථ ඛ්‍යඤ්ජනතො වා අධිජ්ජායතො වා අනුත්තානං නාම කිඤ්චි නත්ථි, තස්මා තඤ්ච ඉතො පුබ්බෙ අවුත්තඤ්ච සබ්බං පාළිඅනුසාරෙනෙව වෙදිතබ්බන්ති.

ද්වෙභික්ඛුචාරඵකාදසකාදිකථා නිට්ඨිතා.

සමුච්චයක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

4. සමථක්ඛන්ධකං

සම්මුඛාවිනයකථා

186-187. සමථක්ඛන්ධකෙ – “අධම්මවාදී පුග්ගලො” තිආදිනි ඡ මාතිකාපදානි නික්ඛිපිත්වා “අධම්මවාදී පුග්ගලො ධම්මවාදිං පුග්ගලං සඤ්ඤාපෙති” තිආදිනා නයෙන විත්ථාරො වුත්තො. තත්ථ සඤ්ඤාපෙතිති කාරණපතිරූපකානි වත්වා පරිනොසෙත්වා ජානාපෙති. නිජ්ඣාපෙතිති යථා සො තං අත්ථං නිජ්ඣායති,

ඔලොකෙති; එවං කරොති. පෙක්ඛති අනුපෙක්ඛතීති යථා සො තං අත්ථං පෙක්ඛති
වෙව පුනස්පුනඤ්ච පෙක්ඛති; එවං කරොති. දස්සෙති අනුදස්සෙතීති තෙසඤ්ඤච
පරියායවචනාති. අධම්මෙන වූපසම්මතීති යස්මා සො අධම්මමෙව “අයං
ධම්මො” තිආදිනා නයෙන මොහෙත්වා දස්සෙති, තස්මා අධම්මෙන වූපසම්මති
නාම.

188. ධම්මෙන වූපසම්මතීති යස්මා ධම්මවාදී ධම්මමෙව “අයං
ධම්මො” තිආදිනා නයෙන අමොහෙත්වා දස්සෙති, තස්මා ධම්මෙන වූපසම්මති
නාම.

සම්මුඛාවිනයකථා නිට්ඨිතා.

සතිවිනයකථා

195. පඤ්චිමානි භික්ඛවෙ ධම්මිකානි සතිවිනයස්ස දානානීති එත්ථ සුද්ධස්ස
අනාපත්තිකස්ස දානං එකං, අනුවදිතස්ස දානං එකං, යාවිතස්ස දානං එකං,
සඬ්ඝෙන දානං එකං, ධම්මෙන සමග්ගදානං එකන්ති එවං පඤ්ච. එතානි පන
එකෙකඅඩ්ගවසෙන න ලබ්භන්ති, තස්මා දෙසනාමත්තමෙවෙනං,
පඤ්චඩ්ගසමන්තාගතං පන සතිවිනයදානං ධම්මිකන්ති අයමෙත්ථ අත්ථො. තත්ථ ච
අනුවදන්තීති වොදෙන්ති. සෙසං උත්තානමෙව. අයං පන සතිවිනයො
බිණ්ණාසවස්සෙව දාතබ්බො න අඤ්ඤස්ස, අන්තමසො අනාගාමිනොපි. සො ච බො
අඤ්ඤෙන වොදියමානස්සෙව, න අවොදියමානස්ස. දින්නෙ ච පන තස්මිං
වොදකස්ස කථා න රුහති. වොදෙන්තොපි “අයං බිණ්ණාසවො සතිවිනයලද්ධො,
කො තුය්හං කථං ගහෙස්සති” ති අපසාදෙනබ්බතං ආපජ්ජති.

සතිවිනයකථා නිට්ඨිතා.

අමුල්භවිනයකථා

196. භාසිතපරික්කන්තන්ති වාචාය භාසිතං කායෙන පරික්කන්තං;
පරික්කම්ත්වා කතන්ති අත්ථො. සරතායස්මා එවරුපිං ආපත්තිං ආපජ්ජිතාති එත්ථ
සරතු ආයස්මා එවරුපිං ආපත්තිං ආපජ්ජිතා; ආයස්මා එවරුපියා ආපත්තියාති
අයමත්ථො. ආපජ්ජිත්වාති වා පාඨො, තස්සත්ථො – පඨමං ආපජ්ජිත්වා පච්ඡා තං
ආපත්තිං සරතු ආයස්මාති.

අමුල්භවිනයකථා නිට්ඨිතා.

යෙභුය්‍යසිකාකථා

202. යෙභුය්‍යසිකාය වූපසමෙතුන්ති එත්ථ යස්සා කිරියාය ධම්මවාදිනො
බහුතරා, එසා යෙභුය්‍යසිකා නාම.

204. අධම්මිකසලාකග්ගාහෙසු ඔරමත්තකන්ති පරිත්තං අප්පමත්තකං
 හණ්ඩනමත්තමෙව. න ච ගතිගතන්ති ද්වෙ තයො ආවාසෙ න ගතං, තත්ථ තත්ථෙව
 වා ද්වත්තික්ඛත්තුං අවිනිච්ඡිතං. න ච සරිතසාරිතන්ති ද්වත්තික්ඛත්තුං තෙහි භික්ඛුහි
 සයං සරිතං වා අඤ්ඤෙහි සාරිතං වා න හොති. ජානාතීති සලාකං ගාහෙත්තො
 ජානාති “අධම්මවාදී බහුතරා” ති. අප්පෙව නාමාති ඉමිනා නිභාරෙන සලාකාය
 ගාහියමානාය “අපි නාම අධම්මවාදිනො බහුතරා අස්සු” ති අයමස්ස අප්ඤ්ඤාසයො
 හොති. අපරෙසුපි ද්විසු එසෙව නයො.

අධම්මෙන ගණ්හන්තීති අධම්මවාදිනො “එවං මයං බහු හවිස්සාමා” ති ද්වෙ
 ද්වෙ සලාකායො ගණ්හන්ති. වග්ගා ගණ්හන්තීති ද්වෙ ධම්මවාදිනො එකං
 ධම්මවාදිසලාකං ගණ්හන්ති “එවං ධම්මවාදිනො න බහු හවිස්සන්ති” ති
 මඤ්ඤමානා. න ච යථාදිට්ඨියා ගණ්හන්තීති ධම්මවාදිනො හුත්වා “බලවපක්ඛං
 හවිස්සාමා” ති අධම්මවාදිසලාකං ගණ්හන්ති. ධම්මිකසලාකග්ගාහෙසු
 අයමෙවත්ථො පරිවත්තෙත්වා වෙදිතබ්බො. එවං සලාකං ගාහෙත්වා සවෙ බහුතරා
 ධම්මවාදිනො හොන්ති; යථා තෙ වදන්ති, එවං තං අධිකරණං වූපසමෙතබ්බං, එවං
 යෙහුයාසිකාය වූපසන්තං හොති. අයමෙත්ථ සඬ්ඛෙපො. විත්ථාරො පන පරතොපි
 ආගමිස්සති.

යෙහුයාසිකාකථා නිට්ඨිතා.

තස්සපාපියසිකාකථා

207. අසුචිති අසුචිති කායවචිකම්මෙහි සමන්තාගතො. අලජ්ජීති සඤ්චිච්ච
 ආපජ්ජනාදිනා අලජ්ජිලක්ඛණෙන සමන්තාගතො. සානුවාදොති සඋපවාදො. ඉති
 ඉමෙසඤ්ච තිණ්ණං අඬිගානං වසෙන තීණි කරණානි, සඬ්ඝෙන කරණං, ධම්මෙන
 සමග්ගෙන කරණන්ති ඉමානි ච ද්වෙති පඤ්ච තස්සපාපියසිකාකම්මස්ස කරණානි
 නාම හොන්ති. සෙසමෙත්ථ තජ්ජනියාදිසු චුත්තනයමෙව. අයං පනෙත්ථ
 වචනත්ථො – ඉදඤ්චි යො පාපුස්සන්තතාය පාපියො පුග්ගලො, තස්ස
 කත්තබ්බතො “තස්සපාපියසිකාකම්ම” ති වූවති.

තස්සපාපියසිකාකථා නිට්ඨිතා.

තිණුවත්ථාරකාදිකථා

212. කක්ඛලත්තාය වාලත්තායාති කක්ඛලභාවාය වෙව වාලභාවාය ව.
 හෙදායාති සඬ්ඝහෙදාය. සබ්බෙහෙව එකජ්ඣන්ති කස්සචි ඡන්දං අනාහරිත්වා
 ගිලානෙපි තත්ථෙව ආනෙත්වා එකතො සන්තිපතිතබ්බං. තිණුවත්ථාරකෙන
 වූපසමෙය්‍යාති එත්ථ ඉදං කම්මං තිණුවත්ථාරකසදිසත්තා “තිණුවත්ථාරකො” ති
 චුත්තං. යථා හි ගුථං වා මුත්තං වා සට්ඨියමානං දුග්ගන්ධතාය බාධති, තිණෙහි
 අවත්ථරිත්වා සුප්පට්ඨිඡාදිතස්ස පනස්ස සො ගන්ධො න බාධති; එවමෙව යං
 අධිකරණං මූලානුමූලං ගන්ත්වා වූපසමියමානං කක්ඛලත්තාය වාලත්තාය හෙදාය

සංවත්තති, තං ඉමිනා කම්මෙන වූපසන්නං ගූථං විය තිණුවත්ථාරකෙන පටිච්ඡන්තං සුචූපසන්නං හොතිති ඉදං කම්මං තිණුවත්ථාරකසදිසත්තා “තිණුවත්ථාරකො” ති වුත්තං.

213. පුල්ලවජ්ජන්ති පාරාජිකඤ්චෙව සඬ්ඝාදියෙසඤ්ච. ගිහිපටිසංයුත්තන්ති ගිහිනං භීතෙන බුංසනවම්භනධම්මිකපටිස්සවෙසු ආපන්නං ආපත්තිං.

214. එවඤ්ච පන භික්ඛවෙ තෙ භික්ඛු තාහි ආපත්තිහි වුට්ඨිතා හොන්තිති එවං තිණුවත්ථාරකකම්මවාචාය කතාය කම්මවාචාපරියොසානෙ යත්තකා තත්ථ සන්නිපතිතා අන්තමසො සුත්තාපි සමාපන්නාපි අඤ්ඤවිහිතාපි සබ්බෙ තෙ භික්ඛු යාව උපසම්පදමණ්ඩලතො පටියාය පුල්ලවජ්ජඤ්ච ගිහිපටිසංයුත්තඤ්ච යපෙත්වා අවසෙසා ආපත්තියො ආපන්නා, සබ්බාහි තාහි ආපත්තිහි වුට්ඨිතා හොන්ති. යෙ පන “න මෙතං බමති” ති අඤ්ඤමඤ්ඤං දිට්ඨාචිකම්මං කරොන්ති, තෙහි වා සද්ධිං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වාපි තත්ථ අනාගතා, ආගන්ත්වා වා ඡන්දං දත්වා පරිවෙණාදීසු නිසින්නා, තෙ ආපත්තිහි න වුට්ඨහන්ති. තෙන වුත්තං – “යපෙත්වා දිට්ඨාචිකම්මං යපෙත්වා යෙ න තත්ථ හොන්ති” ති.

තිණුවත්ථාරකාදිකථා නිට්ඨිතා.

අධිකරණකථා

215. භික්ඛුනීනං අනුපබ්ජජාති භික්ඛුනීනං අන්තො පටිසිත්වා. විවාදාධිකරණාදීනං වචනත්ථො දුට්ඨදොසවණ්ණනායං වුත්තොයෙව. විපච්චතාය වොහාරොති විත්තදුක්ඛත්ථං වොහාරො; ඵරුසවචනන්ති අත්ථො. යො තත්ථ අනුවාදොති යො තෙසු අනුවදන්තෙසු උපවාදො. අනුවදනාති ආකාරනිදස්සනමෙතං; උපවදනාති අත්ථො. අනුල්ලපනා අනුභණනාති උභයං අනුවදනවෙච්චනමත්තමෙව. අනුසම්පවඬිකතාති පුනප්පුනං කායචිත්තවාචාහි තත්ථෙව සම්පවඬිකතා; අනුවදනභාවොති අත්ථො. අබ්භුස්සහනතාති “කස්මා එවං න උපවදිස්සාමි, උපවදිස්සාමියෙවා” ති උස්සාහං කත්වා අනුවදනා. අනුබලප්පදානන්ති පුරිමවචනස්ස කාරණං දස්සෙත්වා පච්ඡිමවචනෙන බලප්පදානං.

කිච්චයතා කරණීයතාති එත්ථ කිච්චමෙව කිච්චයං, කිච්චයස්ස භාවො කිච්චයතා, කරණීයස්ස භාවො කරණීයතා; උභයම්පෙතං සඬ්ඝකම්මස්සෙව අධිවචනං. අපලොකනකම්මන්තිආදි පන තස්සෙව පහෙදවචනං. තත්ථ අපලොකනකම්මං නාම සීමට්ඨකසඬ්ඝං සොධෙත්වා ඡන්දාරහානං ඡන්දං ආහරිත්වා සමග්ගස්ස සඬ්ඝස්ස අනුමතියා තික්ඛන්තුං සාවෙත්වා කත්තබ්බකම්මං. ඤත්තිකම්මං නාම වුත්තනයෙනෙව සමග්ගස්ස සඬ්ඝස්ස අනුමතියා එකාය ඤත්තියා කත්තබ්බකම්මං. ඤත්තිදුතියකම්මං නාම වුත්තනයෙනෙව සමග්ගස්ස සඬ්ඝස්ස අනුමතියා එකාය ඤත්තියා එකාය ව අනුස්සාවනායාති එවං ඤත්තිදුතියාය අනුස්සාවනාය කත්තබ්බකම්මං. ඤත්තිවතුත්ථකම්මං නාම වුත්තනයෙනෙව

සමග්ගස්ස සඬ්ඝස්ස අනුමතියා එකාය ඤත්තියා තිහි ව අනුස්සාවනාහිති එවං ඤත්තිවතුත්ථාහි තිහි අනුස්සාවනාහි කත්තබ්බකම්මං.

තත්ථ අපලොකනකම්මං අපලොකෙත්වාච කාතබ්බං, ඤත්තිකම්මාදිවසෙන න කාතබ්බං. ඤත්තිකම්මම්පි එකං ඤත්තිං යපෙත්වාච කාතබ්බං, අපලොකනකම්මාදිවසෙන න කාතබ්බං. ඤත්තිදුතියකම්මං පන අපලොකෙත්වා කත්තබ්බම්පි අත්ථී, අකත්තබ්බම්පි අත්ථී. තත්ථ සීමාසම්මුති සීමාසමුහනනං කටීනදානං කටීනුබ්භාරො කුට්ඨත්ථුදෙසනා විහාරවත්ථුදෙසනාහි ඉමානි ඡ කම්මානි ගරුකානි, අපලොකෙත්වා කාතුං න වට්ටන්ති. ඤත්තිදුතියකම්මවාචං සාවෙත්වාච කාතබ්බානි. අවසෙසා තෙරස සම්මුතියො සෙනාසනග්ගාහකමතකච්චරදානාදිසම්මුතියො වානි එවරුපානි ලහුකකම්මානි අපලොකෙත්වාපි කාතුං වට්ටන්ති. ඤත්තිකම්මඤ්ඤත්තිවතුත්ථකම්මවසෙන පන න කාතබ්බමෙව. ඤත්තිවතුත්ථකම්මං ඤත්තිඤ්ඤ නිස්සො ව කම්මවාචායො සාවෙත්වාච කාතබ්බං, අපලොකනකම්මාදිවසෙන න කාතබ්බන්ති අයමෙත්ථ සඬ්ඛෙපො.

විත්ථාරතො පන ඉමානි චත්තාරි කම්මානි “කතිහාකාරෙහි විපජ්ජන්ති” තිආදිනා නයෙන පරිවාරාවසානෙ කම්මවග්ගෙ එතෙසං විනිච්ඡයො ආගතොයෙව. යං පන තත්ථ අනුත්තානං, තං කම්මවග්ගෙයෙව චණ්ණයිස්සාම. එවඤ්ඤි සති න අට්ඨානෙ චණ්ණනා හවිස්සති, ආදිතො පට්ඨාය ව තස්ස තස්ස කම්මස්ස විඤ්ඤාතත්තා සුච්ඤ්ඤෙයො හවිස්සති.

216. විවාදාධිකරණස්ස කිං මූලන්තිආදීනි පාළිවසෙනෙව වෙදිතබ්බානි.

220. “විවාදාධිකරණං සියා කුසල”න්තිආදීසු යෙන විවදන්ති, සො විත්තුජ්ජාදො විවාදො, සමට්ඨි ව අධිකරණියතාය අධිකරණන්ති එවමාදිනා නයෙන අත්ථො දට්ඨබ්බො.

222. ආපත්තාධිකරණං සියා අකුසලං සියා අබ්‍යාකතං, නත්ථී ආපත්තාධිකරණං කුසලන්ති එත්ථ සන්ධාය භාසිතවසෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො. යස්මිඤ්ඤි පථවිබ්භින්නාදිකෙ ආපත්තාධිකරණෙ කුසලවිත්තං අඬගං හොති, තස්මිං සති න සක්කා චත්තුං “නත්ථී ආපත්තාධිකරණං කුසල”න්ති, තස්මා නයිදං අඬගජ්ජහොනකචිත්තං සන්ධාය චුත්තං. ඉදං පන සන්ධාය චුත්තං. යං තාව ආපත්තාධිකරණං ලොකවජ්ජං, තං එකන්තතො අකුසලමෙව, තත්ථ “සියා අකුසල”න්ති විකජ්ජො නත්ථී. යං පන පණ්ණත්තිවජ්ජං, තං යස්මා සඤ්චිච්ච “ඉමං ආපත්තිං විනික්කමාමි”ති විනික්කමන්තස්සෙව අකුසලං හොති, අසඤ්චිච්ච පන කිඤ්චි අජානන්තස්ස සහසෙය්‍යාදිවසෙන ආපජ්ජතො අබ්‍යාකතං හොති, තස්මා තත්ථ සඤ්චිච්චාසඤ්චිච්චවසෙන ඉමං විකජ්ජභාවං සන්ධාය ඉදං චුත්තං – “ආපත්තාධිකරණං සියා අකුසලං, සියා අබ්‍යාකතං, නත්ථී ආපත්තාධිකරණං කුසල”න්ති.

සෞඛ්‍ය පන “යං කුසලචිත්තො ආපජ්ජති, ඉදං වුච්චති ආපත්තාධිකරණං කුසල” න්ති වදෙය්‍ය, අවිත්තකානං පන ඵලකලොමපදසොධම්මාදිසමුට්ඨානානම්පි කුසලචිත්තං ආපජ්ජෙය්‍ය, න ච තත්ථ විජ්ජමානම්පි කුසලචිත්තං ආපත්තියා අඬිගං. කායවච්චිඤ්ඤත්තිවසෙන පන චලිතජ්ජවත්තානං කායවාචානං අඤ්ඤතරමෙව අඬිගං, තඤ්ච රූපක්ඛන්ධපරියාපන්නත්තා අබ්‍යාකතන්ති.

යං ජානන්තොතිආදිමිහි පන අයමත්ථො – යං චිත්තං ආපත්තියා අඬිගං හොති, තෙන වත්ථුං ජානන්තො “ඉදං චිතික්කමාමි” ති ච චිතික්කමාකාරෙන සද්ධිං ජානන්තො සඤ්ජානන්තො චිතික්කමචෙනනාවසෙන චෙතෙත්වා පකප්පෙත්වා උපක්කමවසෙන මද්දන්තො අභිචිතරිත්වා නිරාසඬිකචිත්තං පෙසෙත්වා යං ආපත්තාධිකරණං චිතික්කමං ආපජ්ජති, තස්ස ඵලං චිතික්කමනො යො චිතික්කමො, ඉදං වුච්චති “ආපත්තාධිකරණං අකුසල” න්ති.

අබ්‍යාකතවාරෙපි යං චිත්තං ආපත්තියා අඬිගං හොති, තස්ස අභාවෙන අජානන්තො චිතික්කමාකාරෙන ච සද්ධිං අජානන්තො අසඤ්ජානන්තො ආපත්තිඅඬිගභූතාය චිතික්කමචෙනනාය අභාවෙන අචෙතෙත්වා සඤ්චිච්ච මද්දනස්ස අභාවෙන අනභිචිතරිත්වා නිරාසඬිකචිත්තං අපෙසෙත්වා යං ආපත්තාධිකරණං චිතික්කමං ආපජ්ජති, තස්ස ඵලං චිතික්කමනො යො චිතික්කමො, ඉදං වුච්චති “ආපත්තාධිකරණං අබ්‍යාකත” න්ති.

224. අයං විවාදො නො අධිකරණන්තිආදීසු සමට්ඨෙහි අධිකරණීයතාය අභාවනො නොඅධිකරණන්ති ඵලමත්ථො වෙදිතබ්බො.

අධිකරණකථා නිට්ඨිතා.

අධිකරණවූපසමනසමථකථා

228. යාවතිකා ච භික්ඛු කම්මජ්ජත්තාති ඵත්ථ චතුර්වග්ගකරණෙ කම්මෙ වත්තාරො, පඤ්චවග්ගකරණෙ පඤ්ච, දසවග්ගකරණෙ දස, විසතිවග්ගකරණෙ විසති භික්ඛු කම්මජ්ජත්තාති වෙදිතබ්බො.

230. සුපරිග්ගහිතන්ති සුට්ඨු පරිග්ගහිතං කත්වා සම්පට්ඨිතබ්බං. සම්පට්ඨිත්වා ච පන “අජ්ජ භණ්ඩකං ධොවාම, අජ්ජ පත්තං පවාම, අජ්ජෙකො පලිබොධො අත්ථි” ති මානනිග්ගහත්ථාය කතිපාහං අතික්කාමෙතබ්බං.

231. අනන්තාති චෙව භස්සාති ජායන්තීති අපරිමාණාති ඉතො විතො ච වචනාති උජ්ජජ්ජන්ති. “භාසානී” තිපි පායො, අයමෙවත්ථො. උබ්බාහිකාය සම්මන්තිතබ්බොති අපලොකෙත්වා චා සම්මන්තිතබ්බො පරතො වුත්තාය ඤත්තිදුතියාය චා කම්මවාචාය. ඵලං සම්මතෙහි පන භික්ඛුහි විසුං චා නිසීදිත්වා තස්සායෙව චා පරිසාය “අඤ්ඤෙහි අසම්මතෙහි න කිඤ්චි කට්ඨෙතබ්බ” න්ති සාවෙත්වා තං අධිකරණං විනිවිජ්ජිතබ්බං.

233. තත්‍වයන්හි තත්ත්වය පරිසරය හඳුනා. නොව සුන්දර ආගන්තුක නිමැවීමක් ආගත. නො සුන්දරවීමකිනි විනයයෙහි නිමැවීමක්. බාහිරවනවිනයය අත්පිටි පටිබාහිරවීම බාහිරවනවිනයයෙහි ගතවීමක් අත්පිටි පටිබාහිරවීම. ජාතරූපරජනකරවනවිනයපටිගතවීමකිනි විනයයෙහි නිමැවීමක් ආපත්තියා කාරියමානෙ දිස්වා “කිං ඉමෙ ආපත්තියා කාරෙට්, ‘නනු ජාතරූපරජනපටිගතවීම පටිවිරතො හොති’ ති එවං සුත්තෙ පටිවිරතීමත්තමෙව වුත්තං, නත්ථි එත්ථ ආපත්ති” ති වදනි. අපරො ධම්මකථිකො සුත්තස්ස ආගන්තුකා ඔලම්බෙන්වා නිවාසෙන්තානං ආපත්තියා ආරොපියමානාය “කිං ඉමෙසං ආපත්තිං රොපෙට්, ‘නනු පරිමණ්ඩලං නිවාසස්සාමිති සික්ඛා කරණියා’ ති එවං සික්ඛාකරණමත්තමෙවෙන්ට වුත්තං, නත්ථි එත්ථ ආපත්ති” ති වදනි.

234. යථා බහුතරා හික්මුනි එත්ථ එකෙනෙ අධිකා බහුතරාව කො පන වාදො ද්විති තිතිති.

අධිකරණවූපසමනසමථකථා නිට්ඨිතා.

තිව්ධසලාකග්ගාහකථා

235. සඤ්ඤත්තියාති සඤ්ඤාපනත්ථාය. ගුල්භකන්තිආදිසු අලප්ප්ස්සන්තාය පරිසාය ගුල්භකො සලාකග්ගාහො කාතබ්බො, ලප්ප්ස්සන්තාය පරිසාය විවට්ඨකො, බාලස්සන්තාය සකණ්ණප්පකො. වණ්ණාවණ්ණායො කත්වාති ධම්මවාදිනඤ්ච අධම්මවාදිනඤ්ච සලාකායො නිමිත්තසඤ්ඤං ආරොපෙන්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං විසභාගා කාතබ්බො. තතො තා සබ්බාපි විවරහොගෙ කත්වා වුත්තනයෙන ගාහෙතබ්බො. දුග්ගහොති පච්චුක්කඛිඪිතබ්බන්ති “දුග්ගහිතා සලාකායො” ති වත්වා පුන ගහෙන්වා යාවතතියං ගාහෙතබ්බො. සුග්ගහොති සාවෙතබ්බන්ති එකස්මිම්පි ධම්මවාදිමිති අතිරෙකජාතෙ “සුග්ගහිතා සලාකායො” ති සාවෙතබ්බං. යථා ච තෙ ධම්මවාදිනො වදන්ති තථා තං අධිකරණං වූපසමෙතබ්බන්ති. අථ යාවතතියම්පි අධම්මවාදිනොව බහුතරා හොන්ති, අප්ප “අකාලො, ස්වෙ ජානිස්සාමා” ති වුට්ඨහිත්වා අලප්ප්ථං පක්ඛහෙදන්ථාය ධම්මවාදිපක්ඛං පරියෙසිත්වා පුනදිවසෙ සලාකග්ගාහො කාතබ්බො. අයං ගුල්භකො සලාකග්ගාහො.

සකණ්ණප්පකෙ පන ගහිතෙ වත්තබ්බොති එත්ථ සවෙ සඬ්ඝත්ථෙරො අධම්මවාදිසලාකං ගණ්හාති, සො එවං අවබොධෙතබ්බො – “හන්තෙ, තුම්හෙ මහල්ලකා වයොඅනුප්පත්තා, තුම්හාකං එතං න යුත්තං, අයං පන ධම්මවාදිසලාකා” ති අස්ස ඉතරා සලාකා දස්සෙතබ්බො. සවෙ සො තං ගණ්හාති, දාතබ්බො. අථ නෙව අවබුද්ධති, තතො “මා කස්සපි ආරොවෙහි” ති වත්තබ්බො. සෙසං වුත්තනයමෙව. විවට්ඨකො විවට්ඨන්ථොයෙව.

තිව්ධසලාකග්ගාහකථා නිට්ඨිතා.

තස්සපාපියසිකාවිනයකථා

238. පාරාජිකසාමන්තං වාති එත්ථ මෙථුනධම්මෙ පාරාජිකසාමන්තං නාම දුක්ඛං භොති. අදින්නාදානාදීසු පුල්ලච්චයං. නිබ්බේයෙන්තන්ති “න සරාමී” ති වචනෙන නිබ්බේයමානං. අතිවේයෙතිති “ඉඬිසායස්මා” ති ආදිවචනෙහි අතිවේයීති. සරාමී ඛො අහං ආවුසොති පාරාජිකපටිච්ඡාදනත්ථාය එවං පටිජානාති. පුන තෙන අතිවේයීයමානො “සරාමී ඛො” ති පටිඤ්ඤං දත්වා “ඉදානි මං නාසෙස්සන්ති” ති භයෙන “දවාය මෙ” ති ආදිමාහ. එතස්ස තස්සපාපියසිකාකම්මං කාතබ්බං. සවෙ සීලවා භවිස්සති, වත්තං පරිපුරෙත්වා පටිජපස්සද්ධිං ලභති, නො වෙ තථා නාසිතකොච භවිස්සති. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

තස්සපාපියසිකාවිනයකථා නිට්ඨිතා.

සමථක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

5. බුද්දකචත්ථුක්ඛන්ධකං

බුද්දකචත්ථුකථා

243. බුද්දකචත්ථුක්ඛන්ධකෙ – මල්ලමුට්ඨිකාති මුට්ඨිකමල්ලා. ගාමමුද්දවාති ඡවිරාගමණ්ඩනානුයුත්තා නාගරිකමනුස්සා. ගාමමොද්දවාතිපි පායො; එසෙවත්ථො. ථම්මෙති න්භානතිත්ථෙ නිබ්ණිත්වා යපිතත්ථම්මෙහ.

කුට්ටෙති ඉට්ඨකාසිලාදාරුකුට්ටානං අඤ්ඤතරස්මිං. අට්ටානෙ න්භායන්තීති එත්ථ අට්ටානං නාම රුක්ඛං එලකං විය තච්ඡෙත්වා අට්ඨපදාකාරෙන රාජියො ඡින්දිත්වා න්භානතිත්ථෙ නිබ්ණන්ති, තත්ථ වුණ්ණානි ආකිරිත්වා මනුස්සා කායං සංසන්ති. ගන්ධබ්බහත්ථකෙනාති න්භානතිත්ථෙ යපිතෙන දාරුමයහත්ථෙත, තෙන කිර වුණ්ණානි ගහෙත්වා මනුස්සා සරීරං සංසන්ති. කුරුවින්දකසුත්තියාති කුරුවින්දකපාසාණවුණ්ණානි ලාබාය බන්ධිත්වා කතගුලිකකලාපකො වුව්වති, තං උභොසු අන්තෙසු ගහෙත්වා සරීරං සංසන්ති. විශ්ගය්හ පරිකම්මං කාරාපෙන්තීති අඤ්ඤමඤ්ඤං සරීරෙන සරීරං සංසන්ති. මල්ලකං නාම මකරදන්තකෙ ඡින්දිත්වා මල්ලකමුලසණ්ඨානෙන කතං මල්ලකන්ති වුව්වති, ඉදං ගිලානස්සාපි න වට්ටති.

244. අකතමල්ලකං නාම දන්තෙ අවිඡින්දිත්වා කතං, ඉදං අගිලානස්සෙව න වට්ටති; ඉට්ඨකාඛණ්ඩං පන කපාලඛණ්ඩං වා වට්ටති. උක්කාසිකන්ති වත්ථවට්ටිං; තස්මා න්භායන්තස්ස යස්ස කස්සවි න්භානසාටකවට්ටියා පිට්ඨිං සංසිතුං වට්ටති. පුපුපාණිකන්ති හත්ථපරිකම්මං වුව්වති, තස්මා සබ්බෙසං හත්ථෙත පිට්ඨිපරිකම්මං කාතුං වට්ටති.

245. වල්ලිකාති කණ්ණතො නික්ඛන්තමුත්තොලම්බකාදීනං එතං අධිවචනං; න කෙවලඤ්ච වල්ලිකා එව, යංකිඤ්චි කණ්ණපිළන්ධනං අන්තමසො තාලපණ්ණම්පි න වට්ටති. පාමඬගන්ති යංකිඤ්චි පලම්බකසුත්තං.

කණ්ඩසුත්තකන්ති යංකිඤ්චි ගිවුපගආභරණං. කට්ඨසුත්තකන්ති යංකිඤ්චි
කට්ඨිලන්ධනං අන්තමසො සුත්තතන්තුමත්තමිපි. ඔවට්ටිකන්ති වලයං. කායුරාදීනි
පාකටානෙව, අක්ඛකානං හෙට්ඨා බාහාභරණං යංකිඤ්චි ආභරණං න වට්ටති.

246. දුමාසිකං වා දුවඬගුලං වානි එත්ථ සචෙ කෙසා අන්තොද්වෙමාසෙ
ද්වඬගුලං පාපුණන්ති, අන්තොද්වෙමාසෙව ඡින්දිතබ්බා. ද්වඬගුලෙහි
අතික්කාමෙතුං න වට්ටති. සචෙපි න දීඝා, ද්වෙමාසතො එකදිවසමිපි අතික්කාමෙතුං
න වට්ටතියෙව; එවමයං උභයෙනපි උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදොව වුත්තො, තතො ඔරං
පන නවට්ටනභාවො නාම නත්ථි.

කොච්ඡෙන ඔසණ්ඨෙත්තීති කොච්ඡෙන ඔලිබ්බිතා සන්තිසිදාපෙන්ති.
එණකෙනාති දන්තමයාදීසු යෙන කෙනවි. හත්ථඑණකෙනාති හත්ථෙතෙව
එණකිව්චං කරොන්තා අඬගුලිහි ඔසණ්ඨෙත්තී. සිත්ථතෙලකෙනාති
මධුසිත්ථකනියාසාදීසු යෙන කෙනවි වික්කලෙන. උදකතෙලකෙනාති
උදකමිස්සකෙන තෙලෙන. මණ්ඩනත්ථාය සබ්බත්ථ දුක්කටං, උද්ධලොමෙන පන
අනුලොමනිපාතනත්ථං හත්ථං තෙමෙත්වා සීසං පුඤ්ඡිතබ්බං.
උණ්භාහිතත්තරජසිරානමිපි අල්ලහත්ථෙන පුඤ්ඡිතුං වට්ටති.

247. න භික්ඛවෙ ආදාසෙ වා උදකපත්තෙ වානි එත්ථ කංසපත්තාදීනිපි යෙසු
මුඛනිමිත්තං පඤ්ඤායති, සබ්බානි ආදාසසඬබ්බෙව ගච්ඡන්ති. කඤ්ඡියාදීනිපි ව
උදකපත්තසඬබ්බෙව. තස්මා යත්ථ කත්ථවි ඔලොකෙන්තස්ස දුක්කටං.
ආබාධපච්චයාති ‘සඤ්ඡවි නු බො මෙ වණො, උදාහු න තාවා’ති ජානනත්ථං;
‘ඡිණ්ණො නු බොමිහි නො’ති එවං ආයුසඬබාරං ඔලොකනත්ථමිපි වට්ටතීති
වුත්තං.

මුඛං ආලිම්පන්තීති විජ්ජසන්නජවිරාගකරෙහි මුඛාලෙපනෙහි ආලිම්පන්ති.
උම්මද්දෙන්තීති නානාඋම්මද්දෙනෙහි උම්මද්දෙන්ති. වුණ්ණෙන්තීති
මුඛවුණ්ණකෙන මක්ඛෙන්ති. මනොසිලිකාය මුඛං ලඤ්ඡෙන්තීති මනොසිලාය
තිලකාදීනි ලඤ්ඡනාති කරොන්ති, තානි හරිතාලාදීනිපි න වට්ටන්තියෙව.
අඬගරාගාදයො පාකටායෙව. සබ්බත්ථ දුක්කටං.

248. න භික්ඛවෙ නච්චං වානිආදීසු යංකිඤ්චි නච්චං අන්තමසො මොරනච්චමිපි
දස්සනාය ගච්ඡන්තස්ස දුක්කටං. සයමිපි නච්චන්තස්ස වා නච්චාපෙන්තස්ස වා
දුක්කටමෙව. ගීතමිපි යංකිඤ්චි නටගීතං වා සාධුගීතං වා අන්තමසො දන්තගීතමිපි
‘යං ගායිස්සාමා’ති පුබ්බභාගෙ ඔකුජන්තා කරොන්ති, එතමිපි න වට්ටති. සයං
ගායන්තස්සාපි ගායාපෙන්තස්සාපි දුක්කටමෙව. වාදිතමිපි යංකිඤ්චි න වට්ටති. යං
පන නිට්ඨුහන්තො වා සාසඬකෙ වා යීතො අච්ඡරිකං වා ථොටෙති, පාණිං වා
පහරති, තත්ථ අනාපත්ති. සබ්බං අන්තරාරාමෙ යීතස්ස පස්සතො අනාපත්ති.
‘පස්සිස්සාමි’ති විහාරතො විහාරං ගච්ඡන්තස්ස ආපත්තියෙව. ආසනසාලාය

නිසින්නො පස්සති, අනාපත්ති. “පස්සිස්සාමි” ති උට්ඨහිත්වා ගච්ඡතො ආපත්ති. වීරියං යත්වා ගීවං පරිවත්තෙන්වා පස්සතොපි ආපත්තියෙව.

249. සරකුත්තින්ති සරකිරියං. හඬගො හොතිති අලද්ධං උප්පාදෙතුං න සක්කොති; ලද්ධං සමාපජ්ජිතුං. පච්ඡිමා ජනතාති අම්භාකං ආචරියාපි උපජ්ඣායාපි එවං ගායිංසුති පච්ඡිමො ජනො දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජති; තථෙව ගායති. න භික්ඛවෙ ආයතකෙනාති එත්ථ ආයතකො නාම තං තං වත්තං භින්දිත්වා අක්ඛරාති විනාසෙත්වා පවත්තො. ධම්මෙ පන සුත්තන්තවත්තං නාම අත්ථී, ජාතකවත්තං නාම අත්ථී, ගාථාවත්තං නාම අත්ථී, තං විනාසෙත්වා අතිදීපං කාතුං න වට්ටති. චතුරස්සෙන වත්තෙන පරිමණ්ඩලාති පදබ්‍යඤ්ජනාති දස්සෙතඛ්ඛාති. සරහඤ්ඤන්ති සරෙන හණනං. සරහඤ්ඤ කිර තරඬගවත්තධොතකවත්තගලිතවත්තාදිති ද්වත්තිංස වත්තාති අත්ථී. තෙසු යං ඉච්ඡති, තං කාතුං ලභති. සබ්බෙසං පදබ්‍යඤ්ජනං අවිනාසෙත්වා විකාරං අකත්වා සමණසාරුජ්ජෙන චතුරස්සෙන නයෙන පවත්තනංයෙව ලක්ඛණං.

බාහිරලොමිං උණ්ණන්ති උණ්ණලොමාති බහි කත්වා උණ්ණපාවාරං පාරුපත්ති; තථා ධාරෙන්තස්ස දුක්කටං. ලොමාති අන්තො කත්වා පාරුපිතුං වට්ටති. සමණකප්පකථා භූතගාමසික්ඛාපදවණ්ණනායං චුත්තා.

251. න භික්ඛවෙ අත්තනො අඬගජාතන්ති අඬගජාතං ඡින්දන්තස්සෙව ටුල්ලව්වයං. අඤ්ඤං පන කණ්ණනාසාඅඬගුලිආදිං යංකිඤ්චි ඡින්දන්තස්ස තාදිසං වා දුක්ඛං උප්පාදෙන්තස්ස දුක්කටං. අභිකිට්ඨාදිසු පන අඤ්ඤආබාධපච්චයා වා ලොභිතං වා මොචෙන්තස්ස ඡින්දන්තස්ස වා අනාපත්ති.

252. වන්දනගණ්ඨි උප්පන්නා හොතිති වන්දනසට්ඨා උප්පන්නා හොති. සො කිර උද්ධඤ්ච අධො ව ජාලාති පරික්ඛිපාපෙත්වා ගඬගාය නදියා කිළුති, තස්ස නදියොතෙන වුස්භමානා වන්දනගණ්ඨි ආගන්ත්වා ජාලෙ ලග්ගා, තමස්ස පුරිසා ආහරිත්වා අදංසු; එවං සා උප්පන්නා හොති. ඉද්ධිපාටිභාරියන්ති එත්ථ විකුඛබනිද්ධිපාටිභාරියං පටික්ඛිත්තං, අධිට්ඨානිද්ධි පන අප්පටික්ඛිත්තාති වෙදිතඛ්ඛා.

න භික්ඛවෙ සොවණ්ණමයො පත්තොතිආදිසු සවෙපි ගිහී හත්තග්ගෙ සුවණ්ණතට්ටිකාදිසු බ්‍යඤ්ජනං කත්වා උපනාමෙත්ති, ආමසිතුමපි න වට්ටති. එලිකමයකාවමයකංසමයාති පන තට්ටිකාදිති භාජනාති පුග්ගලිකපරිභොගෙනෙව න වට්ටන්ති, සඬ්ඝිකපරිභොගෙන වා ගිහිවිකටාති වා වට්ටන්ති. “තම්බලොහමයොපි පත්තොව න වට්ටති, ථාලකං පන වට්ටති” ති ඉදං සබ්බං කුරුන්දියං චුත්තං. මණ්ණමයොති එත්ථ පන ඉන්ද්‍රිලාදිමණ්ණමයො චුත්තො. කංසමයොති එත්ථ වට්ටලොහමයොපි සඬගහිතො.

253. ලිඛිතුන්ති තනුකරණත්ථායෙනං චුත්තං. පකතිමණ්ඩලන්ති මකරදන්තච්ඡින්නකමණ්ඩලමෙව.

254. ආවට්ඨිත්වාති අඤ්ඤමඤ්ඤං පහරිත්වා. පත්තාධාරකන්ති එත්ථ “දන්තවල්ලිවෙත්තාදීහි කතෙ භූමිආධාරකෙ තයො, දාරුආධාරකෙ ද්වෙ පත්තෙ උපරුපරි යපෙතුං වට්ඨති” ති කුරුන්දියං වුත්තං. මහාඅට්ඨකථායං පන වුත්තං – “භූමිආධාරකෙ තිණ්ණං පත්තානං අනොකාසො, ද්වෙ යපෙතුං වට්ඨති. දාරුආධාරකදණ්ඩාධාරකෙසුපි සුසජ්ජිතෙසු එසෙව නයො. භමකොට්ඨසදිසො පන දාරුආධාරකො තීහි දණ්ඩකෙහි ඛද්ධො දණ්ඩකාධාරො ව එකස්සපි පත්තස්ස අනොකාසො, තත්ථ යපෙත්වාපි භත්ථෙන ගහෙත්වා එව නිසිදිතඛ්ඛං. භූමියං පන නික්කුජ්ජිත්වා එකමෙව යපෙතඛ්ඛං” න්ති.

මිඨසිත්තෙති ආලින්දකමිඨසීකාදීනං අන්තෙ. සවෙ පන පරිවත්තෙත්වා තත්ථෙව පතිට්ඨාති, එවරුපාය විත්ථිණ්ණාය මිඨසීයා යපෙතුං වට්ඨති. පරිභණ්ඩන්තෙති බාහිරපස්සෙ කතාය තනුකමිඨසීකාය අන්තෙ. මිඨසීයං වුත්තනයෙනෙවෙත්වාපි විනිච්ඡයො වෙදිතඛ්ඛො.

වොළකන්ති යං පත්ථරිත්වා පත්තො යපියති; තස්මිං පන අසති කට්ඨාරකෙ වා තට්ඨිකාය වා මත්තිකාපරිභණ්ඩකතාය භූමියා වා යත්ථ න දුස්සති, තථාරුපාය වාලිකාය වා යපෙතුං වට්ඨති. පංසුරජාදීසු පන ඛරභූමියං වා යපෙත්තස්ස දුක්කට්ඨං. පත්තමාළකං ඉට්ඨකාහි වා දාරුහි වා කාතුං වට්ඨති. පත්තකුණ්ඩොලිකාති මහාමුඛකුණ්ඩසණ්ඨානා භණ්ඩකුක්ඛලිකා වුච්චති. යො ලග්ගෙය්‍යාති යත්ථ කත්ථි ලග්ගෙන්තස්ස දුක්කට්ඨෙව. විවරවංසෙපි ඛන්ධිත්වා යපෙතුං න වට්ඨති. භණ්ඩකට්ඨපතත්ථමෙව වා කතං භොතු නිසිදනසයනත්ථං වා යත්ථ කත්ථි මඤ්ඤෙ වා පීඨෙ වා යපෙත්තස්ස දුක්කට්ඨං, අඤ්ඤෙන පන භණ්ඩකෙන සද්ධිං ඛන්ධිත්වා යපෙතුං වට්ඨති. අට්ඨියං ඛන්ධිත්වා ඔලම්බෙතුං වා වට්ඨති, ඛන්ධිත්වාපි උපරි යපෙතුං න වට්ඨතියෙව. සවෙ පන මඤ්ඤො වා පීඨං වා උක්ඛිපිත්වා විවරවංසාදීසු අට්ඨකජන්තෙන යපිතං භොති, තත්ථ යපෙතුං වට්ඨති. අංසවද්ධනකෙන අංසකූටෙ ලග්ගෙත්වා අඬකෙ යපෙතුං වට්ඨති. ඡන්තෙ භත්තපුරොපි අංසකූටෙ ලග්ගිතපත්තොපි යපෙතුං න වට්ඨති, භණ්ඩකෙන පන සද්ධිං ඛන්ධිත්වා වා අට්ඨකං කත්වා වා යපිතෙ යො කොචි යපෙතුං වට්ඨති.

255. පත්තභත්ථෙනාති එත්ථ න කෙවලං යස්ස පත්තො භත්ථෙ, සො එව පත්තභත්ථො, න කෙවලඤ්ච කවාට්ඨෙව පණාමෙතුං න ලභති; අපිච ඛො පන භත්ථෙ වා පිට්ඨිපාදෙ වා යත්ථ කත්ථි සරීරාවයවෙ පත්තස්මිං සති භත්ථෙන වා පාදෙන වා සීසෙන වා යෙන කෙනචි සරීරාවයවෙන කවාට්ඨං වා පණාමෙතුං සට්ඨං වා උක්ඛිපිතුං සුචිං වා කුඤ්චිකාය අපාපුරිතුං න ලභති. අංසකූටෙ පන පත්තං ලග්ගෙත්වා යථාසුඛං අපාපුරිතුං ලභති.

තුම්බකට්ඨාහන්ති ලාබුකට්ඨාහං වුච්චති, තං පරිහරිතුං න වට්ඨති. ලහිත්වා පන තාවකාලිකං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ඨති. සට්ඨකට්ඨාහෙපි එසෙව නයො. සට්ඨකට්ඨාහන්ති සට්ඨකපාලං. අභුං මෙති උත්‍රාසවචනමෙතං. සඛ්ඛපංසුකුලිකෙනාති එත්ථ විවරඤ්ච මඤ්ඤපීඨඤ්ච පංසුකුලං වට්ඨති, අජ්ඣොහරණීයං පන දින්නකමෙව ගහෙතඛ්ඛං.

වලකෘතීන් වබ්බෙන්වා අපවිද්ධාමිසානි. අට්ඨකෘතීන් මච්ඡමංසඅට්ඨකෘතීන්. උච්ඡිට්ඨොදකන්ති මුඛවික්ඛාලනොදකං. එතෙසු යංකිඤ්චි පත්තෙන නිහරන්තස්ස දුක්ඛං. පත්තං පටිග්ගහං කත්වා හත්ථං ධොවතුම්පි න ලහති. හත්ථධොතපාදධොතඋදකම්පි පත්තෙ ආකිරිත්වා නිහරිතුං න වට්ටති. අනුච්ඡිට්ඨං සුද්ධපත්තං උච්ඡිට්ඨහත්ථෙත ගණ්හිතුං න වට්ටති, වාමහත්ථෙත පනෙත්ථ උදකං ආසිඤ්චිත්වා එකං උදකගණ්ඩුසං ගහෙත්වා උච්ඡිට්ඨහත්ථෙත ගණ්හිතුං වට්ටති. එත්තාවතාපි හි සො උච්ඡිට්ඨපත්තො හොති, හත්ථං පන බහි උදකෙන වික්ඛාලෙත්වා ගහෙතුං වට්ටති. මච්ඡමංසඵලාඵලාදීනි බාදන්තො යං තත්ථ අට්ඨං වා වලකං වා ඡඩ්ඨෙතුකාමො හොති, තං පත්තෙ යපෙතුං න ලහති. යං පන පටිබාදිතුකාමො හොති, තං පත්තෙ යපෙතුං ලහති. අට්ඨකකණ්ටකාදීනි තත්ථෙව කත්වා හත්ථෙත ලුඤ්චිත්වා බාදිතුං වට්ටති. මුඛතො නිහටං පන යංකිඤ්චි පුන බාදිතුකාමො හොති, තං පත්තෙ යපෙතුං න ලහති. සිඬගිවෙරනාලිකෙරබණ්ඩානි ඩංසිත්වා පුන යපෙතුං ලහති.

256. නමතකන්ති සත්ථකවෙයනකං පිලොතිකබණ්ඩං. දණ්ඩසත්ථකන්ති පිප්ඵලකං වා අඤ්ඤම්පි වා යංකිඤ්චි දණ්ඩං යොපෙත්වා කතසත්ථකං.

කණ්ණකිතා හොන්ති මලග්ගහිතා හොන්ති. කිණ්ණෙන පුරෙතුන්ති කිණ්ණචුණ්ණෙන පුරෙතුං. සත්තුයානි හලිද්දිමිස්සකෙන පිට්ඨචුණ්ණෙන. සරිතකන්ති පාසාණචුණ්ණං වුව්චති; තෙන පුරෙතුං අනුජානාමිති අත්ථො. මධුසිත්ථකෙන සාරෙතුන්ති මධුසිත්ථකෙන මක්ඛෙතුං. සරිතකං පරිහිප්පතීති තං මක්ඛිතමධුසිත්ථකං හිප්පති. සරිතසිපාටිකන්ති මධුසිත්ථකපිලොතිකං; සත්ථකොසකසිපාටියා පන සරිතසිපාටිකාය අනුලොමානි කුරුන්දියං වුත්තං. කථිනන්ති නිස්සෙණිම්පි තත්ථ අත්ථරිතබ්බකටසාරකකිලඤ්ජානං අඤ්ඤතරම්පි. කථිනරජ්ජුන්ති යාය දුපට්ටචීවරං සිබ්බන්තා කථිනෙ චීවරම්පි බන්ධන්ති. කථිනං නප්පහොතීති දිසස්ස හික්ඛුනො පමාණෙන කතං කථිනං; තත්ථ රස්සස්ස හික්ඛුනො චීවරං පත්ථරියමානං නප්පහොති, අන්තොයෙව හොති; දණ්ඩකෙ න පාපුණාතීති අත්ථො. දණ්ඩකථිනන්ති තස්ස මජ්ඣෙ ඉතරස්ස හික්ඛුනො පමාණෙන අඤ්ඤං නිස්සෙණිං බන්ධිතුං අනුජානාමිති අත්ථො.

බිදලකන්ති දණ්ඩකථිනප්පමාණෙන කටසාරකස්ස පරියන්තෙ පටිසංහරිත්වා දුගුණකරණං. සලාකන්ති දුපට්ටචීවරස්ස අන්තරෙ පවෙසනසලාකං. විනන්ධනරජ්ජුන්ති මහානිස්සෙණියා සද්ධිං බුද්දකං නිස්සෙණිං විනන්ධිතුං රජ්ජුං. විනන්ධනසුත්තන්ති බුද්දකනිස්සෙණියා චීවරං විනන්ධිතුං සුත්තකං. විනන්ධිත්වා චීවරං සිබ්බෙතුන්ති තෙන සුත්තකෙන තත්ථ චීවරං විනන්ධිත්වා සිබ්බිතුං. විසමා හොන්ති කාවි බුද්දකා හොන්ති, කාවි මහන්තා. කළිම්භකන්ති පමාණසඤ්ඤාකරණං යංකිඤ්චි තාලපණ්ණාදිං. මොසසුත්තකන්ති වඩ්ඪකීනං දාරුසු කාලසුත්තෙන විය හලිද්දිසුත්තෙන සඤ්ඤාකරණං. අඩගුලියා පටිග්ගහන්ති සුවිමුඛං අඩගුලියා පටිච්ඡන්ති. පටිග්ගහන්ති අඩගුලිකොසකං.

257. ආවේසනවිත්ථකං නාම යංකිඤ්චි පාතිවඩ්ඤාටකාදි. උච්චවත්ථුකන්ති පංසුං ආකිරිත්වා උච්චවත්ථුකං කාතුං අනුජානාමීති අත්ථො. ඔගුම්චේත්වා උල්ලිත්තාවලිත්තං කාතුන්ති ඡදනං ඔධුනිත්වා සනදණ්ඩකං කත්වා අන්තො වෙව ඛනි ව මත්තිකාය ලිම්පිතුන්ති අත්ථො. ගොසංසිකායාති වෙචං වා රුක්ඛදණ්ඩං වා අන්තොකත්වා තෙන සද්ධිං සඩ්ඝරිතුන්ති අත්ථො. ඛන්ධනරජ්ජුන්ති තථා සඩ්ඝරිතස්ස ඛන්ධනරජ්ජුං.

258. කටච්ඡුපරිස්සාවනං නාම තිසු දණ්ඩකෙසු විනන්ධිත්වා කතං.

259. යො න දදෙය්‍යාති අපරිස්සාවනකස්සෙව යො න දදාති, තස්ස ආපත්ති. යො පන අත්තනො හත්ථෙ පරිස්සාවනෙ විජ්ජමානෙපි යාවති, තස්ස න අකාමා දාතබ්බං. දණ්ඩපරිස්සාවනන්ති රජකානං බාරපරිස්සාවනං විය චතුසු පාදෙසු බද්ධනිස්සෙණිකාය සාටකං ඛන්ධිත්වා මජ්ඣෙදණ්ඩකෙ උදකං ආසිඤ්චිතබ්බං, තං උභොපි කොට්ඨාසෙ පුරෙත්වා පරිස්සවති. ඔත්ථරකං නාම යං උදකෙ ඔත්ථරිත්වා සටකෙන උදකං ගණ්හන්ති, තඤ්ඤි චතුසු දණ්ඩකෙසු වත්ථං ඛන්ධිත්වා උදකෙ චත්තාරො බාණුකෙ නිබ්භිත්වා තෙසු ඛන්ධිත්වා සබ්බපරියන්තෙ උදකතො මොචෙත්වා මජ්ඣෙ ඔත්ථරිත්වා සටෙන උදකං ගණ්හන්ති. මකසකුටිකාති විවරකුටිකා වුච්චති.

260. අභිසන්තකායාති සෙම්භාදිදොසුස්සන්තකායා. අග්ගලවට්ඨි නාම ද්වාරබාහාය සමප්පමාණොයෙව අග්ගලත්ථම්භො වුච්චති, යත්ථ තීණි චත්තාරි ඡිද්දාති කත්වා සුවියො දෙන්ති. කපිසිසකං නාම ද්වාරබාහං විජ්ඣිත්වා තත්ථ පචෙසිතො අග්ගලපාසකො වුච්චති. සුවිකාති තත්ථ මජ්ඣෙ ඡිද්දං කත්වා පචෙසිතා. සටිකාති උපරි යොජිතා. මණ්ඩලිකං කාතුන්ති නිච්චත්ථුකං විනිතුං. ධුමනෙත්තන්ති ධුමනික්ඛමනඡිද්දං. වාසෙතුන්ති ගන්ධෙන වාසෙතුං. උදකට්ඨානන්ති උදකත්ථපනට්ඨානං. තත්ථ සටෙන උදකං යිපෙත්වා සරාවකෙන චලඤ්ජෙතබ්බං. කොට්ඨකොති ද්වාරකොට්ඨකො.

261. තිස්සො පට්ච්ඡාදියොති එත්ථ ජන්තාසරපට්ච්ඡාදි ව උදකපට්ච්ඡාදි ව පරිකම්මං කරොන්තස්සෙව වට්ඨති, සෙසෙසු අභිවාදනාදීසු න වට්ඨති. වත්ථපට්ච්ඡාදි සබ්බකම්මෙසු වට්ඨති. උදකං න භොතීති න්භානොදකං න භොති.

262. තුලන්ති පණ්ණිකානං විය උදකඋබ්බාහනකතුලං. කරකටකො වුච්චති ගොණෙ වා යොජෙත්වා හත්ථෙහි වා ගහෙත්වා දීඝවරත්තාදීහි ආකඩ්ඪනයන්තං. චක්කවට්ඨකන්ති අරහටසටියන්තං. වම්මබණ්ඩං නාම තුලාය වා කරකටකෙ වා යොජෙතබ්බකං වම්මභාජනං. පාකටා භොතීති අපරික්ඛිත්තා භොති. උදකපුඤ්ජනීති දණ්ඩමයාපි විසාණමයාපි දාරුමයාපි වට්ඨති, තස්සා අසති වොළකෙනාපි උදකං පච්චුද්ධරිතුං වට්ඨති.

263. උදකමාතිකන්ති උදකස්ස ආගමනමාතිකං. නිල්ලෙඛපන්තාසරං නාම ආවිද්ධපක්ඛපාසකං වුව්වති, ගොපානසීනං උපරි මණ්ඩලෙ පක්ඛපාසකෙ යපෙත්වා කතකුට්ඨජදනස්සෙනං නාමං. වාතුමාසං නිසීදනෙනාති නිසීදනෙන වත්තාරො මාසෙ න විජ්ජවසිතබ්බන්ති අත්ථො.

264. පුජ්ජාභිකිණ්ණෙසුති පුජ්ජෙහි සන්ථනෙසු. නමතකං නාම ඵලකලොමෙහි කතං අවායිමං වම්මබණ්ඩපරිභාරෙන පරිභුඤ්ජිතබ්බං. ආසිත්තකුප්පානං නාම තම්බලොහෙන වා රජතෙන වා කතාය පෙළාය ඵතං අධිවචනං, පටික්ඛිත්තත්තා පන දාරුමයාපි න වට්ටති. මළොරිකාති දණ්ඩධාරකො වුව්වති. යට්ඨිආධාරකපණ්ණාධාරකපච්ඡිකපිට්ඨානිපි ඵත්ථෙව පවිට්ඨානි. ආධාරකසඬ්ඛෙපගමනතො හි පට්ඨාය ඡිද්දං විද්ධම්පි අවිද්ධම්පි වට්ටනියෙව. එකභාජනෙති ඵත්ථ සවෙ ඵකො භික්ඛු භාජනතො ඵලං වා පූවං වා ගහෙත්වා ගච්ඡති, තස්මිං අපගතෙ ඉතරස්ස සෙසකං භුඤ්ජිතුං වට්ටති. ඉතරස්සාපි තස්මිං බිණ්ණෙ පුන ගහෙතුං වට්ටති.

265. අට්ඨහඬ්ගෙහීති ඵත්ථ ඵකෙකෙනපි අඬ්ගෙන සමන්තාගතස්ස අන්තොසීමාය වා නිස්සීමං ගන්ත්වා නදීආදීසු වා නික්කුජ්ජිතුං වට්ටනියෙව. ඵවං නික්කුජ්ජිතෙ පන පත්තෙ තස්ස ගෙහෙ කොච්ඡි දෙය්‍යධම්මො න ගහෙතබ්බො – ‘අසුකස්ස ගෙහෙ භික්ඛං මා ගණ්හිත්ථා’ති අඤ්ඤෙසු විහාරෙසුපි පෙසෙතබ්බං. උක්කුජ්ජනකාලෙ පන යාවතතියං යාවාපෙත්වා හත්ථපාසං විජ්ජාපෙත්වා ඤත්තිදුතියකම්මෙන උක්කුජ්ජිතබ්බො.

268. පුරක්ඛත්ථාති අග්ගතො කත්ථා. සංහරන්තුති සංහරියන්තු. වෙලපටිකන්ති වෙලසන්ථරං. සො කිර ‘සවෙ අහං පුත්තං ලච්ඡාමි, අක්කමිස්සති මෙ භගවා වෙලපටික’න්ති ඉමිනා අජ්ඣාසයෙන සන්ථරි, අහබ්බො වෙස පුත්තලාභාය; තස්මා භගවා න අක්කමි. යදි අක්කමෙය්‍ය, පච්ඡා පුත්තං අලහන්තො ‘නායං සබ්බඤ්ඤ’ති දිට්ඨිං ගණ්හෙය්‍ය. ඉදං තාව භගවතො අනක්කමනෙ කාරණං. යස්මා පන භික්ඛුපි යෙ අජානන්තා අක්කමෙය්‍යං, තෙ ගිහීනං පරිභුතා භවෙය්‍යං; තස්මා භික්ඛු පරිභවතො මොචෙතුං සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙසි. ඉදං සික්ඛාපදපඤ්ඤාපනෙ කාරණං.

මඬ්ගලත්ථාය යාවියමානෙනාති අපගතගබ්භා වා හොතු ගරුගබ්භා වා, ඵවරුපෙසු යානෙසු මඬ්ගලත්ථාය යාවියමානෙන අක්කමිතුං වට්ටති. ධොතපාදකං නාම පාදධොවනට්ඨානෙ ධොතෙහි පාදෙහි අක්කමනත්ථාය පච්චත්ථරණං අත්ථතං හොති, තං අක්කමිතුං වට්ටති.

269. කතකං නාම පදුමකණ්ණිකාකාරං පාදසංසන්ථං කණ්ටකෙ උට්ඨාපෙත්වා කතං. තං වට්ටං වා හොතු චතුරස්සාදිහෙදං වා, බාහුලිකානුයොගත්තා පටික්ඛිත්තමෙව, නෙව පටිග්ගහෙතුං න පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. සක්ඛරාති පාසාණො වුව්වති; පාසාණපේණකොපි වට්ටති. විදුපනන්ති විජ්ජී වුව්වති. තාලවණ්ටං පන

තාලපණ්ණෙහි වා කතං හොතු වෙළුන්තවිලිවෙහි වා මොරපිඤ්ඤෙහි වා
වම්මවිකනිහි වා සබ්බං වට්ටති. මකසබ්භනී දන්තමයවිසාණමයදණ්ඩකාපි වට්ටති,
වාකමයබ්භනියා කෙතකපාරොහකුන්තාලපණ්ණාදිමයාපි සඬගහිතා.

270. ගිලානස්ස ඡත්තන්ති එත්ථ යස්ස කායධාහො වා පිත්තකොපො වා හොති,
චක්ඛු වා දුබ්බලං, අඤ්ඤො වා කොච්ඡාඛාධො විනා ඡත්තෙන උප්පජ්ජති, තස්ස
ගාමෙ වා අරඤ්ඤො වා ඡත්තං වට්ටති. වස්සෙ පන විවරගුත්තත්ථං
වාළුමිගවොරහයෙසු ව අත්තගුත්තත්ථම්පි වට්ටති. එකපණ්ණවිජත්තං පන
සබ්බත්ථෙව වට්ටති.

අසිස්සාති අසි අස්ස. විජ්ජොතලනීති විජ්ජොතනි. දණ්ඩසම්මුතින්ති එත්ථ
පමාණයුත්තො චතුහත්ථොයෙව දණ්ඩො සම්මන්තිත්වා දාතබ්බො. තතො
ඌනාතිරිත්තො විනාපි සම්මුතියා සබ්බෙසං වට්ටති. සික්කා පන අගිලානස්ස න
වට්ටති, ගිලානස්සාපි සම්මන්තිත්වා දාතබ්බො.

273. රොමන්ථකස්සාති එත්ථ යපෙත්වා රොමන්ථකං සෙසානං ආගතං
උග්ගාරං මුඛෙ සන්ධාරෙත්වා ගිලන්තානං ආපත්ති. සචෙ පන අසන්ධාරිතමෙව
පරගලං ගච්ඡති, වට්ටති.

යං දියාමානන්ති යං දායකෙහි දියාමානං පටිග්ගහිතභාජනතො ඛහි පතිතං, තං
හික්ඛුනා සාමං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං අනුජානාමීති අත්ථො. ඉදං හොජනවග්ගෙ
වණ්ණිතමෙව.

274. කුප්පං කරිස්සාමීති සද්දං කරිස්සාමි. නබාදීහි නබවිජෙදනෙ ආපත්ති
නත්ථි, අනුරක්ඛණත්ථං පන නබවිජෙදනං අනුඤ්ඤාතං. විසතිමට්ඨන්ති විසතිපි
නබෙ ලිඛිතමට්ඨෙ කාරාපෙත්ති. මලමත්තන්ති නබතො මලමත්තං අපකඩ්ඪිතුං
අනුජානාමීති අත්ථො.

275. බුරසිපාටිකන්ති බුරකොසකං. මස්සුං කප්පාපෙත්තීති කත්තරියා මස්සුං
ජෙදාපෙත්ති. මස්සුං වඩ්ඪාපෙත්තීති මස්සුං දීසං කාරෙත්ති. ගොලොමිකන්ති
හනුකම්හි දීසං කත්වා යපිතං එළකමස්සු වුච්චති. චතුරස්සකන්ති චතුකොණං.
පරිමුඛන්ති උරෙ ලොමසංහරණං. අඩ්ඨදුකන්ති උදරෙ ලොමරාජිට්ඨපනං. ආපත්ති
දුක්කට්ඨසාති මස්සුකප්පාපනාදියු සබ්බත්ථ ආපත්ති දුක්කට්ඨස. ආබාධප්පච්චයා
සම්බාධෙ ලොමන්ති ගණ්ඩවණුරුධිආදිආබාධප්පච්චයා. කත්තරිකායාති
ගණ්ඩවණුරුධිසිරොගාබාධප්පච්චයා. සක්ඛරාදීහි නාසිකාලොමග්ගාභාපනෙ
ආපත්ති නත්ථි. අනුරක්ඛණත්ථං පන සණ්ඨාසො අනුඤ්ඤාතො. න හික්ඛවෙ
පලිතං ගාභාපෙතබ්බන්ති එත්ථ යං හමුකාය වා නලාටෙ වා දායිකාය වා
උග්ගන්ත්වා බිභවිෂං යීතං, තාදිසං ලොමං පලිතං වා අපලිතං වා ගාභාපෙතුං වට්ටති.

277. කංසපත්ථරිකාති කංසහණ්ඩවාණිජා. බන්ධනමත්තන්ති
වාසිකත්තරයට්ඨිආදීනං බන්ධනමත්තං.

278. න භික්ඛවෙ අකායබන්ධනෙනාති එත්ථ අබන්ධිත්වා නික්ඛමන්තෙන යත්ථ සරති, තත්ථ බන්ධිතබ්බං. ආසනසාලාය බන්ධිස්සාමීති ගන්තුං වට්ටති. සරිත්වා යාව න බන්ධති, න තාව පිණ්ඩාය වරිතබ්බං. කලාබ්බකං නාම බහුරජ්ජකං. දෙඩ්ඛුහකං නාම උදකසප්පසිසසදිසං. මුරජං නාම මුරජවට්ටිසණ්ඨානං වෙයෙත්වා කතං. මද්දවීණං නාම පාමඬගසණ්ඨානං. ඊදිසඤ්භි එකමිපි න වට්ටති, පගෙව බහුනි. පට්ටිකං සුකරන්තකන්ති එත්ථ පකතිවිතා වා මච්ඡකණ්ටකවායිමා වා පට්ටිකා වට්ටති, සෙසා කුඤ්ජරච්ඡිකාදිහෙදා න වට්ටන්ති. සුකරන්තකං නාම කුඤ්ජිකාකොසකසණ්ඨානං හොති. එකරජ්ජකං පන මුද්දිකකායබන්ධනඤ්ච සුකරන්තකං අනුලොමෙති. අනුජානාමි භික්ඛවෙ මුරජං මද්දවීණන්ති ඉදං දසාසුයෙව අනුඤ්ඤාතං. පාමඬගදසා වෙත්ථ චතුත්තං උපරි න වට්ටති. සොහණං නාම වෙයෙත්වා මුඛවට්ටිසිබ්බනං. ගුණකං නාම මුද්දිගසණ්ඨානෙන සිබ්බනං; එවං සිබ්බිතා හි අන්තා ටීරා හොන්ති. පවනන්තොති පාසන්තො වුවිචති.

280. හත්ථිසොණ්ඩකං නාම නාහිමුලතො හත්ථිසොණ්ඩසණ්ඨානං ඔලම්බකං කත්වා නිවත්ථං වොළිකඉත්ථිතං නිවාසනං විය. මච්ඡවාළකං නාම එකතො දසන්තං එකතො පාසන්තං ඔලම්බෙත්වා නිවත්ථං. චතුකණ්ණකං නාම උපරි ද්වෙ, හෙට්ඨතො ද්වෙති එවං චත්තාරො කණ්ණෙ දස්සෙත්වා නිවත්ථං. තාලවණ්ටකං නාම තාලවණ්ටාකාරෙන සාටකං ඔලම්බෙත්වා නිවාසනං. සතවලිකං නාම දීසසාටකං අනෙකක්ඛන්තුං ඔහඤ්ජිත්වා ඔවට්ටිකං කරොන්තෙන නිවත්ථං, වාමදක්ඛිණපස්සෙසු වා නිරන්තරං වලියො දස්සෙත්වා නිවත්ථං. සවෙ පන ජාණුතො පට්ඨාය එකා වා ද්වෙ වා වලියො පඤ්ඤායන්ති, වට්ටති.

සංවෙල්ලියං නිවාසෙන්නීති මල්ලකම්මකාරාදයො විය කච්ඡං බන්ධිත්වා නිවාසෙන්නි; එවං නිවාසෙතුං ගිලානස්සපි මග්ගප්පට්පන්නස්සපි න වට්ටති. යමිපි මග්ගං ගච්ඡන්තා එකං වා ද්වෙ වා කොණෙ උක්ඛිපිත්වා අන්තරවාසකස්ස උපරි ලග්ගෙන්නි, අන්තො වා එකං කාසාවං තථා නිවාසෙත්වා බහි අපරං නිවාසෙන්නි, සබ්බං න වට්ටති. ගිලානො පන අන්තො කාසාවස්ස ඔවට්ටිකං දස්සෙත්වා අපරං උපරි නිවාසෙතුං ලහති. අගිලානෙන ද්වෙ නිවාසෙන්නෙන සගුණං කත්වා නිවාසෙතබ්බානි. ඉති යඤ්ච ඉධ පටික්ඛිත්තං, යඤ්ච සෙබ්බයවණ්ණනායං; තං සබ්බං චජ්ජෙත්වා නිබ්බිකාරං තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙන්තෙන පරිමණ්ඩලං නිවාසෙතබ්බං. යංකිඤ්චි විකාරං කරොන්තො දුක්ඛටා න මුවිචති. න භික්ඛවෙ ගිහිපාරුතං පාරුපිතබ්බන්ති එවං පටික්ඛිත්තං ගිහිපාරුතං අපාරුපිත්වා, උහො කණ්ණෙ සමං කත්වා පාරුපනං පරිමණ්ඩලපාරුපනං නාම, තං පාරුපිතබ්බං.

තත්ථ යංකිඤ්චි සෙනපට්පාරුතං පරිබ්බාජකපාරුතං එකසාටකපාරුතං සොණ්ඩපාරුතං අන්තෙපුරිකපාරුතං මහාජෙට්ඨකපාරුතං කුට්ඨපවෙසකපාරුතං බ්‍රාහ්මණපාරුතං පාළිකාරකපාරුතන්ති එවමාදි පරිමණ්ඩලලක්ඛණතො අඤ්ඤථා පාරුතං, සබ්බමෙතං ගිහිපාරුතං නාම. තස්මා යථා සෙනපටා අඩ්ඨපාලකනිගණ්ඨා පාරුපන්ති, යථා ච එකච්චෙ පරිබ්බාජකා උරං විවරිත්වා ද්විසු අංසකුටෙසු පාවුරණං යපෙන්නි, යථා ච එකසාටකා මනුස්සා නිවත්ථසාටකස්ස එකෙනන්තෙන පිට්ඨිං.

පාරුපිත්වා උභො කණ්ණෙ උභොසු අංසකුටෙසු ය්‍යපෙනි, යථා ව සුරාසොණ්ඩාදයො සාටකෙන ගීවං පරික්ඛිපන්තා උභො අන්තෙ උදරෙ වා ඔලම්බෙන්ති; පිට්ඨියං වා ඛිපන්ති, යථා ව අන්තෙපුරිකායො අක්ඛිතාරකමත්තං දස්සෙත්වා ඔගුණ්ඨිකං පාරුපන්ති, යථා ව මහාපෙට්ඨා දීඝසාටකං නිවාසෙත්වා තස්සෙව එකෙනන්තෙන සකලසරීරං පාරුපන්ති, යථා ව කස්සකා බෙන්තකුටිං පච්ඡන්තා සාටකං පලිවෙයෙත්වා උපකච්ඡකෙ පක්ඛිපිත්වා තස්සෙව එකෙනන්තෙන සරීරං පාරුපන්ති, යථා ව බ්‍රාහ්මණා උභින්නං උපකච්ඡකානං අන්තරෙන සාටකං පචෙසෙත්වා අංසකුටෙසු පක්ඛිපන්ති, යථා ව පාළිකාරකො භික්ඛු එකංසපාරුපනෙන පාරුතං වාමබාහුං විවරිත්වා විවරං අංසකුටං ආරොපෙති; එවං අපාරුපිත්වා සබ්බෙපි එතෙ අඤ්ඤෙ ව එවරුපෙ පාරුපනදොසෙ වජ්ජෙත්වා නිබ්බිකාරං පරිමණ්ඩලං පාරුපිතබ්බං. තථා අපාරුපිත්වා ආරාමෙ වා අන්තරසරෙ වා අනාදරෙන යංකිඤ්චි විකාරං කරොන්තස්ස දුක්කටං.

281. මුණ්ඩවට්ඨිති යථා රඤ්ඤො කුභිඤ්චි ගච්ඡතො පරික්ඛාරභණ්ඩවහනමනුස්සාති අධිප්පායො. අන්තරාකාපන්ති මජ්ඣෙ ලග්ගෙන්වා ද්විති වහිතබ්බහාරං.

282. අවක්ඛුස්සන්ති චක්ඛුනං භිතං න භොති; පරිහානිං ජනෙති. නච්ඡාදෙති න රුච්චති. අට්ඨඛිගුලපරමන්ති මනුස්සානං පමාණඛිගුලෙන අට්ඨඛිගුලපරමං. අතිමට්ඨකන්ති අතිබුද්ධකං.

283. දායං ආලිම්පෙන්තිති තිණවනාදිසු අග්ගිං දෙන්ති. පටග්ගින්නි පටිඅග්ගිං. පරිත්තන්ති අප්පහරිතකරණෙන වා පරිබාධණනෙන වා පරිත්තාණං. එත්ථ පන අනුපසම්පන්නෙ සති සයං අග්ගිං දාතුං න ලහති, අසති අග්ගිමිපි දාතුං ලහති, භූමිං තච්ඡෙත්වා තිණානිපි හරිතුං, පරිබමිපි බණ්ණිතුං, අල්ලසාබං භඤ්ජිත්වාපි අග්ගිං නිබ්බාපෙතුං ලහති, සෙනාසනං පත්තං වා අප්පත්තං වා තථා නිබ්බාපෙතුං ලහතියෙව. උදකෙන පන කප්පියෙනෙව ලහති, න ඉතරෙන.

284. සති කරණියෙති සුක්ඛකට්ඨාදිග්ගහණකිච්චෙ සති. පොරිසියන්ති පුරිසප්පමාණං. ආපදාසුති වාළමිගාදයො වා දිස්වා මග්ගමුල්ලො වා දිසා ඔලොකෙතුකාමො හුත්වා දවඩාහං වා උදකොසං වා ආගච්ඡන්තං දිස්වා එවරුපාසු ආපදාසු අතිඋච්චමිපි රුක්ඛං ආරොහිතුං වට්ටති.

285. කල්‍යාණවාක්කරණාති මධුරසද්දා. ඡන්දසො ආරොපෙමාති වෙදං විය සක්කතභාසාය වාවනාමග්ගං ආරොපෙම. සකාය නිරුත්තියාති එත්ථ සකා නිරුත්ති නාම සම්මාසම්බුද්ධෙන චුත්තප්පකාරො මාගධිකො වොහාරො.

286. ලොකායතං නාම සබ්බං උච්ඡිට්ඨං, සබ්බං අනුච්ඡිට්ඨං, සෙනො කාකො, කාළො බකො; ඉමිනා ව ඉමිනා ව කාරණෙනාති එවමාදිතිරත්ථකකාරණපටිසංයුත්තං තිත්ථියසත්ථං.

288. අන්තරා අහොසිති අන්තරිතා අහොසි පටිච්ඡන්තා.

289. ආබාධජපච්චයාති යස්ස ආබාධස්ස ලසුණං හෙසජ්ජං; තජපච්චයාති අත්ථො.

290. පස්සාවපාදුකන්ති එත්ථ පාදුකා ඉට්ඨකාහිපි සිලාහිපි දාරුහිපි කාතුං වට්ඨති. වච්චපාදුකායපි එසෙව නයො. පරිවෙණන්ති වච්චකුට්ඨපරික්ඛෙපබ්බන්තරං.

293. යථාධම්මො කාරෙතබ්බොති දුක්ඛට්ඨත්ථුම්හි දුක්ඛට්ඨන පාවිත්තියවත්ථුම්හි පාවිත්තියෙන කාරෙතබ්බො. පහරණත්ථං කතං පහරණීති වුව්චති, යස්ස කස්සචි ආවුධසඬාතස්සෙනං අධිවචනං, තං යපෙත්වා අඤ්ඤං සබ්බං ලොභභණ්ඩං අනුජානාමීති අත්ථො. කතකඤ්ච කුම්භකාරිකඤ්චාති එත්ථ කතකං වුත්තමෙව. කුම්භකාරිකඤ්චාති ධනියස්සෙව සබ්බමත්තිකාමයකුටි වුව්චති. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

බුද්දකවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

බුද්දකවත්ථුක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

6. සෙනාසනක්ඛන්ධකං

විහාරානුජානනකථා

294. සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ – අපඤ්ඤත්තං හොතීති අනනුඤ්ඤාතං හොති. විහාරො නාම අඬ්ඬයොගාදිමුත්තකො අවසෙසාවාසො. අඬ්ඬයොගොති සුපණ්ණවඬ්ඬකගෙහං. පාසාදොති දීඝපාසාදො. හම්මියන්ති උපරිආකාසනලෙ පතිට්ඨිතකුටාගාරො පාසාදොයෙව. ගුහාති ඉට්ඨකාගුහා සිලාගුහා දාරුගුහා පංසුගුහා. ආගතානාගතස්ස වාතුද්දිසස්ස සඬ්ඝස්සාති ආගතස්ස ව අනාගතස්ස ව වතුසු දිසාසු අජපටිහතවාරස්ස වාතුද්දිසස්ස සඬ්ඝස්ස.

295. අනුමොදනගාථාසු – සීතං උණ්හන්ති උතුච්ඡභාගවසෙන වුත්තං. සිසිරෙ වාපි වුට්ඨියොති එත්ථ සිසිරොති සම්ප්ප්සිතකවාතො වුව්චති. වුට්ඨියොති උජුකමෙසවුට්ඨියො එව. එතාති සබ්බාති පටිහන්තීති ඉමිනාව පදෙන යොජෙතබ්බාති.

පටිහඤ්ඤතීති විහාරෙන පටිහඤ්ඤති. ලෙණත්ථන්ති නිලියනත්ථං. සුඛත්ථන්ති සීතාදිපරිස්සයාභාවෙන සුඛවිහාරත්ථං. කුමාසිතුඤ්ච විපස්සිතුන්ති ඉදම්පි පදද්වයං “සුඛත්ථඤ්චා”ති ඉමිනාව පදෙන යොජෙතබ්බං. ඉදඤ්චි වුත්තං හොති – සුඛත්ථඤ්ච විහාරදානං, කතමං සුඛත්ථං? කුමාසිතුං විපස්සිතුඤ්ච යං සුඛං, තදත්ථං. අථ වා පරපදෙනපි යොජෙතබ්බං – කුමාසිතුඤ්ච විපස්සිතුඤ්ච විහාරදානං; ඉධ කුමාසිස්සන්ති විපස්සිස්සන්තීති දදතො විහාරදානං සඬ්ඝස්ස අග්ගං බුද්ධෙන

වණ්ණිකං. වුත්තඤ්ඤං - “යො ව සබ්බදදො හොති, යො දදාති උපස්සය”න්ති (සං. නි. 1.42).

යස්මා ව අග්ගං වණ්ණිකං, “තස්මා හි පණ්ඩිතො පොසො”ති ගාථා.
වාසයෙත්ථ බහුස්සුතෙති එත්ථ විහාරෙ පරියත්තිබහුස්සුතෙ ව පටිවෙධබහුස්සුතෙ ව
වාසෙය්‍ය. තෙසං අන්තඤ්ඤාති යං තෙසං අනුච්ඡිකං අන්තඤ්ඤා පානඤ්ඤා වත්ථානි
ව මඤ්ඤාපියාදියෙනාසනානි ව, තං සබ්බං තෙසු උජ්ඣුතෙසු අකුට්ඨිත්තෙසු.
දදෙය්‍යාති නිදහෙය්‍ය. තඤ්ඤා ඛො විජ්ජසන්නෙන වෙතස්සා න විත්තජ්ජසාදං
විරාධෙත්වා, එවං විජ්ජසන්නවිත්තස්ස හි තෙ තස්ස ධම්මං දෙසෙත්ති...පෙ....
පරිනිබ්බාති අනාසවොති.

296. ආවිඤ්ඤාච්ඡිද්දං ආවිඤ්ඤානරජ්ජුන්ති එත්ථ රජ්ජු නාම සවෙපි
දිපිනඬුට්ඨෙයන කතා හොති, වට්ටනියෙව; න කාචි න වට්ටනි. තිණි තාලානීති
තිස්සො කුඤ්ඤිකායො. යන්තකං සුචිකන්ති එත්ථ යං යං ජානාති තං තං යන්තකං,
තස්ස විවරණසුචිකඤ්ඤා කාතුං වට්ටනි. වෙදිකාවාතපානං නාම වෙතියෙ
වෙදිකාසදිසං. ජාලවාතපානං නාම ජාලකබද්ධං. සලාකවාතපානං නාම
ථම්හකවාතපානං. වක්කලිකන්ති එත්ථ වොළකපාදපුඤ්ඤානං බන්ධිතුං අනුජානාමීති
අත්ථො. වාතපානහිසිති වාතපානජ්ජමාණෙන හිසිං කත්වා බන්ධිතුං අනුජානාමීති
අත්ථො. මිඬිසිත්ති මිඬිසිකං. බිදලමඤ්ඤාකන්ති වෙන්තමඤ්ඤා; වෙළුච්චිවෙහි වා
විතං.

297. ආසන්දිකොති චතුරස්සපීඨං වුවිචති. උච්චකම්පි ආසන්දිකන්ති වචනතො
එකතොභාගෙන දීපිපීඨමෙව හි අට්ඨඬුලපාදකං වට්ටනි, චතුරස්සආසන්දිකො පන
පමාණාතික්කන්තොපි වට්ටනීති වෙදිතබ්බො. සත්තඬුගො නාම තීසු දිසාසු
අපස්සයං කත්වා කතමඤ්ඤො, අයම්පි පමාණාතික්කන්තො වට්ටනි. හද්දපීඨන්ති
වෙන්තමයං පීඨං වුවිචති. පීඨිකාති පිලොතිකාබද්ධපීඨමෙව. එළකපාදපීඨං නාම
දාරුපට්ටිකාය උපරි පාදෙ යපෙත්වා හොජනඵලකං විය කතපීඨං වුවිචති.
ආමලකවට්ටිකපීඨං නාම ආමලකාකාරෙන යොජිතං බහුපාදකපීඨං. ඉමානි තාව
පාළියං ආගතපීඨානි. දාරුමයං පන සබ්බං පීඨං වට්ටනීති අයමෙත්ථ විනිච්ඡයො.
කොච්ඡන්ති උසිරමයං වා මුඤ්ඤප්පබ්බජමයං වා.

අට්ඨඬුලපරමං මඤ්ඤපට්ටිකාදකන්ති එත්ථ මනුස්සානං පමාණඬුලමෙව
අට්ඨඬුලං. විමිලිකා නාම පරිකම්මකතාය භූමියා ඡවිසංරක්ඛණත්ථාය අත්ථරණං
වුවිචති. රුක්ඛතුලන්ති සිම්බලිරුක්ඛාදීනං යෙසං කෙසඤ්ඤි රුක්ඛානං තූලං.
ලතාතුලන්ති බීරවල්ලිආදීනං යාසං කාසඤ්ඤි වල්ලීනං තූලං. පොට්ඨිතුලන්ති
පොට්ඨිතිණාදීනං යෙසං කෙසඤ්ඤි තිණජාතිකානං අන්තමයො උච්ඡුනළාදීනම්පි
තූලං. එතෙහි තිහි සබ්බභූතගාමා සඬගහිතා හොත්ති. රුක්ඛවල්ලිතිණජාතියො හි
මුඤ්ඤිත්වා අඤ්ඤො භූතගාමො නාම නත්ථි, තස්මා යස්ස කස්සචි භූතගාමස්ස තූලං
බිම්බොහනෙ වට්ටනි, හිසිං පන පාපුණිත්වා සබ්බම්පෙතං අකප්පියතුලන්ති වුවිචති.
න කෙවලඤ්ඤා බිම්බොහනෙ එතං තූලමෙව, හංසමොරාදීනං සබ්බසකුණානං

සිහාදිනං සබ්බවතුප්පදානඤ්ච ලොමම්පි වට්ඨති. පියභිගුපුප්ඵබ්බකුලපුප්ඵාදි පන
යංකිඤ්චි පුප්ඵං න වට්ඨති. තමාලපත්තං සුද්ධමෙව න වට්ඨති, මිස්සකං පන
වට්ඨති. හිසිනං අනුඤ්ඤාතං පඤ්චවිධං උණ්ණාදිතුලම්පි වට්ඨති.

අද්ධකාසිකානීති උපධිසකායප්පමාණානි, යෙසු කට්තො පට්ඨාය යාව සීසං
උපදහන්ති. සීසප්පමාණං නාම යස්ස විත්ථාරතො තීසු කණ්ණෙසු ද්විත්තං
කණ්ණානං අන්තරං මිනීයමානං විදත්ථි වෙව චතුරභිගුලඤ්ච හොති, මජ්ඣධානං
මුට්ඨරතනං හොති. දීසතො පන දියභිසරතනං වා ද්විරතනං වාති කුරුන්දියං වුත්තං.
අයං සීසප්පමාණස්ස උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදො. ඉතො උද්ධං න වට්ඨති, හෙට්ඨා පන
වට්ඨති. අගිලානස්ස සීසුපධානඤ්ච පාදුපධානඤ්චාති ද්වයමෙව වට්ඨති. ගිලානස්ස
බ්බිමබොහනාති සන්ථරිත්වා උපරි පච්චත්ථරණං කත්වා නිපජ්ජිතුම්පි වට්ඨති. “යානි
පන හිසිනං අනුඤ්ඤාතානි පඤ්ච කප්පියතුලානි, තෙහි බ්බිමබොහනං මහන්තම්පි
වට්ඨති” ති ඵ්ඤ්ඤෙවත්ථෙරො ආහ. විනයධර උපතිස්සත්ථෙරො පන “බ්බිමබොහනං
කරිස්සාමි” ති කප්පියතුලං වා අකප්පියතුලං වා පක්ඛිපිත්වා කරොන්තස්ස
පමාණමෙව වට්ඨති” ති ආහ.

පඤ්ච හිසියොති පඤ්චහි උණ්ණාදිහි පූරිතහිසියො. තුලගණනාය හි ඵතාසං
ගණනා වුත්තා. තත්ථ උණ්ණග්ගහණෙන න කෙවලං ඵලකලොමමෙව ගහිතං,
ධපෙත්වා මනුස්සලොමං යංකිඤ්චි කප්පියාකප්පියමංසජාතීනං පක්ඛිවතුප්පදානං
ලොමං, සබ්බං ඉධ උණ්ණග්ගහණෙනෙව ගහිතං. තස්මා ඡන්තං චිවරානං ඡන්තං
අනුලොමචිවරානඤ්ච අඤ්ඤතරොන හිසිච්ඡවිං කත්වා තං සබ්බං පක්ඛිපිත්වා හිසිං
කාතුං වට්ඨති. ඵලකලොමානි පන අපක්ඛිපිත්වා කම්බලමෙව චතුග්ගුණං වා
පඤ්චගුණං වා පක්ඛිපිත්වා කතාපි උණ්ණහිසිසඤ්ඤාමෙව ගච්ඡති.

වොලහිසිආදීසු යංකිඤ්චි නවවොලං වා පුරාණවොලං වා සංහරිත්වා වා
අන්තො පක්ඛිපිත්වා වා කතා වොලහිසි, යංකිඤ්චි වාකං පක්ඛිපිත්වා කතා වාකහිසි,
යංකිඤ්චි තිණං පක්ඛිපිත්වා කතා තිණහිසි, අඤ්ඤත්තු සුද්ධතමාලපත්තං යංකිඤ්චි
පණ්ණං පක්ඛිපිත්වා කතා පණ්ණහිසිති වෙදිතබ්බා. තමාලපත්තං පන අඤ්ඤෙන
මිස්සමෙව වට්ඨති, සුද්ධං න වට්ඨති. හිසියා පමාණනියමො නත්ථි, මඤ්චහිසි
පියහිසි භූමත්ථරණහිසි වඤ්ඤමනහිසි පාදපුඤ්ජනහිසිති ඵතාසං අනුරූපතො
සල්ලක්ඛෙත්වා අත්තතො රූචිවසෙන පමාණං කාතබ්බං. යං පනෙතං
උණ්ණාදිපඤ්චවිධතුලම්පි හිසියං වට්ඨති, තං “මසුරකෙපි වට්ඨති” ති කුරුන්දියං
වුත්තං. එතෙන මසුරකං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ඨතිති සිද්ධං හොති.

මඤ්චහිසිං පියෙ සන්ථරන්තිති මඤ්චහිසිං පියෙ අත්ථරන්ති; අත්ථරණත්ථාය
හරන්තිති යුජ්ජති. උල්ලොකං අකරිත්වාති හෙට්ඨා විමිලිකං අදත්වා. ඵොසිතුන්ති
රජනෙන වා හලිද්දියා වා උපරි ඵ්ඤ්ඤානි දාතුං. හත්තිකම්මන්ති හිසිච්ඡවියා උපරි
හත්තිකම්මං. හත්ථහත්තින්ති පඤ්චභිගුලිහත්තිං.

298. ඉක්කාසන්නි රුක්ඛනියාසං වා සිලෙසං වා. පිට්ඨමද්දන්ති පිට්ඨබලිං.
කුණ්ඩකමත්තිකන්ති කුණ්ඩකමිස්සකමත්තිකං. සාසපකුට්ටන්ති සාසපපිට්ඨං.
සිත්ථතෙලකන්ති විලිනමධුසිත්ථකං. අච්චුස්සන්තං හොතිති බිත්ථු බිත්ථු හුත්වා
තිට්ඨති. පච්චුද්ධරිතුන්ති පුඤ්ජිතුං. ගණ්ඩුමත්තිකන්ති ගණ්ඩුප්පාදගුප්මත්තිකං.
කසාවන්ති ආමලකහරිතකානං කසාවං.

299. න භික්ඛවෙ පටිභානචිත්තන්ති එත්ථ න කෙවලං ඉත්ථිපුරිසරූපමෙව,
තිරච්ඡානරූපමිපි අන්තමසො ගණ්ඩුප්පාදරූපමිපි භික්ඛුනො සයං කාතුං වා
“කරොහි”ති වත්තුං වා න වට්ටති, “උපාසක ද්වාරපාලං කරොහි”ති වත්තුමිපි න
ලබ්භති. ජාතකපකරණඅසදිසදානාදීනි පන පසාදනීයානි නිබ්බිදාපටිසංයුත්තානි වා
වත්ථුනි පරෙහි කාරාපෙතුං ලබ්භති. මාලාකම්මාදීනි සයමිපි කාතුං ලබ්භති.

300. අළකමන්දාති එකච්ඡගණා මනුස්සාහිකිණ්ණා. තයො ගබ්භෙති එත්ථ
සිච්ඡාගබ්භොති චතුරස්සගබ්භො. නාළිකාගබ්භොති විත්ථාරතො
දිගුණතිගුණායාමො දීසගබ්භො. හම්මීයගබ්භොති ආකාසතලෙ කුටාගාරගබ්භො වා
මුණ්ඩච්ඡදනගබ්භො වා.

කලච්ඡකපාදකන්ති රුක්ඛං විජ්ඣිත්වා තත්ථ බාණුකෙ ආකොටෙන්වා කතං, තං
ආහරිමං භිත්තිපාදං ජිණ්ණකුට්ටපාදස්ස උපත්ථම්භනත්ථං භූමියං පතිට්ඨාපෙතුං
අනුජානාමිති අත්ථො. පරිත්තාණකිට්ඨකන්ති වස්සපරිත්තාණත්ථං කිට්ඨං.
උද්දසුධන්ති වච්ඡකගොමයෙන වෙව ඡාරිකාය ව සද්ධිං මද්දිතමත්තිකං.

ආළින්දො නාම පමුඛං වුච්චති. පසනං නාම යං නික්ඛමන්තා ව පවිසන්තා ව
පාදෙහි හනන්ති, තස්ස විහාරද්වාරෙ උභතො කුට්ටං නීහරිත්වා කතපදෙසස්සෙනං
අධිවචනං, “පසාන”න්තිපි වුච්චති. පකුට්ටන්ති මජ්ඣෙ ගබ්භස්ස සමන්තා
පරියාගාරො වුච්චති. “පකුට්”න්තිපි පායො. ඔසාරකන්ති අනාළින්දකෙ විහාරෙ
වංසං දත්වා තතො දණ්ඩකෙ ඔසාරෙත්වා කතඡදනපමුඛං. සංසාරණකිට්ඨකො නාම
වක්කලයුත්තො කිට්ඨකො.

301. පානීයභාජනන්ති පිවන්තානං පානීයදානභාජනං. උච්චිකො ව ටාලකඤ්ච
පානීයසඬ්ඛස්ස අනුලොමානි.

303. අපෙසිති දීසදාරුමිහි බාණුකෙ පවෙසෙත්වා කණ්ටකසාබාහි විනන්ධිත්වා
කතං ද්වාරථකතකං. පලිසොති ගාමද්වාරෙසු විය වක්කයුත්තං ද්වාරථකතකං.

305. අස්සතරිහි යුත්තා රටා අස්සතරිරටා. ආමුත්තමණිකුණ්ඩලාති
ආමුත්තමණිකුණ්ඩලාති.

පරිනිබ්බුතොති කිලෙසපරිනිබ්බානෙන පරිනිබ්බුතො. සිතිභූතොති
කිලෙසාතපාභාවෙන සිතිභූතො. නිරූපධිති කිලෙසුපධිඅභාවෙන නිරූපධිති වුච්චති.

සබ්බා ආසන්නියො ඡන්දවාති රූපාදීසු වා විසයෙසු සබ්බභවෙසු වා පත්ථනායො ඡින්දිත්වා. භද්දෙය දරන්ති චිත්තෙ කිලෙසදරථං විනෙත්වා. වෙය්‍යායිකන්ති වයකරණං වුච්චති.

307. ආදෙය්‍යවාචොති තස්ස වචනං බහු ජනා ආදිශිතබ්බං සොතබ්බං මඤ්ඤන්තිති අත්ථො. ආරාමෙ අකංසුති යෙ සධනා, තෙ අත්තනො ධනෙන අකංසු. යෙ මන්දධනා වෙච අධනා ව, තෙසං ධනං අදාසි. ඉති සො සතසභස්සකභාපණෙ සතසභස්සග්ගනකඤ්ච භණ්ඩං දත්වා පඤ්චවත්තාලීසයොජනිකෙ අද්ධානෙ යොජනෙ යොජනෙ විහාරපතිට්ඨානං කත්වා සාවත්ථී අගමාසි.

කොට්ඨසන්ථරං සන්ථරාපෙසීති කභාපණකොට්ඨා කභාපණකොට්ඨං පටිපාදෙත්වා සන්ථරී. යෙ තත්ථ රුක්ඛා වා පොක්ඛරණියො වා තෙසං පරික්ඛෙපප්පමාණං ගහෙත්වා අඤ්ඤස්මිං යානෙ සන්ථරිත්වා අදාසි. එවමස්ස අට්ඨාරසකොට්ඨකං නිධානං පරික්ඛයං අගමාසි.

කුමාරස්ස එතදභොසීති ගහපතිනො එවං බහුධනං වජන්තස්සාපි මුඛස්ස විප්පසන්තාකාරං දිස්වා එතං අභොසි. කොට්ඨකං මාපෙසීති සත්තභූමිකං ද්වාරකොට්ඨකපාසාදං මාපෙසි.

අථ ඛො අනාඨපිණ්ඩිකො ගහපති ඡන්දවනෙ විහාරෙ කාරාපෙසි...පෙ.... මණ්ඩපෙ කාරාපෙසීති අපරාහිපි අට්ඨාරසහි කොට්ඨි එතෙ විහාරාදයො කාරාපෙසි අට්ඨකරිසප්පමාණාය භූමියා. විපස්සිස්ස හි භගවතො පුනබ්බසුමිත්තො ගහපති යොජනප්පමාණං භූමිං සුවණ්ණට්ඨකාසන්ථරෙන කිණිත්වා විහාරං කාරාපෙසි. සිඛිස්ස පන සිරිවඩ්ඪො ගහපති තිගාචුතප්පමාණං සුවණ්ණයට්ඨිසන්ථරෙන, වෙස්සභුස්ස සොත්ථිජො ගහපති අඩ්ඨයොජනප්පමාණං සුවණ්ණචාලසන්ථරෙන, කකුසන්ධස්ස පන අච්චුතො ගහපති ගාචුතප්පමාණං සුවණ්ණහත්ථිපදසන්ථරෙන, කොණාගමනස්ස උග්ගො ගහපති අඩ්ඨගාචුතප්පමාණං සුවණ්ණට්ඨකාසන්ථරෙන, කස්සපස්ස සුමඬ්ඨගලො ගහපති විසතිඋසභප්පමාණං සුවණ්ණකච්ඡපසන්ථරෙන, අම්භාකං භගවතො සුදත්තො ගහපති අට්ඨකරිසප්පමාණං භූමිං කභාපණසන්ථරෙන කිණිත්වා විහාරං කාරාපෙසීති; එවං අනුපුබ්බෙන පරිභායන්ති සම්පත්තියොති අලමෙව සබ්බසම්පත්තිසු විරජ්ජිතුං අලං විමුච්චිතුන්ති.

308. බණ්ඩන්ති හින්තොකාසො. ඵුල්ලන්ති එලිතොකාසො. පටිසඬ්ඛරිස්සතිති පාකතිකං කරිස්සති. ලද්ධනවකම්මෙන පන හික්ඛුනා වාසිඵරසුනිබ්බදනාදීති ගහෙත්වා සයං න කාතබ්බං, කතාකතං ජානිතබ්බං.

310. පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො ගන්ත්වාති ථෙරො කිර ගිලානෙ පටිජග්ගන්තො ජිණ්ණෙ වුඩ්ඪෙසි සඬ්ඨගණ්හන්තො සබ්බපච්ඡතො ආගච්ඡති. ඉදමස්ස වාරිත්තං. තෙන වුත්තං – “පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො ගන්ත්වා” ති. අග්ගාසනන්ති ථෙරාසනං. අග්ගොදකන්ති දක්ඛිණොදකං. අග්ගපිණ්ඩන්ති සඬ්ඝත්ථෙරපිණ්ඩං. අන්තරා සත්ථිතං කරිත්වාති චතුන්තං පාදානං අන්තරෙ කරිත්වා.

315. පතිට්ඨාපෙසීති අට්ඨාරසකොට්ඨපරිච්චාගං කත්වා පතිට්ඨාපෙසී. එවං සබ්බාපි චතුපණ්ණාසකොට්ඨයො පරිච්චජී.

විහාරානුජානනකථා නිට්ඨිතා.

ආසනප්පට්ඨාහනාදිකථා

316. විජ්ජකතභොජනොති අන්තරසරෙ වා විහාරෙ වා අරඤ්ඤෙ වා යත්ථ කත්ථවි භුඤ්ජමානො භික්ඛු අනිට්ඨිතෙ භොජනෙ න වුට්ඨාපෙනබ්බො. අන්තරසරෙ පච්ඡා ආගතෙන භික්ඛං ගහෙත්වා ගන්තබ්බං. සචෙ මනුස්සා වා භික්ඛු වා “පට්ඨසථා”ති වදන්ති, “මයි පට්ඨසන්තෙ භික්ඛු උට්ඨහිස්සන්ති”ති වත්තබ්බං. “එථ, භන්තෙ, ආසනං අත්ථී”ති වුත්තෙන පන පට්ඨිතබ්බං. සචෙ කොචි කිඤ්චි න වදන්ති, ආසනසාලං ගන්ත්වා අතිස්මීපං අගන්ත්වා සභාගට්ඨානෙ යාතබ්බං. ඔකාසෙ කතෙ “පට්ඨසථා”ති වුත්තෙන පන පට්ඨිතබ්බං. සචෙ පන යං ආසනං තස්ස පාපුණාති, තත්ථ අභුඤ්ජන්තො භික්ඛු නිසින්තො භොති, තං උට්ඨාපෙතුං වට්ටති. යාගුඛජ්ජකාදීසු පන යංකිඤ්චි පිටිත්වා වා බාදිත්වා වා යාව අඤ්ඤො ආගච්ඡති, තාව නිසින්තං රිත්තභත්ථමිපි වුට්ඨාපෙතුං න වට්ටති. විජ්ජකතභොජනොයෙව හි සො භොති.

සචෙ වුට්ඨාපෙතීති සචෙ ආපත්තිං අතික්කමිත්වාපි වුට්ඨාපෙනියෙව. පචාරිතො ව භොතීති යං සො වුට්ඨාපෙනි, අයඤ්ච භික්ඛු පචාරිතො ව භොති, තෙන වත්තබ්බො – “ගච්ඡ උදකං ආහරාහී”ති. වුඩ්ඨතරඤ්ඤි භික්ඛුං ආණාපෙතුං ඉදමෙව එකං යානන්ති. සචෙ සො උදකමිපි න ආහරති, තතො යඤ්ච නවකතරෙන කත්තබ්බං, තං දස්සෙන්තො “සාධුකං සිත්ථාහී”තිආදිමාහ.

ගිලානස්ස පතිරූපං සෙය්‍යන්ති එත්ථ යො කාසහගන්දරාතිසාරාදීහි ගිලානො භොති, බෙළමල්ලකච්චවකපාලාදීනි යපෙනබ්බානි භොන්ති. කුට්ඨී වා භොති, සෙනාසනං දූසෙති; එවරූපස්ස හෙට්ඨාපාසාදපණ්ණසාලාදීසු අඤ්ඤතරං එකමන්තං සෙනාසනං දාතබ්බං. යස්මිං වසන්තෙ සෙනාසනං න දූස්සති, තස්ස වරසෙය්‍යාපි දාතබ්බාව. යොපි සිනෙහපානවිරෙවනනත්ථුකම්මාදීසු යංකිඤ්චි හෙසජ්ජං කරොති, සබ්බො සො ගිලානොයෙව, තස්සාපි සල්ලක්ඛෙත්වා පතිරූපං සෙනාසනං දාතබ්බං. ලෙසකප්පෙනාති අප්පකෙන සීසාබාධාදිමත්තෙන. භික්ඛු ගණෙත්වාති “එත්තකා නාම භික්ඛු”ති විහාරෙ භික්ඛුනං පරිච්ඡෙදං ඤත්වා.

ආසනප්පට්ඨාහනාදිකථා නිට්ඨිතා.

සෙනාසනග්ගාහකථා

318. සෙය්‍යාති මඤ්චට්ඨානානි වුච්චන්ති. සෙය්‍යග්ගෙනාති සෙය්‍යාපරිච්ඡෙදෙන, වස්සුපනායිකදිවසෙ කාලං සොසෙත්වා එකමඤ්චට්ඨානං එකස්ස භික්ඛුනො ගාහෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො. සෙය්‍යග්ගෙන ගාහෙත්තාති

සෙය්‍යාපරිච්ඡේදෙන ගාභියමානා. සෙය්‍යා උස්සාරයිංසුති මඤ්චට්ඨානානි
 අතිරෙකානි අහෙසුං. විහාරග්ගාදීසුපි එසෙව නයො. අනුභාගන්ති පුන අපරමිපි භාගං
 දාතුං. අතිමන්දෙසු හි භික්ඛුසු එකෙකස්ස භික්ඛුනො ද්වෙ තිණි පරිවෙණානි
 දාතබ්බානි. න අකාමා දාතබ්බොති අනිච්ඡාය න දාතබ්බො. තත්ථ
 වස්සුපනායිකදිවසෙ ගහිතෙ අනුභාගෙ පච්ඡා ආගතානං න අත්තනො අරුචියා සො
 අනුභාගො දාතබ්බො. සවෙ පන යෙන ගහිතො, සො ව අත්තනො රුචියා තං
 අනුභාගං වා පටමහාගං වා දෙති, වට්ටති.

නිස්සීමේ ධීවරයානි උපවාරසීමතො බහි ධීවරයා. අත්තො උපවාරසීමාය පන
 දුරෙ ධීවරයාපි ලබ්භතියෙව. සෙනාසනං ගහෙත්වාති වස්සුපනායිකදිවසෙ
 ගහෙත්වා. සබ්බකාලං පටිබාහන්තීති වතුමාසච්චයෙන උතුකාලෙපි පටිබාහන්ති.
 තීසු සෙනාසනග්ගාහෙසු පුරිමකො ව පච්ඡිමකො වාති ඉමෙ ද්වෙ ගාභා ථාවරා.

අන්තරාමුත්තකෙ අයං විනිච්ඡයො – එකස්මිං විහාරෙ මහාලාභසෙනාසනං
 හොති. සෙනාසනසාමිකා වස්සුපගතං භික්ඛුං සබ්බපච්චයෙහි සක්කච්චං.
 උපට්ඨන්තිවා පවාරෙත්වා ගමනකාලෙ බහුං සමණපරික්කාරං දෙන්ති. මහාපෙරා
 දුරතොපි ආගන්ත්වා වස්සුපනායිකදිවසෙ තං ගහෙත්වා ථාසුං වසිත්වා චූත්ථවස්සා
 ලාභං ගණ්හිත්වා පක්කමන්ති. ආවාසිකා “මයං එත්ථුප්පන්නං ලාභං න ලභාම,
 නිව්චං ආගන්තුකමහාපෙරාව ලහන්ති, තෙයෙව නං ආගන්ත්වා
 පටිජග්ගිස්සන්ති”ති පලුප්පන්නමිපි න ඔලොකෙන්ති. භගවා තස්ස පටිජග්ගන්ත්ථං
 “අපරප්පුගතාය පවාරණාය ආයතිං වස්සාවාසන්ථාය අන්තරාමුත්තකො
 ගාහෙතබ්බො”ති ආහ.

තං ගාහෙත්තෙන සඬ්ඝත්ථෙරො වත්තබ්බො – “භන්තෙ
 අන්තරාමුත්තකසෙනාසනං ගණ්හථා”ති. සවෙ ගණ්හාති, දාතබ්බං; නො චෙ
 එතෙනෙව උපායෙන අනුපෙරං ආදිං කත්වා යො ගණ්හාති, තස්ස අන්තමසො
 සාමණෙරස්සාපි දාතබ්බං. තෙන තං සෙනාසනං අට්ඨමාසෙ පටිජග්ගිතබ්බං.
 ඡදනහිත්තිභූමීසු යං කිඤ්චි බණ්ඩං වා ඵුල්ලං වා හොති, තං සබ්බං පටිසඬ්ඛරිතබ්බං.
 උද්දෙසපරිපුච්ඡාදිනි දිවසං බෙපෙත්වා රත්තිං තත්ථ වසිතුමිපි වට්ටති. රත්තිං
 පරිවෙණෙ වසිත්වා තත්ථ දිවසං බෙපෙතුමිපි වට්ටති. රත්තින්දිවං තත්ථෙව
 වසිතුමිපි වට්ටති. උතුකාලෙ ආගතානං චූඩ්ඨානං න පටිබාහිතබ්බං.
 වස්සුපනායිකදිවසෙ පන සම්පත්තෙ සවෙ සඬ්ඝත්ථෙරො “මය්හං ඉදං සෙනාසනං
 දෙථා”ති වදති, න ලහති. “භන්තෙ, ඉදං අන්තරාමුත්තකං ගහෙත්වා අට්ඨමාසෙ
 එකෙන භික්ඛුනා පටිජග්ගිත”න්ති වත්වා න දාතබ්බං. අට්ඨමාසෙ
 පටිජග්ගකභික්ඛුස්සෙව ගහිතං හොති.

යස්මිං පන සෙනාසනෙ එකසංවච්ඡරෙ ද්වික්ඛන්තුං පච්චයෙ දෙන්ති
 ඡමාසච්චයෙන ඡමාසච්චයෙන, තං අන්තරාමුත්තකං න ගාහෙතබ්බං. යස්මිං වා
 තික්ඛන්තුං දෙන්ති වතුමාසච්චයෙන වතුමාසච්චයෙන, යස්මිං වා වතුක්ඛන්තුං
 දෙන්ති තෙමාසච්චයෙන තෙමාසච්චයෙන, තං අන්තරාමුත්තකං න ගාහෙතබ්බං.

පව්වයෙනෙව හි තං පටිජග්ගනං ලභිස්සති. යස්මිං පන එකසංවච්ඡරෙ සකිදෙව
බහුපව්වයෙ දෙන්ති, එතං අන්තරාමුත්තකං ගාහෙතබ්බන්ති. අයං තාව
අන්තොවස්සෙ වස්සුපනායිකදිවසෙන පාළියං ආගතසෙනාසනග්ගාහකථා.

අයං පන සෙනාසනග්ගාහො නාම දුට්ඨො හොති – උතුකාලෙ ව වස්සාවාසෙ ව.
තත්ථ උතුකාලෙ තාව කෙවි ආගන්තුකා භික්ඛු පුරෙහත්තං ආගච්ඡන්ති, කෙවි
පච්ඡාහත්තං පට්ඨමයාමං වා මජ්ඣිමයාමං වා පච්ඡිමයාමං වා යෙ යදා ආගච්ඡන්ති,
තෙසං තදාව භික්ඛු උට්ඨාපෙත්වා සෙනාසනං දාතබ්බං. අකාලො නාම නත්ථී.
සෙනාසනපඤ්ඤාපකෙන පන පණ්ඩිතෙන භවිතබ්බං, එකං වා ද්වෙ වා
මඤ්චට්ඨානානි යපෙතබ්බානි. සවෙ විකාලෙ එකො වා ද්වෙ වා ථෙරා ආගච්ඡන්ති,
තෙ වත්තබ්බා – ‘‘හත්තෙ, ආදිතො පට්ඨාය වුට්ඨාපියමානෙ සබ්බෙපි භික්ඛු
උඛ්භණ්ඩිකා භවිස්සන්ති, තුම්හෙ අම්හාකං වසනට්ඨානෙයෙව වසථා’’ති.

බහුසු පන ආගතෙසු වුට්ඨාපෙත්වා පටිපාටියා දාතබ්බං. සවෙ එකෙකං
පරිවෙණං පහොති, එකෙකං පරිවෙණං දාතබ්බං. තත්ථ
අග්ගිසාලදීපසාලමණ්ඩලමාලාදයො සබ්බෙපි තස්සෙව පාපුණන්ති. එවං
අප්පහොන්තෙ පාසාදග්ගෙන දාතබ්බං. පාසාදෙසු අප්පහොන්තෙසු ඔවරකග්ගෙන
දාතබ්බං. ඔවරකෙසු අප්පහොන්තෙසු සෙය්‍යග්ගෙන දාතබ්බං. සෙය්‍යග්ගෙසු
අප්පහොන්තෙසු මඤ්චට්ඨානෙන දාතබ්බං. මඤ්චට්ඨානෙ අප්පහොන්තෙ
එකපීඨකට්ඨානවසෙන දාතබ්බං. භික්ඛුනො පන ධීතොකාසමත්තං න ගාහෙතබ්බං.
එතඤ්ඤි සෙනාසනං නාම න හොති. පීඨකට්ඨානෙ පන අප්පහොන්තෙ එකං
මඤ්චට්ඨානං වා පීඨකට්ඨානං වා වාරෙන වාරෙන ගහෙත්වා ‘‘හත්තෙ,
විස්සමථා’’ති තිණ්ණං ජනානං දාතබ්බං, න හි සක්කා සීතසමයෙ සබ්බරත්ති.
අප්පකොකාසෙ වසිතුං. මහාථෙරෙන පට්ඨමයාමං විස්සමිත්වා නික්ඛමිත්වා
දුතියත්ථෙරස්ස වත්තබ්බං – ‘‘ආචුසො, ඉධ පවිසාහී’’ති. සවෙ මහාථෙරො
නිද්දාගරුකො හොති, කාලං න ජානාති, උක්කාසිත්වා ද්වාරං ආකොටෙත්වා
‘‘හත්තෙ, කාලො ජාතො, සීතං අනුදහති’’ති වත්තබ්බං. තෙන නික්ඛමිත්වා
ඔකාසො දාතබ්බො, අදාතුං න ලහති. දුතියත්ථෙරෙනපි මජ්ඣිමයාමං විස්සමිත්වා
පුරිමනෙයෙනෙව ඉතරස්ස දාතබ්බං. නිද්දාගරුකො චුත්තනෙයෙනෙව
වුට්ඨාපෙතබ්බො. එවං එකරත්ති. එකමඤ්චට්ඨානං තිණ්ණං දාතබ්බං. ජම්බුදීපෙ
පන එකච්චෙ භික්ඛු ‘‘සෙනාසනං නාම මඤ්චට්ඨානං වා පීඨට්ඨානං වා කිඤ්චිදෙව
කස්සචි සප්පායං හොති, කස්සචි අසප්පායං’’න්ති ආගන්තුකා හොන්තු වා මා වා,
දෙවසිකං සෙනාසනං ගාහෙත්ති. අයං උතුකාලෙ සෙනාසනග්ගාහො නාම.

වස්සාවාසෙ පන අත්ථී ආගන්තුකවත්තං, අත්ථී ආවාසිකවත්තං, ආගන්තුකෙන
තාව සකට්ඨානං මුඤ්චිත්වා අඤ්ඤත්ථ ගන්ත්වා වසිතුකාමෙන
වස්සුපනායිකදිවසමෙව තත්ථ න ගන්තබ්බං. වසනට්ඨානං වා හි තත්‍ර සම්බාධං
භවෙය්‍ය, හික්ඛාවාරො වා න සම්පජ්ජෙය්‍ය, තෙන න ඵාසුං විහරෙය්‍ය. තස්මා
‘‘ඉදානි මාසමත්තෙන වස්සුපනායිකා භවිස්සති’’ති තං විහාරං පවිසිතබ්බං. තත්ථ
මාසමත්තං වසන්තො සවෙ උද්දෙසත්ථිකො උද්දෙසසම්පත්තිං සල්ලක්ඛෙත්වා,

සවෙ කම්මට්ටියානිකො කම්මට්ටියානසජ්ජායනං සල්ලක්ඛෙන්වා, සවෙ පච්චයත්ථිකො පච්චයලාභං සල්ලක්ඛෙන්වා අන්තොවස්සෙ සුඛං වසිස්සති.

සකට්ටියානතො ච තත්ථ ගච්ඡන්තෙන න ගොවරගාමො සට්ටෙනබ්බො, න තත්ථ මනුස්සා වත්තබ්බො – “තුම්හෙ නිස්සාය සලාකහත්තාදීනි වා යාගුබ්ජ්ජකාදීනි වා වස්සාවාසිකං වා නත්ථි, අයං චෙතියස්ස පරික්ඛාරො, අයං උපොසථාගාරස්ස, ඉදං තාළඤ්චෙව සුචි ච සම්පට්චිඡථ තුම්භාකං විහාර”න්ති. සෙනාසනං පන ජග්ගිත්වා දාරුභණ්ඩමත්තිකාභණ්ඩානි පටිසාමෙත්වා ගමියවත්තං පුරෙත්වා ගන්තබ්බං. එවං ගච්ඡන්තෙනාපි දහරෙහි පත්තචීවරභණ්ඩිකායො උක්ඛිපාපෙත්වා තෙලනාලිකත්තරදණ්ඩාදීනි ගාභාපෙත්වා ඡත්තං පග්ගස්භ අත්තානං දස්සෙන්තෙන ගාමද්වාරෙනෙව න ගන්තබ්බං, පට්චිඡන්තෙන අට්චිමග්ගෙන ගන්තබ්බං. අට්චිමග්ගෙ අසති ගුම්ඛාදීනි මද්දන්තෙන න ගන්තබ්බං, ගමියවත්තං පන පුරෙත්වා විතක්කං ඡිත්ථිත්වා සුද්ධවිත්තෙන ගමනවත්තෙනෙව ගන්තබ්බං. සවෙ පන ගාමද්වාරෙන මග්ගො හොති, ගච්ඡන්තඤ්ච නං සපරිවාරං දිස්වා මනුස්සා “අම්භාකං ටෙරො වියා”ති උපධාවිත්වා “කුභිං, හන්තෙ, සබ්බපරික්ඛාරෙ ගහෙත්වා ගච්ඡථා”ති වදන්ති, තෙසු චෙ එකො එවං වදති – “වස්සුපනායිකකාලො නාමායං, යත්ථ අන්තොවස්සෙ නිබ්ද්ධහික්ඛාවාරො භණ්ඩපට්චිජාදනඤ්ච ලබ්භති, තත්ථ හික්ඛු ගච්ඡන්ති”ති. තස්ස චෙ සුත්වා තෙ මනුස්සා “හන්තෙ, ඉමස්මිම්පි ගාමෙ ජනො භුඤ්ජති චෙව නිවාසෙති ච, මා අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡථා”ති වත්වා මිත්තාමච්චෙ පක්කොසාපෙත්වා සබ්බෙ සම්මන්තයිත්වා විහාරෙ නිබ්ද්ධවත්තඤ්ච සලාකහත්තාදීනි ච වස්සාවාසිකඤ්ච පට්ඨපෙත්වා “ඉධෙව හන්තෙ වසථා”ති යාවන්ති, සබ්බං සාදිතුං වට්ටති. සබ්බඤ්ඤෙනං කජ්ජියඤ්චෙව අනවජ්ජඤ්ච. කුරුන්දියං පන “කුභිං ගච්ඡථා”ති චුත්තෙ ‘අසුකට්ටියාන’න්ති වත්වා, ‘කස්මා තත්ථ ගච්ඡථා’ති චුත්තෙ ‘කාරණං ආවික්ඛිතබ්බං’”න්ති චුත්තං. උභයමිපි පනෙත්ථ සුද්ධවිත්තත්තාව අනවජ්ජං. ඉදං ආගන්තුකවත්තං නාම.

ඉදං පන ආවාසිකවත්තං – පටිකච්චෙව හි ආවාසිකෙහි විහාරො ජග්ගිතබ්බො. බණ්ඩපුල්ලපටිසඩ්ඛරණපරිභණ්ඩානි කාතබ්බානි. රත්තිට්ටියානදිවාට්ටියානචච්චකුට්පස්සාවට්ටියානානි පධානසරවිහාරමග්ගොති ඉමානි සබ්බානි පටිජග්ගිතබ්බානි, චෙතියෙ සුධාකම්මං මුද්දවෙදිකාය තෙලමක්ඛනං මඤ්චජියපටිජග්ගනන්ති ඉදමිපි සබ්බං කාතබ්බං – “වස්සං වසිතුකාමා ආගන්ත්වා උද්දෙසපරිපුච්ඡාකම්මට්ටියානානුයොගාදීනි කරොන්තා සුඛං වසිස්සන්ති”ති. කතපරිකම්මෙහි ආසාල්භිජුණ්භපඤ්චමිතො පට්ටියාය වස්සාවාසිකං පුච්ඡිතබ්බං. කත්ථ පුච්ඡිතබ්බං? යතො පකතියා ලබ්භති. යෙහි පන න දින්තපුබ්බං, තෙ පුච්ඡිතුං න වට්ටති. කස්මා පුච්ඡිතබ්බං? කදාපි හි මනුස්සා දෙන්ති, කදාපි දුබ්භික්ඛාදීහි උපද්දුතා න දෙන්ති. තත්ථ යෙ න දස්සන්ති, තෙ අපුච්ඡිත්වා වස්සාවාසිකෙ ගාහිතෙ ගාහිතහික්ඛුනං ලාභන්තරායො හොති, තස්මා පුච්ඡිත්වා භාගෙතබ්බං, පුච්ඡන්තෙන “තුම්භාකං වස්සාවාසිකග්ගාභකකාලො උපකට්ටියො”ති වත්තබ්බං. සවෙ වදන්ති “හන්තෙ, ඉමං සංචච්ඡරං ඡාතකාදීහි උපද්දුතම්භ, න සක්කොම දාතු”න්ති වා “යං මයං පුබ්බෙ දෙම, තතො උභනතරං දස්සාමා”ති වා “ඉදානි

කප්පාසො සුලභො, යං පුබ්බෙ දෙම, තතො බහුතරං දස්සාමා” ති වා වදන්ති, තං සල්ලක්ඛෙත්වා තදනුරූපෙන නයෙන තෙසං තෙසං සෙනාසනෙ භික්ඛූනං වස්සාවාසිකං ගාහෙතබ්බං.

සචෙ මනුස්සා වදන්ති – “යස්ස අම්භාකං වස්සාවාසිකං පාපුණාති, සො තෙමාසං පාතීයං උපට්ඨාපෙතු, විහාරමග්ගං ජග්ගතු, චෙතියඬගණ්ඨොධියඬගණාති ජග්ගතු, බොධිරුක්ඛෙ උදකං ආසිඤ්චතු” ති, යස්ස තං පාපුණාති, තස්ස ආවික්ඛිතබ්බං. යො පන ගාමො පටික්කම්ම යොජනද්වියොජනන්තරෙ හොති, තත්ත චෙ කුලානි උපනික්ඛෙපං යපෙත්වා විහාරෙ වස්සාවාසිකං දෙන්තියෙව, තානි කුලානි අපුච්ඡිත්වාපි තෙසං සෙනාසනෙ වත්තං කත්වා වසන්තස්ස වස්සාවාසිකං ගාහෙතබ්බං. සචෙ පන තෙසං සෙනාසනෙ පංසුකුලිකො වසති, ආගතඤ්ච තං දිස්වා “තුම්භාකං වස්සාවාසිකං දෙමා” ති වදන්ති, තෙන සඬ්ඝස්ස ආවික්ඛිතබ්බං. සචෙ තානි කුලානි සඬ්ඝස්ස දාතුං න ඉච්ඡන්ති, “තුම්භාකංයෙව දෙමා” ති වදන්ති, සභාගො භික්ඛූ “වත්තං කත්වා ගණ්භාහී” ති වත්තබ්බො. පංසුකුලිකස්ස පනෙනං න වට්ටති, ඉති සද්ධාදෙයො දායකමනුස්සා පුච්ඡිතබ්බො.

තත්තප්පාදෙ පන කප්පියකාරකා පුච්ඡිතබ්බො. කථං පුච්ඡිතබ්බො? “කිං, ආවුසො, සඬ්ඝස්ස භණ්ඩපට්ච්ඡාදනං භවිස්සති” ති. සචෙ වදන්ති – “භවිස්සති, භන්තෙ, එකෙකස්ස නවහත්ථං සාටකං දස්සාම, වස්සාවාසිකං ගාහෙමා” ති, ගාහෙතබ්බං. සචෙපි වදන්ති – “සාටකං නත්ථී; වත්ථු පන අත්ථී, ගාහෙම, භන්තෙ” ති, වත්ථුමහි සන්තෙපි ගාහෙතුං වට්ටතියෙව. කප්පියකාරකානඤ්චි භත්ථෙ “කප්පියභණ්ඩං පරිභුඤ්ජමා” ති දින්නවත්ථුතො යං යං කප්පං, තං තං සබ්බං පරිභුඤ්ජතුං අනුඤ්ඤාතං.

යං පනෙත්ථ පිණ්ඩපාතත්ථාය ගිලානපච්චයත්ථාය වා උද්දිස්ස දින්නං, තං වීචරෙ උපනාමෙත්තෙහි සඬ්ඝසුට්ඨතාය අපලොකෙත්වා උපනාමෙතබ්බං. සෙනාසනත්ථාය උද්දිස්ස දින්නං ගරුභණ්ඩං හොති, වීචරවසෙනෙව චතුපච්චයවසෙන වා දින්නං වීචරෙ උපනාමෙත්තානං අපලොකනකම්මකිච්චං නත්ථී, අපලොකනකම්මං කරොන්තෙහි ච පුග්ගලවසෙනෙව කාතබ්බං, සඬ්ඝවසෙන න කාතබ්බං. ජාතරූපරජනවසෙනාපි ආමකධඤ්ඤවසෙන වා අපලොකනකම්මං න වට්ටති. කප්පියභණ්ඩවසෙන වීචරතණ්ඩුලාදිවසෙනෙව ව වට්ටති. තං පන එවං කත්තබ්බං – “ඉදානි සුභික්ඛං සුලභපිණ්ඩං, භික්ඛූ වීචරෙන කිලමන්ති, එත්තකං නාම තණ්ඩුලභාගං භික්ඛූනං වීචරං කාතුං රුච්චතී” ති. “ගිලානපච්චයො සුලභො ගිලානො වා නත්ථී, එත්තකං නාම තණ්ඩුලභාගං භික්ඛූනං වීචරං කාතුං රුච්චතී” ති.

එවං වීචරපච්චයං සල්ලක්ඛෙත්වා සෙනාසනස්ස කාලෙ ඝොසිතෙ සන්නිපතිතෙ සඬ්ඝෙ සෙනාසනග්ගාහකො සම්මන්තිතබ්බො. සම්මන්තන්තෙන ච ද්වෙ සම්මන්තිතබ්බාති චූත්තං. එවඤ්චි නවකො වුඬ්ඪතරස්ස, වුඬ්ඪො ච නවකස්ස ගාහෙස්සති. මහන්තෙ පන මහාවිහාරසදිසෙ විහාරෙ තයො වත්තාරො ජනා

සම්මන්ත්‍රිතබ්බා. කුරුන්දියං පන “අට්ඨපි සොළසපි ජනෙ සම්මන්ත්‍රිතං වට්ටති” ති වුත්තං. තෙසං සම්මුති කම්මවාචායපි අපලොකනෙනපි වට්ටතියෙව.

තෙහි සම්මතෙහි භික්ඛුහි සෙනාසනං සල්ලක්ඛෙනබ්බං, චෙතියසරං බොධිසරං ආසනසරං සම්මුඤ්ජනිඅට්ටො දාරුඅට්ටො වච්චකුටි ඉට්ඨකසාලා වඩ්ඪකිසාලා ද්වාරකොට්ඨකො පාතියමාළො මග්ගො පොක්ඛරණීති එතානි හි අසෙනාසනානි, විහාරො අඩ්ඪයොගො පාසාදො හම්මියං ගුහා මණ්ඩපො රුක්ඛමූලං වෙළුගුම්බොති ඉමානි සෙනාසනානි, තානි ගාහෙනබ්බානි. ගාහෙන්තෙන ව “පයමං භික්ඛු ගණෙනුං, භික්ඛු ගණෙන්වා සෙය්‍යා ගණෙනු” න්ති එත්ථ වුත්තනයෙන ගාහෙනබ්බානි. සචෙ සඬ්ඨිකො ව සද්ධාදෙය්‍යො වානි ද්වෙ චීවරපච්චයා හොන්ති, තෙසු යං භික්ඛු පයමං ගණ්හිතං ඉච්ජන්ති, තං ගාහෙන්වා තස්ස ධීතිකතො පට්ඨාය ඉතරො ගාහෙනබ්බො.

සචෙ පන භික්ඛුනං අප්පත්තාය පරිවෙණග්ගෙන සෙනාසනෙ ගාහියමානෙ එකං පරිවෙණං මහාලාහං හොති, දස වා ද්වාදස වා චීවරානි ලහන්ති, තං විජටෙන්වා අඤ්ඤෙසු අලාභකෙසු ආවාසෙසු පක්ඛිපිත්වා අඤ්ඤෙසම්පි භික්ඛුනං ගාහෙනබ්බන්ති මහාසුමත්ථෙරො ආහ. මහාපදුමත්ථෙරො පනාහ – “න එවං කාතබ්බං, මනුස්සා හි අත්තනො ආවාසජග්ගනත්ථාය පච්චයං දෙන්ති, තස්මා අඤ්ඤෙහි භික්ඛුහි තත්ථ පච්ඡිතබ්බ” න්ති. සචෙ පනෙත්ථ මහාථෙරො පටික්කොසති – “මාචුසො, එවං ගාහෙථ, හගවතො අනුසිට්ඨීං කරොථ, වුත්තඤ්ඤෙනං හගවතා – ‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පරිවෙණග්ගෙන ගාහෙනු’” න්ති තස්ස පටික්කොසනාය අට්ඨත්වා “හන්තෙ භික්ඛු බහු, පච්චයො මන්දො, සඬ්ගහං කාතුං වට්ටති” ති තං සඤ්ඤාපෙත්වා ගාහෙනබ්බමෙව.

ගාහෙන්තෙන ව සම්මතෙන භික්ඛුනා මහාථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා එවං වත්තබ්බං – “හන්තෙ, තුම්හාකං සෙනාසනං පාපුණාති, ගණ්හෙථ පච්චයං ධාරෙථා” ති. “අසුකකුලස්ස පච්චයො අසුකසෙනාසනඤ්ච මය්හං පාපුණාති, ආචුසො” ති, “පාපුණාති, හන්තෙ, ගණ්හෙථ න” න්ති, “ගණ්හාමි, ආචුසො” ති, ගහිතං හොති. සචෙ පන “ගහිතං වො, හන්තෙ” ති වුත්තෙ “ගහිතං මෙ” ති වා “ගණ්හිස්සෙථ, හන්තෙ” ති වුත්තෙ “ගණ්හිස්සාමි” ති වා වදති, “අගහිතං හොති” ති මහාසුමත්ථෙරො ආහ. මහාපදුමත්ථෙරො පනාහ – “අතීතානාගතවචනං වා හොතු, වත්තමානවචනං වා, සතුප්පාදමත්තආලයකරණමත්තමෙව චෙත්ථ පමාණං, තස්මා ගහිතමෙව හොති” ති.

යොපි පංසුකුලිකො භික්ඛු සෙනාසනං ගහෙන්වා පච්චයං විස්සජ්ජෙති, අයම්පි න අඤ්ඤස්මිං ආවාසෙ පක්ඛිපිතබ්බො. තස්මිංයෙව පරිවෙණෙ අග්ගිසාලාය වා දීඝසාලාය වා රුක්ඛමූලෙ වා අඤ්ඤස්ස ගාහෙනුං වට්ටති. පංසුකුලිකො “වසාමි” ති සෙනාසනං ජග්ගිස්සති, ඉතරො “පච්චයං ගණ්හාමි” ති, එවං ද්විහි කාරණෙහි සෙනාසනං සුජග්ගිතතරං හවිස්සති. මහාපච්චරියං පන වුත්තං – “පංසුකුලිකෙ වාසත්ථාය සෙනාසනං ගණ්හන්තෙ සෙනාසනග්ගාහාපකෙන වත්තබ්බං – ‘හන්තෙ,

ඉඳි පව්වයෝ අත්ථි, සො කිං කාතබ්බො'ති. තෙන 'හෙට්ඨා අඤ්ඤං ගාභාපෙහි'ති වත්තබ්බො. සථෙ පන කිඤ්චි අවත්වාච වසති, චුත්ථවස්සස්ස ච පාදමුලෙ යපෙත්වා සාටකං දෙන්ති, වට්ඨති. අථ වස්සාවාසිකං දෙමාති වදන්ති, තස්මිං සෙනාසනෙ වස්සංචුත්ථහික්ඛුනං පාපුණාති'ති. යෙසං පන සෙනාසනං නත්ථි; කෙවලං පව්වයමෙව දෙන්ති, තෙසං පව්වයං අවස්සාවාසිකෙ සෙනාසනෙ ගාහෙතුං වට්ඨති.

මනුස්සා පුපං කත්වා වස්සාවාසිකං ගාභාපෙත්ති, පුපො නාම අසෙනාසනං, තස්ස සම්පෙ රුක්ඛෙ වා මණ්ඩපෙ වා උපනිබන්ධිත්වා ගාභාපෙතබ්බං. තෙන හික්ඛුනා චෙතියං පටිජග්ගිතබ්බං. බොධිරුක්ඛබොධිසරභාසනසරසම්මුඤ්ජනිඅට්ටදාරුඅට්ටවච්චකුට්ඨ්ථාරකොට්ඨකපා නියමාලකදත්තකට්ඨමාලකෙසුපි එසෙව නයො. භොජනසාලා පන සෙනාසනමෙව, තස්මා තං එකස්ස වා බහුනං වා පරිච්ඡින්නිත්වා ගාහෙතුං වට්ඨති සබ්බමිදං විත්ථාරෙන මහාපව්වරියං චුත්තං.

සෙනාසනග්ගාභාපකෙන පන පාටිපදඅරුණකො පට්ඨාය යාව පුන අරුණං න හිජ්ජති තාව ගාහෙතබ්බං, ඉද්ද්භි සෙනාසනග්ගාභස්ස ඛෙත්තං. සථෙ පාතොච ගාහිතෙ සෙනාසනෙ අඤ්ඤො විතක්කවාරිකො හික්ඛු ආගන්ත්වා සෙනාසනං යාවති, 'ගහිතං, හන්තෙ, සෙනාසනං, වස්සුපගතො සඬ්ඝො, රමණීයො විහාරො, රුක්ඛමුලාදීසු යත්ථ ඉච්ඡං තත්ථ වසථා'ති වත්තබ්බො. වස්සුපගතෙහි අන්තොවස්සෙ නිබද්ධවත්තං යපෙත්වා වස්සුපගතා හික්ඛු 'සම්මුඤ්ජනියො බන්ධථා'ති වත්තබ්බො. සුලභා චෙ දණ්ඩකා චෙව සලාකායො ච භොන්ති, එකෙකෙන ඡ පඤ්ච මුට්ඨිසම්මුඤ්ජනියො, ද්වෙ තිස්සො යට්ඨිසම්මුඤ්ජනියො වා බන්ධිතබ්බො. දුල්ලභා චෙ භොන්ති, ද්වෙ තිස්සො මුට්ඨිසම්මුඤ්ජනියො එකා යට්ඨිසම්මුඤ්ජනි බන්ධිතබ්බො. සාමණෙරෙහි පඤ්ච පඤ්ච උක්කා කොට්ටෙතබ්බො. වසනට්ඨානෙ කසාවපරිභණ්ඩං කාතබ්බං.

වත්තං කරොන්තෙහි පන 'න උද්දිසිතබ්බං, න උද්දිසාපෙතබ්බං, න සජ්ඣායො කාතබ්බො, න පබ්බාජෙතබ්බං, න උපසම්පාදෙතබ්බං, න නිස්සයො දාතබ්බො, න ධම්මසවනං කාතබ්බං, සබ්බෙව හි එතෙ පපඤ්චා. නිජ්ජපඤ්චා හුත්වා සමණධම්මමෙව කරිස්සාමා'ති වා 'සබ්බෙ තෙරස ධුතඬිගාති සමාදියන්තු, සෙය්‍යං අකප්පෙත්වා යානවඩ්ඤමෙහි විනිනාමෙන්නු, මුගබ්බතං ගණ්හන්තු, සත්තාහකරණීයෙන ගතාපි භාජනීයහණ්ඩං ලහන්තු'ති වා එවරුපං අධම්මිකවත්තං න කාතබ්බං. එවං පන කාතබ්බං - පරියත්තිධම්මො නාම තිව්ධම්පි සද්ධම්මං පතිට්ඨාපෙති; තස්මා සක්කච්චං උද්දිසථ, උද්දිසාපෙථ, සජ්ඣායං කරොථ, පධානසරෙ වසන්තානං සඬ්ඝට්ඨනං අකත්වා අන්තොවිහාරෙ නිසිදිත්වා උද්දිසථ, උද්දිසාපෙථ, සජ්ඣායං කරොථ, ධම්මසවනං සම්ද්ධං කරොථ, පබ්බාජෙත්තා සොධෙත්වා පබ්බාජෙථ, සොධෙත්වා උපසම්පාදෙථ, සොධෙත්වා නිස්සයං දෙථ, එකොපි හි කුලපුත්තො පබ්බජ්ජං උපසම්පදඤ්ච ලහිත්වා සකලසාසනං පතිට්ඨාපෙති, අත්තනො ථාමෙන යත්තකාති සක්කොථ තත්තකාති ධුතඬිගාති සමාදියථ. අන්තොවස්සං නාමෙතං සකලදිවසං රත්තියා ච පයමපච්ඡිමයාමෙසු

අප්පමත්තෙහි භවිතබ්බං, වීරියං ආරහිතබ්බං. පොරාණකමහාථෙරාපි සබ්බපලිබ්බොධෙ ඡිත්තදිත්වා අන්තොචස්සෙ එකචාරිකවත්තං පුරයිංසු, භස්සෙ මත්තං ඡාන්තිත්වා දසවත්ථුකකථං දසඅසුභදසානුස්සතිඅට්ඨන්ති. සාරම්මණකථස්ථ කාතුං වට්ටති, ආගන්තුකානං වත්තං කාතුං සත්තාහකරණීයෙන ගතානං අපලොකෙත්වා දාතුං වට්ටතීති එවරුපං වත්තං කාතබ්බං.

අපිව හික්බු ඔවදිතබ්බා – “විග්ගාහිකපිසුණඵරුසවචනානි මා වදථ, දිවසෙ දිවසෙ සීලානි ආවජ්ජෙන්නා චතුරාරක්ඛං අභාපෙන්නා මනසිකාරබහුලා විහරා”ති. දන්තකට්ඨබාදනවත්තං ආචික්ඛිතබ්බං, චෙතියං වා බොධිං වා වන්දන්තෙන ගන්ධමාලං වා පූජෙන්නෙන පත්තං වා ථවිකාය පක්ඛිපන්නෙන න කථෙතබ්බං, හික්බාචාරවත්තං ආචික්ඛිතබ්බං – “අන්තොගාමෙ මනුස්සෙහි සද්ධිං පච්චයසස්සුත්තකථා වා විසභාගකථා වා න කථෙතබ්බා, රක්ඛිතින්ද්‍රියෙහි භවිතබ්බං, ඛන්ධකවත්තස්ථ සෙඛියවත්තස්ථ පුරෙතබ්බං”න්ති එවරුපා බහුකාපි නියායානිකකථා ආචික්ඛිතබ්බාති.

පච්ඡිමවස්සුපනායිකදිවසෙ පන සචෙ කාලං සොසෙත්වා සන්නිපතිතෙ සඬ්ඝෙ කොචි දසහත්ථං වත්ථං ආහරිත්වා වස්සාචාසිකං දෙනි, ආගන්තුකො සචෙ හික්බු සඬ්ඝත්ථෙරො හොති, තස්ස දාතබ්බං. නචකො චෙ හොති, සම්මතෙන හික්බුනා සඬ්ඝත්ථෙරො වත්තබ්බො – “සචෙ හන්තෙ ඉච්ඡථ, පඨමභාගං මුඤ්චිත්වා ඉදං වත්ථං ගණ්හා”ති, අමුඤ්චන්තස්ස න දාතබ්බං. සචෙ පන පුබ්බෙ ගාහිතං මුඤ්චිත්වා ගණ්හාති, දාතබ්බං. එතෙනෙවුපායෙන දුතියත්ථෙරතො පට්ඨාය පරිවත්තෙත්වා පත්තට්ඨානෙ ආගන්තුකස්ස දාතබ්බං. සචෙ පඨමවස්සුපගතා ද්වෙ තීණි වත්තාරි පස්ථව වා වත්ථානි අලත්ථුං, ලද්ධං ලද්ධං එතෙනෙවුපායෙන විස්සජ්ජාපෙත්වා යාව ආගන්තුකස්ස සමකං හොති, තාව දාතබ්බං. තෙන පන සමකෙ ලද්ධෙ අවසිට්ඨො අනුභාගො ථෙරාසනෙ දාතබ්බො. පච්චුජ්ජන්නෙ ලාභෙ සති ධීතිකාය ගාහෙතුං කතිකං කාතුං වට්ටති.

සචෙ දුබ්භික්ඛං හොති, ද්විසුපි වස්සුපනායිකාසු වස්සුපගතා හික්බු හික්බාය කිලමන්නා “ආවුසො, ඉධ වසන්නා සබ්බෙව කිලමාම, සාධු වත ද්වෙභාගා හොම, යෙසං ඤාතිපචාරිතට්ඨානානි අත්ථී, තෙ තත්ථ වසිත්වා පචාරණාය ආගන්ත්වා අත්තනො පත්තං වස්සාචාසිකං ගණ්හන්තු”ති වදන්ති, තෙසු යෙ තත්ථ වසිත්වා පචාරණාය ආගච්ඡන්ති, තෙසං අපලොකෙත්වා වස්සාචාසිකං දාතබ්බං. සාදියන්තාපි හි තෙ නෙව වස්සාචාසිකස්ස සාමිනො, ධීයන්තාපි ච ආචාසිකා නෙව අදාතුං ලහන්ති. කුරුන්දියං පන චුත්තං – “කතිකවත්තං කාතබ්බං – ‘සබ්බෙසං නො ඉධ යාගුහත්තං නප්පහොති, සභාගට්ඨානෙ වසිත්වා ආගච්ඡථ, තුම්භාකං පත්තං වස්සාචාසිකං ලභිස්සා”ති. තස්ථෙව එකො පට්ඨාහති, සුපට්ඨාහිතං; නො චෙ පට්ඨාහති, කතිකා සුකතා. පච්ඡා තෙසං තත්ථ වසිත්වා ආගතානං අපලොකෙත්වා දාතබ්බං, අපලොකනකාලෙ පට්ඨාහිතුං න ලබ්භති”ති. පුනපි චුත්තං – “සචෙ වස්සුපගතෙසු එකච්චානං වස්සාචාසිකෙ අපාපුණන්තෙ හික්බු කතිකං කරොන්ති – ‘ඡින්නවස්සානං වස්සාචාසිකස්ථ ඉදානි උජ්ජජනකවස්සාචාසිකස්ථ ඉමෙසං දාතුං

රුවිවතී' ති එවං කතිකාය කතාය ගාහිතසදිසමෙව හොති, උප්පන්නුප්පන්තං තෙසමෙව දාතබ්බ'න්ති.

තෙමාසං පාතීයං උපට්ඨාපෙත්වා විහාරමග්ගවෙනියඨගණබොධියඨගණානි ජග්ගිත්වා බොධිරුක්ඛෙ උදකං සිඤ්චිත්වා පක්කන්තොපි විබ්භන්තොපි වස්සාවාසිකං ලභතියෙව. හතීනිවිට්ඨඤ්ඤි තෙන කතං. සඬ්ඝිකං පන අපලොකනකම්මං කත්වා ගාහිතං අන්තොවස්සෙ විබ්භන්තොපි ලභතෙව. පච්චයවසෙන ගාහිතං පන න ලභතීති වදන්ති.

සචෙ චුත්ථවස්සො දිසංගමිකො භික්ඛු ආවාසිකස්ස හත්ථතො කිඤ්චිදෙව කප්පියහණ්ඩං ගහෙත්වා ‘අසුකකුලෙ මය්හං වස්සාවාසිකං පත්තං, තං ගණ්හං’ ති වත්වා ගතට්ඨානෙ විබ්භමති, වස්සාවාසිකං සඬ්ඝිකං හොති. සචෙ පන මනුස්සෙ සම්මුඛා සම්පට්ඨජාපෙත්වා ගච්ඡති, ලභති. ‘ඉදං වස්සාවාසිකං අම්භාකං සෙනාසනෙ චුත්ථභික්ඛුනො දෙමා’ ති චුත්තෙ, යස්ස ගාහිතං තස්සෙව හොති. සචෙ පන සෙනාසනසාමිකස්ස පියකම්මානාය පුත්තධිතාදයො බහුනි වත්ථානි ආහරිත්වා ‘අම්භාකං සෙනාසනෙ දෙමා’ ති දෙන්ති, තත්ථ වස්සුපගතස්ස එකමෙව වත්ථං දාතබ්බං, සෙසානි සඬ්ඝිකානි හොන්ති, වස්සාවාසිකට්ඨිතිකාය ගාහෙතබ්බානි. ධීතිකාය අසති ථෙරාසනතො පට්ඨාය ගාහෙතබ්බානි. සෙනාසනෙ වස්සුපගතං භික්ඛුං නිස්සාය උප්පන්තෙන චිත්තප්පසාදෙන බහුනි වත්ථානි ආහරිත්වා ‘සෙනාසනස්ස දෙමා’ ති දින්තෙසුපි එසෙව නයො. සචෙ පන පාදමුලෙ යපෙත්වා ‘එකස්ස භික්ඛුනො දෙමා’ ති වදන්ති, තස්සෙව හොන්ති.

එකස්ස ගෙහෙ ද්වෙව වස්සාවාසිකානි – පඨමභාගො සාමණෙරස්ස ගාහිතො හොති, දුතියො ථෙරාසනෙ. සො එකං දසහත්ථං, එකං අට්ඨහත්ථං සාටකං පෙසෙති ‘වස්සාවාසිකං පත්තභික්ඛුනං දෙමා’ ති විචිතිත්වා වරහාගං සාමණෙරස්ස දත්වා අනුභාගො ථෙරාසනෙ දාතබ්බො. සචෙ පන උහොපි සරං නෙත්වා හොපෙත්වා සයමෙව පාදමුලෙ යපෙති, යං යස්ස දින්තං, තදෙව තස්ස හොති.

ඉතො පරං මහාපච්චරියං ආගතනායො හොති – ‘එකස්ස සරෙ දහරසාමණෙරස්ස වස්සාවාසිකං පාපුණාති, සො චෙ පුච්ඡති – ‘අම්භාකං වස්සාවාසිකං කස්ස පත්ත’න්ති, ‘සාමණෙරස්සා’ ති අවත්වා ‘දානකාලෙ ජානිස්සසී’ ති වත්වා දානදිවසෙ එකං මහාථෙරං පෙසෙත්වා නීහරාපෙනබ්බං. සචෙ යස්ස වස්සාවාසිකං පත්තං, සො විබ්භමති වා කාලං වා කරොති, මනුස්සා චෙ පුච්ඡන්ති – ‘කස්ස අම්භාකං වස්සාවාසිකං පත්ත’න්ති, තෙසං යථාභූතං ආචික්ඛිතබ්බං. සචෙ තෙ වදන්ති – ‘තුම්භාකං දෙමා’ ති, තස්ස භික්ඛුනො පාපුණාති. අථ සඬ්ඝස්ස වා ගණස්ස වා දෙන්ති, සඬ්ඝස්ස වා ගණස්ස වා පාපුණාති. සචෙ වස්සුපගතා සුද්ධපංසුකුලිකායෙව හොන්ති, ආනෙත්වා දින්තං වස්සාවාසිකං සෙනාසනපරික්ඛාරං වා කත්වා යපෙනබ්බං, බිම්බොහනාදීනි වා කාතබ්බානී’ ති. ඉදං නෙවාසිකවත්තං.

සෙනාසනග්ගාහකථා නිට්ඨිකා.

උපනන්දවත්ථුකථා

319. උපනන්දවත්ථුස්මිං – තත්ථ තයා මොසපුරිස ගහිතං ඉධ මුත්තං, ඉධ තයා ගහිතං තත්ත මුත්තන්ති එත්ථ අයමත්ථො – යං තයා තත්ථ සෙනාසනං ගහිතං, තං තෙ ගණ්හන්තෙනෙව ඉධ මුත්තං හොති. “ඉධ දානාහං, ආවුසො, මුඤ්චාමි” ති වදන්තෙන පන තං තත්තාපි මුත්තං. එවං ත්වං උභයත්ථ පරිබාහිරොති.

අයං පනෙත්ථ විනිච්ඡයො – ගහණෙන ගහණං පටිප්පස්සම්භති, ගහණෙන ආලයො පටිප්පස්සම්භති, ආලයෙන ගහණං පටිප්පස්සම්භති, ආලයෙන ආලයො පටිප්පස්සම්භති. කථං? ඉධෙකච්චො වස්සුපනායිකදිවසෙ එකස්මිං විහාරෙ සෙනාසනං ගහෙත්වා සාමන්තවිහාරං ගන්ත්වා තත්තාපි ගණ්හාති, තස්ස ඉමිනා ගහණෙන පුරිමං ගහණං පටිප්පස්සම්භති. අපරො “ඉධ වසිස්සාමි” ති ආලයමත්තං කත්වා සාමන්තවිහාරං ගන්ත්වා තත්ථ සෙනාසනං ගණ්හාති, තස්ස ඉමිනා ගහණෙන පුරිමො ආලයො පටිප්පස්සම්භති. එකො “ඉධ වසිස්සාමි” ති සෙනාසනං වා ගහෙත්වා ආලයං වා කත්වා සාමන්තවිහාරං ගන්ත්වා “ඉධෙව දානි වසිස්සාමි” ති ආලයං කරොති, ඉච්චස්ස ආලයෙන වා ගහණං ආලයෙන වා ආලයො පටිප්පස්සම්භති, සබ්බත්ථ පච්ඡිමෙ ගහණෙ වා ආලයෙ වා තිට්ඨති. යො පන “එකස්මිං විහාරෙ සෙනාසනං ගහෙත්වා අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ වසිස්සාමි” ති ගච්ඡති, තස්ස උපවාරසීමාතික්කමෙ සෙනාසනග්ගාහො පටිප්පස්සම්භති. යදි පන “තත්ථ එසු භවිස්සති, වසිස්සාමි; නො චෙ, ආගමිස්සාමි” ති ගන්ත්වා අභාසුභාවං ඤත්වා පච්චාගච්ඡති, වට්ටති.

320. තිවස්සන්තරොනාති එත්ථ තිවස්සන්තරො නාම යො ද්විහි වස්සෙහි මහන්තතරො වා දහරතරො වා හොති. යො පන එකෙන වස්සෙන මහන්තතරො වා දහරතරො වා හොති, යො වා සමානවස්සො, තත්ථ වත්තබ්බමෙව නත්ථි. ඉමෙ සබ්බෙ එකස්මිං මඤ්චෙ වා පීයෙ වා ද්වෙ ද්වෙ හුත්වා නිසිදිතුං ලභන්ති. යං තිණ්ණං පහොති, තං සංහාරිමං වා හොතු අසංහාරිමං වා, තථාරූපෙ අපි ඵලකඛණ්ඨෙ අනුපසම්පන්නෙනාපි සද්ධිං නිසිදිතුං වට්ටති.

හත්ථිනඛකන්ති හත්ථිකුම්භෙ පතිට්ඨිතං; එවං කතස්ස කිරෙතං නාමං. සබ්බං පාසාදපරිභොගන්ති සුවණ්ණරජතාදිවිචිත්තානි කවාටානි මඤ්චපීඨානි තාලවණ්ටානි සුවණ්ණරජතමයපානීයසට්ඨානීයසරාවානි යංකිඤ්චි විත්තකම්මකතං, සබ්බං වට්ටති. “පාසාදස්ස දාසිදාසං ඛෙත්තවත්ථුං ගොමහිංසං දෙමා” ති වදන්ති, පාටෙක්කං ගහණකිච්චං නත්ථි, පාසාදෙ පටිග්ගහිතෙ පටිග්ගහිතමෙව හොති. ගොනකාදීනි සඬ්ඝිකවිහාරෙ වා පුග්ගලිකවිහාරෙ වා මඤ්චපීඨකෙසු අත්ථරිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටන්ති. ධම්මාසනෙ පන ගිහිවිකට්ඨිතාරොන ලබ්භන්ති, තත්තාපි නිපජ්ජිතුං න වට්ටති.

උපනන්දවත්ථුකථා නිට්ඨිකා.

අවිස්සජ්ජියවත්ථුකථා

321. පඤ්චිමානීති රාසිවසෙන පඤ්ච, සරුපවසෙන පනෙතානි බහුනි භොන්ති. තත්ථ ආරාමො නාම පුප්ඵාරාමො වා ඵලාරාමො වා. ආරාමවත්ථු නාම තෙසංයෙව ආරාමානං අත්ථාය පරිච්ඡින්නදිත්වා යපිනොකාසො; තෙසු වා ආරාමෙසු විනට්ඨෙසු තෙසං පොරාණකභූමිභාගො. විහාරො නාම යංකිඤ්චි පාසාදාදියෙනාසනං. විහාරවත්ථු නාම තස්ස පතිට්ඨානොකාසො. මඤ්චො නාම – මසාරකො, බුන්දිකාබද්ධො, කුළිරපාදකො ආභවිචපාදකොති ඉමෙසං පුබ්බෙ චුත්තානං චතුත්තං මඤ්චානං අඤ්ඤතරො. පීයං නාම මසාරකාදීනංයෙව චතුත්තං පීයානං අඤ්ඤතරං. භිසි නාම උණ්ණභිසිආදීනං පඤ්චන්තං අඤ්ඤතරා. බිම්බොහනං නාම චුත්තජපකාරානං බිම්බොහනානං අඤ්ඤතරං. ලොහකුම්භී නාම කාළලොහෙන වා තම්බලොහෙන වා යෙන කෙනචි ලොහෙන කතා කුම්භී. ලොහභාණකාදීසුපි ඵසෙව නයො. ඵත්ථ පන භාණකන්ති අරඤ්ජරො වුවිච්ඡි. වාරකොති සටො. කටාහං කටාහමෙව. වාසිආදීසු වල්ලිආදීසු ව දුට්ඨඤ්ඤයාං නාම නත්ථී. ඵවං –

ද්විසඬගහානි ද්වෙ භොන්ති, තතියං චතුසඬගහං;
චතුත්ථං නවකොට්ඨාසං, පඤ්චමං අට්ඨහෙදනං.

ඉති පඤ්චහි රාසිහි, පඤ්චනිමමලලොචනො;
පඤ්චවිසවිධං නාටො, ගරුභණ්ඩං පකාසයි.

තත්ත්වයං විනිච්ඡයකථා – ඉදඤ්චි සබ්බමිපි ගරුභණ්ඩං ඉධ අවිස්සජ්ජියං, කීටාගිරිවත්ථුස්මිං. “අවෙහඬගිය”න්ති චුත්තං. පරිවාරෙ පන –

“අවිස්සජ්ජියං අවෙහඬගියං, පඤ්ච චුත්තා මහෙසිනා;
විස්සජ්ජෙත්තස්ස පරිභුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්ති,
පඤ්භා මෙසා කුසලෙහි වින්තිතා”ති. (පරි. 479) –

ආගතං. තස්මා මූලච්ඡෙජ්ජවසෙන අවිස්සජ්ජියං අවෙහඬගියඤ්ච පරිවත්තනවසෙන පන විස්සජ්ජෙත්තස්ස පරිභුඤ්ජන්තස්ස ව අනාපත්තීති ඵවමෙත්ථ අධිජ්ජායො වෙදිතබ්බො.

තත්ත්වයං අනුපුබ්බිකථා – ඉදං තාව පඤ්චවිධමිපි විවරපිණ්ඩපාතහෙසජ්ජත්ථාය උපනෙතුං න වට්ඨති. ථාවරෙන ව ථාවරං ගරුභණ්ඩෙන ව ගරුභණ්ඩං පරිවත්තෙතුං වට්ඨති. ථාවරෙ පන බෙත්තං වත්ථු තළාකං මානිකානි ඵවරුපං භික්ඛුසඬසස්ස විවාරෙතුං වා සම්පට්ඨිත්තුං වා අධිවාසෙතුං වා න වට්ඨති, කජ්ජියකාරකෙහෙව විවාරිතතො කජ්ජියභණ්ඩං වට්ඨති. ආරාමෙන පන ආරාමං ආරාමවත්ථුං විහාරං විහාරවත්ථුන්ති ඉමානි චත්තාරි පරිවත්තෙතුං වට්ඨති.

තනුයං පරිවත්තනනායො – සඬ්ඝස්ස නාළිකෙරාරාමො දුරෙ හොති,
කප්පියකාරකා වා බහුතරං බාදන්ති. යම්පි න බාදන්ති, තතො සකට්ඨෙතනං දත්වා
අප්පමෙව හරන්ති. අඤ්ඤාසං පන තස්ස ආරාමස්ස අවිදුරගාමවාසීනං මනුස්සානං
විහාරස්ස සම්පෙ ආරාමො හොති, තෙ සඬ්ඝං උපසඬ්ඝමිත්වා සකෙන ආරාමෙන
තං ආරාමං යාවන්ති, සඬ්ඝෙන “රුච්චති සඬ්ඝස්සා” ති අපලොකෙන්වා
සම්පට්ඨිතබ්බො. සචෙපි භික්ඛූනං රුක්ඛසහස්සං හොති, මනුස්සානං පඤ්ච
සතාති, “තුම්භාකං ආරාමො බුද්දකො” ති න වත්තබ්බං. කිඤ්චාපි හි අයං බුද්දකො,
අථ බො ඉතරතො බහුතරං ආයං දෙති. සචෙපි සමකමෙව දෙති; එවම්පි
ඉච්ඡිතිච්ඡිතක්ඛණෙ පරිභුඤ්ජතුං සක්කාති ගහෙතබ්බමෙව. සචෙ පන මනුස්සානං
බහුතරා රුක්ඛා හොන්ති, “නනු තුම්භාකං බහුතරා රුක්ඛා” ති වත්තබ්බං. සචෙ
“අතිරෙකං අම්භාකං පුඤ්ඤං හොතු, සඬ්ඝස්ස දෙමා” ති වදන්ති, ජානාපෙත්වා
සම්පට්ඨිතං වට්ටති. භික්ඛූනං රුක්ඛා ඵලධාරිනො, මනුස්සානං රුක්ඛා න තාව
ඵලං ගණ්හන්ති, කිඤ්චාපි න ගණ්හන්ති, න විරෙන ගණ්හිස්සන්තිති
සම්පට්ඨිතබ්බමෙව. මනුස්සානං රුක්ඛා ඵලධාරිනො, භික්ඛූනං න තාව ඵලං
ගණ්හන්ති, “නනු තුම්භාකං රුක්ඛා ඵලධාරිනො” ති වත්තබ්බං. සචෙ “ගණ්හථ,
හන්තෙ, අම්භාකං පුඤ්ඤං හවිස්සති” ති දෙන්ති, ජානාපෙත්වා සම්පට්ඨිතං වට්ටති;
එවං ආරාමෙන ආරාමො පරිවත්තෙතබ්බො. එතෙනෙව නයෙන ආරාමවත්ථුපි
විහාරොපි විහාරවත්ථුපි ආරාමෙන පරිවත්තෙතබ්බං. ආරාමවත්ථුනා ව මහන්තෙන
වා බුද්දකෙන වා ආරාමආරාමවත්ථු විහාරවිහාරවත්ථුනි.

කථං විහාරෙන විහාරො පරිවත්තෙතබ්බො? සඬ්ඝස්ස අන්තොගාමෙ ගෙහං
හොති, මනුස්සානං විහාරමජ්ඣෙ පාසාදො, උභොපි අග්ගෙහෙ සමකා, සචෙ
මනුස්සා තෙන පාසාදෙන තං ගෙහං යාවන්ති, සම්පට්ඨිතං වට්ටති. භික්ඛූනං චෙ
මහග්ගතරං ගෙහං හොති, “මහග්ගතරං අම්භාකං ගෙහ” ති වුත්තෙ “කිඤ්චාපි
මහග්ගතරං, පබ්බජිතානං අසාරුප්පං, න සක්කා තත්ථ පබ්බජිතෙහි වසිතුං, ඉදං පන
සාරුප්පං ගණ්හථා” ති වදන්ති; එවම්පි සම්පට්ඨිතං වට්ටති. සචෙ පන මනුස්සානං
මහග්ගං හොති, “නනු තුම්භාකං ගෙහං මහග්ග” ති වත්තබ්බං. “හොතු, හන්තෙ,
අම්භාකං පුඤ්ඤං හවිස්සති, ගණ්හථා” ති වුත්තෙ පන සම්පට්ඨිතං වට්ටති. එවං
විහාරෙන විහාරො පරිවත්තෙතබ්බො. එතෙනෙව නයෙන විහාරවත්ථුපි ආරාමොපි
ආරාමවත්ථුපි විහාරෙන පරිවත්තෙතබ්බං. විහාරවත්ථුනා ව මහග්ගෙන වා
අප්පග්ගෙන වා විහාරවිහාරවත්ථුආරාමආරාමවත්ථුනි. එවං තාව ථාවරෙන
ථාවරපරිවත්තනං චෙදිතබ්බං.

ගරුභණ්ඩෙන ගරුභණ්ඩපරිවත්තනෙ පන මඤ්චපීඨං මහන්තං වා හොතු
බුද්දකං වා, අන්තමසො චතුරඬ්ඛලපාදකං වා ගාමදාරකෙහි පංස්වාගාරකෙසු
කීළන්තෙහි කතම්පි සඬ්ඝස්ස දින්නකාලතො පට්ඨාය ගරුභණ්ඩං හොති. සචෙපි
රාජරාජමහාමත්තාදයො එකප්පහාරෙනෙව මඤ්චසතං වා මඤ්චසහස්සං වා දෙන්ති,
සබ්බෙ කප්පියමඤ්චා සම්පට්ඨිතබ්බා, සම්පට්ඨිතවා වුඩ්ඪපට්ඨාපි
“සඬ්ඝිකපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජථා” ති දාතබ්බා, පුග්ගලිකවසෙන න දාතබ්බා.
අතිරෙකමඤ්චෙ හණ්ඩාගාරාදිසු පඤ්ඤාපෙත්වා පත්තචීවරං නික්ඛිපිතුම්පි වට්ටති.

බහිසීමාය “සඬිසස්ස දෙමා” ති දින්නමඤ්චො සඬිසත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානෙ දාතබ්බො. තත්ථ චෙ බහු මඤ්චා භොන්ති, මඤ්චෙන කම්මං නත්ථී; යස්ස වසනට්ඨානෙ කම්මං අත්ථී, තත්ථ “සඬිසිකපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජ්ජා” ති දාතබ්බො. මහග්ගෙන සතග්ගනකෙන වා සහස්සග්ගනකෙන වා සතසහස්සග්ගනකෙන වා මඤ්චෙන අඤ්ඤං මඤ්චසතං ලභති, පරිවත්තෙන්වා ගහෙතබ්බං. න කෙවලං මඤ්චෙන මඤ්චොයෙව, ආරාමආරාමවත්ථුචිහාරචිහාරවත්ථුපීඨභිසිඛිම්බොහනානිපි පරිවත්තෙතං වට්ටන්ති. එස නයො පීඨභිසිඛිම්බොහනෙසුපි. එතෙසු හි කප්පියාකප්පියං චුත්තනයමෙව. තත්ථ අකප්පියං න පරිභුඤ්ජිතබ්බං, කප්පියං සඬිසිකපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතබ්බං. අකප්පියං වා මහග්ගං කප්පියං වා පරිවත්තෙන්වා චුත්තවත්ථුනි ගහෙතබ්බානි. අගරුහණ්ඩුපගං පන භිසිඛිම්බොහනං නාම නත්ථී.

ලොහකුම්භී ලොහභාණකං ලොහකටාහන්ති ඉමානි තීණි මහන්තානි වා භොන්තු බුද්දකානි වා අන්තමසො පසතමත්තඋදකගණ්භනකානිපි ගරුහණ්ඩානියෙව. ලොහවාරකො පන කාළලොහතම්බලොහවට්ටලොහකංසලොහානං යෙන කෙනචි කතො සිහළදීපෙ පාදගණ්භනකො භාජෙතබ්බො. පාදො ව නාම මගධනාළියා පඤ්චනාළිමත්තං ගණ්භාති, තතො අධිකගණ්භනකො ගරුහණ්ඩං. ඉමානි තාව පාළියං ආගතානි ලොහභාජනානි.

පාළියං පන අනාගතානිපි භිඬිගාරපටිග්ගඋළඬිකදබ්බිකටච්ඡුපාතිතට්ටකසරකසමුග්ගඅඬිගාරකපල්ලධුමකට ච්ඡුආදීනි බුද්දකානි වා මහන්තානි වා සබ්බානි ගරුහණ්ඩානි. පත්තො, අයථාලකං, තම්බලොහථාලකන්ති ඉමානි පන භාජනීයානි. කංසලොහවට්ටලොහභාජනචිකති සඬිසිකපරිභොගෙන වා ගිහිවිකටා වා වට්ටති, පුග්ගලිකපරිභොගෙන න වට්ටති. කංසලොහාදිභාජනං සඬිසස්ස දින්නම්පි හි පාරිභාරියං න වට්ටති. “ගිහිවිකටනිභාරෙතෙව පරිභුඤ්ජිතබ්බ” න්ති මහාපච්චරියං චුත්තං.

යථෙත්වා පන භාජනචිකතිං අඤ්ඤස්මිම්පි කප්පියලොහභණ්ඩෙ – අඤ්ජනී, අඤ්ජනිසලාකා, කණ්ණමලහරණී, සුචි, පණ්ණසුචි, බුද්දකො, පිප්ඵලකො, බුද්දකං, ආරකණ්ටකං, කුඤ්චිකා, තාළං, කත්තරයට්ඨී වෙධකො, නත්ථුදානං, හින්දිවාලො, ලොහකුටො, ලොහකුට්ඨි, ලොහගුළො, ලොහපිණ්ඩි, ලොහවක්කලිකං, අඤ්ඤම්පි විජ්ජකතලොහභණ්ඩං භාජනීයං. ධුමනෙත්තථාලදීපරුක්ඛදීපකපල්ලකමලකදීපඉත්ථීපුරිසතිරච්ඡානගතරුපකානි පන අඤ්ඤානි වා හින්තිච්ඡදනකවාටාදීසු උපනෙතබ්බානි, අන්තමසො ලොහබිලකං උපාදාය සබ්බානි ලොහභණ්ඩානි ගරුහණ්ඩානියෙව භොන්ති, අත්තනා ලද්ධානිපි පරිහරිත්වා පුග්ගලිකපරිභොගෙන න පරිභුඤ්ජිතබ්බානි, සඬිසිකපරිභොගෙන වා ගිහිවිකටානි වා වට්ටන්ති. තිපුහණ්ඩෙපි එසෙව නයො. බීරපාසාණමයානි තට්ටකසරකාදීනි ගරුහණ්ඩානියෙව.

සටකො පන තෙලභාජනං වා පාදගණ්භනකතො අතිරෙකමෙව ගරුභණ්ඩං.
සුවණ්ණරජනභාරකුටජාතිඵලිකභාජනානි ගිහිවිකටානිපි න වට්ටන්ති, පගෙව
සඩ්ධිකපරිභොගෙන වා පුග්ගලිකපරිභොගෙන වා. සෙනාසනපරිභොගෙ පන
ආමාසමපි අනාමාසමපි සබ්බං වට්ටති.

වාසිආදීසු යාය වාසියා යපෙත්වා දණ්ඩකට්ඨවිෂේදනං වා උච්ඡ්වනවිෂ්ණං වා
අඤ්ඤං මහාකම්මං කාතුං න සක්කා, අයං භාජනීයා. තතො මහත්තරි යෙන කෙනවි
ආකාරෙන කතා වාසි ගරුභණ්ඩමෙව. ඵරසු පන අන්තමසො වෙජ්ජානං
සිරාවෙධනඵරසුපි ගරුභණ්ඩමෙව. කුයාරියං ඵරසුසදිසො ඵව විනිවිෂ්ණො. යා පන
ආවුධසඩ්ධිපෙන කතා, අයං අනාමාසා. කුදාලො අන්තමසො චතුරභිගුලමත්තොපි
ගරුභණ්ඩමෙව. නිබ්බදනං චතුරස්සමුඛං වා හොතු දොණ්ණිමුඛං වා වඩ්ඤං වා උජුකං
වා, අන්තමසො සම්මුඤ්ජනිදණ්ඩකවෙධනමිපි දණ්ඩබද්ධං වෙ, ගරුභණ්ඩමෙව.
සම්මුඤ්ජනිදණ්ඩබණ්ණකං පන අදණ්ඩකං ඵලමත්තමෙව, යං සක්කා සිපාටිකාය
පක්ඛිපිත්වා පරිහරිතුං, තං භාජනීයං. සිබරමිපි නිබ්බදනෙනෙව සඩ්ධගිතං. යෙහි
මනුස්සෙහි විහාරෙ වාසිආදීනි දින්නානි හොන්ති, තෙ ව සරෙ දඩ්ඨෙ වා වොරෙහි
වා විලුත්තෙ “දෙථ නො, හන්තෙ, උපකරණෙ, පුන පාකතිකෙ කර්ස්සාමා” ති
වදන්ති, දාතබ්බා. සවෙ ආහරන්ති, න වාරෙතබ්බා; අනාහරන්තාපි න වොදෙතබ්බා.

කම්මාරතට්ටකාරචුන්දකාරනළකාරමණිකාරපත්තබ්බකානං
අධිකරණමුට්ඨිකසණ්ඩාසතුලාදීනි සබ්බානි ලොභමයඋපකරණානි සඩ්ධිසෙ
දින්නකාලතො පට්ඨාය ගරුභණ්ඩානි.
තිපුකොට්ටකසුවණ්ණකාරවම්මකාරඋපකරණෙසුපි ඵසෙව නයො. අයං පන
විසෙසො – තිපුකොට්ටකඋපකරණෙසුපි තිපුවිෂේදනසත්ථකං,
සුවණ්ණකාරඋපකරණෙසු සුවණ්ණවිෂේදනසත්ථකං, වම්මකාරඋපකරණෙසු
කතපරිකම්මවම්මජ්ඣද්දනකං බුද්දකසත්ථකන්ති ඉමානි භාජනීයභණ්ඩානි.
නභාපිතතුන්නකාරඋපකරණෙසුපි යපෙත්වා මහාකත්තරිං මහාසණ්ඩාසං
මහාපිඨලකඤ්ච සබ්බං භාජනීයං. මහාකත්තරිආදීනි ගරුභණ්ඩානි.

වල්ලිආදීසු වෙන්තවල්ලිආදිකා යා කාවි අඩ්ඨබාහුප්පමාණා වල්ලි සඩ්ධිස්ස
දින්නා වා තත්ථජාතකා වා රක්ඛිතගොපිතා ගරුභණ්ඩං හොති, සා සඩ්ධිකම්මෙ ව
වෙනියකම්මෙ ව කතෙ සවෙ අතිරෙකා හොති, පුග්ගලිකකම්මෙපි උපනෙතුං
වට්ටති; අරක්ඛිතා පන ගරුභණ්ඩමෙව න හොති.
සුත්තමකවිවාකනාළිකෙරහිරවම්මමයා රජ්ජුකා වා යොත්තානි වා වාකෙ ව
නාළිකෙරහිරෙ ව වට්ටෙත්වා කතා ඵකවට්ටා වා ද්විවට්ටා වා සඩ්ධිස්ස
දින්නකාලතො පට්ඨාය ගරුභණ්ඩං. සුත්තං පන අවට්ටෙත්වා දින්නං
මකවිවාකනාළිකෙරහිරා ව භාජනීයා. යෙහි පනෙතානි රජ්ජුකයොත්තාදීනි දින්නානි
හොන්ති, තෙ අත්තතො කරණීයෙන හරන්තා න වාරෙතබ්බා.

යො කොවි අන්තමසො අට්ඨභිගුලසුවිදණ්ඩමත්තොපි වෙඨ සඩ්ධිස්ස දින්නො
වා තත්ථජාතකො වා රක්ඛිතගොපිතො ගරුභණ්ඩං, සොපි සඩ්ධිකම්මෙ ව
වෙනියකම්මෙ ව කතෙ අතිරෙකො පුග්ගලිකකම්මෙ දාතුං වට්ටති.

පාදගණ්භනකතෙලනාළි පන කත්තරයට්ඨි, උපාහනදණ්ඩකො, ඡත්තදණ්ඩො, ඡත්තසලාකාති ඉදමෙත්ථ භාජනීයභණ්ඩං. දඩ්ඨගෙහමනුස්සා ගණ්ඨිත්වා ගච්ඡන්තා න වාරෙතඛ්ඛා. රක්ඛිතගොපිතං වෙළං ගණ්භන්තෙන සමකං වා අතිරෙකං වා ටාවරං අත්තමසො තංඅග්ගනකම්පි ථාතිකම්මං කත්වා ගහෙතඛ්ඛො. ථාතිකම්මං අකත්වා ගණ්භන්තෙන තත්ථෙව වළඤ්ජෙතඛ්ඛො, ගමනකාලෙ සඬ්ඝිකාවාසෙ යපෙත්වා ගන්තඛ්ඛං. අසනියා ගහෙත්වා ගතෙන පභිණ්ත්වා දාතඛ්ඛො. දෙසන්තරං ගතෙන සම්පත්තවිහාරෙ සඬ්ඝිකාවාසෙ යපෙතඛ්ඛො.

තිණන්ති මුඤ්ජං පබ්බජඤ්ච යපෙත්වා අවසෙසං යංකිඤ්චි තිණං. යත්ථ පන තිණං නත්ථි, තත්ථ පණ්ණෙනි ඡාදෙන්ති; තස්මා පණ්ණම්පි තිණෙනෙව සඬ්ගහිතං. ඉති මුඤ්ජාදිසු යංකිඤ්චි මුට්ඨිජ්ජමාණම්පි තිණං තාලපණ්ණාදිසු ව එකං පණ්ණම්පි සඬ්ඝස්ස දින්නං වා තත්ථජාතකං වා ඛහාරාමෙ සඬ්ඝස්ස තිණවත්ථුතො ජාතතිණං වා රක්ඛිතගොපිතං ගරුභණ්ඩං භොති, තම්පි සඬ්ඝකම්මෙ ව වෙනියකම්මෙ ව කතෙ අතිරෙකං පුග්ගලිකකම්මෙ දාතුං වට්ටති. දඩ්ඨගෙහමනුස්සා ගහෙත්වා ගච්ඡන්තා න වාරෙතඛ්ඛා. අට්ඨඬ්ගුලජ්ජමාණොපි රිත්තපොත්ථකො ගරුභණ්ඩමෙව.

මත්තිකා පකතිමත්තිකා වා භොතු පඤ්චවණ්ණා වා සුඛා වා සජ්ජරසකඬ්ගුට්ඨසිලෙසාදිසු වා යංකිඤ්චි, දුල්ලභට්ඨානෙ ආනෙත්වා වා දින්නං තත්ථජාතකං වා රක්ඛිතගොපිතං තාලඵලපක්කමත්තං ගරුභණ්ඩං භොති. තම්පි සඬ්ඝකම්මෙ ව වෙනියකම්මෙ ව නිට්ඨිතෙ අතිරෙකං පුග්ගලිකකම්මෙ දාතුං වට්ටති. හිඬ්ගුහිඬ්ගුලකහරිතාලමනොසිලඤ්ජනාති පන භාජනීයභණ්ඩාති.

දාරුභණ්ඩෙ යො කොචි අට්ඨඬ්ගුලසුච්ඡිදණ්ඩමත්තොපි දාරුභණ්ඩකො දාරුදුල්ලභට්ඨානෙ සඬ්ඝස්ස දින්නො වා තත්ථජාතකො වා රක්ඛිතගොපිතො, අයං ගරුභණ්ඩං භොතීති කුරුන්දියං වුත්තං. මහාඅට්ඨකථායං පන සබ්බම්පි දාරුවෙළවම්මපාසාණාදිවිකතිං දාරුභණ්ඩෙන සඬ්ගණ්ඨිත්වා ‘‘තෙන ඛො පන සමයෙන සඬ්ඝස්ස ආසන්දිකො උජ්ජන්තො භොතී’’ති ඉතො පට්ඨාය දාරුභණ්ඩවිනිච්ඡයො වුත්තො.

තත්ත්වයං අත්ථුද්ධාරො, ආසන්දිකො, සත්තඬ්ගො, හද්දපීයං, පීඨිකා, ඵලකපාදකපීයං, ආමලකවට්ටකපීයං, ඵලකං, කොච්ඡං, පලාලපීයකන්ති ඉමෙසු තාව යංකිඤ්චි බුද්දකං වා භොතු මහන්තං වා, සඬ්ඝස්ස දින්නං ගරුභණ්ඩං භොති. පලාලපීයෙන වෙන්ථ කදලිපත්තාදිපීයානිපි සඬ්ගහිතාති. ඛාග්ගවම්මඛනද්ධම්පි වාළරුපපරික්ඛිත්තං, රතනපරිසිඛිත්තං, කොච්ඡකං ගරුභණ්ඩමෙව.

වඬ්කඵලකං, දීඝඵලකං, වීවරධොවනඵලකං, සට්ටනඵලකං, සට්ටනමුග්ගරො, දන්තකට්ඨවිජෙදනගණ්ඨිකා, දණ්ඩමුග්ගරො, අම්බණං, රජනදොණි, උදකපට්ච්ඡකො, දාරුමයො වා දන්තමයො වා වෙළමයො වා සපාදකොපි අපාදකොපි සමුග්ගො, මඤ්ජුසා, පාදගණ්භනකතො අතිරෙකජ්ජමාණො කරණ්ඩො, උදකදොණි, උදකකථාහං, උඵඬ්කො, කට්ච්ඡු, පානීයසරාවං,

පානීයසඬුබොති එතෙසුපි යංකිඤ්චි සඬුසෙ දින්නං ගරුහණ්ඩං. සඬුබාලකං පන භාජනීයං, තථා දාරුමයො උදකතුම්බො.

පාදකථලිකමණ්ඩලං දාරුමයං වා හොතු වොළපණ්ණාදිමයං වා සඬුබං ගරුහණ්ඩං. ආධාරකො පත්තපිධානං, තාලවණ්ටං, බීජනී, වඩකොටකං, පච්ඡි, යට්ඨිසම්මුඤ්ජනී මුට්ඨිසම්මුඤ්ජනීනි එතෙසුපි යංකිඤ්චි බුද්දකං වා මහන්නං වා දාරුවෙළපණ්ණවම්මාදීසු යෙන කෙනචි කතං ගරුහණ්ඩමෙව.

ථම්හතුලාසොපානඵලකාදීසු දාරුමයං වා පාසාණමයං වා යංකිඤ්චි ගෙහසම්භාරරූපං, යො කොචි කටසාරකො, යංකිඤ්චි භූමත්ථරණං, යංකිඤ්චි අකප්පියවම්මං, සඬුබං සඬුසෙ දින්නං ගරුහණ්ඩං, භූමත්ථරණං කාතුං වට්ටති. ඵලකවම්මං පන පච්චත්ථරණගතිකං හොති, තම්පි ගරුහණ්ඩමෙව. කප්පියවම්මානි භාජනීයානි. කුරුන්දියං පන “සඬුබං මඤ්චප්පමාණං වම්මං ගරුහණ්ඩ”න්ති වුත්තං.

උදුක්ඛලං, මුසලං, සුප්පං, නිසදං, නිසදපොතො, පාසාණදොණි, පාසාණකටාහං, තුරිවෙමහස්තාදි සඬුබං පෙසකාරාදිහණ්ඩං, සඬුබං කසිහණ්ඩං, සඬුබං චක්කයුත්තකයානං ගරුහණ්ඩමෙව. මඤ්චපාදො, මඤ්චඅට්ඨි, පීඨපාදො, පීඨඅට්ඨි, වාසිඵරසුආදීනං දණ්ඩානි එතෙසු යංකිඤ්චි විප්පකතච්ඡනකම්මං අනිට්ඨිතමෙව භාජනීයං, තච්ඡිතමට්ඨං පන ගරුහණ්ඩං හොති. අනුඤ්ඤාතවාසියා පන දණ්ඩො ඡත්තමුට්ඨිපණ්ණං කත්තරයට්ඨි උපාහනා අරණිසහිතං ධම්මකරණො පාදගණ්හනකතො අනතිරිත්තං ආමලකතුම්බං ආමලකසටො ලාබුකතුම්බං ලාබුසටො විසාණකතුම්බන්ති සඬුබමෙතං භාජනීයං, තතො මහන්නතරං ගරුහණ්ඩං.

හත්ථිදන්තො වා යංකිඤ්චි විසාණං වා අතච්ඡිතං යථාජාතමෙව භාජනීයං, තෙහි කතමඤ්චපාදාදීසු පුරිමසදිසොයෙව විනිච්ඡයො. තච්ඡිතනිට්ඨිතොපි හිඩ්ගුකරණ්ඩකො අඤ්ජනකරණ්ඩකො ගණ්ඨිකා විධො අඤ්ජනී අඤ්ජනිසලාකා උදකපුඤ්ජනීනි ඉදං සඬුබං භාජනීයමෙව.

මත්තිකාහණ්ඩෙ සඬුබං මනුස්සානං උපහොගපරිහොගං සට්ඨිඨරාදිකුලාලභාජනං පත්තකටාහං අඬ්ගාරකටාහං ධුමදානකං දීපරුක්ඛකො දීපකපල්ලිකා වයනිට්ඨිකා ඡදනිට්ඨිකා ථූපිකානි සඬුසස්ස දින්නකාලතො පට්ඨාය ගරුහණ්ඩං, පාදගණ්හනකතො අනතිරිත්තප්පමාණො පන සට්ඨකො පත්තං ථාලකං කඤ්චනකො කුණ්ඩිකානි ඉදමෙත්ථ භාජනීයහණ්ඩං. යථා ච මත්තිකාහණ්ඩෙ; ඵලං ලොහහණ්ඩෙපි කුණ්ඩිකා භාජනීයකොට්ඨාසමෙව හජතීති අයමෙත්ථ අනුපුබ්බිකථා.

අවිස්සජ්ජියවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

නවකම්මදානකථා

323. භණ්ඩකාට්ඨපනමත්තෙනාති ද්වාරබාහානං උපරි

කපොතභණ්ඩකයොජනමත්තෙන. පරිභණ්ඩකරණමත්තෙනාති
ගොමයපරිභණ්ඩකසාවපරිභණ්ඩකරණමත්තෙන. ධූමකාලිකන්ති ඉදං යාවස්ස
චිතකධූමො න පඤ්ඤායති, තාව අයං විහාරො එතස්සෙවාති එවං ධූමකාලෙ
අපලොකෙත්වා කතපරියොසිතං විහාරං දෙන්ති. විජ්ජකතන්ති එත්ථ විජ්ජකතො
නාම යාව ගොපානසියො න ආරොහන්ති. ගොපානසීසු පන ආරුල්භාසු බහුකතො
නාම හොති, තස්මා තතො පට්ඨාය න දාතබ්බො, කිඤ්චිදෙව සමාදපෙත්වා
කාරෙස්සති. චූද්දකෙ විහාරෙ කම්මං ඔලොකෙත්වා ජප්පඤ්චවස්සිකන්ති කම්මං
ඔලොකෙත්වා චතුහත්ථවිහාරෙ චතුචස්සිකං, පඤ්චහත්ථෙ පඤ්චවස්සිකං, ඡහත්ථෙ
ජවස්සිකං දාතබ්බං. අඨ්ඨයොගො පන යස්මා සත්තට්ඨහත්ථො හොති, තස්මා එත්ථ
‘සත්තට්ඨවස්සික’ න්ති චුත්තං. සචෙ පන සො නවහත්ථො හොති නවචස්සිකම්පි
දාතබ්බං. මහල්ලකෙ පන දසහත්ථෙ එකාදසහත්ථෙ විහාරෙ වා පාසාදෙ වා
දසචස්සිකං වා එකාදසචස්සිකං වා දාතබ්බං. ද්වාදසහත්ථෙ පන තතො අධිකෙ වා
ලොභපාසාදසදිසෙපි ද්වාදසචස්සිකමෙව දාතබ්බං, න තතො උත්තරි.

නවකම්මිකො භික්ඛු අන්තොවස්සෙ තං ආවාසං ලභති, උතුකාලෙ පට්ඨාහිතුං
න ලභති. සචෙ සො ආවාසො ජීරති, ආවාසසාමිකස්ස වා තස්ස වංසෙ උජ්ජන්තස්ස
වා කස්සචි කට්ඨෙවබ්බං – ‘ආවාසො තෙ නස්සති, ඡග්ගථ එතං ආවාස’ න්ති. සචෙ
සො න සක්කොති, භික්ඛුහි ඤාති වා උපට්ඨාකෙ වා සමාදපෙත්වා ඡග්ගිතබ්බො.
සචෙ තෙපි න සක්කොන්ති, සඨ්ඨිකෙන පච්චයෙන ඡග්ගිතබ්බො. තස්මිම්පි අසති
එකං ආවාසං විස්සජ්ජෙත්වා අවසෙසා ඡග්ගිතබ්බො. බහු විස්සජ්ජෙත්වා එකං
සණ්ඨාපෙතුම්පි වට්ටතියෙව.

දුබ්භික්ඛෙ භික්ඛුසු පක්කන්තෙසු සබ්බෙ ආවාසා නස්සන්ති, තස්මා එකං වා
ද්වෙ වා තයො වා ආවාසෙ විස්සජ්ජෙත්වා තතො යාගුහත්තච්චිරාදීති
පරිභුඤ්ජන්තෙහි සෙසාවාසා ඡග්ගිතබ්බායෙව. කුරුන්දියං පන චුත්තං ‘සඨ්ඨිකෙ
පච්චයෙ අසති එකො භික්ඛු ‘තුය්හං එකං මඤ්චට්ඨානං ගහෙත්වා ඡග්ගාහී’ ති
චත්තබ්බො. සචෙ බහුතරං ඉච්ඡති, තිභාගං වා උපඨ්ඨිභාගං වා දත්වාපි
ඡග්ගාපෙතබ්බං. අථ ‘ථම්මමත්තමෙවෙත්ථ අවසිට්ඨං, බහුකම්මං කාතබ්බ’ න්ති න
ඉච්ඡති, ‘තුය්හං පුග්ගලිකමෙව කත්වා ඡග්ග; එවම්පි හි සඨ්ඨස්ස
භණ්ඩකාට්ඨපනට්ඨානං නවකානඤ්ච වසනට්ඨානං ලභිස්සති’ ති ඡග්ගාපෙතබ්බො.
එවං ඡග්ගිතො පන තස්මිං ජීවන්තෙ පුග්ගලිකො හොති, මතෙ සඨ්ඨිකොයෙව.
සචෙ සද්ධිවිහාරිකානං දාතුකාමො හොති, කම්මං ඔලොකෙත්වා තිභාගං වා උපඨ්ඨං
වා පුග්ගලිකං කත්වා ඡග්ගාපෙතබ්බො. එවඤ්චි සද්ධිවිහාරිකානං දාතුං ලභති. එවං
ඡග්ගනකෙ පන අසති ‘එකං ආවාසං විස්සජ්ජෙත්වා’ තිආදිනා නයෙන
ඡග්ගාපෙතබ්බො’ ති.

ඉදම්පි ව අඤ්ඤං තත්ථෙව චුත්තං – ද්වෙ භික්ඛු සඨ්ඨිකං භූමිං ගහෙත්වා
සොධෙත්වා සඨ්ඨිකං සෙනාසනං කරොන්ති. යෙන සා භූමි පඨමං ගහිතා, සො සාමී.
උභොපි පුග්ගලිකං කරොන්ති, සොයෙව සාමී. සො සඨ්ඨිකං කරොති, ඉතරො

පුග්ගලික කමරාති, අඤ්ඤා වෙ බහු සෙනාසනට්ඨානං අත්ථී, පුග්ගලික කමරාත්තොපි න වාරොතබ්බො. අඤ්ඤස්මිං පන තාදිසෙ පටිරූපෙ යානෙ අසති තං පටිබාහිත්වා සඬිසිකං කමරාත්තෙනෙව කාතබ්බං. යං පන තස්ස තත්ථ වයකම්මං කතං, තං දාතබ්බං. සචෙ පන කතාවාසෙ වා ආවාසකරණට්ඨානෙ වා ඡායුපගඵ්ලපගරුක්ඛා හොන්ති, අපලොකෙත්වා භාරොතබ්බො. පුග්ගලිකා වෙ හොන්ති, සාමිකා ආපුච්ඡිතබ්බා; නො වෙ දෙන්ති, යාවතති යං ආපුච්ඡිත්වා “රුක්ඛඅග්ගනකමුලං දස්සාමා” ති භාරොතබ්බො.

යො පන සඬිසිකවල්ලිමත්තම්පි අග්ගහෙත්වා ආහරිමෙන උපකරණෙන සඬිසිකාය භූමියා පුග්ගලිකවිහාරං කාරෙති, උපඩ්ඨං සඬිසිකං හොති; උපඩ්ඨං පුග්ගලිකං. පාසාදො වෙ හොති, හෙට්ඨාපාසාදො සඬිසිකො; උපරි පුග්ගලිකො. සචෙ සො හෙට්ඨාපාසාදං ඉච්ඡති, තස්ස හොති. අථ හෙට්ඨා ව උපරි ව ඉච්ඡති, උභයත්ථ උපඩ්ඨං ලභති. ද්වෙ සෙනාසනානි කාරෙති – එකං සඬිසිකං, එකං පුග්ගලිකං. සචෙ විහාරෙ උට්ඨිතෙන දබ්බසම්භාරෙන කාරෙති, තතියභාගං ලභති. සචෙ අකතට්ඨානෙ වයං වා පමුඛං වා කමරාති, බහිකුට්ටෙ උපඩ්ඨං සඬිසස්ස, උපඩ්ඨං තස්ස. අථ මහන්තං විසමං පුරෙත්වා අපදෙ පදං දස්සෙත්වා කතං හොති, අනිස්සරො තත්ථ සඬිසො.

එකං වරසෙය්‍යන්ති එත්ථ නවකම්මදානට්ඨානෙ වා වස්සග්ගෙන පත්තට්ඨානෙ වා යං ඉච්ඡති, තං එකං වරසෙය්‍යං අනුජානාමිති අත්ථො.

පරියොසිතෙ පක්කමති තස්සෙවෙතන්ති පුන ආගන්ත්වා වසන්තස්ස අන්තොවස්සං තස්සෙව තං; අනාගච්ඡන්තස්ස පන සද්ධිවිහාරිකාදයො ගහෙතුං න ලභන්ති.

නවකම්මදානකථා නිට්ඨිතා.

අඤ්ඤත්‍රපටිභොගපටික්ඛෙපාදිකථා

324. නාතිහරන්තිති අඤ්ඤත්‍ර හරිත්වා න පරිභුඤ්ජන්ති. ඉත්තත්ථායාති යං තත්ථ මඤ්චපීයාදි, තස්ස ඉත්තත්ථාය, තං අඤ්ඤත්‍ර හරිතුං අනුජානාමිති අත්ථො. තස්මා තං අඤ්ඤත්‍ර හරිත්වා සඬිසිකපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජන්තස්ස නට්ඨං සුනට්ඨං, ජිණ්ණං සුජිණ්ණං. සචෙ අරොගං තස්මිං විහාරෙ පටිසඬ්ඛිතෙ පුන පාකතිකං කාතබ්බං. පුග්ගලිකපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජනො නට්ඨං වා ජිණ්ණං වා ගීවා හොති, තස්මිං පටිසඬ්ඛිතෙ දාතබ්බමෙව. සචෙ තතො ගොපානසිආදීනි ගහෙත්වා අඤ්ඤස්මිං සඬිසිකාවාසෙ යොජෙත්ති, සුයොජිතානි. පුග්ගලිකාවාසෙ යොජෙත්තෙහි පන මූලං වා දාතබ්බං, පටිපාකතිකං වා කාතබ්බං ඡඩ්ඞිතවිහාරතො මඤ්චපීයාදීනි ථෙය්‍යවිත්තෙන ගණ්හන්තො උද්ධාරෙයෙව භණ්ඩග්ගෙන කාරොතබ්බො. පුන ආවාසිකකාලෙ දස්සාමිති ගහෙත්වා සඬිසිකපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජන්තස්ස නට්ඨං සුනට්ඨං, ජිණ්ණං සුජිණ්ණං. අරොගඤ්චෙ පාකතිකං කාතබ්බං. පුග්ගලිකපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජන්තස්ස නට්ඨං ගීවා හොති. තතො

ද්වාරවාතපානාදීනි සඬ්ඝිකාවාසෙ වා පුග්ගලිකාවාසෙ වා යොජිතානි පටිදාතඛිබානියෙව.

එතකම්මත්ථායානි වඬ්ඝිකම්මත්ථාය. එතකම්මඤ්චෙන්ථ සමකං වා අතිරෙකං වා අග්ගනකං මඤ්චපීයාදියෙනාසනමෙව වට්ටති.

වක්කලිකන්ති කම්බලාදීහි වෙයෙත්වා කතවක්කලිකං. අල්ලෙහි පාදෙහිනි යෙහි අක්කන්තට්ඨානෙ උදකං පඤ්ඤායති, එවරුපෙහි පාදෙහි පරිභණ්ඩකතභූමි වා සෙනාසනං වා න අක්කම්මිතඛිබං. සචෙ පන උදකසිනෙහමත්තමෙව පඤ්ඤායති, න උදකං, වට්ටති. පාදපුඤ්ජනිං පන අල්ලපාදෙහිපි අක්කම්මිතං වට්ටතියෙව. සඋපාහනෙන ධොතපාදෙහි අක්කම්මිතඛිබට්ඨානෙයෙව න වට්ටති.

චොළකෙන පලිවෙයෙතුන්ති සුධාභූමියං වා පරිභණ්ඩභූමියං වා සචෙ තට්ටිකා වා කටසාරකො වා නත්ථි, චොළකෙන පාදා වෙයෙතඛිබා, තස්මිං අසති පණ්ණමිපි අත්ථරිතං වට්ටති. කිඤ්චි අනත්ථරිත්වා යපෙන්තස්ස පන දුක්කටං. යදි පන තත්ථ නෙවාසිකා අනත්ථතායපි භූමියා යපෙන්ති, අධොතපාදෙහිපි චළඤ්ජෙන්ති, තථෙව චළඤ්ජෙතං වට්ටති.

න භික්ඛවෙ පරිකම්මකතා භිත්තීති සෙතභිත්ති වා චිත්තකම්මකතා වා. න කෙවලඤ්ච භිත්තිමෙව, ද්වාරමිපි වාතපානමිපි අපස්සෙනඵලකම්පි පාසාණත්ථම්හමිපි රුක්ඛත්ථම්හමිපි වීවරෙන වා කෙනචි වා අප්පට්ච්ඡාදෙන්වා අපස්සයිතං න ලඛ්භතියෙව.

ධොතපාදකානි ධොතපාදකා හුත්වා ධොතෙහි පාදෙහි අක්කම්මිතඛිබට්ඨානෙ නිපජ්ජිතං කුක්කුච්චායන්ති. “ධොතපාදකෙ”තිපි පායො. ධොතෙහි පාදෙහි අක්කම්මිතඛිබට්ඨානස්සෙතං අධිවචනං. පච්චත්ථරිත්වානි පරිභණ්ඩකතං භූමිං වා භූමත්ථරණසෙනාසනං වා සඬ්ඝිකමඤ්චපීයං වා අත්තනො සන්තකෙන පච්චත්ථරණෙන පච්චත්ථරිත්වානි නිපජ්ජිතඛිබං. සචෙ නිද්දායතොපි පච්චත්ථරණෙ සඬ්ඝුට්තෙ කොචි සරීරාවයවො මඤ්චං වා පීයං වා චූසති, ආපත්තියෙව. ලොමෙසු පන ලොමගණනය ආපත්තියෙව. පරිභොගසීසෙන අපස්සයන්තස්සාපි එසෙව නයො. හත්ථලපාදතලෙහි පන චූසිතං වා අක්කම්මිතං වා වට්ටති. මඤ්චපීයං නීහරන්තස්ස කායෙ පටිහඤ්ඤති, අනාපත්ති.

අඤ්ඤත්තපරිභොගපටික්ඛෙපාදිකථා නිට්ඨිතා.

සඬ්ඝහත්තාදිඅනුජානනකථා

325. න සක්කොන්ති සඬ්ඝහත්තං කාතුන්ති සකලස්ස සඬ්ඝස්ස හත්තං කාතුං න සක්කොන්ති. උද්දෙසහත්තන්තිආදීසු “එකං වා ද්වෙ වා...පෙ.... දස වා භික්ඛු සඬ්ඝතො උද්දිසිත්වා දෙථා”ති එවං උද්දෙසෙන ලද්ධභික්ඛුනං හත්තං කාතුං ඉච්ඡන්ති. අපරෙ තථෙව භික්ඛු පරිච්ඡින්නිත්වා නිමන්තෙත්වා තෙසං හත්තං කාතුං

ඉව්ෂන්ති. අපරෙ සලාකායො ඡින්දිත්වා, අපරෙ පක්ඛිකං උපොසථිකං
 පාටිපදිකන්ති එවං නියාමෙත්වා, එකස්ස වා ද්විත්තං වා...පෙ.... දසන්තං වා
 භික්ඛූනං හත්තං කාතුං ඉව්ෂන්ති. ඉති එතානි හත්තානි උද්දෙසහත්තං
 නිමන්තනන්ති ඉමං වොහාරං පත්තානි. යස්මා පන තෙ සවෙපි දුබ්භික්ඛෙ න
 සක්කොන්ති, සුභික්ඛෙ ජාතෙ පන පුන සඬ්ඝහත්තං කාතුං සක්ඛිස්සන්ති, තස්මා
 භගවා තම්පි අත්තො කත්වා “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සඬ්ඝහත්තං
 උද්දෙසහත්ත”න්ති ආදිමාහ.

තත්ථ සඬ්ඝහත්තෙ යිතිකා නාම නත්ථි, තස්මා “අම්භාකං අජ්ජ දස ද්වාදස
 දිවසා භුඤ්ජන්තානං ඉදානි අඤ්ඤතො භික්ඛූ ආනෙථා”ති න එවං තත්ථ වත්තබ්බං.
 “පුරිමදිවසෙසු අම්භෙහි න ලද්ධං, ඉදානි තං අම්භාකං ගාහෙථා”ති එවම්පි වත්තුං
 න ලබ්භති. තඤ්ඤි ආගතාගතානං පාපුණාතියෙව.

සඬ්ඝහත්තාදිඅනුජානනකථා නිට්ඨිතා.

උද්දෙසහත්තකථා

උද්දෙසහත්තාදීසු පන අයං නයො – රඤ්ඤා වා රාජමහාමත්තෙන වා සඬ්ඝතො
 උද්දිසිත්වා “එත්තකෙ භික්ඛූ ආනෙථා”ති පහිතෙ කාලං සොසෙත්වා යිතිකා
 පුච්ඡිතබ්බං. සවෙ අත්ථි, තතො පට්ඨාය ගාහෙතබ්බං; නො වෙ, ථෙරාසනතො
 පට්ඨාය ගාහෙතබ්බං. උද්දෙසකෙන පිණ්ඩපාතිකානම්පි න අතික්කාමෙතබ්බං. තෙ
 පන ධුතඬ්ඟං රක්ඛන්තා සයමෙව අතික්කම්ස්සන්ති; එවං ගාභියමානෙ අලසජාතිකා
 මහාථෙරා පච්ඡා ආගච්ඡන්ති, “හන්තෙ, වීසතිවස්සානං ගාභියති, තුම්භාකං යිතිකා
 අතික්කන්තා”ති න වත්තබ්බං, යිතිකං යපෙත්වා තෙසං ගාහෙත්වා පච්ඡා යිතිකාය
 ගාහෙතබ්බං. “අසුකච්ඡාතරෙ බහුං උද්දෙසහත්තං උජ්ජන්ත”න්ති සුත්වා
 යොජනන්තරිකච්ඡාරතොපි භික්ඛූ ආගච්ඡන්ති, සම්පත්තසම්පත්තානං
 යිතට්ඨානතො පට්ඨාය ගාහෙතබ්බං. අසම්පත්තානම්පි උපචාරසීමං පටිට්ඨානං
 අන්තෙවාසිකාදීසු ගණ්හන්තෙසු ගාහෙතබ්බමෙව. බහිඋපචාරසීමාය යිතානං
 ගාහෙථාති වදන්ති, න ගාහෙතබ්බං. සවෙ පන උපචාරසීමං ඔක්කන්තෙහි එකාබද්ධා
 හුත්වා අත්තතො විහාරද්වාරෙ වා අන්තොවිහාරෙයෙව වා භොන්ති, පරිසාවසෙන
 වඩ්ඪිතා නාම සීමා භොති, තස්මා ගාහෙතබ්බං. සඬ්ඝනවකස්ස දින්නෙපි පච්ඡා
 ආගතානං ගාහෙතබ්බමෙව. දුතියභාගෙ පන ථෙරාසනං ආරුළ්භෙ පුන ආගතානං
 පයම්භාගො න පාපුණාති, දුතියභාගතො වස්සග්ගෙන ගාහෙතබ්බං.

එකස්මිං විහාරෙ එකං හත්තුද්දෙසට්ඨානං පරිච්ඡින්නිත්වා ගාචුතජ්ජමාණායපි
 උපචාරසීමාය යත්ථ කත්ථවි ආරොචිතං උද්දෙසහත්තං, තස්මිංයෙව
 හත්තුද්දෙසට්ඨානෙ ගාහෙතබ්බං. එකො එකස්ස භික්ඛූනො පහිණාති “ස්වෙපි
 සඬ්ඝතො උද්දිසිත්වා දස භික්ඛූ පහිණුථා”ති, තෙන සො අත්ථො හත්තුද්දෙසකස්ස
 ආරොචෙතබ්බො. සවෙ තං දිවසං පමුස්සති, දුතියදිවසෙ පාතොව ආරොචෙතබ්බො.
 අථ පමුස්සිත්වාපි පිණ්ඩාය පවිසන්තො සරති, යාව උපචාරසීමං නාතික්කමති, තාව

යා භොජනසාලාය පකතිට්ඨිතිකා, තස්සායෙව වසෙන ගාභෙනබ්බං. සචෙපි උපචාරසීමං අතික්කන්තා භික්ඛු ව උපචාරසීමට්ඨකෙහි එකාබද්ධා භොන්ති, අඤ්ඤමඤ්ඤං ද්වාදසහත්ථන්තරං අවිජ්ඣන්තා ගච්ඡන්ති, පකතිට්ඨිතිකාය වසෙන ගාභෙනබ්බං. භික්ඛුනං පන තාදිසෙ එකාබද්ධෙ අසති බහිඋපචාරසීමාය යස්මිං. යානෙ සරති, තත්ථ නවං ඨිතිකං කත්වා ගාභෙනබ්බං. අන්තොගාමෙ ආසනසාලාය සරත්තෙන ආසනසාලාය ඨිතිකාය ගාභෙනබ්බං. යත්ථ කත්ථවි සරිත්වා ගාභෙනබ්බමෙව, අගාභෙතුං න වට්ටති. න හි එතං දුතියදිවසෙ ලබ්හතීති.

සචෙ සකච්ඡාරතො අඤ්ඤං විහාරං ගච්ඡන්තෙ භික්ඛු දිස්වා කොචි උද්දෙසහත්තං උද්දිසාපෙති, යාව අන්තොඋපචාරෙ වා උපචාරසීමට්ඨකෙහි සද්ධිං චුත්තනයෙන එකාබද්ධා වා භොන්ති, තාව සකච්ඡාරෙ ඨිතිකාවසෙනෙව ගාභෙනබ්බං. බහිඋපචාරෙ ඨිතානං දිත්තං පන “සඬ්ඝතො හන්තෙ එත්තකෙ නාම භික්ඛු උද්දිසං” ති චුත්තෙ සම්පත්තානං ගාභෙනබ්බං. තත්ථ ද්වාදසහත්ථන්තරං අවිජ්ඣන්තා එකාබද්ධනයෙන දුරෙ ඨිතාපි සම්පත්තායෙවාති වෙදිතබ්බං. සචෙ යං විහාරං ගච්ඡන්ති, තත්ථ පට්ටයානං ආරොචෙත්ති, තස්ස විහාරස්ස ඨිතිකාවසෙන ගාභෙනබ්බං. සචෙපි ගාමද්වාරෙ වා වීථියං වා චතුක්කෙ වා අන්තරසරෙ වා භික්ඛු දිස්වා කොචි සඬ්ඝද්දෙසං ආරොචෙති, තස්මිං තස්මිං යානෙ අන්තොඋපචාරගතානං ගාභෙනබ්බං.

සරුපචාරො චෙත්ථ “එකං සරං එකුපචාරං, එකං සරං නානුපචාරං, නානාසරං එකුපචාරං, නානාසරං නානුපචාරං” ත්ති ඉමෙසං වසෙන වෙදිතබ්බො. තත්ථ යං එකකුලස්ස සරං එකවළඤ්ජං භොති, තං සුජ්ජපාතපරිච්ඡෙදස්ස අන්තො එකුපචාරං නාම. තත්ථුජ්ජන්තො උද්දෙසලාභො තස්මිං උපචාරෙ භික්ඛාචාරවත්තෙනපි ඨිතානං සබ්බෙසං පාපුණාති, එතං “එකං සරං එකුපචාරං” නාම.

යං පන එකං සරං ද්විත්තං හරියානං සුඛවිහාරත්ථාය මජ්ඣෙ භිත්තිං උට්ඨාපෙත්වා නානාද්වාරවළඤ්ජං කතං, තත්ථුජ්ජන්තො උද්දෙසලාභො භිත්තිඅන්තරිකස්ස න පාපුණාති, තස්මිං තස්මිං යානෙ නිසිත්තස්සෙව පාපුණාති, එතං “එකං සරං නානුපචාරං” නාම.

යස්මිං පන සරෙ බහු භික්ඛු නිමන්තෙත්වා අන්තොගෙහතො පට්ඨාය එකාබද්ධෙ කත්වා පටිවිස්සකසරානිපි පුරෙත්වා නිසිදාපෙත්ති, තත්ථුජ්ජන්තො උද්දෙසලාභො සබ්බෙසං පාපුණාති. යම්පි නානාකුලස්ස නිවෙසනං මජ්ඣෙ භිත්තිං අකත්වා එකද්වාරෙනෙව වළඤ්ජන්ති, තත්ත්වාපි එසෙව නයො. එතං “නානාසරං එකුපචාරං” නාම.

යො පන නානානිවෙසනෙසු නිසිත්තානං භික්ඛුනං උද්දෙසලාභො උජ්ජජ්ජති, කිඤ්චාපි භිත්තිවිජ්ද්දෙන භික්ඛු දිස්සන්ති, තස්මිං තස්මිං නිවෙසනෙ නිසිත්තානංයෙව පාපුණාති, එතං “නානාසරං නානුපචාරං” නාම.

යො පන ගාමද්වාරවීථිවතුක්කෙසු අඤ්ඤතරස්මිං යානෙ උද්දෙසහත්තං
ලහිත්වා අඤ්ඤස්මිං භික්ඛුස්මිං අසති අත්තනොව පාපුණාපෙත්වා දුතියදිවසෙපි
තස්මිංයෙව යානෙ අඤ්ඤං ලහති, තෙන යං අඤ්ඤං නවකං වා වුඩ්ඪං වා භික්ඛුං
පස්සති, තස්ස ගාහෙතබ්බං. සචෙ කොචි නත්ථි, අත්තනොව පාපෙත්වා
භුඤ්ජිතබ්බං.

සචෙ ආසනසාලාය නිසිදිත්වා කාලං පටිමානෙන්තෙසු භික්ඛුසු කොචි
ආගන්ත්වා ‘‘සඬුසුද්දෙසපත්තං දෙට්ඨ, උද්දෙසපත්තං දෙට්ඨ, සඬුසුතො උද්දිසිත්වා
පත්තං දෙට්ඨ, සඬුසුකං පත්තං දෙට්ඨා’’ති වා වදති, උද්දෙසපත්තං ධීතිකාය ගාහෙත්වා
දාතබ්බං. ‘‘සඬුසුද්දෙසභික්ඛුං දෙට්ඨ, සඬුසුතො උද්දිසිත්වා භික්ඛුං දෙට්ඨ, සඬුසුකං
භික්ඛුං දෙට්ඨා’’ති වුත්තෙපි එසෙව නයො.

උද්දෙසකො පනෙත්ථ පෙසලො ලජ්ජී මෙධාවී ඉච්ඡිතබ්බො, තෙන තික්ඛත්තුං
ධීතිකං පුච්ඡිත්වා සචෙ කොචි ධීතිකං ජානන්තො නත්ථි, ථෙරාසනතො
ගාහෙතබ්බං. සචෙ පන ‘‘අහං ජානාමි, දසවස්සෙන ලද්ධ’’න්ති කොචි භණති,
‘‘අත්ථාචුසො, දසවස්සා භික්ඛු’’ති පුච්ඡිතබ්බං. සචෙ තස්ස සුත්වා ‘‘දසවස්සමහ
දසවස්සමහා’’ති බහු ආගච්ඡන්ති, ‘‘තුය්හං පාපුණාති, තුය්හං පාපුණාති’’ති අවත්වා
‘‘සබ්බෙ අප්පසද්දා භොවා’’ති වත්වා පටිපාටියා යපෙතබ්බා. යපෙත්වා ‘‘කති
ඉච්ඡා’’ති උපාසකො පුච්ඡිතබ්බො. ‘‘එත්තකෙ නාම, හන්තෙ, භික්ඛු’’ති වුත්තෙ
‘‘තුය්හං පාපුණාති, තුය්හං පාපුණාති’’ති අවත්වා සබ්බනවකස්ස වස්සග්ගඤ්ච උතු
ව දිවසභාගො ව ඡායා ව පුච්ඡිතබ්බා. සචෙ ඡායායපි පුච්ඡියමානාය අඤ්ඤො
වුඩ්ඪතරො ආගච්ඡති, තස්ස දාතබ්බං. අථ ඡායං පුච්ඡිත්වා ‘‘තුය්හං පාපුණාති’’ති
වුත්තෙ වුඩ්ඪතරො ආගච්ඡති, න ලහති. කථාපපඤ්චෙන හි නිසිත්තස්සාපි
නිද්දායන්තස්සාපි ගාහිතං සුග්ගාහිතං, අතික්කන්තං සුඅතික්කන්තං,
භාජනීයභණ්ඩඤ්චි නාමෙතං සම්පත්තස්සෙව පාපුණාති, තත්ථ සම්පත්තභාවො
උපවාරෙන පරිච්ඡින්නබ්බො. ආසනසාලාය ව අන්තොපරික්ඛෙපො උපවාරො,
තස්මිං ධීතස්ස ලාභො පාපුණාතීති.

කොචි ආසනසාලතො අට්ඨ උද්දෙසපත්තෙ ආහරාපෙත්වා සත්ත පත්තෙ
පණිතභොජනානං එකං උදකස්ස පුරෙත්වා ආසනසාලායං පභිණාති, ගහෙත්වා
ආගතා කිඤ්චි අවත්වා භික්ඛුනං හත්ථෙසු පතිට්ඨාපෙත්වා පක්කමන්ති. යෙන යං
ලද්ධං, තස්සෙව තං භොති. යෙන පන උදකං ලද්ධං, තස්ස අතික්කන්තමිපි ධීතිකං
යපෙත්වා අඤ්ඤං උද්දෙසහත්තං ගාහෙතබ්බං. තඤ්ච ලුඛං වා ලහතු පණිතං වා
තිච්චරපරිවාරං වා, තස්සෙවෙනං. ඊදිසො භිස්ස පුඤ්ඤවිසෙසො. උදකං පන යස්මා
ආමිසං න භොති, තස්මා අඤ්ඤං උද්දෙසහත්තං ලබ්භති.

සචෙ පන තෙ ගහෙත්වා ආගතා ‘‘ඉදං කිර හන්තෙ සබ්බං භාජෙත්වා
භුඤ්ජා’’ති වත්වා ගච්ඡන්ති, සබ්බෙහි භාජෙත්වා භුඤ්ජිත්වා උදකං පාතබ්බං.
සඬුසුතො උද්දිසිත්වා ‘‘අට්ඨ මහාථෙරෙ දෙට්ඨ, මජ්ඣිමෙ දෙට්ඨ, නවකෙ දෙට්ඨ,
පටිපුණ්ණවස්සසාමණෙරෙ දෙට්ඨ, මජ්ඣිමහාණකාදයො දෙට්ඨ, මය්හං ඤාතිභික්ඛු

දෙවා” ති වදන්තස්ස පන “උපාසක, ත්වං එවං වදසී, ධීතිකාය පන තෙසං න පාපුණාති” ති වත්වා ධීතිකාවසෙනෙව දාතබ්බං. දහරසාමණෙරෙහි පන උද්දෙසහත්තෙසු උද්ධෙසු සවෙ දායකානං සරෙ මඬගලං හොති, “තුම්භාකං ආවරියුපජ්ඣායෙ පෙසෙවා” ති වත්තබ්බං.

යස්මිං පන උද්දෙසහත්තෙ පට්ඨානාදායා සාමණෙරානං පාපුණාති, අනුභාගො මහාපෙරානං, න තත්ථ සාමණෙරා “මයං පට්ඨානං ලභිමිහා” ති පුරතො ගන්තුං ලහන්ති, යථාපටිපාටියා එව ගන්තබ්බං. “සඬ්ඨතො උද්දිසිත්වා ‘තුම්භෙ එවා’ ති චුත්තෙ ‘මයං අඤ්ඤදාපි ජානිස්සසී, ධීතිකා පන එවං ගච්ඡති” ති ධීතිකාවසෙනෙව ගාහෙතබ්බං. අථ “සඬ්ඨද්දෙසපත්තං දෙවා” ති වත්වා අගාහිතෙයෙව පත්තෙ යස්ස කස්සචි පත්තං ගහෙත්වා පුරෙත්වා ආහරති, ආහට්ඨි ධීතිකාය එව ගාහෙතබ්බං.

එකො “සඬ්ඨද්දෙසපත්තං ආහරා” ති පෙසිතො “හන්තෙ, එකං පත්තං දෙථ, නිමන්තනහත්තං ආහරිස්සාමි” ති වදති, සො වෙ උද්දෙසහත්තසරතො අයං ආගතොති ඤත්වා හික්ඛුහි “නනු ත්වං අසුකසරතො ආගතො” ති චුත්තො “ආම, හන්තෙ, න නිමන්තනහත්තං, උද්දෙසහත්ත” ති හිතාති, ධීතිකාය ගහෙතබ්බං. යො පන “එකං පත්තං ආහරා” ති චුත්තො “‘කි’න්ති වත්වා ආහරාමි” ති වත්වා “යථා තෙ රුච්චති” ති චුත්තො ආගච්ඡති, අයං විස්සට්ඨදුතො නාම. උද්දෙසපත්තං වා පටිපාටිපත්තං වා පුග්ගලිකපත්තං වා යං ඉච්ඡති, තං තස්ස දාතබ්බං. එකො බාලො අබ්‍යත්තො “උද්දෙසපත්තං ආහරා” ති පෙසිතො වත්තුං න ජානාති, තුණ්හිභුතො තිට්ඨති, සො “කස්ස සන්තිකං ආගතොසි” ති වා “කස්ස පත්තං හරිස්සසී” ති වා න වත්තබ්බො. එවඤ්ඤි චුත්තො පුච්ඡාසභාගෙන “තුම්භාකං සන්තිකං ආගතොමිහි” ති “තුම්භාකං පත්තං හරිස්සාමි” ති වා වදෙය්‍ය, තතො තං හික්ඛුං අඤ්ඤෙ හික්ඛු ජිගුච්ඡන්තා න ඔලොකෙය්‍යුං. “කුහිං ගච්ඡසී, කිං කරොන්තො ආහිණ්ඨසී” ති පන වත්තබ්බො. තස්ස “උද්දෙසපත්තත්ථාය ආගතොමිහි” ති වදන්තස්ස ගාහෙත්වා පත්තො දාතබ්බො.

එකා කුට්ටධීතිකා නාම හොති. රඤ්ඤො වා හි රාජමහාමත්තස්ස වා ගෙහෙ අතිපණ්ණානි අට්ඨ උද්දෙසහත්තානි නිව්චං දිය්‍යන්ති, තානි එකචාරිකහත්තානි කත්වා හික්ඛු විසුං ධීතිකාය පරිභුඤ්ජන්ති. එකච්චෙ හික්ඛු “ස්වෙ දානි අම්භාකං පාපුණිස්සන්ති” ති අත්තනො ධීතිකං සල්ලක්ඛෙත්වා ගතා, තෙසු අනාගතෙසුයෙව අඤ්ඤෙ ආගන්තුකා හික්ඛු ආගන්ත්වා ආසනසාලාය නිසිදන්ති; තඬ්ඨණ්ඤෙ රාජපුරියා ආගන්ත්වා “පණ්ණහත්තපත්තෙ දෙවා” ති වදන්ති. ආගන්තුකා ධීතිකං අජානන්තා ගාහෙත්ති. තඬ්ඨණ්ඤෙව ච ධීතිකං ජානනකහික්ඛු ආගන්ත්වා “කිං ගාහෙවා” ති වදන්ති. “රාජගෙහෙ පණ්ණහත්ත” ති. “කතිවස්සතො පට්ඨායා” ති? “එත්තකවස්සතො නාමා” ති. “මා ගාහෙවා” ති නිවාරෙත්වා ධීතිකාය ගාහෙතබ්බං. ගාහිතෙ ආගතෙහිපි පත්තදානකාලෙ ආගතෙහිපි දින්නකාලෙ ආගතෙහිපි රාජගෙහතො පත්තෙ පුරෙත්වා ආහට්ඨාකාලෙ ආගතෙහිපි රාජා “අජ්ජ හික්ඛුයෙව ආගච්ඡන්තු” ති පෙසෙත්වා හික්ඛුනංයෙව හත්ථෙ පිණ්ඩපානං දෙති; එවං.

දින්නපිණ්ඩපාතං ගහෙත්වා ආගතකාලෙ ආගතෙහිපි ධීනිකං ජානනකහික්ඛුහි “මා
භුඤ්ජීත්වා”ති වාරෙත්වා ධීනිකායමෙව ගාහෙතබ්බං.

අථ නෙ රාජා භොජෙත්වා පත්තෙපි නෙසං සුරෙත්වා දෙනි, යං ආහං තං
ධීනිකාය ගාහෙතබ්බං. සචෙ පන “මා තුව්ඡහත්වා ගච්ඡන්තු”ති ථොකමෙව
පත්තෙසු පක්ඛිත්තං හොති, තං න ගාහෙතබ්බං. අථ භුඤ්ජීත්වා තුව්ඡපත්තාව
ආගච්ඡන්ති, යං තෙහි භුත්තං, තං නෙසං ගීවා හොතීති මහාසුමත්ථෙරො ආහ.
මහාපදුමත්ථෙරො පනාහ – “ගීවාකිච්චං එත්ථ නත්ථි, ධීනිකං පන අජානන්තෙහි
යාව ජානනකා ආගච්ඡන්ති, තාව නිසීදිතබ්බං සියා; එවං සත්තෙපි භුත්තං සුභුත්තං,
ඉදානි පත්තට්ඨානෙන ගාහෙතබ්බං”න්ති.

එකො තිච්චරපරිවාරො සතග්ගනකො පිණ්ඩපාතො අවස්සිකස්ස භික්ඛුනො
පත්තො, විහාරෙ ව “එවරුපො පිණ්ඩපාතො අවස්සිකස්ස පත්තො”ති ලිඛිත්වා
යථෙසු. අථ සට්ඨිවස්සච්චයෙන අඤ්ඤො තථාරුපො පිණ්ඩපාතො උප්පන්තො,
අයං කිං අවස්සිකට්ඨිනිකාය ගාහෙතබ්බො, උදාහු සට්ඨිවස්සිකට්ඨිනිකායාති.
සට්ඨිවස්සිකට්ඨිනිකායාති චුත්තං, අයඤ්ඤි භික්ඛු ධීනිකං ගහෙත්වායෙව වඩ්ඪිතොති.

එකො උද්දෙසහත්තං භුඤ්ජීත්වා සාමණෙරො ජාතො, පුන තං හත්තං
සාමණෙරට්ඨිනිකාය පත්තං ගණ්හිතුං ලහති. අයං කිර අන්තරාහට්ඨකො නාම. යො
පන පරිපුණ්ණවස්සො සාමණෙරො “ස්චෙ උද්දෙසහත්තං ලභිස්සති”ති අප්පෙව
උපසම්පජ්ජති, අතික්කන්තා තස්ස ධීනිකා. එකස්ස භික්ඛුනො උද්දෙසහත්තං
පත්තං, පත්තො වස්ස න තුව්ඡො හොති, සො අඤ්ඤස්ස සම්පෙ නිසින්නස්ස පත්තං
දාපෙති, තඤ්චෙ ථෙය්‍යාය හරන්ති, ගීවා හොති. සචෙ පන සො භික්ඛු “මය්හං
පත්තං දම්මී”ති සයමෙව දෙනි, අස්ස ගීවා න හොති. අථාපි තෙන හත්තෙන
අනත්ථිකො හුත්වා “අලං මය්හං, තචෙනං හත්තං දම්මී, පත්තං පෙසෙත්වා
ආහරාපෙති”ති අඤ්ඤං වදති, යං තතො ආහරීයති සබ්බං පත්තසාමිකස්ස හොති.
පත්තඤ්චෙ ථෙය්‍යාය හරන්ති, සුභටො; හත්තස්ස දින්නත්තා ගීවා න හොති.

විහාරෙ දස භික්ඛු හොන්ති, තෙසු නව පිණ්ඩපාතිකා, එකො සාදියනකො. “දස
උද්දෙසපත්තෙ දෙථා”ති චුත්තෙ පිණ්ඩපාතිකා ගහෙතුං න ඉච්ඡන්ති. ඉතරො භික්ඛු
“සබ්බානි මය්හං පාපුණන්ති”ති ගණ්හාති, ධීනිකා න හොති. එකෙකං චෙ
පාපෙත්වා ගණ්හාති, ධීනිකා තිට්ඨති. එවං ගාහෙත්වා දසහිපි පත්තෙහි
ආහරාපෙත්වා “හත්තෙ, මය්හං සඬගහං කරොථා”ති නව පත්තෙ පිණ්ඩපාතිකානං
දෙනි, භික්ඛුදත්තියං නාමෙතං, ගණ්හිතුං වට්ටති.

සචෙ සො උපාසකො “හත්තෙ, සරං ආගන්තබ්බං”න්ති වදති, සො ව භික්ඛු තෙ
භික්ඛු “එථ, හත්තෙ, මය්හං සභායා හොථා”ති තස්ස සරං ගච්ඡති. යං තත්ථ ලහති,
සබ්බං තස්සෙව හොති. ඉතරෙ තෙන දින්නං ලහන්ති. අථ නෙසං සරෙයෙව
නිසීදාපෙත්වා දක්ඛිණොදකං දත්වා යාගුඛජ්ජකාදීනි දෙන්නි, “හත්තෙ, යං මනුස්සා
දෙන්නි, තං ගණ්හථා”ති තස්ස භික්ඛුනො වචනෙනෙව ඉතරෙසං වට්ටති.

භූත්තාවීනං පත්තෙ පුරෙත්වා ගණ්හිත්වා ගමනත්ථාය දෙන්ති, සබ්බං තස්සෙව භික්ඛුනො භොති, තෙන දිත්තං ඉතරෙසං වට්ටති.

යදි පන තෙ විහාරෙයෙව තෙන භික්ඛුනා “හත්තෙ, මය්හං භික්ඛං ගණ්හං, මනුස්සානඤ්ච වචනං කාතුං වට්ටති” ති චූත්තා ගච්ඡන්ති, යං තත්ථ භුඤ්ජන්ති චෙව නීහරන්ති ච, සබ්බං තං තස්සෙව සන්තකං. අථාපි “මය්හං භික්ඛං ගණ්හං” ති අචූත්තා “මනුස්සානං වචනං කාතුං වට්ටති” ති ගච්ඡන්ති, තත්ත චෙ එකස්ස මධුරෙන සරෙන අනුමොදනං කරොන්තස්ස සුත්වා ථෙරානඤ්ච උපසමෙ පසිදිත්වා බහුං සමණපරික්ඛාරං දෙන්ති, අයං ථෙරෙසු පසාදෙන උප්පන්නො “අකතභාගො” නාම, තස්මා සබ්බෙසං පාපුණාති.

එකො සඬ්ඝනො උද්දිසාපෙත්වා ධීතිකාය ගාහිතං පත්තං හරිත්වා පණ්ණස්ස බාදනීයභොජනීයස්ස පුරෙත්වා ආහරිත්වා “ඉමං, හත්තෙ, සබ්බො සඬ්ඝො පරිභුඤ්ජතු” ති දෙති, සබ්බෙහි භාජෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං. පත්තසාමිකස්ස පන අතික්කන්තමපි ධීතිකං යපෙත්වා අඤ්ඤං උද්දෙසහත්තං දාතබ්බං. අථ “පයමංයෙව සබ්බං සඬ්ඝිකං පත්තං දෙථා” ති වදති, එකස්ස ලජ්ජිභික්ඛුනො සන්තකො පත්තො දාතබ්බො. ආහරිත්වා ච “සබ්බො සඬ්ඝො පරිභුඤ්ජතු” ති චූත්තෙ භාජෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං.

එකො පාතියා හත්තං ආහරිත්වා “සඬ්ඝුද්දෙසං දමිමි” ති වදති, එකෙකං ආලොපං අදත්වා ධීතිකාය එකස්ස යාපනමත්තං කත්වා දාතබ්බං. අථ සො හත්තං ආහරිත්වා කිඤ්චි වත්තුං අජානන්තො තුණ්හිභුතො අච්ඡති, “කස්ස තෙ ආතීතං, කස්ස දාතුකාමොසි” ති න වත්තබ්බං. පුච්ඡාසභාගෙන හි “තුම්භාකං ආතීතං, තුම්භාකං දාතුකාමොමිහි” ති වදෙය්‍ය, තතො තං භික්ඛුං අඤ්ඤෙ භික්ඛු ජගුච්ඡන්තා ගීවං පරිවත්තෙත්වා ඔලොකෙතබ්බමපි න මඤ්ඤෙය්‍යුං. සචෙ පන “කුහිං යාසි, කිං කරොන්තො ආහිණ්ඩසි” ති චූත්තෙ “උද්දෙසහත්තං ගහෙත්වා ආගතොමිහි” ති වදති, එකෙන ලජ්ජිභික්ඛුනා ධීතිකාය ගාහෙතබ්බං. සචෙ ආහතං බහු භොති, සබ්බෙසං පභොති, ධීතිකාකිච්චං නත්ථි, ථෙරාසනතො පට්ඨාය පත්තං පුරෙත්වා දාතබ්බං.

“සඬ්ඝුද්දෙසපත්තං දෙථා” ති චූත්තෙ “කිං ආහරිස්සසි” ති අවත්වා පකතිට්ඨිතිකාය එව ගාහෙතබ්බං. යො පන පායාසො වා රසපිණ්ඩපාතො වා නිච්චං ලබ්භති; එවරුපානං පණ්ණිභොජනානං ආචෙණිකා ධීතිකා කාතබ්බා, තථා සපරිවාරාය යාගුයා මහග්ඝානං එලානං පණ්ණිතානඤ්ච බජ්ජකානං. පකතිහත්තයාගුච්චලබ්ජ්ජකානං පන එකාව ධීතිකා කාතබ්බා. “සජ්ජිං ආහරිස්සාමි” ති චූත්තෙ සබ්බසජ්ජිතං එකාව ධීතිකා වට්ටති, තථා සබ්බතෙලානං. “මධුං ආහරිස්සාමි” ති චූත්තෙ පන මධුනො එකාව ධීතිකා වට්ටති, තථා ථාණිකස්ස ලට්ඨිමධුකාදීනඤ්ච හෙසජ්ජානං. සචෙ පන ගන්ධමාලං සඬ්ඝුද්දෙසං දෙන්ති, පිණ්ඩපාතිකස්ස වට්ටති, න වට්ටතිති. ආමිසස්සෙව පටික්ඛිත්තත්තා වට්ටති, සඬ්ඝං උද්දිස්ස දිත්තත්තා පන න ගහෙතබ්බන්ති වදන්ති.

උද්දෙසහත්තකථා නිට්ඨානා.

නිමන්තනහත්තකථා

නිමන්තනං පුග්ගලිකඤ්චෙ, සයමෙව ඉස්සරො. සඬ්ඝිකං පන උද්දෙසහත්තෙ
වුත්තනයෙනෙව ගාහෙතඛ්ඛං. සචෙ පනෙත්ථ දුතො ඛ්‍යත්තො හොති, “හත්තෙ,
රාජගෙහෙ භික්ඛුසඬ්ඝස්ස හත්තං ගණ්හං”ති අවත්වා “භික්ඛං ගණ්හං”ති වදති,
පිණ්ඩපාතිකානම්පි වට්ටති. අථ දුතො අඛ්‍යත්තො “හත්තං ගණ්හං”ති වදති,
හත්තුද්දෙසකො ඛ්‍යත්තො “හත්ත”න්ති අවත්වා “හත්තෙ, තුම්හෙ යාථා”ති වදති;
එවම්පි පිණ්ඩපාතිකානම්පි වට්ටති. තුම්හාකං පටිපාටියා “හත්තං පාපුණාති”ති
වුත්තෙ පන න වට්ටති. සචෙ නිමන්තෙතුං ආගතමනුස්සො ආසනසාලං පවිසිත්වා
“අට්ඨ භික්ඛු දෙථා”ති වා “අට්ඨ පත්තෙ දෙථා”ති වා වදති; එවම්පි
පිණ්ඩපාතිකානං වට්ටති, “තුම්හෙ ව තුම්හෙ ව ගච්ඡං”ති වත්තඛ්ඛං. සචෙ පන
“අට්ඨ භික්ඛු දෙථ; හත්තං ගණ්හං, අට්ඨ පත්තෙ දෙථ; හත්තං ගණ්හං”ති වදති,
පටිපාටියා ගාහෙතඛ්ඛං. ගාහෙත්තෙන පන විච්ඡින්නදිත්වා “හත්ත”න්ති
අවදන්තෙන “තුම්හෙ ව තුම්හෙ ව ගච්ඡං”ති වුත්තෙ පිණ්ඩපාතිකානං වට්ටති.
“හත්තෙ, තුම්හාකං පත්තං දෙථ, තුම්හෙ ඵං”ති වුත්තෙ පන “සාධු, උපාසකා”ති
ගන්තඛ්ඛං. සඬ්ඝතො උද්දිසිත්වා “තුම්හෙ ඵං”ති වුත්තෙපි යථායිතිකාය
ගාහෙතඛ්ඛං.

නිමන්තනහත්තසරතො පන පත්තත්ථාය ආගතස්ස උද්දෙසහත්තෙ
වුත්තනයෙනෙව යිතිකාය පත්තො දාතඛ්ඛො. එකො “සඬ්ඝතො පටිපාටියා
පත්ත”න්ති අවත්වා කෙවලං “එකං පත්තං දෙථා”ති වත්වා අගාභිනෙයෙව පත්තෙ
යස්ස කස්සචි පත්තං ගහෙත්වා පුරෙත්වා ආහරති, තං පත්තසාමිකස්සෙව හොති,
උද්දෙසහත්තෙ විය යිතිකාය න ගාහෙතඛ්ඛං. ඉධාපි යො ආගන්ත්වා තුණ්හිභූතො
තිට්ඨති, සො “කස්ස සන්තිකං ආගතොසි”ති වා “කස්ස පත්තං හරිස්සසි”ති වා න
වත්තඛ්ඛො.

පුච්ඡාසභාගෙන හි “තුම්හාකං සන්තිකං ආගතො, තුම්හාකං පත්තං
හරිස්සාමි”ති වදෙය්‍ය, තතො සො භික්ඛු භික්ඛුහි ජිගුච්ඡතියො අස්ස. “කුහිං
ගච්ඡසි, කිං කරොන්තො ආභිණ්ඩසි”ති පන වුත්තෙ “තස්ස පත්තත්ථාය
ආගතොමිහි”ති වදන්තස්ස පටිපාටියා හත්තට්ඨිතිකාය ගාහෙත්වා පත්තො
දාතඛ්ඛො. “හත්තාහරණකපත්තං දෙථා”ති වුත්තෙපි පටිපාටියා හත්තට්ඨිතිකාය
එව දාතඛ්ඛො. සචෙ ආහරිත්වා “සඛ්ඛො සඬ්ඝො භුඤ්ජතු”ති වදති, භාජෙත්වා
භුඤ්ජිතඛ්ඛං. පත්තසාමිකස්ස අතික්කන්තම්පි යිතිකං යපෙත්වා අඤ්ඤං
පටිපාටිහත්තං ගාහෙතඛ්ඛං.

එකො පාතියා හත්තං ආහරිත්වා “සඬ්ඝස්ස දම්මි”ති වදති,
ආලොපහත්තට්ඨිතිකතො පට්ඨාය ආලොපසඬ්ඛෙපෙන භාජෙතඛ්ඛං. සචෙ පන
තුණ්හිභූතො අච්ඡති, “කස්ස තෙ ආහතං, කස්ස දාතුකාමොසි”ති න වත්තඛ්ඛො.

සවෙ පන “කුහිං ගව්ඡසී, කිං කරොන්තො ආභිණ්ඩසී” ති චුත්තෙ “සඩ්දසස්ස මෙ හත්තං ආහතං, ථෙරානං මෙ හත්තං ආහතං” ත්ති වදති, ගහෙත්වා ආලොපහත්තට්ඨිතිකාය භාජෙතබ්බං. සවෙ පන එවං ආහතං බහුං හොති, සකලස්ස සඩ්දසස්ස බහු හොති, අභිභට්ඨික්ඛා නාම පිණ්ඩපාතිකානම්පි වට්ටති, ධීතිකාපුච්ඡනකිච්චං නත්ථී, ථෙරාසනතො පට්ඨාය පත්තං පුරෙත්වා දාතබ්බං.

උපාසකො සඩ්දසත්ථෙරස්ස වා ගන්ථධුතඬගවසෙන අභිඤ්ඤාතස්ස වා හත්තුද්දෙසකස්ස වා පභිණාති “අම්භාකං හත්තගහණත්ථාය අට්ඨ භික්ඛු ගහෙත්වා ආගව්ඡථා” ති, සවෙපි ඤාතිඋපට්ඨාකෙහි පෙසිතං හොති, ඉමෙ තයො ජනා පුච්ඡිතුං න ලහන්ති, ආරුළුභායෙව මාතිකං, සඩ්දසතො අට්ඨ භික්ඛු උද්දිසාපෙත්වා අත්තනවමෙහි ගන්තබ්බං. කස්මා? භික්ඛුසඩ්දසස්ස හි එතෙ භික්ඛු නිස්සාය ලාභො උප්පජ්ජති. ගන්ථධුතඬගාදීහි පන අනභිඤ්ඤාතො ආවාසිකභික්ඛු පුච්ඡිතුං ලහති, තස්මා තෙන “කිං සඩ්දසතො ගණ්භාමි, උදාහු යෙ ජානාමි, තෙහි සද්ධිං ආගව්ඡාමි” ති මාතිකං ආරොපෙත්වා යථා දායකා වදන්ති, තථා පටිපජ්ජිතබ්බං. “තුම්භාකං නිස්සිතකෙ වා යෙ වා ජානාථ, තෙ ගහෙත්වා එථා” ති චුත්තෙ පන යෙ ඉච්ඡන්ති, තෙහි සද්ධිං ගන්තුං ලහති. සවෙ “අට්ඨ භික්ඛු පභිණාථ” ති පෙසෙන්නි, සඩ්දසතොව පෙසෙතබ්බා. අත්තනා සවෙ අඤ්ඤස්මිං ගාමෙ සක්කා හොති භික්ඛා ලභිතුං, අඤ්ඤො ගාමො ගන්තබ්බො. න සක්කා වෙ හොති ලභිතුං, සොයෙව ගාමො පිණ්ඩාය පවිසිතබ්බො.

නිමන්තිතභික්ඛු ආසනසාලාය නිසින්නා හොන්ති, තත්ත වෙ මනුස්සා “පත්තෙ දෙථා” ති ආගව්ඡන්ති, අනිමන්තිතෙහි න දාතබ්බා. “එතෙ නිමන්තිතභික්ඛු” ති වත්තබ්බං. “තුම්භෙපි දෙථා” ති චුත්තෙ පන දාතුං වට්ටති. උස්සවාදිසු මනුස්සා සයමෙව පරිවෙණාති ව පධානසරාති ව ගන්ත්වා තිපිටකෙ ව ධම්මකථිකෙ ව භික්ඛුසතෙතපි සද්ධිං නිමන්තෙන්නි. තදා යෙපි ජානන්ති, තෙ ගහෙත්වා ගන්තුං වට්ටති. කස්මා? න හි මහාභික්ඛුසඩ්දසෙන අත්ථිකා මනුස්සා පරිවෙණාති ව පධානසරාති ගව්ඡන්ති, සන්නිපාතට්ඨානතොව යථාසත්ති යථාබලං භික්ඛු ගණ්භිත්වා ගව්ඡන්ති.

සවෙ පන සඩ්දසත්ථෙරො වා ගන්ථධුතඬගවසෙන අභිඤ්ඤාතකො වා හත්තුද්දෙසකො වා අඤ්ඤත්ත වා වස්සං වසිත්වා කත්ථවි වා ගන්ත්වා පුන සකට්ඨානං ආගව්ඡන්ති, මනුස්සා ව ආගන්තුකස්ස සක්කාරං කරොන්ති, එකචාරං යෙ ජානන්ති, තෙ ගහෙත්වා ගන්තබ්බං. පට්ඨෙද්ධකාලතො පන පට්ඨාය දුතියවාරෙ ආරද්ධෙ සඩ්දසතොයෙව ගහෙත්වා ගන්තබ්බං. අභිනවආගන්තුකාව හුත්වා ඤාතී වා උපට්ඨාකෙ වා පස්සිස්සාමාති ගව්ඡන්ති, තත්ත තෙසං ඤාතී ව උපට්ඨාකා ව සක්කාරං කරොන්ති. එත්ථ පන යෙ ජානන්ති, තෙ ගහෙත්වා ගන්තුං වට්ටති.

යො පන අතිලාභී හොති, සකට්ඨානඤ්ච ආගන්තුකට්ඨානඤ්ච එකසදිසං, සබ්බත්ථ මනුස්සා සඩ්දසහත්තං සජ්ජෙත්වා නිසීදන්ති, තෙන සඩ්දසතොව ගහෙත්වා ගන්තබ්බන්ති අයං නිමන්තෙන විසෙසො. අවසෙසො සබ්බපඤ්ඤො

උද්දෙසහත්තෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. කුරුන්දියං පන “අට්ඨ මහාථෙරෙ දෙථා”ති වුත්තෙ “අට්ඨ මහාථෙරාව දාතබ්බා”ති වුත්තං. එස නයො මජ්ඣිමාදිසු. සචෙ පන අවිසෙසෙත්වා “අට්ඨ භික්ඛු දෙථා”ති වදති, සඬ්ඝතො දාතබ්බා.

නිමන්තනහත්තකථා නිට්ඨිතා.

සලාකහත්තකථා

සලාකහත්තෙ පන “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සලාකාය වා පට්ටිකාය වා උපනිබන්ධිත්වා ඔපුඤ්ජිත්වා උද්දිසිතු”න්ති වචනතො රුක්ඛසාරමයාය සලාකාය වා වෙච්චිලිවතාලපණ්ණාදිමයාය පට්ටිකාය වා “අසුකස්ස නාම සලාකහත්ත”න්ති එවං අක්ඛරානි උපනිබන්ධිත්වා පච්ඡියං වා චීවරභොගෙ වා කත්වා සබ්බා සලාකායො ඔපුඤ්ජිත්වා පුනප්පුනං භෙට්ඨුපරිවසෙනෙව ආලොළෙත්වා පඤ්චඩ්ගසමන්තාගතෙන හත්තුද්දෙසකෙන සචෙ යිතිකා අත්ථි, යිතිකතො පට්ඨාය; තො චෙ අත්ථි, ථෙරාසනතො පට්ඨාය සලාකා දාතබ්බා. පච්ඡා ආගතානම්පි එකාබද්ධවසෙන දුරෙ යිතානම්පි උද්දෙසහත්තෙ වුත්තනයෙනෙව දාතබ්බා.

සචෙ විහාරස්ස සමන්තතො බහු ගොවරගාමා, භික්ඛු පන න බහුකා, ගාමවසෙනපි සලාකායො පාපුණන්ති, “තුම්භාකං අසුකගාමෙ සලාකහත්තං පාපුණාති”ති ගාමවසෙනෙව ගාහෙතබ්බා. එවං ගාහෙත්තෙන සචෙපි එකෙකස්මිං ගාමෙ නානප්පකාරානි සට්ඨිසලාකහත්තානි, සබ්බානි ගාහිතානෙව භොන්ති, තස්ස පත්තගාමසමීපෙ අඤ්ඤානිපි ද්වෙ තීණි සලාකහත්තානි භොන්ති, තානිපි තස්සෙව දාතබ්බානි. න හි සක්කා තෙසං කාරණා අඤ්ඤං භික්ඛුං පහිණිතුන්ති.

සචෙ එකච්චෙසු ගාමෙසු බහුනි සලාකහත්තානි සල්ලක්ඛෙත්වා සත්තන්තම්පි අට්ඨන්තම්පි භික්ඛුනං දාතබ්බානි. දදන්තෙන පන වතුන්තං පඤ්චන්තං හත්තානං සලාකායො එකතො බන්ධිත්වා දාතබ්බා. සචෙ තං ගාමං අතික්කමිත්වා අඤ්ඤො ගාමො භොති, තස්මිඤ්ච එකමෙව සලාකහත්තං, තං පන පාතොව දෙන්ති, තම්පි එතෙසු භික්ඛුසු එකස්ස නිග්ගහෙන දත්වා “පාතොව තං ගහෙත්වා පච්ඡා ඔරිමගාමෙ ඉතරානි හත්තානි ගණ්භාහි”ති වත්තබ්බො. සචෙ ඔරිමගාමෙ සලාකහත්තෙසු අගාහිතෙස්ථෙව ගාහිතසඤ්ඤාය ගච්ඡති, පරභාගගාමෙ සලාකහත්තං ගාහෙත්වා පුන විහාරං ආගන්ත්වා ඉතරානි ගාහෙත්වා ඔරිමගාමො ගන්තබ්බො. “න හි බහිසීමාය සඬ්ඝලාභො ගාහෙතුං ලබ්භති”ති අයං නයො කුරුන්දියං වුත්තො.

සචෙ පන භික්ඛු බහු භොන්ති, ගාමවසෙන සලාකා න පාපුණන්ති, වීථිවසෙන වා වීථියං එකගෙහවසෙන වා කුලවසෙන වා ගාහෙතබ්බා. වීථිආදිසු ව යත්ථ බහුනි හත්තානි, තත්ථ ගාමෙ වුත්තනයෙනෙව බහුනං භික්ඛුනං ගාහෙතබ්බානි. සලාකාසු අසති උද්දිසිත්වාපි ගාහෙතබ්බානි.

සලාකදායකෙන පන වත්තං ජානිතබ්බං. තෙන හි කාලස්සෙව වුට්ඨාය පත්තචීවරං ගහෙත්වා භොජනසාලං ගන්ත්වා අසම්මට්ඨට්ඨානං සම්මජ්ජිත්වා පානීයං පරිභොජනීයං උපට්ඨාපෙත්වා “ඉදානි හික්ඛුහි වත්තං කතං භවිස්සති” ති කාලං සල්ලක්ඛෙත්වා සංඤ්ථිං පහරිත්වා හික්ඛුසු සන්නිපතිතෙසු පයමමෙව වාරගාමෙ සලාකහත්තං ගාහෙතබ්බං. “තුය්හං අසුකස්මිං නාම වාරගාමෙ සලාකා පාපුණාති තත්ත ගච්ඡා” ති වත්තබ්බං.

සචෙ අතිරෙකගාචුතෙ ගාමො හොති, තං දිවසං ගච්ඡන්තා කිලමන්ති, “ස්වෙ තුය්හං වාරගාමෙ පාපුණාති” ති අජ්ජෙව ගාහෙතබ්බං. යො වාරගාමං පෙසියමානො න ගච්ඡති, අඤ්ඤං සලාකං මග්ගති, න දාතබ්බා. සද්ධානඤ්ඤි මනුස්සානං පුඤ්ඤහානි සඬ්ඝස්ස ව ලාභච්ඡෙදො හොති, තස්මා තස්ස දුතියෙපි තතියෙපි දිවසෙ අඤ්ඤා සලාකා න දාතබ්බා, “අත්තනො පත්තට්ඨානං ගන්ත්වා භුඤ්ජාහි” ති වත්තබ්බො, තිණි පන දිවසානි අගච්ඡන්තස්ස වාරගාමනො ඔරිමවාරගාමෙ සලාකා ගාහෙතබ්බා. තඤ්චෙව න ගණ්හාති, තනො පට්ඨාය තස්ස අඤ්ඤං සලාකං දාතුං න වට්ටති, දණ්ඩකම්මං පන ගාළ්භං කාතබ්බං, සට්ඨිතො වා පණ්ණාසනො වා න පරිභාපෙතබ්බං. වාරගාමෙ ගාහෙත්වා විහාරවාරො ගාහෙතබ්බො, “තුය්හං විහාරවාරො පාපුණාති” ති වත්තබ්බං. විහාරවාරිකස්ස ද්වෙ තිස්සො යාගුසලාකායො තිස්සො චතස්සො වා හත්තසලාකායො ව දාතබ්බා, නිබද්ධං කත්වා පන න දාතබ්බා. යාගුහත්තදායකා හි “අම්භාකං යාගුහත්තං විහාරගොපකාව භුඤ්ජන්ති” ති අඤ්ඤථත්තං ආපජ්ජෙය්‍යුං, තස්මා අඤ්ඤෙසු කුලෙසු දාතබ්බා.

සචෙ විහාරවාරිකානං සභාගා ආහරිත්වා දෙන්ති, ඉච්චෙතං කුසලං; නො චෙ, වාරං ගාහෙත්වා තෙසං යාගුහත්තං ආහරාපෙතබ්බං. තාව නෙසං සලාකා එතිකම්මමෙව භවන්ති, වස්සග්ගෙන පත්තට්ඨානෙ පන අඤ්ඤම්පි පණිතහත්තසලාකං ගණ්හිතුං ලහන්තියෙව. අතිරෙකඋත්තරිහඬගස්ස එකවාරිකහත්තස්ස විසුං යිතිකං කත්වා සලාකා දාතබ්බා.

සචෙ යෙන සලාකා ලද්ධා, සො තංදිවසං තං හත්තං න ලහති, පුනදිවසෙ ගාහෙතබ්බං. හත්තමෙව ලහති, න උත්තරිහඬගං; එවම්පි පුන ගාහෙතබ්බං. ඛිරහත්තස්ස සලාකායපි එසෙව නයො. සචෙ පන ඛිරමෙව ලහති, න හත්තං; ඛිරලාභනො පට්ඨාය පුන න ගාහෙතබ්බං. ද්වෙ තිණි එකවාරිකහත්තානි එකස්සෙව පාපුණන්ති, දුබ්භික්ඛසමයෙ සඬ්ඝනවකෙන ලද්ධකාලෙ විජට්ඨත්වා විසුං ගාහෙතබ්බානි, පාකතිකසලාකහත්තං අලද්ධස්සාපි පුනදිවසෙ ගාහෙතබ්බං.

සචෙ බුද්දකො විහාරො හොති, සබ්බෙ හික්ඛු එකසම්භොගා, උච්ඡ්ඝ්ඝලාකං ගාහෙත්තෙන යස්ස කස්සචි සම්මුඛිභූතස්ස පාපෙත්වා මහාථෙරාදීනං දිවා තච්ඡෙත්වා දාතුං වට්ටති. රසසලාකං පාපෙත්වා පච්ඡාහත්තං පරිස්සාවෙත්වා වා එතණිතං වා කාරෙත්වා පිණ්ඩපාතිකාදීනම්පි දාතබ්බං. ආගන්තුකානං ආගතානාගතභාවං ඤත්වා ගාහෙතබ්බා, මහාආවාසෙ යිතිකං කත්වා ගාහෙතබ්බා.

තක්කසලාකම්පි සභාගට්ඨානෙ පාපෙත්වා වා පවාපෙත්වා වා ධුමාපෙත්වා වා ථෙරානං දාතුං වට්ටති. මහාආවාසෙ චුත්තනයෙනෙව පටිපජ්ජිතබ්බං. එලසලාකපුචසලාකභෙසජ්ජගන්ධමාලසලාකායොපි විසුං ධීතිකාය ගාහෙතබ්බං. භෙසජ්ජාදිසලාකායො චෙත්ථ කිඤ්චාපි පිණ්ඩපාතිකානම්පි වට්ටන්ති, සලාකචසෙන ගාහිතත්තා පන න සාදිතබ්බං. අග්ගහික්ඛාමත්තං සලාකහත්තං දෙන්ති, ධීතිකං පුච්ඡිත්වා ගාහෙතබ්බං. අසනියා ධීතිකාය ථෙරාසනතො පටියාය ගාහෙතබ්බං. සචෙ තාදිසානි හත්තානි බහුනි භොන්ති, එකෙකස්ස හික්ඛුනො ද්වෙ තීණි දාතබ්බානි; නො චෙ, එකෙකමෙව දත්වා පටිපාටියා ගතාය පුන ථෙරාසනතො පටියාය දාතබ්බං. සචෙ අන්තරාව උපච්ඡිජ්ජති, ධීතිකා සල්ලක්ඛෙතබ්බං. යදි පන තාදිසං හත්තං නිබද්ධමෙව භොති, යස්ස පාපුණාති, සො චත්තබ්බො “උද්ධා වා අලද්ධා වා ස්වෙපි ගණ්භෙය්‍යාසී”ති. එකං අනිබද්ධං භොති, ලහනදිවසෙ පන යාවදත්ථං ලහති, අලහනදිවසා බහුතරා භොන්ති, තං යස්ස පාපුණාති, සො අලහිත්වා “ස්වෙ ගණ්භෙය්‍යාසී”ති චත්තබ්බො.

යො සලාකාසු ගාහිතාසු පච්ඡා ආගච්ඡති, තස්ස අතික්කන්තාව සලාකා න උපට්ඨාපෙත්වා දාතබ්බං. සලාකං නාම සංඝට්ඨප්පහරණතො පටියාය ආගන්ත්වා හත්ථං පසාරෙන්නොව ලහති. අඤ්ඤස්ස ආගන්ත්වා සමීපෙ ධීතස්සාපි අතික්කන්තා අතික්කන්තාව භොති. සචෙ පනස්ස අඤ්ඤො ගණ්භන්තො අත්ථි, සයං අනාගතොපි ලහති. සභාගට්ඨානෙ අසුකො අනාගතොති ඤාත්වා “අයං තස්ස සලාකා”ති යපෙතුං වට්ටති. සචෙ “අනාගතස්ස න දාතබ්බං”ති කතිකං කරොන්ති, අධම්මිකා භොති. අන්තොඋපචාරෙ ධීතස්ස හි භාජනියහණ්ඩං පාපුණාති. සචෙ පන “අනාගතස්ස දෙථා”ති මහාසද්දං කරොන්ති, දණ්ඩකම්මං යපෙතබ්බං, “ආගන්ත්වා ගණ්භන්තු”ති චත්තබ්බං.

ජජ්ජඤ්චසලාකා නට්ඨා භොන්ති, හත්තුද්දෙසකො දායකානං නාමං නස්සරති, සො චෙ නට්ඨසලාකා මහාථෙරස්ස වා අත්තනො වා පාපෙත්වා හික්ඛු වදෙය්‍යා, “මයා අසුකගාමෙ සලාකහත්තං මය්හං පාපිතං, තුම්හෙ තත්ථ උද්ධං සලාකහත්තං භුඤ්ජෙය්‍යාථා”ති, වට්ටති. විහාරෙ අපාපිතං පන ආසනසාලාය තං හත්තං ලහිත්වා තත්ථෙව පාපෙත්වා භුඤ්ජිතුං න වට්ටති. “අජ්ජ පටියාය මය්හං සලාකහත්තං ගණ්භථා”ති චුත්තෙ තත්‍ර ආසනසාලාය ගාහෙතුං න වට්ටති, විහාරං ආනෙත්වා ගාහෙතබ්බං. “ස්වෙ පටියායා”ති චුත්තෙ පන හත්තුද්දෙසකස්ස ආචික්ඛිතබ්බං. “ස්වෙ පටියාය අසුකකුලං නාම සලාකහත්තං දෙති, සලාකග්ගාහණකාලෙ සරෙය්‍යාසී”ති. දුබ්භික්ඛෙ සලාකහත්තං පච්ඡින්දිත්වා සුභික්ඛෙ ජාතෙ කිඤ්චි දිස්වා “අජ්ජ පටියාය අම්භාකං සලාකහත්තං ගණ්භථා”ති පුන පටියාපෙත්ති, අන්තොගාමෙ අගාහෙත්වා විහාරං ආනෙත්වා ගාහෙතබ්බං. ඉදඤ්චි “සලාකහත්තං” නාම. උද්දෙසහත්තසදිසං න භොති, විහාරමෙව සන්ධාය දියාති, තස්මා බහිඋපචාරෙ ගාහෙතුං න වට්ටති. “ස්වෙ පටියායා”ති චුත්තෙ පන විහාරෙ ගාහෙතබ්බමෙව.

ගම්කො හික්බු යං දිසාභාගං ගන්තුකාමො, තත්ථ අඤ්ඤෙන වාරගාමසලාකා ලද්ධා හොති, තං ගහෙත්වා ඉතරං හික්බුං “මයං පත්තසලාකං ත්වං ගණ්හාහි”ති වත්වා ගන්තුං වට්ටති. තෙන පන උපවාරසීමං අනතික්කන්තෙයෙව තස්මිං තස්ස සලාකා ගාහෙතබ්බා.

ජඩ්ඛිතවිහාරෙ මනුස්සා බොධිචෙතියාදීනි ජග්ගිත්වා භුඤ්ජන්තුති සලාකහත්තං පට්ඨපෙන්නි, හික්බු සකට්ඨානෙසු වසිත්වා කාලස්සෙව ගන්ත්වා තත්ථ වත්තං කරිත්වා තං හත්තං භුඤ්ජන්ති, වට්ටති. සචෙ තෙසු ස්වාත්තාය අත්තනො පාපෙත්වා ගතෙසු ආගන්තුකො හික්බු ජඩ්ඛිතවිහාරෙ වසිත්වා කාලස්සෙව වත්තං කත්වා සණ්ඨං පහරිත්වා සලාකහත්තං අත්තනො පාපෙත්වා ආසනසාලං ගච්ඡති, සොච තස්ස හත්තස්ස ඉස්සරො. යො පන හික්බුසු වත්තං කරොන්තෙසුයෙව භූමියං ද්වෙ තයො සම්මුඤ්ජනිජ්ජහාරෙ දත්වා සණ්ඨං පහරිත්වා “ධුරගාමෙ සලාකහත්තං මයං පාපුණාති”ති ගච්ඡති, තස්ස තං චොරිකාය ගහිතත්තා න පාපුණාති, වත්තං කත්වා පාපෙත්වා පච්ඡා ගතහික්බුන්තංයෙව හොති.

එකො ගාමො අතිදුරෙ හොති, හික්බු නිව්චං ගන්තුං න ඉච්ඡන්ති, මනුස්සා “මයං පුඤ්ඤෙන පරිබාහිරා හොමා”ති වදන්ති, යෙ තස්ස ගාමස්ස ආසන්නවිහාරෙ සභාගහික්බු, තෙ වත්තබ්බා “ඉමෙසං හික්බුන්තං අනාගතදිවසෙ තුම්හෙ භුඤ්ජා”ති. සලාකා පන දෙවසිකං පාපෙතබ්බා, තා ච බො පන සණ්ඨිජ්ජහරණමත්තෙන වා පච්ඡිවාලනමත්තෙන වා පාපිතා න හොන්ති, පච්ඡිං පන ගහෙත්වා සලාකා පීඨකෙ ආකිරිතබ්බා, පච්ඡි පන මුඛවට්ටියං න ගහෙතබ්බා. සචෙ හි තත්ථ අහි වා විච්ඡිකො වා භවෙය්‍ය, දුක්ඛං උජ්ජාදෙය්‍ය; තස්මා හෙට්ඨා ගහෙත්වා පච්ඡිං පරම්මුඛං කත්වා සලාකා ආකිරිතබ්බා “සචෙපි සජ්ජො භවිස්සති, එත්තොච පලායිස්සති”ති. එවං සලාකා ආකිරිත්වා ගාමාදිවසෙන පුබ්බෙ චුත්තනයෙනෙව ගාහෙතබ්බා. අපිච එකං මහාථෙරස්ස පාපෙත්වා “අවසෙසා මයං පාපුණන්ති”ති අත්තනො පාපෙත්වා වත්තං කත්වා චෙතියං වන්දිත්වා විතක්කමාළකෙ ධීතෙහි හික්බුහි “පාපිතා, ආවුසො, සලාකා”ති චුත්තෙ “ආම, හන්තෙ, තුම්හෙ ගතගතගාමෙ සලාකහත්තං ගණ්හා”ති වත්තබ්බං; එවං පාපිතාපි හි සුපාපිතාව හොන්ති.

හික්බු සබ්බරත්තිං ධම්මසවනත්ථං අඤ්ඤං විහාරං ගච්ඡන්තා “මයං තත්ථ දානං අග්ගහෙත්වාච අම්මාකං ගොවරගාමෙව පිණ්ඩාය වරිත්වා ආගමිස්සාමා”ති සලාකා අග්ගහෙත්වාච ගතා, විහාරෙ ථෙරස්ස පත්තසලාකහත්තං භුඤ්ජිතුං ආගච්ඡන්ති, වට්ටති. අථ මහාථෙරොපි “අහං ඉධ කිං කරොමි”ති තෙහියෙව සද්ධිං ගච්ඡති, තෙහි ගතවිහාරෙ අභුඤ්ජිත්වාච ගොවරගාමං අනුජ්ජන්තෙහි “දෙථ, හන්තෙ, පත්තෙ සලාකයාගුආදීනි ආහරිස්සාමා”ති චුත්තෙ පත්තා න දාතබ්බා. “කස්මා, හන්තෙ, න දෙථා”ති “විහාරට්ඨකං හත්තං විහාරෙ චුත්ථානං පාපුණාති, මයං අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ චුත්ථා”ති. “දෙථ, හන්තෙ, න මයං විහාරෙ පාලිකාය දෙම, තුම්මාකං දෙම, ගණ්හා අම්මාකං හික්බ”න්ති චුත්තෙ පන වට්ටති.

සලාකහත්තකථා නිට්ඨිතා.

පක්ඛිකහත්තාදිකථා

පක්ඛිකාදීසු පන යං අභිලක්ඛිතෙසු වාතුද්දසී පඤ්චදසී පඤ්චමී අට්ඨමීති ඉමෙසු පක්ඛෙසු කම්මජ්ජසුතෙහි උපොසථං කාතුං සතිකරණත්ථාය දියාති, තං පක්ඛිකං නාම. තං සලාකහත්තගතිකමෙව හොති, ගාහෙත්වා භුඤ්ජිතබ්බං. සචෙ සලාකහත්තමිපි පක්ඛිකහත්තමිපි බහු සබ්බෙසං විනිවිජ්ඣිත්වා ගච්ඡති, ද්වෙපි හත්තානි විසුං විසුං ගාහෙතබ්බානි. සචෙ භික්ඛුසඤ්ඤා මහා, පක්ඛිකං ගාහෙත්වා තස්ස ධීතිකාය සලාකහත්තං ගාහෙතබ්බං, සලාකහත්තං වා ගාහාපෙත්වා තස්ස ධීතිකාය පක්ඛිකං ගාහෙතබ්බං. යෙසං න පාපුණාති, තෙ පිණ්ඩාය වරිස්සන්ති. සචෙ ද්වෙපි හත්තානි බහුනි, භික්ඛු මන්දා; සලාකහත්තං නාම දෙවසිකං ලබ්භති, තස්මා තං යපෙත්වා ‘පක්ඛිකං ආවුසො භුඤ්ජථා’ති පක්ඛිකමෙව ගාහෙතබ්බං. පක්ඛිකං පණිතං දෙන්ති, විසුං ධීතිකා කාතබ්බා. ‘ස්චෙ පක්ඛො’ති අජ්ජ පක්ඛිකං න ගාහෙතබ්බං. සචෙ පන දායකා වදන්ති ‘ස්චෙ අම්භාකං සරෙ ලුඛහත්තං භවිස්සති, අජ්ජෙව පක්ඛිකහත්තං උද්දිසථා’ති, එවං වට්ටති.

උපොසථිකං නාම අන්වඩ්ඪමාසෙ උපොසථඤ්ඤානි සමාදිශිත්වා යං අත්තනා භුඤ්ජති, තදෙව දියාති. පාටිපදිකං නාම ‘උපොසථෙ බහු සද්ධා පසන්තා භික්ඛුනා සක්කාරං කරොන්ති, පාටිපදෙ පන භික්ඛු කිලමන්ති, පාටිපදෙ දින්නං දුබ්භික්ඛදානසදිසං මහජ්ඵලං හොති, උපොසථකම්මෙන වා පරිසුද්ධසීලානං දුතියදිවසෙ දින්නං මහජ්ඵලං හොති’ති සල්ලක්ඛෙත්වා පාටිපදෙ දියානකදානං, තමිපි උභයං සලාකහත්තගතිකමෙව. ඉති ඉමානි සත්තපි හත්තානි පිණ්ඩපාතිකානං න වට්ටන්ති, ධුතඤ්ඤානං කරොන්ති යෙව.

අපරානිපි වීචරක්ඛන්ධකෙ විසාඛාය වරං යාවිත්වා දින්නානි ආගන්තුකහත්තං ගමීයහත්තං ගිලානහත්තං ගිලානුපට්ඨාකහත්තන්ති වත්තාරි හත්තානි පාළියං ආගතානෙව, තත්ථ ආගන්තුකානං දින්නං හත්තං ‘ආගන්තුකහත්තං’. එස න යො සෙසෙසු. සචෙ පනෙත්ථ ආගන්තුකහත්තානිපි ආගන්තුකාපි බහු හොන්ති, සබ්බෙසං එකෙකං ගාහෙතබ්බං, හත්තෙසු අජ්ජහොන්තෙසු ධීතිකාය ගාහෙතබ්බං. එකො ආගන්තුකො පට්ඨමෙව ආගන්ත්වා සබ්බං ආගන්තුකහත්තං අත්තනො ගාහෙත්වා නිසීදති, සබ්බං තස්සෙව හොති, පච්ඡා ආගතෙහි ආගන්තුකෙහි තෙන දින්නානි පරිභුඤ්ජිතබ්බානි. තෙනපි එකං අත්තනො ගාහෙත්වා සෙසානි දාතබ්බානි. අයං උළාරො.

සචෙ පන යො පට්ඨං ආගන්ත්වාපි අත්තනො අග්ගහෙත්වා තුණ්හීභුතො නිසීදති, පච්ඡා ආගතෙහි සද්ධිං පටිපාටියා ගණ්හිතබ්බං. සචෙ නිව්චං ආගන්තුකා ආගච්ඡන්ති, ආගතදිවසෙයෙව භුඤ්ජිතබ්බං, අන්තරන්තරා වෙ ආගච්ඡන්ති, ද්වෙ තිණි දිවසානි භුඤ්ජිතබ්බං. මහාපච්චරියං පන ‘සත්ත දිවසානි භුඤ්ජිතුං වට්ටති’ති චුත්තං.

ආවාසිකො කත්ථවි ගන්ත්වා ආගතො, තෙනාපි ආගන්තුකහත්තං පරිභුඤ්ජිතබ්බං. සචෙ පන තං විහාරෙ නිබන්ධාපිතං හොති, විහාරෙ ගාහෙතබ්බං. අථ විහාරො දුරෙ හොති, ආසනසාලාය නිබන්ධාපිතං ආසනසාලාය ගාහෙතබ්බං. සචෙ පන දායකා “ආගන්තුකෙසු අසති ආවාසිකාපි පරිභුඤ්ජන්තු” ති වදන්ති, වට්ඨති.

ගමියහත්තෙපි අයමෙව කථාමග්ගො. අයං පන විසෙසො – ආගන්තුකො ආගන්තුකහත්තමෙව ලහති, ගමිකො ආගන්තුකහත්තමිපි ගමියහත්තමිපි. ආවාසිකොපි පක්කම්තුකාමො ගමිකො හොති; ගමියහත්තං ලහති. යථා පන ආගන්තුකහත්තං; එවමිදං ද්වෙ වා තීණි වා සත්ත වා දිවසානි න ලබ්භති. “ගමිස්සාමි” ති භුත්තො තංදිවසං කෙනවිදෙව කාරණෙන න ගතො, පුනර්දිවසෙපි භුඤ්ජිතුං වට්ඨති, සඋස්සාහත්තා. “ගමිස්සාමි” ති භුත්තස්ස වොරා වා පන්ථං රුන්ධන්ති උදකං වා, දෙවො වා වස්සති, සත්ථො වා න ගච්ඡති, සඋස්සාහෙන භුඤ්ජිතබ්බං. එතෙ උපද්දෙව ඔලොකෙන්තෙන “ද්වෙ තයො දිවසෙ භුඤ්ජිතුං වට්ඨති” ති මහාපච්චරියං වුත්තං. “ගමිස්සාමි” ති පන ලෙසං ඔඩ්ඛෙත්වා භුඤ්ජිතුං න ලහති.

ගිලානහත්තමිපි සචෙ සබ්බෙසං ගිලානානං පහොති, සබ්බෙසං දාතබ්බං; නො චෙ, යිතිකං කත්වා ගාහෙතබ්බං. එකො ගිලානො අරොගරුපො සක්කොති අන්තොගාමං ගන්තුං, එකො න සක්කොති, අයං “මහාගිලානො” නාම. එතස්ස ගිලානහත්තං දාතබ්බං. ද්වෙ මහාගිලානා – එකො ලාභී අභිඤ්ඤානො බහුං බාදනීයං හොජනීයං ලහති, එකො අනාථො අප්පලාහතාය අන්තොගාමං පටිසති – එතස්ස ගිලානහත්තං දාතබ්බං. ගිලානහත්තෙ පන දිවසපරිච්ඡෙදො නත්ථි. යාව රොගො න වූපසම්මති, සප්පායහොජනං අභුඤ්ජන්තො න යාපෙති, තාව භුඤ්ජිතබ්බං. යදා පන මිස්සකයාගුං වා මිස්සකහත්තං වා භුත්තස්සාපි රොගො න කුප්පති, තතො පට්ඨාය න භුඤ්ජිතබ්බං.

ගිලානුපට්ඨාකහත්තමිපි යං සබ්බෙසං පහොති, තං සබ්බෙසං දාතබ්බං; නො චෙ පහොති, යිතිකං කත්වා ගාහෙතබ්බං. ඉදම්පි ද්විසු ගිලානෙසු මහාගිලානුපට්ඨාකස්ස ගාහෙතබ්බං, ද්විසු මහාගිලානෙසු අනාථගිලානුපට්ඨාකස්ස. යං කුලං ගිලානහත්තමිපි දෙනි ගිලානුපට්ඨාකහත්තමිපි, තත්ථ යස්ස ගිලානස්ස හත්තං පාපුණාති තදුපට්ඨාකස්සාපි තත්ථෙව ගාහෙතබ්බං. ගිලානුපට්ඨාකහත්තෙපි දිවසපරිච්ඡෙදො නත්ථි, යාව ගිලානො ලහති, තාවස්ස උපට්ඨාකොපි ලහති. ඉමානි චත්තාරි හත්තානි සචෙ එවං දින්නානි හොන්ති “ආගන්තුකගමිකගිලානුපට්ඨාකා මම භික්ඛං ගණ්හන්තු” ති, පිණ්ඩපාතිකානම්පි වට්ඨති. සචෙ පන ආගන්තුකාදීනං හත්තං නිබන්ධාපෙමි, “මම හත්තං ගණ්හන්තු” ති එවං දින්නානි හොන්ති, පිණ්ඩපාතිකානං න වට්ඨති.

අපරානිපි “ධුරහත්තං, කුට්ඨත්තං, වාරහත්තං” න්ති තීණි හත්තානි. තත්ථ ධුරහත්තන්ති නිව්චහත්තං වුච්චති, තං දුට්ඨං – සඩ්ධිකං පුග්ගලිකඤ්ච. තත්ථ යං

“සඨසස්ස ධුරන්තං දෙමා” ති නිබන්ධාපිතං, තං සලාකහත්තගතිකං. “මම නිබද්ධං භික්ඛං ගණ්හන්තු” ති වත්වා දින්නං පන පිණ්ඩපාතිකානම්පි වට්ටති. පුග්ගලිකෙපි “තුම්භාකං ධුරන්තං දම්මී” ති වුත්තෙ පිණ්ඩපාතිකො වෙ, න වට්ටති. “මම නිබද්ධං භික්ඛං ගණ්හං” ති වුත්තෙ පන වට්ටති, සාදිතබ්බං. සවෙපි පච්ඡා කතිපාභෙ චිතිවත්තෙ “ධුරන්තං ගණ්හං” ති වදති, මුලෙ සුට්ඨ සම්පට්ඨිතත්තා වට්ටති.

කුට්භන්තං නාම යං සඨසස්ස ආවාසං කාරෙත්වා “අම්භාකං සෙනාසනවාසිනො අම්භාකංයෙව හත්තං ගණ්හන්තු” ති එවං නිබන්ධාපිතං, තං සලාකහත්තගතිකමෙව හොති, ගහෙත්වා භුඤ්ජිතබ්බං. “අම්භාකං සෙනාසනවාසිනො අම්භාකංයෙව භික්ඛං ගණ්හන්තු” ති වුත්තෙ පන පිණ්ඩපාතිකානම්පි වට්ටති. යං පන පුග්ගලෙ පසිදිත්වා තස්ස වා ආවාසං කත්වා “තුම්භාකං දෙමා” ති දින්නං, තං තස්සෙව හොති, තස්මිං කත්ථවි ගතෙ නිස්සිතකෙහි භුඤ්ජිතබ්බං.

වාරහන්තං නාම දුබ්භික්ඛසමයෙ “වාරෙන භික්ඛු ජග්ගිස්සාමා” ති ධුරගෙහතො පට්ඨාය දින්නං, තම්පි භික්ඛාවචනෙන දින්නං පිණ්ඩපාතිකානං වට්ටති. “වාරහන්ත” ති වුත්තෙ පන සලාකහත්තගතිකං හොති. සවෙ තණ්ඩුලාදීනි පෙසෙත්ති, “සාමණෙරා පචිත්වා දෙන්තු” ති, පිණ්ඩපාතිකානං වට්ටති. ඉති ඉමානි ච තිණි ආගන්තුකහත්තාදීනි ච වත්තාරිති සත්ත, තානි සඨසහත්තාදීනි සහ වුද්දස හත්තානි හොත්ති.

අට්ඨකථායං පන විහාරහන්තං, අට්ඨකහන්තං, චතුක්කහන්තං, ගුළුහකහත්තන්ති අඤ්ඤානිපි වත්තාරි හත්තානි වුත්තානි. තත්ථ විහාරහන්තං නාම විහාරෙ තනුප්පාදහන්තං, තං සඨසහත්තෙන ගහිතං. තං පන තිස්සමභාවිහාරචිත්තලපබ්බතාදීසු පටිසම්භිදාපත්තෙහි ඛිණ්ණාසවෙහි යථා පිණ්ඩපාතිකානම්පි සක්කා හොති පරිභුඤ්ජිතුං, තථා පටිග්ගහිතත්තා තාදිසෙසු යානෙසු පිණ්ඩපාතිකානම්පි වට්ටති. “අට්ඨන්තං භික්ඛුනං දෙම, චතුන්තං දෙමා” ති එවං දින්නං පන අට්ඨකහත්තඤ්ඤෙව චතුක්කහත්තඤ්ඤ; තම්පි භික්ඛාවචනෙන දින්නං පිණ්ඩපාතිකානං වට්ටති. මහාභිසම්බාරිකෙන අතිරසකපුවෙන පත්තං පුරෙත්වා ථකෙත්වා දින්නං ගුළුහකහන්තං නාම. ඉමානි තිණි සලාකහත්තගතිකානෙව.

අපරම්පි ගුළුකහන්තං නාම අත්ථි, ඉධෙකච්චෙ මනුස්සා මහාධම්මසවනඤ්ඤි විහාරපුප්ඤ්ඤි කාරෙත්වා සකලසඨසස්ස දාතුං න සක්කොමාති, “ද්වෙ තිණි භික්ඛුසතානි අම්භාකං භික්ඛං ගණ්හන්තු” ති භික්ඛුපරිච්ඡෙදජානනත්ථං ගුළුකෙ දෙන්ති, ඉදං පිණ්ඩපාතිකානම්පි වට්ටති. ඉති විවරක්ඛන්ධකෙ විවරභාජනීයං, ඉමස්මිං පන සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ සෙනාසනභාජනීයඤ්ඤෙව පිණ්ඩපාතභාජනීයඤ්ඤි වුත්තං.

ගිලානපව්වයභාජනීයං පන එවං වෙදිතබ්බං – සජ්ජිආදීප්පු හෙසජ්ජෙසු රාජරාජමහාමත්තා සජ්ජිස්ස තාව කුම්භසතම්පි කුම්භසහස්සම්පි විහාරං පෙසෙනති, සණ්ඨං පහරිත්වා ථෙරාසනතො පටියාය ගහිතභාජනං පුරෙත්වා දාතබ්බං, පිණ්ඩපාතිකානම්පි වට්ටති. සචෙ අලසජාතිකා මහාථෙරා පච්ඡා ආගච්ඡන්ති, “හන්තෙ, වීසතිවස්සානං දියාති, තුම්භාකං ධීතිකා අතික්කන්තා” ති න වත්තබ්බා, ධීතිකං යපෙත්වා තෙසං දත්වා පච්ඡා ධීතිකාය දාතබ්බං.

“අසුකවිහාරෙ බහු සජ්ජි උප්පන්න” න්ති සුත්වා යොජනන්තරවිහාරතොපි හික්ඛු ආගච්ඡන්ති, සම්පත්තසම්පත්තානං ධීතට්ඨානතො පටියාය දාතබ්බං. අසම්පත්තානම්පි උපචාරසීමං පටිට්ඨානං අන්තෙවාසිකාදීසු ගණ්හන්තෙසු දාතබ්බමෙව. “බහිඋපචාරසීමාය ධීතානං දෙථා” ති වදන්ති, න දාතබ්බං. සචෙ පන උපචාරසීමං ඔක්කන්තෙහි එකාබද්ධා හුත්වා අත්තතො විහාරද්වාරෙ වා අන්තොවිහාරෙයෙව වා හොන්ති, පරිසාවසෙන වඩ්ඪිතා නාම සීමා හොති, තස්මා දාතබ්බං. සඩ්දසනවකස්ස දින්නෙපි පච්ඡා ආගතානං දාතබ්බමෙව. දුතියභාගෙ පන ථෙරාසනං ආරුළුහෙ පච්ඡා ආගතානං පයමභාගො න පාපුණාති, දුතියභාගතො වස්සග්ගෙන දාතබ්බං. උපචාරසීමං පටිසිත්වා යත්ථ කත්ථවි දින්නං හොති, සබ්බසන්තිපාතට්ඨානෙයෙව භාජෙතබ්බං.

යස්මිං විහාරෙ දස හික්ඛු, දසෙව ව සජ්ජිකුම්භා දියාන්ති, එකෙකකුම්භවසෙනෙව භාජෙතබ්බං. එකො සජ්ජිකුම්භො හොති, දස හික්ඛුහි භාජෙත්වා ගහෙතබ්බං. සචෙ යථාධීනංයෙව “අම්භාකං පාපුණාති” ති ගණ්හන්ති, දුග්ගහිතං; ගතගතට්ඨානෙ සඩ්දසිකමෙව හොති. කුම්භං පන ආවජ්ජෙත්වා ථාලකෙ ථොකං සජ්ජිං කත්වා “ඉදං මහාථෙරස්ස පාපුණාති, අවසෙසං අම්භාකං පාපුණාති” ති වත්වා තම්පි කුම්භෙයෙව ආකිරිත්වා යථිච්ඡිතං ගහෙත්වා ගන්තුං වට්ටති. සචෙ ටීතං සජ්ජි හොති, ලෙඛං කත්වා “ලෙඛතො පරභාගො මහාථෙරස්ස පාපුණාති, අවසෙසං අම්භාක” න්ති ගහිතම්පි සුග්ගහිතං, චුත්තපරිච්ඡෙදතො උභ්නාධිකෙසුපි හික්ඛුසු ව සජ්ජිකුම්භෙසු ව එතෙනෙචුපායෙන භාජෙතබ්බං.

සචෙ පනෙකො හික්ඛු, එකොපි කුම්භො හොති, සණ්ඨං පහරිත්වා “අයං මය්භං පාපුණාති” තිපි ගහෙතුං වට්ටති. “අයං පයමභාගො මය්භං පාපුණාති, අයං දුතියභාගො” ති එවං ථොකං ථොකම්පි පාපෙතුං වට්ටති. එස නයො නවතීතාදීසුපි. යස්මිං පන විජ්ජසන්නෙ තිලතෙලාදිම්හි ලෙඛා න සන්තිට්ඨති, තං උද්ධරිත්වා භාජෙතබ්බං. සිඬගිවෙරමරිවාදිහෙසජ්ජම්පි අවසෙසපත්තථාලකාදිසමණපරික්ඛාරොපි සබ්බො චුත්තානුරූපෙනෙව නයෙන සුට්ඨු සල්ලක්ඛෙත්වා භාජෙතබ්බොති.

පාළිං අට්ඨකථඤ්චෙව, ඔලොකෙත්වා විවක්ඛණො;
සඩ්දසිකෙ පච්චයෙ එවං, අප්පමත්තොව භාජයෙති.

ඉති සබ්බාකාරෙන පව්වයභාජනීයකථා නිට්ඨිතා.

සම්මන්ත්‍රිත්වා යටිතලාශ්‍රිතාපකාරීහි භාජනීයටියානං ආගතමනුස්සානං
 අනාපුච්ඡිත්වා උපධිභාගො දාතබ්බො, අසම්මනෙහි පන අපලොකෙත්වා
 දාතබ්බො. සම්මනෙන අප්පමත්තකවිස්සජ්ජනකෙන හික්ඛුනා චිවරකම්මං.
 කරොන්තස්ස ‘‘සුචිං දෙහි’’ති වදනො එකා දීසා, එකා රස්සාති ද්වෙ සුචියො
 දාතබ්බො. ‘‘අවිහත්තං සඞ්ඝිකං භණ්ඩ’’න්ති පුච්ඡිතබ්බකිච්චං නත්ථි.
 පිප්ඵලකත්ථිකස්ස එකො පිප්ඵලකො, අද්ධානකන්තාරං පටිපජ්ජතුකාමස්ස
 උපාහනසුගලං, කායබන්ධනත්ථිකස්ස කායබන්ධනං, ‘‘අංසබද්ධකො මෙ
 ජිණ්ණො’’ති ආගතස්ස අංසබද්ධකො, පරිස්සාවනත්ථිකස්ස පරිස්සාවනං දාතබ්බං.
 ධම්මකරණත්ථිකස්ස ධම්මකරණො. සචෙ පටකො න භොති, ධම්මකරණො
 පටකෙන සද්ධිං දාතබ්බො. ‘‘ආගන්තුකපට්ටං ආරොපෙස්සාමි’’ති යාවන්තස්ස
 කුසියා ච අධිභකුසියා ච පභොනකං දාතබ්බං. ‘‘මණ්ඩලං නප්පභොති’’ති ආගතස්ස
 මණ්ඩලං එකං දාතබ්බං, අධිභමණ්ඩලාති ද්වෙ දාතබ්බාති. ද්වෙ මණ්ඩලාති
 යාවන්තස්ස න දාතබ්බාති. අනුචාතපරිභණ්ඩත්ථිකස්ස එකස්ස චිවරස්ස පභොනකං
 දාතබ්බං. සප්පිනවතීතාදිඅත්ථිකස්ස ගිලානස්ස එකං භෙසජ්ජං නාළිමත්තං කත්වා
 තතො තතියකොටියාසො දාතබ්බො. එචං තීණි දිවසාති දත්වා නාළියා පරිපුණ්ණාය
 චතුත්ථිදිවසතො පටියාය සඞ්ඝං පුච්ඡිත්වා දාතබ්බං. ගුලපිණ්ඩෙපි එකදිවසං
 තතියභාගො දාතබ්බො. එචං තීහි දිවසෙහි නිට්ඨිතෙ පිණ්ඩෙ තතො පරං සඞ්ඝං
 පුච්ඡිත්වා දාතබ්බං. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

පක්ඛිකභත්තාදිකථා නිට්ඨිතා.

සෙනාසනක්ඛන්ධකචණ්ණනා නිට්ඨිතා.

7. සඞ්ඝහෙදකක්ඛන්ධකං

ජසකායපබ්බජ්ජාකථා

330. සඞ්ඝහෙදකක්ඛන්ධකො අභිඤ්ඤාතා අභිඤ්ඤාතාති පාකථා පාකථා.
 සකායකුමාරා නාම කාථදායිජ්ජහුතයො දස දුතා සද්ධිං පරිවාරෙහි අඤ්ඤෙ ච බහු
 ජනා. අම්භාකන්ති අම්භෙසු; අම්භාකං කුලතොති වා චුත්තං භොති. සරාවාසත්ථං
 අනුසාසිස්සාමිති සරාවාසෙ යං කත්තබ්බං, තං ජානාපෙස්සාමි. උදකං
 නින්තෙතබ්බන්ති යථා උදකං සබ්බට්ඨානෙ සමං භොති, එචං කාතබ්බං.
 නිද්ධාපෙතබ්බන්ති තිණාති උද්ධරිතබ්බාති. භුසිකා උද්ධරාපෙතබ්බාති
 සුමුමපලාලම්ඝ්ඝධඤ්ඤා පලාලිකා පලාපෙතබ්බා. ඔපුනාපෙතබ්බන්ති සුමුමපලාලං
 අපනෙතබ්බං. ත්වඤ්ඤෙව සරාවාසත්ථෙත උපජානාහිති ත්වඤ්ඤෙව සරාවාසත්ථං
 ජානාහි. අහං තයා යථාසුඛං පබ්බජාහිති එත්ථ අහං තයා සද්ධිං පබ්බජිස්සාමිති
 සභායසිනෙහෙන සහසා චත්තුකාමො හුත්වා පුන රජ්ජසිරිලොහෙන
 පරිකඩ්ඪියමානහදයො ‘‘අහං තයා’’ති එත්තකමෙව චත්වා සෙසං චත්තුං නාසක්ඛිති
 එවමත්ථො වෙදිතබ්බො.

331. නිජපාතිතාති නික්බමිතා. මානස්සිනොති මානස්සයිනො; මානනිස්සිතාති වුත්තං හොති.

332. යස්සන්තරතො න සන්ති කොපාති තතියමග්ගෙන සමුහතත්තා යස්ස විත්තෙ කොපා න සන්ති. යස්මා පන භවොති සම්පත්ති, විභවොති විපත්ති; තථා භවොති වුඩ්ඪි, විභවොති භාති; භවොති සස්සතං, විභවොති උච්ඡේදො; භවොති පුඤ්ඤං, විභවොති පාපං; විභවොති ච අභවොති ච අත්ථතො එකමෙව, තස්මා ඉතිභවාභවතඤ්ච චිතිවත්තොති එත්ථ යා එසා සම්පත්තිවිපත්තිවුඩ්ඪිභානිසස්සතුච්ඡේදපුඤ්ඤපාපවසෙන ඉති අනෙකප්පකාරා භවාභවතා වුච්චති; චතුහිපි මග්ගෙහි යථාසම්භවං තෙන තෙන නයෙන තං ඉතිභවාභවතඤ්ච චිතිවත්තොති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො. නානුභවන්තීති න සම්පාපුණන්ති; තස්ස දස්සනං දෙවානම්පි දුල්ලහන්ති අධිප්පායො.

333. අභිමෙඛලිකාති අභිං කට්ඨං බන්ධිත්වා. උච්ඡඩ්ගෙහි අඩකෙ.

334. සම්මන්තතීති සම්මානෙති. යං තුමො කරිස්සතීති යං සො කරිස්සති.

ඡසකාපබ්බජ්ජාකථා නිට්ඨිතා.

පකාසනීයකම්මාදිකථා

336. බෙළාසකස්සාති එත්ථ මිච්ඡාජීවෙන උප්පන්තපච්චයා අරියෙහි වන්තබ්බා බෙළසදිසා, තථාරූපෙ පච්චයෙ අයං අප්පකොභරතීති කත්වා බෙළාසකොති භගවතා වුත්තො.

340. පත්ථද්ධෙන කායෙනාති පොත්ථකරූපසදිසෙන නිච්චලෙන කායෙන.

342. මයං බො භණ්ණ රාජඤ්ඤාතකා නාමාති රාජා අම්භෙ ජානාතීති රාජඤ්ඤාතකස්ස භාවෙන අත්තානං උක්කංසන්තො ආහ. පහට්ඨකණ්ණවාලොති බන්ධනෙ නිච්චලෙ කත්වා.

දුක්ඛඤ්ඤි කුඤ්ජර නාගමාසදොති හො කුඤ්ජර බුද්ධනාගං ආසාදනං වධකචිත්තෙන උපගමනං නාම දුක්ඛං. නාගභතස්සාති බුද්ධනාගං සාතකස්ස.

පටිකුටියොව ඔසක්කීති තථාගතාහිමුඛොයෙව පිට්ඨිමෙහි පාදෙහි අවසක්කි. අලක්ඛිකොති එත්ථ න ලක්ඛෙතීති අලක්ඛිකො; න ජානාතීති අත්ථො, අහං පාපකම්මං කරොමිති න ජානාති. න ලක්ඛිතබ්බොති වා අලක්ඛිකො; න පස්සිතබ්බොති අත්ථො.

343. තිකභොජනන්ති එත්ථ තීහි ජනෙහි භුඤ්ජිතබ්බභොජනං. තං පඤ්ඤාපෙස්සාමිති තං අනුජානිස්සාමි. ගණභොජනෙ පන යථාධම්මො

කාරෙතබ්බොති. පඤ්චවත්ථුයාවනකථා සඬ්ඝාදිසෙසවණ්ණනායං වුත්තා.
කප්පන්ති ආයුකප්පං. බ්‍රහ්මං පුඤ්ඤන්ති සෙට්ඨං පුඤ්ඤං. කප්පං සග්ගමිහීති
ආයුකප්පමෙව.

පකාසනීයකම්මාදිකථා නිට්ඨිතා.

සඬ්ඝහෙදකකථා

344. අථ බො දෙවදත්තො සඬ්ඝං හින්දිත්වාති සො කිර එවං සලාකං ගාහෙත්වා
තත්ථෙව ආවෙණිකං උපොසථං කත්වා ගතො, තෙනෙනං වුත්තං.

345. පිට්ඨි මෙ ආගිලායතීති විරනිසජ්ජාය වෙදනාහිභූතා බාධති. තමහං
ආයමිස්සාමිති තං අහං පසාරෙස්සාමි. ආදෙසනාපාටිභාරියානුසාසනී නාම “එවමිපි
තෙ මනො, තථාපි තෙ මනො” ති එවං පරස්ස විත්තං ජානිත්වා තදනුරූපා
ධම්මදෙසනා.

346. මමානුකුබ්බන්ති මමානුකිරියං කුරුමානො. කපණොති දුක්ඛිතො.
මහාවරාහස්සාති මහානාගස්ස. මහිං විකුබ්බතොති පථවිං පදාලෙන්තස්ස. හිසං
සසමානස්සාති හිසං බාදන්තස්ස. නදිසු ජග්ගතොති එත්ථ සො කිර හත්ථිනාගො
සායන්හසමයං තං නදිනාමකං පොක්ඛරණිං ඔගාහෙත්වා කිලන්තො සබ්බරත්ති.
විතිනාමෙසි, ජාලිකං කරොති, තෙන වුත්තං “නදිසු ජග්ගතො” ති.

347. සුතාති සොතා. අසන්දිද්ධො ව අක්ඛාතීති නිස්සන්දෙහො හුත්වා අක්ඛාති
අනුසන්ධිවසෙන යොජෙත්වා යොජෙත්වා.

350. අපායෙ නිබ්බන්තිස්සතීති ආපායිකො. එවං නෙරයිකො. කප්පං යස්සතීති
කප්පට්ඨො. ඉදානි බුද්ධසහස්සෙනාපි තිකිච්ඡිතුං න සක්කාති අතෙකිච්ඡො.

මා ජාතු කොචි ලොකස්මිත්ති මා කදාවිපි කොචි සත්තො ලොකස්මිං.
උදපජ්ජථාති උපපජ්ජථ. ජලංව යසසා අට්ඨාති යසසා ජලන්තො විය යිතො.
දෙවදත්තොති මෙ සුතන්ති “ඊදිසො දෙවදත්තො” ති භගවතා සුතමිපි අත්ථි, තදෙව
ගහෙත්වා ඉදං වුත්තං. සො පමාදමනුචිණ්ණොති එත්ථ පමාදං අනුචිනාතීති
අනුචිණ්ණො, පමාදො අප්පහීනොති අත්ථො. ආසජ්ජ නන්ති පාපකෙන විත්තෙන
පත්වා, විසොසෙත්වාති වා අත්ථො. අවිච්ඡිතියං පත්තොති ඉදං පන ආසීසායං
අතීතවචනං. හෙස්මාති භයානකො.

සඬ්ඝහෙදකකථා නිට්ඨිතා.

උපාලිපඤ්ඤාකථා

351. එකතො උපාලි එකොති ධම්මවාදිපක්කො එකො. එකතො ද්වෙති අධම්මවාදිපක්කො ද්වෙ. චතුත්තො අනුස්සාවෙනිති සඬ්ඝං භිත්ථිස්සාමිති අධම්මවාදිචතුත්තො භුත්වා අනුස්සාවෙනි; අනුනයන්තො සාවෙනි “න තුම්භාකංයෙව නරකභයං අත්ථී, අම්භාකම්පි අත්ථී, න අම්භාකං අවිච්ඡේදගො පිහිතො, න මයං අකුසලා න භායාම. යදි හි අයං අධම්මො අවිනයො අසත්ථුසාසනං වා භවෙය්‍ය, න මයං ගණ්ඨෙය්‍යාමා”තිආදිනා නයෙන “අධම්මං ධම්මො”ති එවං අට්ඨාරස හෙදකරවත්ථුති බොධෙතිති අත්ථො. සලාකං ගාහෙතිති එවං අනුස්සාවෙන්වා පන “ඉදං ගණ්ඨං, ඉදං රොවෙට්ඨා”ති වදන්තො සලාකං ගාහෙති.

එකතො උපාලි ද්වෙ හොන්තිතිආදීසුපි එසෙව නයො. එවං බො උපාලි සඬ්ඝරාජී වෙව හොති සඬ්ඝහෙදො වාති එවං හොති; න පන එත්තාවතා සඬ්ඝො භිත්තො හොති.

භික්ඛු බො උපාලි පකතත්තො සමානසංවාසකො සමානසීමායං ධීතො සඬ්ඝං භිත්ථිති එත්ථ සියා එවං “දෙවදත්තො කථං පකතත්තො”ති. කථං තාව න පකතත්තො, රඤ්ඤො සාතාපිතත්තා රුහිරුප්පාදස්ස ච කතත්තාති? තත්ථ වදාම – ආණත්තියා තාව විරද්ධත්තා රඤ්ඤො සාතාපනං නත්ථී. “තෙන හි ත්වං, කුමාර, පිතරං හන්ත්වා රාජා හොහි, අහං හගවත්තං හන්ත්වා බුද්ධො භවිස්සාමි”ති එවඤ්ඤි තස්ස ආණත්ති. කුමාරො පන රාජා භුත්වා පච්ඡා පිතරං මාරෙසි; එවං තාව ආණත්තියා විරද්ධත්තා රඤ්ඤො සාතාපනං නත්ථී. රුහිරුප්පාදෙ පන කතමත්තෙයෙව රුහිරුප්පාදපච්චයා හගවතා අහබ්බතා න චුත්තා, න ච සක්කා හගවතො වචනං විනායෙව තස්ස අහබ්බතා ආරොපෙතුං.

“රුහිරුප්පාදකො, භික්ඛවෙ, අනුපසම්පන්නො න උපසම්පාදෙතබ්බො, උපසම්පන්නො නාසෙතබ්බො”ති –

ඉදං පන හගවතා සඬ්ඝහෙදතො පච්ඡා චුත්තං, තස්මා පකතත්තෙනෙව තෙන සඬ්ඝො භිත්තොති.

අධම්මං ධම්මොති දීපෙන්තිතිආදීසු අට්ඨාරසසු හෙදකරවත්ථුසු සුත්තන්තපරියායෙන තාව දස කුසලකම්මපථා ධම්මො, දස අකුසලකම්මපථා අධම්මො. තථා චත්තාරො සතිපට්ඨානා, චත්තාරො සම්මප්පධානා, චත්තාරො ඉද්ධිපාදා, පඤ්චන්ද්‍රියානි, පඤ්ච බලානි, සත්ත බොජ්ඣංගා, අරියො අට්ඨංගිකො මග්ගොති සත්තතිංස බොධිපක්ඛියධම්මා ධම්මො නාම; තයො සතිපට්ඨානා, තයො සම්මප්පධානා, තයො ඉද්ධිපාදා, ඡ ඉන්ද්‍රියානි, ඡ බලානි, අට්ඨ බොජ්ඣංගා, නවංගිකො මග්ගොති ච චත්තාරො උපාදානා, පඤ්ච නිවරණා, සත්ත අනුසයා, අට්ඨ මිච්ඡත්තාති ච අයං අධම්මො.

තත්ථ යංකිඤ්චි එකං අධම්මකොට්ඨාසං ගහෙන්වා “ඉමං අධම්මං ධම්මොති කරිස්සාම; එවං අම්භාකං ආවරියකුලං නිස්සාය නිය්‍යානිකං භවිස්සති, මයඤ්ච

ලොකෙ පාකටා හවිස්සාමා’’ති තං අධම්මං ‘‘ධම්මො අය’’න්ති කථයන්තා අධම්මං ධම්මොති දීපෙන්ති නාම. තථෙව ධම්මකොට්ඨාසෙසු ව එකං ගහෙන්වා අයං අධම්මොති කථෙන්තා ධම්මං අධම්මොති දීපෙන්ති නාම. විනයපරියායෙන පන භූතෙන වත්ථුනා වොදෙන්වා සාරෙන්වා යථාපටිඤ්ඤාය කාතබ්බං කම්මං ධම්මො නාම, අභූතෙන වත්ථුනා අවොදෙන්වා අසාරෙන්වා අපටිඤ්ඤාය කාතබ්බං කම්මං අධම්මො නාම.

සුත්තන්තපරියායෙන රාගවිනයො දොසවිනයො මොහවිනයො සංවරො පහානං පටිසංඛාති අයං විනයො නාම, රාගාදීනං අවිනයො අසංවරො අප්පහානං අප්පටිසංඛාති අයං අවිනයො නාම. විනයපරියායෙන වත්ථුසම්පත්ති ඤාත්තිසම්පත්ති අනුස්සාවනසම්පත්ති සීමාසම්පත්ති පරිසාසම්පත්ති අයං විනයො නාම, වත්ථුවිපත්ති...පෙ.... පරිසාවිපත්ති අයං අවිනයො නාම.

සුත්තන්තපරියායෙන වත්තාරො සතිපට්ඨානා... අට්ඨංඛිගිකො මග්ගොති ඉදං භාසිතං ලපිතං තථාගතෙන; තයො සතිපට්ඨානා, තයො සම්මප්පධානා, තයො ඉද්ධිපාදා, ඡ ඉන්ද්‍රියානි, ඡ බලානි, අට්ඨ බොජ්ඣංගිගා, නවඛිගිකො මග්ගොති ඉදං අභාසිතං අලපිතං තථාගතෙන. විනයපරියායෙන වත්තාරො පාරාජිකා, තෙරස සංඝාදිසෙසා, ද්වෙ අනියතා, තිංස නිස්සග්ගියා පාවිත්තියාති ඉදං භාසිතං ලපිතං තථාගතෙන; තයො පාරාජිකා, චුද්දස සංඝාදිසෙසා, තයො අනියතා, එකත්තිංස නිස්සග්ගියා පාවිත්තියාති ඉදං අභාසිතං අලපිතං තථාගතෙන.

සුත්තන්තපරියායෙන දෙවසිකං ඵලසමාපත්තිසමාපජ්ජනං, මහාකරුණාසමාපත්තිසමාපජ්ජනං, බුද්ධචක්ඛුනා ලොකවොලොකනං, අට්ඨප්පත්තිවසෙන සුත්තන්තදෙසනා, ජාතකකථාති ඉදං ආචිණ්ණං; න දෙවසිකං ඵලසමාපත්තිසමාපජ්ජනං...පෙ.... න ජාතකකථාති ඉදං අනාචිණ්ණං. විනයපරියායෙන නිමන්තිතස්ස වස්සාවාසං වසිත්වා අපලොකෙන්වා වාරියපක්කමනං, පවාරෙන්වා වාරියපක්කමනං, ආගන්තුකෙහි සද්ධිං පට්ඨමං පටිසන්ථාරකරණන්ති ඉදං ආචිණ්ණං; තස්සෙව ආචිණ්ණස්ස අකරණං අනාචිණ්ණං නාම.

සුත්තන්තපරියායෙන වත්තාරො සතිපට්ඨානා...පෙ.... අට්ඨංඛිගිකො මග්ගොති ඉදං පඤ්ඤත්තං නාම; තයො සතිපට්ඨානා...පෙ.... නවඛිගිකො මග්ගොති ඉදං අපඤ්ඤත්තං නාම. විනයපරියායෙන වත්තාරො පාරාජිකා...පෙ.... තිංස නිස්සග්ගියා පාවිත්තියාති ඉදං පඤ්ඤත්තං නාම; තයො පාරාජිකා...පෙ.... එකත්තිංස නිස්සග්ගියා පාවිත්තියාති ඉදං අපඤ්ඤත්තං නාම.

‘‘අනාපත්ති අජානන්තස්ස, අට්ඨංඛිගිත්තස්ස, න මරණාධිප්පායස්ස, අනුල්ලපනාධිප්පායස්ස, න මොචනාධිප්පායස්සා’’ති තත්ථ තත්ථ චුත්තා අනාපත්ති අනාපත්ති නාම. ‘‘ජානන්තස්ස, ට්ඨංඛිගිත්තස්සා’’ති ආදිනා නයෙන චුත්තා ආපත්ති ආපත්ති නාම. පඤ්චාපත්තික්ඛන්ධා ලභුකාපත්ති නාම, ද්වෙ ආපත්තික්ඛන්ධා

ගරුකාපත්ති නාම. ඡ ආපත්තික්ඛන්ධා සාවසෙසාපත්ති නාම, එකො
පාරාජිකාපත්තික්ඛන්ධො අනවසෙසාපත්ති නාම. ද්වෙ ආපත්තික්ඛන්ධා
දුට්ඨුල්ලාපත්ති නාම, පඤ්චාපත්තික්ඛන්ධා අදුට්ඨුල්ලාපත්ති නාම.

පුරිමනයෙනෙව පනෙන්ථ චුත්තජ්ජකාරං ධම්මං “අධම්මො අය”න්ති
කථයන්තා “ධම්මං අධම්මො”ති දීපෙන්ති නාම. අවිනයං “විනයො
අය”න්ති...පෙ.... අදුට්ඨුල්ලාපත්තිං “දුට්ඨුල්ලාපත්ති අය”න්ති කථයන්තා
“අදුට්ඨුල්ලාපත්තිං දුට්ඨුල්ලාපත්ති”ති දීපෙන්ති නාම. එවං “අධම්මං ධම්මො”ති
වා...පෙ.... “අදුට්ඨුල්ලාපත්තිං දුට්ඨුල්ලාපත්ති”ති වා දීපෙන්වා පක්ඛං ලභිත්වා
චතුත්තං සඛ්ඝකම්මානං අඤ්ඤතරං සඛ්ඝකම්මං එකසීමායං විසුං කරොන්තෙහි
සඛ්ඝො භින්තො නාම භොති. තෙන චුත්තං – “තෙ ඉමෙහි අට්ඨාරසහි වත්ථුහි
අපකස්සන්ති”තිආදි.

තත්ථ අපකස්සන්තීති පරිසං ආකඛ්ඪන්ති, විජටෙන්ති, එකමන්තං උස්සාරෙන්ති
ච. අවපකාසන්තීති අති විය පකාසෙන්ති යථා විසංසට්ඨාව භොන්ති, එවං කරොන්ති.
ආවෙනින්ති විසුං. එත්තාවතා ඛො උපාලි සඛ්ඝො භින්තො භොතීති එවං
අට්ඨාරසසු හෙදකරවත්ථුසු යංකිඤ්චි එකමිපි වත්ථුං දීපෙන්වා තෙන තෙන
කාරණෙන “ඉමං ගණ්හථ, ඉමං රොවෙථා”ති සඤ්ඤාපෙන්වා සලාකං
ගාභාපෙන්වා විසුං සඛ්ඝකම්මෙ කතෙ සඛ්ඝො භින්තො භොති. පරිවාරෙ පන
“පඤ්චහි උපාලි ආකාරෙහි සඛ්ඝො භිජ්ජති”තිආදි චුත්තං, තස්ස ඉමිනා ඉධ
චුත්තෙන සඛ්ඝහෙදලක්ඛණෙන අත්ථතො නානාකරණං නත්ථි. තං පනස්ස
නානාකරණාභාවං තත්ථෙව පකාසයිස්සාම. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

උපාලිපඤ්ඤාකථා නිට්ඨිතා.

සඛ්ඝහෙදකක්ඛන්ධකචණ්ණතා නිට්ඨිතා.

8. වත්තක්ඛන්ධකං

ආගන්තුකවත්තකථා

357. වත්තක්ඛන්ධකෙ ඉදානි ආරාමං පවිසිස්සාමීති ඉමිනා උපවාරසීමසමීපං
දස්සෙති; තස්මා උපවාරසීමං පත්වා උපාහනාඔමුඤ්ඤවාදි සබ්බං කාතබ්බං.
ගහෙත්වාති උපාහනදණ්ඩකෙන ගහෙත්වා. පටික්කමන්තීති සන්තිපතන්ති.
විස්සජ්ජෙතබ්බන්ති පත්ථරිතබ්බං. ගොවරො පුච්ඡිතබ්බොති “ගොවරගාමො
ආසන්නෙ උදාහු දුරෙ, කාලස්සෙව පිණ්ඩාය වරිතබ්බං උදාහු දිවා”ති එවං
භික්ඛාවාරො පුච්ඡිතබ්බො. අගොවරො නාම මිච්ඡාදිට්ඨිකානං වා ගාමො
පරිවිජින්නභික්ඛො වා ගාමො; යත්ථ එකස්ස වා ද්විත්තං වා භික්ඛා දියාති, සොපි
පුච්ඡිතබ්බො. පාතීයං පුච්ඡිතබ්බන්ති “කිං ඉමිස්සා පොක්ඛරණියා පාතීයංයෙව
පිචන්ති, නභානාදිපරිභොගමිපි කරොන්ති”ති එවං පාතීයඤ්චෙව පරිභොජනීයඤ්ච

ප්‍රවීණබ්බං. කෙසුචි යානෙසු වාළමිගා වා අමනුස්සා වා භොන්ති, තස්මා “කං කාලං පවිසිතබ්බං, කං කාලං නික්ඛමිතබ්බං”න්ති ප්‍රවීණබ්බං.

බහි ධීතෙනාති බහි නික්ඛමන්තස්ස අහිනො වා අමනුස්සස්ස වා මග්ගං දත්වා ධීතෙන නිල්ලොකෙනබ්බො. සචෙ උස්සහති සොධෙනබ්බොති යදි සක්කොති, සබ්බො විහාරො සොධෙනබ්බො. අසක්කොන්තෙන අත්තනො වසනොකාසො ජග්ගිතබ්බො. සබ්බං සොධෙතුං සක්කොන්තස්ස පන දස්සිතෙ විහාරසොධනවත්තෙ විනිච්ඡයො මහාබන්ධකෙ චුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

ආගන්තුකවත්තකථා නිට්ඨිතා.

ආවාසිකවත්තකථා

359. ආවාසිකවත්තෙ – ආසනං පඤ්ඤපෙතබ්බන්ති එවමාදි සබ්බං වුඬ්ඨතරෙ ආගතෙ විචරකම්මං වා නවකම්මං වා යපෙත්වාපි කාතබ්බං. චෙතියඬ්ගණං සම්මජ්ජන්තෙන සම්මජ්ජනිං නික්ඛිපිත්වා තස්ස වත්තං කාතුං ආරහිතබ්බං. පණ්ඩිතො හි ආගන්තුකො “සම්මජ්ජාහි තාව චෙතියඬ්ගණං”න්ති වක්ඛති. ගිලානභෙසජ්ජං කරොන්තෙන පන සචෙ නාතිආතුරො ගිලානො භොති, භෙසජ්ජං අකත්වා වත්තමෙව කාතබ්බං. මහාගිලානස්ස පන භෙසජ්ජමෙව කාතබ්බං. පණ්ඩිතො හි ආගන්තුකො “කරොහි තාව භෙසජ්ජ”න්ති වක්ඛති. පානීයෙන ප්‍රවිෂන්තෙන සචෙ සකිං ආනීතං පානීයං සබ්බං පිචති, “පුන ආනෙමී”ති ප්‍රවීණබ්බොයෙව. අපිච ඛිජනෙනපි ඛිජිතබ්බො, ඛිජන්තෙන සකිං පාදපිට්ඨියං ඛිජිත්වා සකිං මජ්ඣෙ සකිං සිසෙ ඛිජිතබ්බං, “අලං භොතු”ති චුත්තෙන තතො මන්දතරං ඛිජිතබ්බං. පුන “අල”න්ති චුත්තෙන තතො මන්දතරං ඛිජිතබ්බං. තතියවාරං චුත්තෙන ඛිජනී යපෙතබ්බා. පාදාපිස්ස ධොවිතබ්බා, ධොවිත්වා සචෙ අත්තනො තෙලං අත්ථි, තෙන මක්ඛෙනබ්බා. නො චෙ අත්ථි, තස්ස සන්තකෙන මක්ඛෙනබ්බා. උපාහනාපුඤ්ජනං පන අත්තනො රුචිවසෙන කාතබ්බං. තෙනෙව භෙත්ථ “සචෙ උස්සහති”ති චුත්තං. තස්මා උපාහනා අපුඤ්ජන්තස්සාපි අනාපත්ති. “කත්ථ මය්හං සෙනාසනං පාපුණාති”ති ප්‍රවීණෙන සෙනාසනං පඤ්ඤපෙතබ්බං, “එතං තුම්භාකං සෙනාසනං පාපුණාති”ති එවං ආචික්ඛිතබ්බන්ති අත්ථො. පජ්ජොටෙත්වා හි පත්ථරිතුං පන වට්ටතියෙව.

නවකස්ස වත්තෙ – පානීයං ආචික්ඛිතබ්බන්ති “එතං පානීයං ගභෙත්වා පිචාහි”ති ආචික්ඛිතබ්බං. පරිභොජනීයෙපි එසෙව නයො. සෙසං පුරිමසදිසමෙව. මහාආවාසෙපි අත්තනො සන්තිකං සම්පත්තස්ස ආගන්තුකස්ස වත්තං අකාතුං න ලහති.

ආවාසිකවත්තකථා නිට්ඨිතා.

ගමිකවත්තකථා

360. ගම්කවත්තෙසු දාරුභණ්ඩන්ති සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ වුත්තං මඤ්චපීඨාදි. මත්තිකාභණ්ඩම්පි රජනභාජනාදි සබ්බං තත්ථ වුත්තජ්ජහෙදමෙව. තං සබ්බං අග්ගිසාලාය වා අඤ්ඤතරස්මිං වා ගුත්තට්ඨානෙ පටිසාමෙත්වා ගන්තබ්බං. අනොවස්සකෙ පබ්භාරෙපි යපෙතුං වට්ටති. සෙනාසනං ආපුච්ඡිතබ්බන්ති එත්ථ යං පාසාණපිට්ඨියං වා පාසාණත්ථම්හෙසු වා කතසෙනාසනං, යත්ථ උපවිකා නාරොහන්ති, තං අනාපුච්ඡන්තස්සාපි අනාපත්ති. චතුසු පාසාණකෙසුතිආදි උපවිකානං උජ්ජත්තිට්ඨානෙ පණ්ණසාලාදිසෙනාසනෙ කත්තබ්බාකාරදස්සන්තං වුත්තං. අජ්ජෙව නාම අඩගානිපි සෙසෙය්‍යුන්ති අයං අජ්ඣොකාසෙ යපිතම්හි ආනිසංසො. ඔවස්සකගෙහෙ පන තිණෙසු ව මත්තිකාපිණ්ඩෙසු ව උපරි පතත්තෙසු මඤ්චපීඨානං අඩගානිපි විනස්සන්ති.

ගම්කවත්තකථා නිට්ඨිතා.

අනුමොදනවත්තකථා

362. අනුමොදනවත්ථුස්මිං ඉද්ධං අහොසීති සම්පන්නං අහොසි. චතුහි පඤ්චහිති සඬ්ඝත්ථෙරෙන අනුමොදනත්ථාය නිසින්තෙ හෙට්ඨා පටිපාටියා චතුහි නිසිදිතබ්බං. අනුථෙරෙ නිසින්තෙ මහාථෙරෙන ච හෙට්ඨා ච තීහි නිසිදිතබ්බං. පඤ්චමෙ නිසින්තෙ උපරි චතුහි නිසිදිතබ්බං. සඬ්ඝත්ථෙරෙන හෙට්ඨා දහරහික්ඛුස්මිං අජ්ඣාට්ඨෙපි සඬ්ඝත්ථෙරෙනො පට්ඨාය චතුහි නිසිදිතබ්බමෙව. සථෙ පන අනුමොදකො භික්ඛු “ගච්ඡං භන්තෙ, ආගමෙතබ්බකිච්චං නත්ථී”ති වදති, ගන්තුං වට්ටති. මහාථෙරෙන “ගච්ඡාම ආවුසො”ති වුත්තෙ “ගච්ඡං”ති වදති, එවම්පි වට්ටති. “බහිගාමෙ ආගමෙස්සාමා”ති ආභොගං කත්වාපි බහිගාමං ගන්ත්වා අත්තනො නිස්සිතකෙ “තුම්හෙ තස්ස ආගමනං ආගමෙට්ඨා”ති වත්වාපි ගන්තුං වට්ටතියෙව. සථෙ පන මනුස්සා අත්තනො රුචිකෙන එකෙන අනුමොදනං කාරෙන්නි, නෙව තස්ස අනුමොදනො ආපත්ති, න මහාථෙරස්ස භාරො හොති. උපනිසින්තකථායමෙව හි මනුස්සෙසු කථාපෙන්තෙසු මහාථෙරො ආපුච්ඡිතබ්බො, මහාථෙරෙන ච අනුමොදනාය අජ්ඣාට්ඨෙව ආගමෙතබ්බොති ඉදමෙත්ථ ලක්ඛණං. වච්චිතොති සඤ්ජාතවච්චො; වච්චපිළිතොති අධිස්පායො.

අනුමොදනවත්තකථා නිට්ඨිතා.

භත්තග්ගවත්තකථා

364. භත්තග්ගවත්තෙ “අන්තොගාමො වා හොතු විහාරො වා, මනුස්සානං පරිවෙසනට්ඨානං ගච්ඡන්තෙන චීවරං පාරුපිත්වා කායබන්ධනං බන්ධනමෙව වට්ටති”ති අට්ඨකථාසු වුත්තං. න ථෙරෙ භික්ඛු අනුපබ්ජ්ජාති ථෙරෙ භික්ඛු අතිඅල්ලීයිත්වා න නිසිදිතබ්බං. සථෙ මහාථෙරස්ස නිසින්තාසනෙන සමකං ආසනං හොති, බහුසු ආසනෙසු සති එකං ද්වෙ ආසනානි යපෙත්වා නිසිදිතබ්බං. භික්ඛු ගණෙත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙසු අනිසිදිත්වා මහාථෙරෙන නිසිදාති වුත්තෙන නිසිදිතබ්බං. නො වෙ මහාථෙරො වදති, “ඉදං, භන්තෙ, ආසනං උච්ච”න්ති

වත්තබ්බං. “නිසීදා” ති වුත්තෙ නිසීදිතබ්බං. සවෙ පන එවං ආපුච්ඡිතෙපි න වදති,
නිසීදන්තස්ස අනාපත්ති; මහාථෙරස්සෙව ආපත්ති. නවකො හි එවරුපෙ ආසනෙ
අනාපුච්ඡා නිසීදන්තො ආපජ්ජති, ථෙරො ආපුච්ඡිතෙ අනනුජානන්තො. න සඬ්ඝාටිං
ඔත්ථරිත්වාති න සඬ්ඝාටිං අවත්ථරිත්වා නිසීදිතබ්බං.

උභොහි හත්ථෙහීති පත්තධොවනඋදකං සන්ධාය වුත්තං. දක්ඛිණොදකං පන
පුරතො ආධාරකෙ පත්තං යපෙත්වා ගහෙතබ්බං. සාධුකන්ති උදකසද්දං
අකරොත්තෙන.

සුපස්ස ඔකාසොති යථා සුපස්ස ඔකාසො හොති; එවං මත්තාය ඔදනො
ගණ්හිතබ්බොති අත්ථො. සමකං සම්පාදෙහීති ඉදං න කෙවලං සජ්ජිආදීසුයෙව
ඔදනෙපි වත්තබ්බං. සජ්ජිආදීසු පන යං අජ්ජං හොති එකස්ස වා ද්විත්තං වා
අනුරූපකං, තං සබ්බෙසං සමකං සම්පාදෙහීති වුත්තෙ මනුස්සානං විහසා හොති,
තස්මා තාදිසං සකිං වා ද්වික්ඛත්තුං වා ගහෙත්වා සෙසං න ගහෙතබ්බං.

න තාව ථෙරෙන භුඤ්ජිතබ්බන්ති ඉදං යං පරිච්ඡින්නහික්ඛුකං හත්තග්ගං, යත්ථ
මනුස්සා සබ්බෙසං පාපෙත්වා දාතුකාමා හොන්ති, තං සන්ධාය වුත්තං. යං පන
මහාහත්තග්ගං හොති, යත්ථ එකස්මිං පදෙසෙ භුඤ්ජන්ති, එකස්මිං පදෙසෙ උදකං
දියාති, තත්ථ යථාසුඛං භුඤ්ජිතබ්බං.

න තාව උදකන්ති ඉදං හත්ථධොවනඋදකං සන්ධාය වුත්තං. අන්තරා
පිපාසිතෙන පන ගලෙ විලග්ගාමීසෙන වා පානීයං පිවිත්වා හත්ථා න ධොවිතබ්බා.
සවෙ මනුස්සා “ධොවථ හන්තෙ පත්තඤ්ච හත්ථෙ වා” ති වදන්ති, හික්ඛු වා
“තුම්හෙ උදකං ගණ්හථා” ති වදන්ති, වට්ටති.

නිවත්තන්තෙනාති හත්තග්ගතො උට්ඨාය නිවත්තන්තෙන සඬ්ඝෙන එවං
නිවත්තිතබ්බන්ති දස්සෙති. කථං? “නවකෙහී” ති සබ්බං දට්ඨබ්බං. සම්බාධෙසු හි
සරෙසු මහාථෙරානං නික්ඛමනොකාසො න හොති, තස්මා එවං වුත්තං. එවං
නිවත්තන්තෙහි පන නවකෙහි ගෙහද්වාරෙ යත්වා ථෙරෙසු නික්ඛන්තෙසු
පටිපාටියා ගන්තබ්බං. සවෙ පන මහාථෙරා ධුරෙ නිසින්නා හොන්ති, නවකා
අන්තොගෙහෙ, ථෙරාසනතො පට්ඨාය පටිපාටියා එව නික්ඛමිතබ්බං. කායෙන
කායං අසට්ඨෙත්තෙන යථා අන්තරෙන මනුස්සා ගන්තුං සක්කොන්ති, එවං විරළාය
පටිපාටියා ගන්තබ්බං.

හත්තග්ගවත්තකථා නිට්ඨිතා.

පිණ්ඩවාරිකවත්තකථා

366. පිණ්ඩවාරිකවත්තෙ – කම්මං වා නික්ඛිපතීති කජ්ජාසං වා සුජ්ජං වා මුසලං
වා යං ගහෙත්වා කම්මං කරොන්ති, ඨිතා වා නිසින්නා වා හොන්ති, තං නික්ඛිපති. න

ව භික්ඛාදායිකායාති ඉත්ථි වා හොතු පුරිසො වා, භික්ඛාදානසමයෙ මුඛං න
උල්ලොකෙතබ්බං.

පිණ්ඩවාරිකවත්තකථා නිට්ඨිතා.

ආරඤ්ඤිකවත්තකථා

368. ආරඤ්ඤිකවත්තෙ – සෙනාසනා ඔතරිතබ්බන්ති වසනට්ඨානතො
නික්ඛමිතබ්බං.

පත්තං ටථිකාය පක්ඛිපිත්වාති එත්ථ සචෙ ඛහිගාමෙ උදකං නත්ථි,
අන්තොගාමෙයෙව හත්තකිච්චං කත්වා අථ ඛහිගාමෙ අත්ථි, ඛහිගාමෙ හත්තකිච්චං
කත්වා පත්තො ධොවිත්වා වොදකො කත්වා ටථිකාය පක්ඛිපිතබ්බො.

පරිභොජනීයං උපට්ඨාපෙනබ්බන්ති සචෙ භාජනානි නප්පහොන්ති, පානීයමෙව
පරිභොජනීයමිපි කත්වා උපට්ඨාපෙනබ්බං. භාජනං අලහන්තෙන වෙළුනාලිකායපි
උපට්ඨාපෙනබ්බං. තමිපි අලහන්තස්ස යථා සමීපෙ උදකආවාටො හොති, එවං
කාතබ්බං. අරණිසහිතෙ සති අග්ගිං අකාතුමිපි වට්ටති. යථා ව ආරඤ්ඤිකස්ස, එවං
කන්තාරප්පට්පන්තස්සාපි අරණිසහිතං ඉච්ඡිතබ්බං. ගණවාසිනො පන තෙන විනාපි
වට්ටති. නක්ඛත්තානෙව නක්ඛත්තපදානි.

ආරඤ්ඤිකවත්තකථා නිට්ඨිතා.

සෙනාසනවත්තකථා

369. සෙනාසනවත්තෙ – ද්වාරං නාම යස්මා මහාවලඤ්ජං, තස්මා තත්ථ
ආපුච්ඡනකිච්චං නත්ථි, සෙසානි පන උද්දෙසදානාදීනි ආපුච්ඡිත්වාච කාතබ්බානි.
දෙවසිකමිපි ආපුච්ඡිතං වට්ටති. අථාපි “හන්තෙ ආපුච්ඡිතමෙව හොතු”ති වුත්තෙ
වුඩ්ඞතරො “සාධු”ති සම්පට්චිජති, සයමෙව වා “ත්වං යථාසුඛං විහරාහී”ති වදති;
එවමිපි වට්ටති. සභාගස්ස විස්සාසෙනාපි වට්ටතියෙව. යෙන වුඩ්ඞෙසා තෙන
පරිවත්තිතබ්බන්ති වුඩ්ඞාහිමුඛෙන පරිවත්තිතබ්බං. භොජනසාලාදීසුපි එවමෙව
පටිපජ්ජිතබ්බං.

සෙනාසනවත්තකථා නිට්ඨිතා.

ජන්තාසරවත්තාදිකථා

371. ජන්තාසරවත්තෙ – පරිභණ්ඩන්ති ඛහිජගති.

373. ආවමනවත්ථුස්මිං – සති උදකෙති එත්ථ සචෙ උදකං අත්ථි,
පටිච්ඡන්තට්ඨානං පන නත්ථි, භාජනෙන නීහරිත්වා ආවමිතබ්බං. භාජනෙ අසති
පත්තෙන නීහරිතබ්බං. පත්තෙපි අසති අසන්තං නාම හොති. “ඉදං අතිච්චටං

පුරතො අඤ්ඤං උදකං භවිස්සති” ති ගතස්ස උදකං අලහන්තස්සෙව
 හික්ඛාචාරවෙලා හොති, කට්ඨේන වා කෙනවි වා පුඤ්ජිත්වා ගන්තබ්බං, භුඤ්ජිතුම්පි
 අනුමොදනම්පි කාතුං වට්ටති. ආගතපටිපාටියාති වච්චකුටියං පස්සාවට්ඨානෙ
 න්භානතිත්ථෙති තිසුපි ආගතපටිපාටියෙව පමාණං.

374. වච්චකුටිවත්තෙ – න දන්තකට්ඨං බාදන්තෙනාති අයං වච්චකුටියාපි
 අවච්චකුටියාපි සබ්බත්ථෙව පටික්ඛෙපො. න ඵරුසෙන කට්ඨේනාති
 ඵාලිතකට්ඨේන වා බරෙන වා ගණ්ඨිකෙන වා කණ්ටකෙන වා සුසිරෙන වා පුනිනා
 වා න අවලෙඛිතබ්බං. අවලෙඛනකට්ඨං පන අග්ගහෙත්වා පට්ටියස්ස ආපත්ති
 නත්ථි.

න ආවමනසරාවකෙති සබ්බසාධාරණට්ඨානං සන්ධායෙනං වුත්තං. තත්‍ර හි
 අඤ්ඤෙ අඤ්ඤෙ ආගච්ඡන්ති, තස්මා උදකං න සෙසෙනබ්බං. යං පන සඞ්ඝිකෙපි
 විහාරෙ එකදෙසෙ නිබද්ධගමනත්ථාය කතං යානං හොති පුග්ගලිකට්ඨානං වා,
 තස්මිං වට්ටති. විරෙවනං පිටිත්වා පුනප්පුනං පටිසන්තස්සාපි වට්ටතියෙව.

ඌහතාති ඌහදිතා; බහි වච්චමක්ඛිතාති අත්ථො. ධොවිතබ්බාති උදකං
 ආහරිත්වා ධොවිතබ්බා. උදකං අත්ථි, භාජනං නත්ථි, අසන්තං නාම හොති. භාජනං
 අත්ථි, උදකං නත්ථි, එතම්පි අසන්තං. උභයෙ පන අසති අසන්තමෙව, කට්ඨේන වා
 කෙනවි වා පුඤ්ජිත්වා ගන්තබ්බං. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

ජන්තාසරවත්තාදිකථා නිට්ඨිතා.

වත්තක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

9. පාතිමොක්ඛට්ඨපනක්ඛන්ධකං

පාතිමොක්ඛුද්දෙසයාවනකථා

383. පාතිමොක්ඛට්ඨපනක්ඛන්ධකෙ – (නන්දිමුඛියා රත්තියාති
 අරුණුට්ඨිතකාලෙපි හි නන්දිමුඛා විය රත්ති බායති. තෙනාහ “නන්දිමුඛියා
 රත්තියා” ති. අන්තොපුනිත්ති අත්තචිත්තසන්තානෙ කිලෙසපුනිභාවෙන
 අන්තොපුනිං. අවස්සුතන්ති කිලෙසවස්සනවසෙන අවස්සුතං. කසම්බුකජාතන්ති
 ආකිණ්ණදොසතාය සංකිලිට්ඨජාතං.) යාව බාහාගහණාපි නාමාති “අපරිසුද්ධා
 ආනන්ද පරිසා” ති වචනං සුත්වායෙව හි තෙන පක්කම්භිතබ්බං සියා, එවං
 අපක්කම්භිත්වා යාව බාහාගහණාපි නාම සො මොසපුරිසො ආගමෙස්සති,
 අවජරියමිදන්ති දස්සෙති.

384. න ආයතකෙනෙව පපාතොති න පයමමෙව ගම්භිරො; අනුපුබ්බෙන
 ගම්භිරොති අත්ථො. ඨිතධම්මො වෙලං නාතිවත්තතීති වීථිනං ඔසක්කනකන්දරං

මරියාදවෙලං නාතික්කමති. තීරං වාහෙනීති තීරතො අප්පෙනි; උස්සාරෙනීති අත්ථො. අඤ්ඤාපට්ඨෙධොති අරහත්තප්පත්ති.

385. ඡන්තමතිවස්සතීති ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා පටිච්ඡාදෙන්තො අඤ්ඤං නවං ආපත්තිං ආපජ්ජති ඉදමෙනං සන්ධාය චුත්තං. විවටං නාතිවස්සතීති ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා විවරන්තො අඤ්ඤං නාපජ්ජති ඉදමෙනං සන්ධාය චුත්තං.

පාතිමොක්ඛද්දේසයාවනකථා නිට්ඨිතා.

පාතිමොක්ඛසවනාරහකථා

386. යපිතං හොති පාතිමොක්ඛන්ති එත්ථ පුරෙ වා පච්ඡා වා යපිතම්පි අට්ඨපිතං හොති, ඛෙත්තෙ යපිතමෙව පන යපිතං නාම හොති. තස්මා “සුඤ්ඤා මෙ, හන්තෙ සඬ්ඝො, අප්පුපොසථො පන්නරසො, යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඬ්ඝො උපොසථං කරෙය්‍යා”ති එත්ථ යාව රෙ-කාරං භණ්ති, තාව යපෙනඛ්ඛං, ඉදඤ්ඤි ඛෙත්තං. යා-කාරෙ පන චුත්තෙ යපෙන්තෙන පච්ඡා යපිතං නාම හොති. “සුඤ්ඤා මෙ”ති අනාරද්ධෙයෙව යපෙන්තෙන පුරෙ යපිතං හොති.

පාතිමොක්ඛසවනාරහකථා නිට්ඨිතා.

ධම්මිකාධම්මිකපාතිමොක්ඛට්ඨපනකථා

387. අමුලිකාය සීලවිපත්තියා පාතිමොක්ඛං යපෙනි අකතායාති තෙන පුග්ගලෙන සා විපත්ති කතා වා හොතු අකතා වා, පාතිමොක්ඛට්ඨපනකස්ස සඤ්ඤාඅමුලිකවසෙන අමුලිකා හොති. කතාකතායාති කතඤ්ඤි අකතඤ්ඤි උභයං ගහෙත්වා චුත්තං.

ධම්මිකං සාමග්ගිං න උපෙතීති කම්මං කොපෙතුකාමතාය සඬ්ඝස්ස කම්මෙ කරියමානෙ නෙව ආගච්ඡති, න ඡන්දං දෙති, සම්මුඛිභූතොව පටික්කොසති, තෙන දුක්කටං ආපජ්ජති. ඉච්චස්සාපි සාපත්තිකස්සෙව පාතිමොක්ඛං යපිතං හොති. පච්චාදියතීති “පුන කාතඛ්ඛං කම්ම”න්ති පච්චාදියති, තෙන උක්කොටනකෙන පාවිත්තියං ආපජ්ජති. ඉච්චස්සාපි සාපත්තිකස්සෙව පාතිමොක්ඛං යපිතං හොති.

ධම්මිකාධම්මිකපාතිමොක්ඛට්ඨපනකථා නිට්ඨිතා.

ධම්මිකපාතිමොක්ඛට්ඨපනකථා

388. යෙහි ආකාරෙහි යෙහි ලිඬගෙහි යෙහි නිමිත්තෙහිති එත්ථ මග්ගෙනමග්ගපටිපාදනාදිසු ආකාරාදිසඤ්ඤා වෙදිතඛ්ඛා. තෙන දිට්ඨොන තෙන සුතෙන තාය පරිසඬ්ඝායාති එත්ථ දිට්ඨඤ්ඤි සුතඤ්ඤි පාළියං ආගතමෙව. සවෙ පන

තෙහි දිට්‍ඨසුතෙහි පරිසඬිකං උප්පාදෙය්‍ය, තං සන්ධාය වුත්තං ‘‘තාය පරිසඬිකායා’’ති.

ධම්මිකපාතිමොක්ඛට්ඨපනකථා නිට්ඨිතා.

අත්තාදානඅඬිගකථා

398. අත්තාදානං ආදාතුකාමෙනාති එත්ථ සාසනං සොධෙතුකාමො භික්ඛු යං අධිකරණං අත්තනා ආදියති, තං අත්තාදානන්ති වුච්චති. අකාලො ඉමං අත්තාදානං ආදාතුන්ති එත්ථ රාජහයං වොරහයං දුබ්භික්ඛහයං වස්සාරත්තොති අයං අකාලො, විපරිතො කාලො.

අභූතං ඉදං අත්තාදානන්ති අසන්තමිදං, මයා අධම්මො වා ධම්මොති, ධම්මො වා අධම්මොති, අවිනයො වා විනයොති, විනයො වා අවිනයොති, දුස්සිලො වා පුග්ගලො සිලවාති, සිලවා වා දුස්සිලොති ගභිතොති අත්ථො; විපරියායෙන භූතං වෙදිතබ්බං. අනත්ථසංභිතං ඉදං අත්තාදානන්ති එත්ථ යං ජීවිතන්තරායාය වා බ්‍රහ්මවරියන්තරායාය වා සංවත්තති, ඉදං අනත්ථසංභිතං, විපරිතං අත්ථසංභිතං නාම.

න ලභිස්සාමි සන්දිට්ඨෙ සම්භත්තෙ භික්ඛුති අප්පෙකදා හි රාජහයාදීසු එවරූපා අත්තනො පක්ඛස්ස උපත්ථම්භකා භික්ඛු ලද්ධුං න සක්කා භොන්ති, තං සන්ධාය වුත්තං ‘‘න ලභිස්සාමි’’ති. අප්පෙකදා පන බෙමසුභික්ඛාදීසු ලද්ධුං සක්කා භොන්ති, තං සන්ධාය ‘‘ලභිස්සාමි’’ති වුත්තං.

භවිස්සති සඬ්ඝස්ස තතොතිදානං භණ්ඩනන්ති කොසම්බකානං විය භණ්ඩනං කලහො විග්ගහො විවාදො සඬ්ඝහෙදො ච භවිස්සති. පච්ඡාපි අවිජ්ජිසාරකරං භවිස්සති සුභද්දං වුඩ්ඪපබ්බජිතං නිග්ගහෙත්වා පඤ්චසතිකසඬ්භිතිං කරොන්තස්ස මහාකස්සපත්ථෙරස්සෙව, දසවත්ථුකෙ අධිකරණෙ දසභික්ඛුසහස්සාති නිග්ගහෙත්වා සත්තසතිකසඬ්භිතිං කරොන්තස්ස ආයස්මතො යසස්සෙව, සට්ඨිභික්ඛුසහස්සාති නිග්ගහෙත්වා සහස්සිකසඬ්භිතිං කරොන්තස්ස මොග්ගලිපුත්තතිස්සත්ථෙරස්සෙව ච පච්ඡා සමනුස්සරණකරණං භොති, සාසනස්ස ච විගතූපක්කිලෙසවන්දිමසුරියසස්සිරිකතාය සංවත්තති.

අත්තාදානඅඬිගකථා නිට්ඨිතා.

වොදකෙනපච්චවෙක්ඛිතබ්බධම්මකථා

399. අච්ඡිද්දෙන අප්පට්ඨංසෙනාතිආදීසු යෙන ගහට්ඨපබ්බජිතෙසු යො කොචි පහටො වා භොති, ගිහිනං ගණ්ඩථාලනාදීනි වෙජ්ජකම්මානි වා කතානි, තස්ස කායසමාවාරො උපවිකාහි බායිතතාලපණ්ණමිව ඡිද්දො ච පට්මාසිතුං යත්ථ කත්ථවි ගහෙත්වා ආකඬ්ඪීතුං සක්කුණෙය්‍යතාය සප්පට්ඨංසො ච භොති, විපරිතො අච්ඡිද්දො අප්පට්ඨංසොති වෙදිතබ්බොති. වච්ඡමාවාරො පන

මුසාවාදඔමසවාදපෙසුඤ්ඤඅමුලකානුද්ධංසනාදීහි ඡිද්දො ව සප්පට්මංසො ව හොති,
විපරිතො අවිඡිද්දො අප්පට්මංසො.

මෙත්තං නු බො මෙ චිත්තන්ති පලිබොධෙ ඡිත්තදිත්වා
කම්මට්ඨානභාවනානුයොගෙන අධිගතං මෙත්තචිත්තං. අනාසාතන්ති
ආසාතවිරහිතං, වික්ඛම්භනවසෙන විහතාසාතන්ති අත්ථො. ඉදං පනාවුසො කත්ථ
වුත්තං භගවතාති ඉදං සික්ඛාපදං කතරස්මිං නගරෙ වුත්තන්ති අත්ථො.

වොදකෙනපච්චවෙක්ඛිතබ්බධම්මකථා නිට්ඨිතා.

වොදකෙනඋපට්ඨාපෙතබ්බකථා

400. කාලෙන වක්ඛාමීතිආදීසු එකො එකං ඔකාසං කාරෙත්වා වොදෙත්තො
කාලෙන වදති නාම.
සඬ්ඝමජ්ඣගණමජ්ඣසලාකග්ගයාගුඅග්ගවිතක්කමාලකහික්ඛාචාරමග්ගආසනසා
ලාදීසු උපට්ඨාකෙහි පරිචාරිතක්ඛණෙ වා වොදෙත්තො අකාලෙන වදති නාම.
තච්ඡෙන වදන්තො භූතෙන වදති නාම. ‘අම්භො මහල්ලක, පරිසාවචර, පංසුකුලික,
ධම්මකථික, පතිරූපං තව ඉද්’න්ති වදන්තො එරුසෙන වදති නාම. කාරණනිස්සිතං
පන කත්වා ‘භන්තෙ මහල්ලකත්ථ, පරිසාවචරා, පංසුකුලිකා, ධම්මකථිකත්ථ,
පතිරූපං තුම්භාකං ඉද්’න්ති වදන්තො සණ්ඨෙන වදති නාම. කාරණනිස්සිතං
කත්වා වදන්තො අත්ථසංහිතෙන වදති නාම. මෙත්තචිත්තො වක්ඛාමි නො
දොසන්තරොති මෙත්තචිත්තං උපට්ඨාපෙත්වා වක්ඛාමි, න දුට්ඨචිත්තො භුත්වා.

වොදකෙනඋපට්ඨාපෙතබ්බකථා නිට්ඨිතා.

වොදකවුදිතකපට්ඨසංයුත්තකථා

401. අජ්ඣත්තං මනසිකරිත්වාති අත්තනො චිත්තෙ උප්පාදෙත්වා.
කාරුඤ්ඤතාති කරුණාභාවො. ඉමිනා කරුණඤ්ච කරුණාපුබ්බභාගඤ්ච දස්සෙති.
හිතෙසිතාති හිතගවෙසනතා. අනුකම්පිතාති තෙන හිතෙන සංයොජනතා. ද්විතිපි
මෙත්තඤ්ච මෙත්තාපුබ්බභාගඤ්ච දස්සෙති. ආපත්තිවුට්ඨානතාති ආපත්තිනො
වුට්ඨාපෙත්වා සුද්ධන්තෙ පතිට්ඨාපනා. වත්ථුං වොදෙත්වා සාරෙත්වා පටිඤ්ඤං
ආරොපෙත්වා යථාපටිඤ්ඤාය කම්මකරණං විනයපුරෙක්ඛාරතා නාම. ඉමෙ පඤ්ච
ධම්මෙති යෙ එතෙ කාරුඤ්ඤතාතිආදිනා නයෙන වුත්තා, ඉමෙ පඤ්ච ධම්මෙ
අජ්ඣත්තං මනසි කරිත්වා පරො වොදෙතබ්බොති.

සච්චෙ ව අකුප්පෙ වාති වච්ඡච්චෙ ව අකුප්පනතාය ව. වුදිතකෙන හි සච්චඤ්ච
වත්තබ්බං, කොපො ව න කාතබ්බො. නෙව අත්තනා කුප්ඤ්ඤිතබ්බො, න පරො
සට්ඨෙතබ්බොති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

වොදකවුදිතකපට්ඨසංයුත්තකථා නිට්ඨිතා.

පාතිමොක්ඛට්ඨපනක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

10. භික්ඛුනික්ඛන්ධකං

මහාපජාපතිගොතමීචත්ථකථා

402. භික්ඛුනික්ඛන්ධකෙ – අලං ගොතමී මා තෙ රුවිච්ඡිති කස්මා පටික්ඛිපති, නනු සබ්බෙසම්පි බුද්ධානං චතස්සො පරිසා භොන්තිති? කාමං භොන්ති, කිලමෙත්වා පන අනෙකක්ඛන්තුං යාවිතෙන අනුඤ්ඤාතං පබ්බජ්ජං “දුක්ඛෙන ලද්ධා අයං අම්භෙහී” ති සම්මා පරිපාලෙස්සන්තිති හද්දකං කත්වා අනුජානිතුකාමො පටික්ඛිපති. අට්ඨගරුධම්මකථා මහාවිහඬිගෙයෙව කථිතා.

403. කුම්භථෙන්නකෙහීති කුම්භෙ දීපං ජාලෙත්වා තෙන ආලොකෙන පරසරෙ හණ්ඩං විචිනිත්වා ථෙන්නකථොරෙහි.

සෙතට්ඨිකා නාම රොගජාතීති එකො පාණකො නාළිමජ්ඣගතං කණ්ඩං විජ්ඣති, යෙන විද්ධත්තා නික්ඛන්තම්පි සාලිසිසං බීරං ගහෙතුං න සක්කොති.

මඤ්ජිට්ඨිකා නාම රොගජාතීති උච්ඡුන්තං අන්තොරත්තභාවො. මහතො තළාකස්ස පටිකච්චෙව ආළින්ති ඉමිනා පන එතමත්ථං දස්සෙති – යථා මහතො තළාකස්ස ආළියා අබද්ධායපි කිඤ්චි උදකං තිට්ඨෙය්‍යා, පයමමෙව බද්ධාය පන යං අබද්ධපච්චයා න තිට්ඨෙය්‍යා, තම්පි තිට්ඨෙය්‍යා; එවමෙව යෙ ඉමෙ අනුප්පන්නෙ චත්ථස්මිං පටිකච්චෙව අචිතික්කමන්තත්ථාය ගරුධම්මා පඤ්ඤත්තා. තෙසු අපඤ්ඤත්තෙසුපි මාතුගාමස්ස පබ්බජිතත්තා පඤ්චෙව චස්සසතානි සද්ධම්මො තිට්ඨෙය්‍යා. පටිකච්චෙව පඤ්ඤත්තත්තා පන අපරානිපි පඤ්චවස්සසතානි යස්සතීති එවං පයමං චුත්තං චස්සසහස්සමෙව යස්සතීති. චස්සසහස්සන්ති චෙතං පටිසම්භිදාපහෙදප්පත්තනිණාසවචසෙනෙව චුත්තං. තතො පන උත්තරිමිපි සුක්ඛවිපස්සකඤ්ඤාසවචසෙන චස්සසහස්සං, අනාගාමිචසෙන චස්සසහස්සං, සකදාගාමිචසෙන චස්සසහස්සං, සොනාපන්නචසෙන චස්සසහස්සන්ති එවං පඤ්චවස්සසහස්සානි පටිච්චෙධසද්ධම්මො යස්සති. පරියත්තිධම්මොපි තානියෙව. න භි පරියත්තියා අසති පටිච්චෙධො අත්ථි, නාපි පරියත්තියා සති පටිච්චෙධො න භොති; ලිඬගං පන පරියත්තියා අන්තරහිතායපි චිරං පචත්තිස්සතීති.

මහාපජාපතිගොතමීචත්ථකථා නිට්ඨිතා.

භික්ඛුනිඋපසම්පදානුජානනකථා

404. අනුජානාමි භික්ඛවෙ භික්ඛුහි භික්ඛුනියො උපසම්පාදෙතුන්ති ඉමාය අනුපඤ්ඤත්තියා භික්ඛු පඤ්චසතා සාකියානියො මහාපජාපතියා සද්ධිවිහාරිනියො කත්වා උපසම්පාදෙසුං. ඉති තා සබ්බාපි එකතොඋපසම්පන්නා නාම අහෙසුං. යෙ ඛො ත්වං ගොතමීති ඉමිනා ඔවාදෙන ගොතමී අරහත්තං පත්තා.

409. කම්මං න කරියතීති තජ්ජනියාදි සත්තවිධම්පි කම්මං න කරියති.
බ්බාපෙන්නීති න පුත ඵලං කරිස්සාමීති බ්බාපෙන්නි.

410. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, භික්ඛුහි භික්ඛුනීනං කම්මං රොපෙත්වා
නිය්‍යාදෙනුන්ති ඵත්ථ තජ්ජනියාදීසු ‘‘ඉදං නාම කම්මං ඵතිස්සා කාතබ්බ’’න්ති ඵලං
රොපෙත්වා ‘‘තං දානි තුම්භෙව කරොථා’’ති නිය්‍යාදෙනබ්බං. සචෙ පන අඤ්ඤස්මිං
රොපිතෙ අඤ්ඤං කරොන්ති, ‘‘තජ්ජනියකම්මාරහස්ස නියස්සකම්මං කරොති’’ති
ඵත්ථ වුත්තනයෙන කාරෙතබ්බතං ආපජ්ජන්ති.

411. කද්දමොදකෙනාති ඵත්ථ න කෙවලං කද්දමොදකෙන,
විජ්ජසන්නඋදකරජනකද්දමාදීසුපි යෙන කෙනවි ඔසිඤ්චන්තස්ස දුක්ඛට්ඨෙව.
අවන්දියො සො භික්ඛවෙ භික්ඛු භික්ඛුනිසඬසෙන කාතබ්බොති භික්ඛුනුපස්සයෙ
සන්නිපතිත්වා ‘‘අසුකො නාම අයොසා භික්ඛුනීනං අපසාදනීයං දස්සෙති, ඵතස්ස
අයාස්ස අවන්දියකරණං රුච්චති’’ති ඵලං තික්ඛන්තුං සාචෙතබ්බං. ඵත්තාවතා
අවන්දියො කතො හොති. තතො පටියාය යථා සාමණෙරෙ දිස්වා න වන්දන්ති;
ඵවමෙව දිස්වාපි න වන්දිතබ්බො. තෙන භික්ඛුනා සම්මා වත්තන්තෙන
භික්ඛුනුපස්සයං ආගන්ත්වා විහාරෙයෙව සඬ්ඝං වා ගණං වා ඵකපුග්ගලං වා
උපසඬකම්ත්වා උක්කුට්ඨං නිසිදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා ‘‘භික්ඛුනිසඬසො
මය්හං බමතු’’ති බ්බාපෙතබ්බං. තෙන භික්ඛුනා භික්ඛුනීනං සන්නිකං ආගන්ත්වා
‘‘ඵසො භික්ඛු තුම්භෙ බ්බාපෙති’’ති වත්තබ්බං. තතො පටියාය සො වන්දිතබ්බො.
අයමෙත්ථ සඬබ්බෙපො, විත්ථාරං පන කම්මවිහඬගෙ වක්ඛාම.

ඔභාසෙන්නීති අසද්ධම්මෙන ඔභාසෙන්නි. භික්ඛුනිහි සද්ධිං සම්පයොජෙන්නීති
භික්ඛුනිහි සද්ධිං පුරිසෙ අසද්ධම්මෙන සම්පයොජෙන්නි. අවන්දියකරණං
වුත්තනයමෙව. ආවරණන්ති විහාරජ්ජවෙසනෙ නිවාරණං. ඔවාදං යපෙතුන්ති ඵත්ථ
න භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වා යපෙතබ්බො. ඔවාදත්ථාය පන ආගතා භික්ඛුනියො
වත්තබ්බා ‘‘අසුකා නාම භික්ඛුනී සාපත්තිකා, තස්සා ඔවාදං යපෙමි, මා තාය සද්ධිං
උපොසථං කරිත්ථා’’ති. කායවිවරණාදීසුපි දණ්ඩකම්මං වුත්තනයමෙව.

413. න භික්ඛවෙ භික්ඛුනියා ඔවාදො න ගන්තබ්බොතිආදි
භික්ඛුනිවිහඬගවණ්ණනායං වුත්තමෙව.

416. ඵාසුකා නමෙන්නීති ගිහිදාරිකායො විය සනපට්ටකෙන කායබන්ධනෙන
ඵාසුකා නමනත්ථාය බන්ධන්ති. ඵකපරියාකතන්ති ඵකචාරං පරික්ඛිපතකං.

විලිවෙන පට්ටෙනාති සණ්ඨෙහි වෙඵ්චිලිවෙහි කතපට්ටෙන. දුස්සපට්ටෙනාති
සෙනවත්ථපට්ටෙන. දුස්සවෙණියාති දුස්සෙන කතවෙණියා. දුස්සවට්ටියාති දුස්සෙන
කතවට්ටියා. වොළපට්ටාදීසු වොළකාසාවං වොළන්ති වෙදිතබ්බං.

අට්ඨිල්ලෙනාති ගොජඬසට්ඨිකෙන. ජසනන්ති කට්ඨපදෙසො වුව්චති. හත්ථං
කොට්ටාපෙන්නීති අග්ගබාහං කොට්ටාපෙත්වා මොරපත්තාදීහි විත්තාලඬකාරං.

කරොන්ති. හත්ථකොච්ඡන්ති පිට්ඨිහත්ථං. පාදන්ති ජඩ්ඝං. පාදකොච්ඡන්ති පිට්ඨිපාදං.

417. මුඛලිම්පනාදීනි වුත්තනායානෙව. අවච්ඡිං කරොන්තිති අක්ඛි
අක්ඛන්ති යො අවච්ඡිං දෙසෙ අධොමුඛං ලෙඛං කරොන්ති. විසෙසකන්ති
ගණ්ඨප්පදෙසෙ විචිත්‍රසණ්ඨානං විසෙසකං කරොන්ති. ඔලොකෙන්තිති වාතපානං
විවරිත්වා වීරී. ඔලොකෙන්ති. සාලොකෙ තිට්ඨන්තිති ද්වාරං විවරිත්වා උපච්ඡිකායං
දස්සෙන්ති යො තිට්ඨන්ති. නච්චන්ති නටසමජ්ජං කාරොන්ති. වෙසිං වුට්ඨාපෙන්තිති
ගණ්ඨකං වුට්ඨාපෙන්ති. පානාගාරං යපෙන්තිති සුරං වික්කිණන්ති. සුනං යපෙන්තිති
මංසං වික්කිණන්ති. ආපණන්ති නානාහණ්ඨානං අනෙකවිධං ආපණං පසාරොන්ති.
දාසං උපට්ඨාපෙන්තිති දාසං ගහෙන්වා තෙන අත්තනො වෙය්‍යාවච්චං කාරොන්ති.
දාසිආදිසුපි එසෙව න යො. හරිතකපක්කිකං පකිණන්තිති හරිතකඤ්චෙව පක්කඤ්ච
පකිණන්ති; පකිණ්ණකාපණං පසාරොන්තිති වුත්තං හොති.

418. සබ්බනීලකාදිකථා කථිතායෙව.

419. භික්ඛුනී වෙ, භික්ඛවෙ, කාලං කරොන්තිති ආදීසු අයං
පාළිමුත්තකවිනිච්ඡයො – සවෙ භි පඤ්චස්ස සහධම්මිකෙස්ස යො කොචි කාලං
කරොන්තො “මමච්චයෙන මය්හං පරික්ඛාරො උපජ්ඣායස්ස හොතු, ආවරියස්ස
හොතු, සද්ධිවිහාරිකස්ස හොතු, අන්තෙවාසිකස්ස හොතු, මාතු හොතු, පිතු හොතු,
අඤ්ඤස්ස වා යස්ස කස්සචි හොතු” ති වදති තෙසං න හොති, සඬ්ඝස්සෙව හොති. න
භි පඤ්චන්තං සහධම්මිකානං අච්චයදානං රුහති, ගිහීනං පන රුහති. භික්ඛු භි
භික්ඛුනිවිහාරෙ කාලං කරොති, තස්ස පරික්ඛාරො භික්ඛුනංයෙව හොති. භික්ඛුනී
භික්ඛුනිවිහාරෙ කාලං කරොති, තස්සා පරික්ඛාරො භික්ඛුනීනංයෙව හොති.

420. පුරාණමල්ලීනි පුරාණෙ ගිහිකාලෙ මල්ලකස්ස හරියා. පුරිසඛ්‍යඤ්ජනන්ති
පුරිසනිමිත්තං, ඡීන්තං වා හොතු අච්ඡින්නං වා, පටිච්ඡන්තං වා අප්පටිච්ඡන්තං වා.
සවෙ එතස්මිං යානෙ පුරිසඛ්‍යඤ්ජනන්ති චිත්තං උප්පාදෙන්වා උපනිජ්ඣායති,
දුක්කටං.

421. අත්තනො පරිභොගත්ථාය දින්නං නාම යං “තුම්භෙයෙව පරිභුඤ්ජ්ජා” ති
වත්වා දින්නං, තං අඤ්ඤස්ස දදන්තො දුක්කටං. අග්ගං ගහෙන්වා පන දාතුං වට්ටති.
සවෙ අසප්පායං, සබ්බං අපනෙතුං වට්ටති. වීරං එකාහං වා ද්වීහං වා පරිභුඤ්ජිත්වා
දාතුං වට්ටති. පත්තාදිසුපි එසෙව න යො.

භික්ඛුනං සන්තිධිං භික්ඛුනීහි පටිග්ගහාපෙත්වාති හියොයා පටිග්ගහෙන්වා
යපිතමංසං අප්ප අඤ්ඤස්මිං අනුපසම්පන්නො අසති භික්ඛුනි පටිග්ගහාපෙත්වා
භික්ඛුනීහි පරිභුඤ්ජිතබ්බං. භික්ඛුනි පටිග්ගහිතඤ්ඤි භික්ඛුනීනං
අප්පටිග්ගහිතකට්ඨානෙ තිට්ඨති, භික්ඛුනීනං පටිග්ගහිතම්පි භික්ඛුසු එසෙව න යො.

426. ආසනං සංකසායන්තියො කාලං විනිනාමෙසුන්ති අඤ්ඤං වුට්ඨාපෙත්වා අඤ්ඤං නිසීදාපෙන්තියො භොජනකාලං අතික්කාමෙසුං.

අට්ඨන්තං භික්ඛුනීනං යථාච්ඡිද්ධන්ති එත්ථ සචෙ පුරෙ අට්ඨස්ස නිසීන්නාස්ස තාසං අබ්භන්තරිමා අඤ්ඤා ආගච්ඡති, සා අත්තනො නවකං උට්ඨාපෙත්වා නිසීදිතුං ලභති. යා පන අට්ඨහිපි නවකතරා, සා සචෙපි සට්ඨිවස්සා භොති, ආගතපටිපාටියාව නිසීදිතුං ලභති. අඤ්ඤත්ථ සබ්බත්ථ යථාච්ඡිද්ධං න පටිබාහිතබ්බන්ති යපෙත්වා භත්තග්ගං අඤ්ඤස්මිං චතුපච්චයභාජනීයට්ඨානෙ “අහං පුබ්බෙ ආගතා”ති වුඩ්ඞං පටිබාහිත්වා කිඤ්චි න ගහෙතබ්බං; යථාච්ඡිද්ධමෙව වට්ටති. පචාරණාකථා කථිතායෙව.

429. ඉත්ථිසුත්තන්තිආදීහි සබ්බයානානි අනුඤ්ඤාතානි. පාටඬිකීන්ති පටපොට්ටලිකං.

430. දුතෙන උපසම්පදා දසන්තං අන්තරායානං යෙන කෙනචි වට්ටති. කම්මවාචාපරියොසානෙ සා භික්ඛුනී භික්ඛුනුපස්සයෙ ධීතා වා භොතු නිපන්තා වා ජාගරා වා නිද්දං ඔක්කන්තා වා, උපසම්පන්නාව භොති. තාවදෙව ඡායාදීනි ආගතාය දුතභික්ඛුනියා ආචික්ඛිතබ්බානි.

431. උදොසිතොති භණ්ඩසාලා. න සම්මතීති නප්පභොති. උපස්සයන්ති සරං. නවකම්මන්ති සඬ්ඝස්සත්ථාය භික්ඛුනියා නවකම්මමිපි කාතුං අනුජානාමීති අත්ථො.

432. තස්සා පබ්බජිතායාති තස්සා පබ්බජිතකාලෙ. යාව සො දාරකො විඤ්ඤුතං පාපුණාතීති යාව බාදිතුං භුඤ්ජිතුං නභායිතුඤ්ච මණ්ඩිතුඤ්ච අත්තනො ධම්මතාය සක්කොතීති අත්ථො.

යපෙත්වා සාගාරන්ති සහගාරසෙය්‍යාමත්තං යපෙත්වා. යථා අඤ්ඤස්මිං පුරිසෙ; එවං දුතිසිකාය භික්ඛුනියා තස්මිං දාරකෙ පටිපජ්ජිතබ්බන්ති දස්සෙති. මාතා පන නභාපෙතුං පායෙතුං භොජෙතුං මණ්ඩෙතුං උරෙ කත්වා සයිතුඤ්ච ලභති.

434. යදෙව සා විබ්භන්තාති යස්මා සා විබ්භන්තා අත්තනො රුටියා බන්ති යා ඔදාතානි වත්ථානි නිවත්ථා, තස්මායෙව සා අභික්ඛුනී, න සික්ඛාපච්චක්ඛානෙනානි දස්සෙති. සා පුත උපසම්පදං න ලභති.

සා ආගතා න උපසම්පාදෙතබ්බාති න කෙවලං න උපසම්පාදෙතබ්බා, පබ්බජ්ජමිපි න ලභති. ඔදාතානි ගහෙත්වා විබ්භන්තා පන පබ්බජ්ජාමත්තං ලභති.

අභිවාදනන්තිආදීසු පුරිසා පාදෙ සම්බාහන්තා වන්දන්ති, කෙසෙ ඡින්දන්ති, නබෙ ඡින්දන්ති, චණුපටිකම්මං කරොන්ති, තං සබ්බං කුක්කුච්චායන්තා න සාදියන්තීති අත්ථො. තත්ත්වකෙ ආචරියා “සචෙ එකතො වා උභතො වා අවස්සුතා භොන්ති සාරත්තා, යථාවත්ථුකමෙව”. එකෙ ආචරියා “නත්ථි එත්ථ ආපත්තී”ති

වදන්ති. එවං ආවරියවාදං දස්සෙත්වා ඉදං ඔදිස්ස අනුඤ්ඤාතං වට්ටනීති අට්ඨකථාසු
වුත්තං. තං පමාණං. “අනුජානාමි හික්ඛවෙ සාදිතු”න්ති හි වචනෙනෙව තං
කප්පියං.

435. පල්ලඛකෙන නිසිදන්තීති පල්ලඛකං ආභුජිත්වා නිසිදන්ති.
අඬිඬපල්ලඛකන්ති එකං පාදං ආභුජිත්වා කතපල්ලඛකං. හෙට්ඨා විවට්ටෙ උපරි
පට්ඨිජන්තෙති එත්ථ සවෙ කුපො ඛතො හොති, උපරි පන පදරමත්තමෙව
සබ්බදිසාසු පඤ්ඤායති, එවරූපෙපි වට්ටති.

436. කුක්කුසං මත්තිකන්ති කුණ්ඩකඤ්චෙව මත්තිකඤ්ච. සෙසමෙත්ථ
උත්තානමෙවාති.

හික්ඛුනීඋපසම්පදානුජානනකථා නිට්ඨිතා.

හික්ඛුනික්ඛන්ධකචණ්ණනා නිට්ඨිතා.

11. පඤ්චසතිකක්ඛන්ධකං

බුද්දානුබුද්දකසික්ඛාපදකථා

441. පඤ්චසතිකක්ඛන්ධකෙ – වත්තාරි පාරාජිකානි යපෙත්වා අවසෙසානි
බුද්දානුබුද්දකානීති එවමාදි එකසික්ඛාපදමපි අපරිච්චජිත්වා සබ්බෙසං
සඬිගහෙතඬ්ඛභාවදස්සනත්ථං පරියායෙන වුත්තං. ඉදං වො සමණානන්ති ඉදං
සමණානං. පදපුරණමත්තෙ වොකාරො.

443. ඉදමපි තෙ ආවුසො ආනන්ද දුක්කටන්ති “ඉදං තයා දුට්ඨු කත”න්ති
කෙවලං ගරහන්තෙහි ථෙරෙහි වුත්තං, න ආපත්තිං සන්ධාය වුත්තං. න හි තෙ
ආපත්තානාපත්තිං න ජානන්ති. ඉදානෙව චෙතං අනුස්සාවිතං – “සඬිසො
අපඤ්ඤත්තං න පඤ්ඤපෙති, පඤ්ඤත්තං න සමුච්ඡින්නදතී”ති. දෙසෙහි තං
දුක්කටන්ති ඉදමපි ච “ආම, හන්තෙ, දුට්ඨු මයා කත”න්ති එවං පටිජානාහි, තං
දුක්කටන්ති ඉදං සන්ධාය වුත්තං, න ආපත්තිදෙසනං. ථෙරො පන යස්මා අසතියා න
පුච්ඡි න අනාදරෙන, තස්මා තත්ථ දුට්ඨුකතභාවමිපි අසල්ලක්ඛෙන්තො “නාහං තං
දුක්කටං පස්සාමී”ති වත්වා ථෙරෙසු ගාරවං දස්සෙන්නො “අපිවායස්මන්තානං
සන්ධාය දෙසෙමි තං දුක්කට”න්ති ආහ. යථා තුම්හෙ වදථ, තථා පටිජානාමීති
වුත්තං හොති. එසෙව නයො අවසෙසෙසු වතුසු යානෙසු. සෙසමෙත්ථ යං වත්තඬ්ඛං
සියා, තං නිදානවණ්ණනායමෙව වුත්තං.

බුද්දානුබුද්දකසික්ඛාපදකථා නිට්ඨිතා.

පඤ්චසතිකක්ඛන්ධකචණ්ණනා නිට්ඨිතා.

12. සත්තසතිකක්ඛන්ධකං

දසවත්ථුකථා

446. සත්තසතිකක්ඛන්ධකෙ – භික්ඛග්ගෙනාති භික්ඛුඅග්ගෙන, භික්ඛු ගණෙත්වා තත්තකෙ පටිච්ඡෙ යපෙසුන්ති අත්ථො. මහියාති හිමපාතසමයෙ හිමවලාහකා.

447. අවිජ්ජානිවුටාති අවිජ්ජාපටිච්ඡන්තා. පොසාති පුරිසා. පියරූපං අභිනන්දන්ති පත්ථෙන්නීති පියරූපාභිනන්දිනො. අවිද්දසුති අවිජානන්තා. රාගරජෙහි සරජා. මගසදිසාති මගා. සහ නෙත්තියාති සනෙත්තිකා. වඩ්ඪෙත්ති කට්ඨින්නි පුනප්පුනං කළෙවරං නික්ඛිපමානා භූමිං වඩ්ඪෙත්ති. එවං වඩ්ඪෙත්තාව ඝොරං ආදියන්ති පුනඛ්භවං.

454. පාපකං නො ආවුසො කතන්ති ආවුසො අම්භෙහි පාපකං කතන්ති අත්ථො.

455. කතමෙන ත්වං භූමි විහාරෙනාති එත්ථ භූමීති පියවචනමෙනං. පියං වත්තුකාමො කිර ආයස්මා සබ්බකාමී නවකෙ භික්ඛු එවං ආමන්තෙති. කුල්ලකවිහාරෙනාති උත්තානවිහාරෙන.

457. සාවත්ථියා සුත්තවිහඬගෙති කථං සුත්තවිහඬගෙ පටික්ඛිත්තං හොති? තත්ථ භි “සන්නිධි නාම අජ්ජ පටිග්ගහිතං අපරජ්ජු”ති වත්ථා පුන “සන්නිධිකාරකෙ අසන්නිධිකාරකසඤ්ඤී ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා ඛාදති වා භුඤ්ජති වා ආපත්ති පාවිත්තියස්සා”ති ආපත්තිං වදන්තෙන පටික්ඛිත්තං හොති. තත්ත්වකෙ මඤ්ඤන්ති “යො පන භික්ඛු සන්නිධිකාරකං ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා”ති හි චූත්තං, ඉදඤ්ච ලොභං නාම යාවජීවිකත්තා සන්නිධිභාවං නාපජ්ජති. යම්පි අලොභකං ආමිසං පටිග්ගභෙත්වා තෙන සද්ධිං පරිභුඤ්ජති, තං තද්වුපටිග්ගහිතමෙව, තස්මා “යාවකාලිකෙන, භික්ඛවෙ, යාවජීවිකං තද්වුපටිග්ගහිතං කාලෙ කජ්ජති, විකාලෙ න කජ්ජති”ති වචනතො දුක්ඛටෙනෙත්ථ භවිතබ්බ”න්ති. තෙ වත්තබ්බා – “තුම්භාකං මතෙන දුක්ඛටෙනපි න භවිතබ්බං, න භි එත්ථ යාවජීවිකං තද්වුපටිග්ගහිතං, යාවකාලිකමෙව තද්වුපටිග්ගහිතං, න ච තං විකාලෙ පරිභුත්තං. යදි වා “විකාලෙ න කජ්ජති”ති වචනෙන තුම්භෙ දුක්ඛටං මඤ්ඤෙට්ඨ, යාවජීවිකමිස්සං යාවකාලිකං විකාලෙ භුඤ්ජන්තස්ස විකාලභොජනපාවිත්තියං න භවෙය්‍ය. තස්මා න ඛාඤ්ජනමත්තං ගහෙතබ්බං, අත්ථො උපපරික්ඛිතබ්බො.

අයඤ්ඤෙත්ථ අත්ථො – යාවකාලිකෙන යාවජීවිකං තද්වුපටිග්ගහිතං යදි සම්භින්නරසං හොති, යාවකාලිකගතිකමෙව හොති. තස්මා “යො පන භික්ඛු විකාලෙ ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා”ති ඉමිනා සික්ඛාපදෙන කාලෙ කජ්ජති, විකාලෙ න කජ්ජති. න ඉධ “න කජ්ජති”ති වචනමත්තෙනෙත්ථ දුක්ඛටං හොති.

යථෙව යාවජීවිකං තද්වුපටිග්ගහිතං යාවකාලිකෙන සම්භින්නරසං විකාලෙ න කප්පති, විකාලභොජනපාවිත්තියාවහං භොති. එවං අප්ප පටිග්ගහිතමපි අපරජ්ජු යාවකාලිකෙන සම්භින්නරසං න කප්පති, සන්නිධිභොජනපාවිත්තියාවහං භොති. තං “සන්නිධිකතං ඉද්”න්ති අජානන්තොපි න මුච්චති. වුත්තඤ්ඤෙනං – “සන්නිධිකාරකෙ අසන්නිධිකාරකසඤ්ඤී ඛදනීයං වා භොජනීයං වා ඛදනි වා භුඤ්ජති වා ආපත්ති පාවිත්තියස්සා”ති. තස්මා “කත්ථ පටික්ඛිත්ත”න්ති ඉමිස්සා පුච්ඡාය “පරිසුද්ධමිදං ඛ්‍යාකරණං සාවත්ථියා සුත්තවිහඬගෙ”ති.

රාජගහෙ උපොසථසංයුත්තෙති ඉදං “න භික්ඛවෙ එකස්මිං ආවාසෙ ද්වෙ උපොසථාගාරානි සම්මන්ත්තිතබ්බානි; යො සම්මන්තෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්ඛට්ඨස්සා”ති එතං සන්ධාය වුත්තං. විනයානිසාරෙ දුක්ඛට්ඨන්ති “න භික්ඛවෙ එකස්මිං ආවාසෙ ද්වෙ උපොසථාගාරානි සම්මන්ත්තිතබ්බානි”ති එතස්ස විනයස්ස අනිසාරෙ දුක්ඛට්ඨං. වම්පෙය්‍යකෙ විනයවත්ථුස්මිත්ති ඉදං “අධම්මෙන වෙ භික්ඛවෙ වග්ගකම්මං, අකම්මං න ව කරණීය”න්ති එවමාදිං කත්වා වම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකෙ ආගතං විනයවත්ථුං සන්ධාය වුත්තං.

එකච්චො කප්පතීති ඉදං ධම්මිකං ආවිණ්ණං සන්ධාය වුත්තං. ඡෙදනකෙ පාවිත්තියන්ති සුත්තවිහඬගෙ හි “නිසිදනං නාම සදසං වුච්චතී”ති ආගතං, තස්මා ද්වින්නං සුගතවිදත්ථිතං උපරි දසායෙව විදත්ථිමත්තා ලබ්භති. දසාය විනා තං පමාණං කරොන්තස්ස ඉදං ආගතමෙව භොති – “තං අතික්කාමයතො ඡෙදනකං පාවිත්තිය”න්ති. තස්මා “කිං ආපජ්ජතී”ති පුට්ඨො “ඡෙදනකෙ පාවිත්තිය”න්ති ආහ. ඡෙදනකසික්ඛාපදෙ වුත්තපාවිත්තියං ආපජ්ජතීති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

දසවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

සත්තසතිකක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ද්විවග්ගසඬගහා වුත්තා, ද්වාච්ඡතිපහෙදනා;
ඛන්ධකා සාසනෙ පඤ්චක්ඛන්ධදුක්ඛජ්ජහායිතො.

යා තෙසං වණ්ණනා එසා, අන්තරායං විනා යථා;
සිද්ධා සිජ්ඣන්තු කල්‍යාණා, එවං ආසාපි පාණිනන්ති.

වුළුවග්ග-අට්ඨකථා නිට්ඨිතා.